

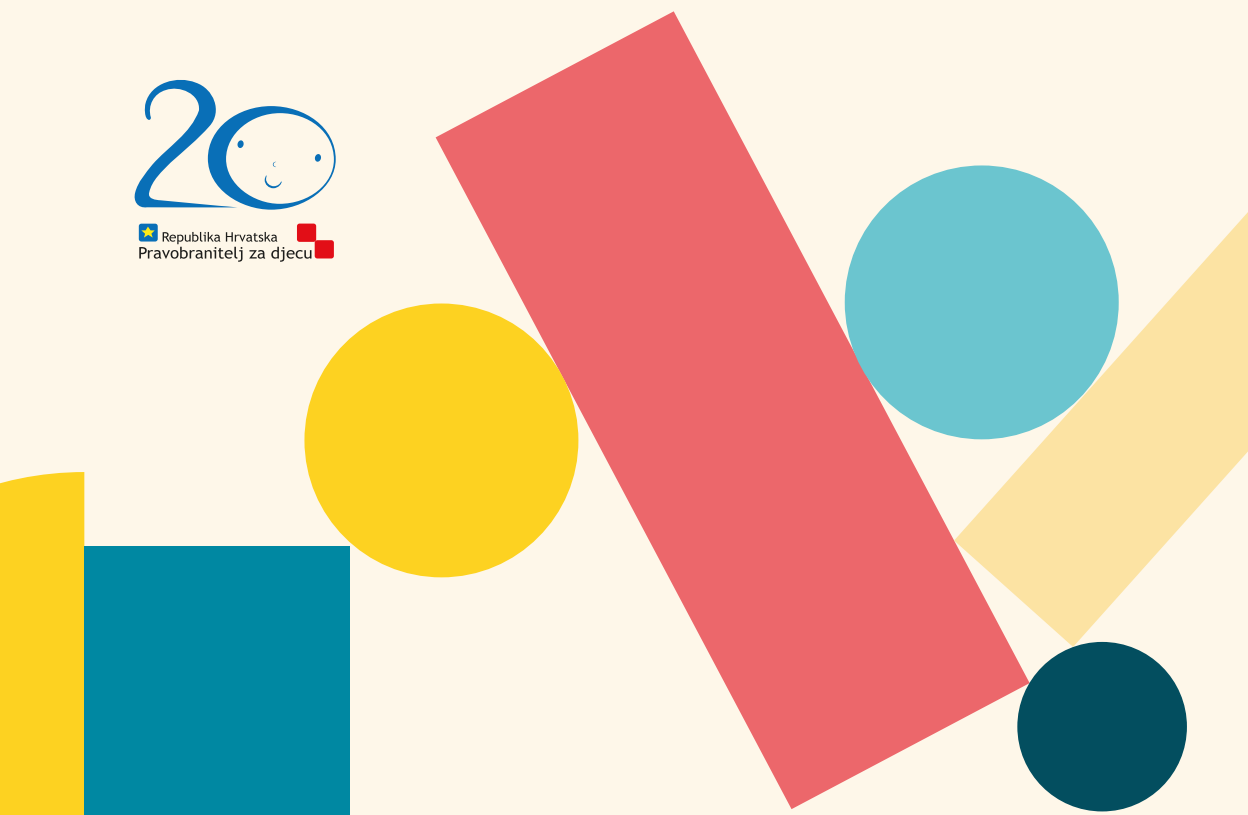
Povodom obilježavanja 20 godina Pravobranitelja za djecu

Kako ostvarujemo dječja prava u Hrvatskoj: mišljenja i stavovi djece i mladih u 2009. i 2023. godini

Ivona Makvić Salaj
Gordana Kuterovac Jagodić
Maja Gabelica Šupljika
Helenca Pirnat Dragičević

 Republika Hrvatska
Pravobranitelj za djecu

 Republika Hrvatska
Pravobranitelj za djecu

Zagreb, 2023.

Izdavač

Pravobranitelj za djecu
Zagreb, Teslina 10

Za izdavača

Helenca Pirnat Dragičević

Autorice

Ivona Makvić Salaj
Gordana Kuterovac Jagodić
Maja Gabelica Šupljika

Urednica

Ivona Makvić Salaj

Recenzentica

Valentina Otmačić

Lektorica

Mira Jelić

Grafičko oblikovanje

Branimir Lazanja

Tisak

Smak kolektiv d.o.o., Zagreb

Naklada

800 primjeraka

Tiskano u studenom 2023.

ISBN: 978-953-7790-17-2

CIP zapis je dostupan u računalnome katalogu
Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu pod brojem 001203558.

Povodom obilježavanja 20 godina Pravobranitelja za djecu

Kako ostvarujemo dječja
prava u Hrvatskoj:
mišljenja i stavovi
djece i mladih u
2009. i 2023. godini

 Republika Hrvatska
Pravobranitelj za djecu

Sadržaj

Predgovor	7
Kako ostvarujemo dječja prava u Hrvatskoj: mišljenja i stavovi djece i mladih u 2009. i 2023. godini	11
Ivona Makvić Salaj i Gordana Kuterovac Jagodić	
Uvod	13
1 Metodologija	15
2 Glavni nalazi istraživanja	20
2.1 Slobodno vrijeme i mediji	20
2.2 Svakodnevni život, dom i društvo	24
2.3 Škola i odnosi u njoj	31
2.4 Informiranost djece i mladih o njihovim pravima	33
3 Zaključci i preporuke	38
4 Rezultati istraživanja o mišljenjima i stavovima osnovnoškolaca	49
Osnovni nalazi istraživanja za djecu	49
Nalazi istraživanja	53
4.1 Slobodno vrijeme	53
4.2 Mediji	55
4.3 Svakodnevni život, dom i društvo	64
4.4 Škola i odnosi u njoj	79
4.5 Informiranost djece i mladih o njihovim pravima	85
5 Rezultati istraživanja o mišljenjima i stavovima srednjoškolaca	99
Osnovni nalazi istraživanja za mlade	99
Nalazi istraživanja	105
5.1 Slobodno vrijeme	105
5.2 Mediji	107
5.3 Svakodnevni život, dom i društvo	114
5.4 Škola i odnosi u njoj	129
5.5 Informiranost djece i mladih o njihovim pravima	135
6 Literatura	153

Dvadeset godina Pravobranitelja za djecu u Hrvatskoj: tragovi u vremenu . . .	159
Maja Gabelica Šupljika	
Kako je počelo i na što nas je zakon obvezao i ovlastio	161
Kako smo se razvijali i koliko smo se mijenjali	163
Ured kakav bi trebao biti i kakav želimo	168
Učinci i postignuća, tragovi i utjecaj	171
Prijetnje, izazovi i slabosti	175
Djeca – naši savjetnici, suradnici, ambasadori i glavni sugovornici	179
20 godina Pravobranitelja za djecu u brojkama i temama	182

Predgovor

Živimo u razdoblju brzih, intenzivnih i učestalih promjena koje u velikoj mjeri određuju kako se razvijaju djeca i mladi, a upravo su njihova iskustva i glasovi o tome ono što nam nedostaje u procesu donošenja odluka na svim razinama njihova života.

Slušanje djece i prihvaćanje njihova mišljenja nije izoliran događaj, već trajna obveza koja se treba ugraditi u proces donošenja odluka koje ih se tiču. Od prvog dana stupanja na dužnost pravobraniteljice za djecu, nastojim odrediti prioritete Ureda otvarajući prostor djeci i mladima i uvažavajući njihova mišljenja i stavove.

U radu Ureda redovno konzultiramo djecu i mlade kroz Mrežu mladih savjetnika i nedavno osnovanu mrežu Foruma mladih 16+. Uz sastanke s našim mladim savjetnicima i suradnicima, svake se godine trudimo organizirati što veći broj susreta s djecom kako bismo imali što više prilika čuti što oni misle, žele, traže, kako vide svijet oko sebe, svoju ulogu u njemu i slično. U povodu 20 godina djelovanja pravobraniteljstva za djecu, odlučili smo ponoviti istraživanje o stavovima i mišljenjima djece i mladih iz 2009. godine, kako bismo našu obljetnicu posvetili djeci i svemu što je njima važno. Uz promicanje dječjeg sudjelovanja, koristimo ovu okruglu obljetnicu da zabilježimo bogatu povijest razvoja institucije te odamo priznanje brojnim stručnjakinjama i stručnjacima koji su doprinijeli osnivanju, razvoju, vidljivosti i relevantnosti Ureda.

Uvjerenam sam, da slušajući djecu možemo donositi bolje i kvalitetnije odluke, ali i stvoriti okruženje u kojem se glas svakog djeteta cijeni, poštuje i što je najvažnije, osnažuje.

Rezultati istraživanja pokazuju nam što djeca i mladi žele i trebaju, što se promijenilo u posljednjih 14 godina otkako je provedeno prvo istraživanje u organizaciji UNICEF-a, a u suradnji s našim Uredom. Ponovljeni rezultati istraživanja su i svojevrsno ogledalo društva jer iz odgovora djece i mladih možemo iščitati i neke pozitivne, ali i neke negativne društvene pomake.

Rezultati istraživanja pokazuju potrebu za boljim razumijevanjem medijskih navika i njihovih utjecaja na djecu, te problema s kojima se djeca i mladi suočavaju u modernom društvu, posebno u vezi s ovisnošću o internetu i općenito niskom razinom medijske pismenosti.

Odgovori nam govore o važnosti uključivanja djece i mladih u obiteljske i društvene odluke, te potrebu za većom podrškom i razumijevanjem njihovih potreba i interesa. Publikacija donosi razmišljanja djece i mladih o obrazovanju, poštivanju dječjih prava, promjenama koje žele u društvu, tradicionalnim medijima, odnosima s prijateljima i drugim osobama, povjerenju, osjećajima, toleranciji, sigurnosti, htijenju, potrebama i drugim važnim temama.

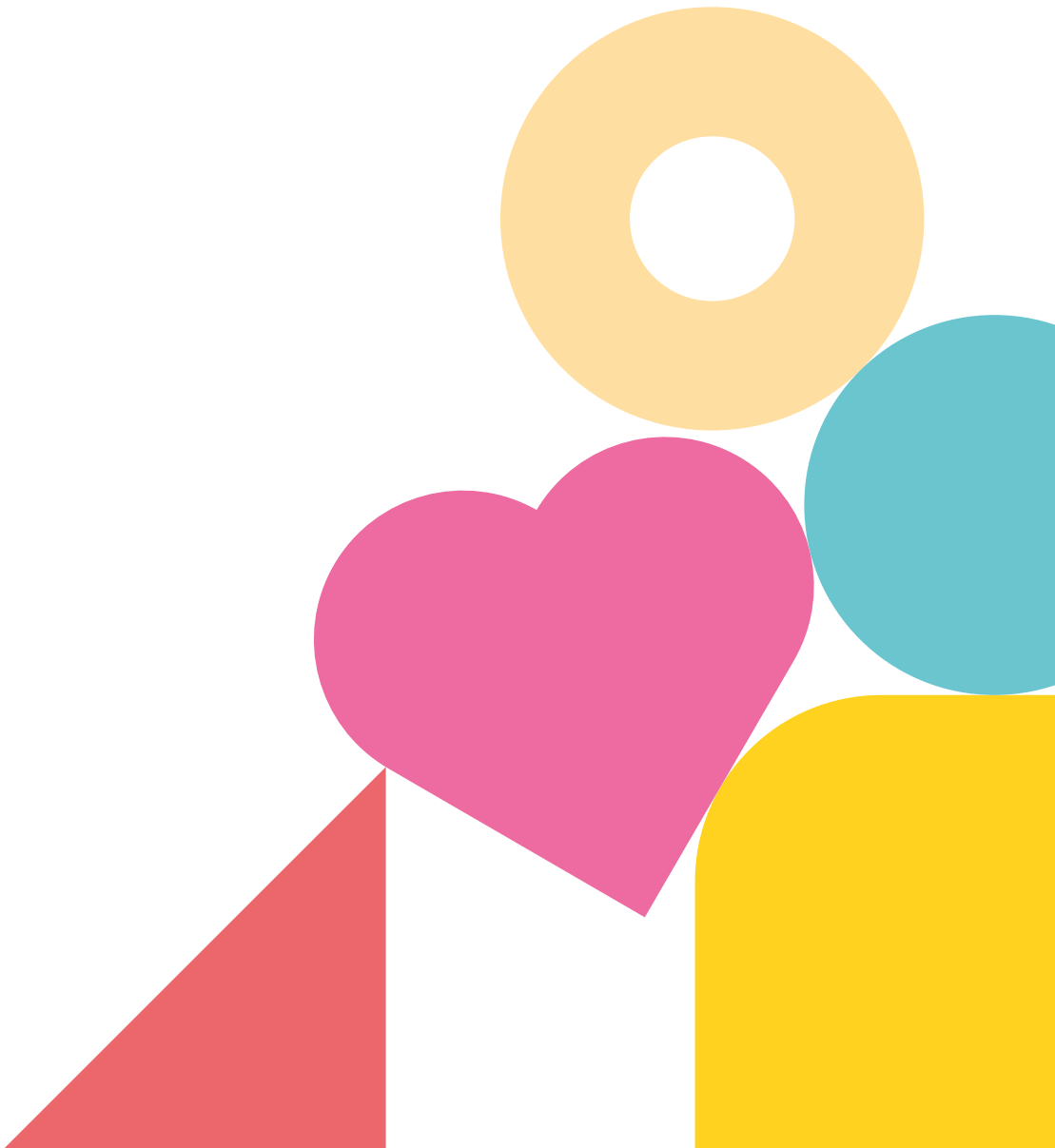
Unatoč boljim rezultatima u području znanja djece o njihovim pravima, rezultati istraživanja pokazuju potrebu za boljim informiranjem djece i mladih o njihovim pravima, te njihovo snažnije uključivanje u proces donošenja odluka koje ih se tiču, osobito u školi i lokalnoj zajednici.

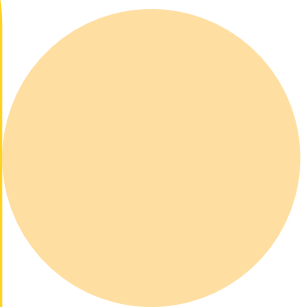
Pozivam sve stručnjake koji rade s djecom i za djecu da pročitaju nalaze ovog istraživanja, te sve donositelje odluka da razmotre kako će nalaze ovog istraživanja ugraditi u reformske i druge procese kojima se nastoji poboljšati razina ostvarivanja prava djeteta u Hrvatskoj.

Nadam se da će ova publikacija biti izvor inspiracije i katalizator promjena za bolju Hrvatsku, u kojoj djeca i mladi nisu tek pasivni primatelji informacija i promatrači, već aktivni sudionici koji pridonose promjenama i tako utječu na vlastitu sadašnjost i budućnost.

Poslušajmo djecu i mlade, vratimo im povjerenje u društvo i njihove vlastite snage u kreiranju bolje budućnosti!

Helena Pirnat Dragičević,
pravobraniteljica za djecu

Kako ostvarujemo dječja prava u Hrvatskoj: mišljenja i stavovi djece i mladih u 2009. i 2023. godini

dr. sc. Ivona Makvić Salaj

savjetnica pravobraniteljice za djecu

prof. dr. sc. Gordana Jagodić Kuterovac

redovita profesorica u trajnom zvanju i predstojnica Katedre za razvojnu psihologiju na Odsjeku za psihologiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu

Uvod

Dragi čitatelju,

pred tobom se nalaze rezultati istraživanja o mišljenjima i stavovima djece i mladih o stanju dječjih prava u Hrvatskoj, provedenog 2023. godine u organizaciji Ureda pravobranitelja za djecu, uz podršku Ureda UNICEF-a za Hrvatsku. Prvo ovakvo istraživanje provedeno je 2009. godine u organizaciji Ureda UNICEF-a za Hrvatsku, te u suradnji s Uredom pravobranitelja za djecu. Oba je istraživanja provela agencija za istraživanje tržišta i javnoga mnijenja pod nazivom Ipsos d.o.o.

Svrha ovog istraživanja je uvid u mišljenja i stavove djece o stanju prava djece u Hrvatskoj danas, a sve radi unapređenja zaštite prava djece i promicanja dječjeg sudjelovanja ili participacije u odlukama u društvu, posebice onima koje se tiču njih samih.

Specifični ciljevi istraživanja bili su sljedeći:

1. Ispitati koliko djeca i mladi poznaju svoja prava ovisno o dobi, spolu, socioekonomskom statusu i regiji u kojoj žive.
2. Ispitati mišljenja i stavove djece i mladih u Hrvatskoj o poštovanju prava djece u zemlji i mogućnostima njihova unapređenja, kako na osobnoj tako i na društvenoj razini.
3. Ispitati kako djeca i mladi smatraju da se može povećati njihova participacija u donošenju odluka na svim razinama njihova života.
4. Ispitati kako djeca žive, kako provode slobodno vrijeme i kako se osjećaju u školi, kako percipiraju medije, te koje društvene probleme, osobito one vezane uz prava djece, djeca i mladi, vide kao prioritete.

Radi lakšeg snalaženja rezultati istraživanja prikazani su u dva dijela s obzirom na dob ispitanika: jedan dio odnosi se na djecu osnovnoškolske dobi (8 i 9 godina), a drugi dio odnosi se na srednjoškolsku djecu, odnosno mlade osobe u dobi od 16 i 17 godina. Oba uzorka sudionika istraživanja su reprezentativna za svu djecu i mlade odgovarajuće dobi. Dio rezultata uspoređuje i razmatra što se promijenilo u mišljenjima i stavovima djece i mladih u razdoblju od proteklih 14 godina.

U ovoj publikaciji manji dio rezultata prikazan je pomoću tablica podataka i grafičkih prikaza. Ostali rezultati istraživanja i njihovi tablični i grafički prikazi zbog opsežnosti podataka istraživanja nisu prikazani ovdje, nego ih se može naći u digitalnom obliku na web stranici dijete.hr/istrazivanje-2023 putem koda koji se nalazi u ovoj publikaciji.

Rezultati istraživanja prikazani su i podijeljeni u četiri dolje navedena područja, uz fusnote koje čitatelja vode do dodatnih digitalnih sadržaja:

- Slobodno vrijeme i mediji;
- Svakodnevni život, dom i društvo;
- Škola i odnosi u njoj;
- Informiranost djece i mladih o pravima djeteta.

Nadamo da će ovdje iznesene njihove misli, želje i potrebe naći svoj put do mladih čitatelja, ali i onih koji se trebaju pobrinuti da se njihova prava osiguraju i poštuju!

Ovim putem zahvaljujemo djeci i mladima - sudionicima u ovom istraživanju!

Autorice

1 Metodologija

Nacrt i metodologija ovog ponovljenog (*follow-up*) istraživanja o mišljenjima i stavovima djece i mladih o stanju dječjih prava u Hrvatskoj, koje je provedeno u prvoj polovici 2023. godine, slijede nacrt i metodološki pristup primarnog istraživanja provedenog 2009. godine.

U **mjernim instrumentima**, odnosno primijenjenim upitnicima za djecu i mlade, učinjene su manje prilagodbe s obzirom na promjene u društvu i životu koje su se dogodile tijekom četrnaestogodišnjeg razdoblja između dvaju istraživanja (npr. dodano je pitanje o koronavirusu, izbačena su pitanja o televizijskom sadržaju koji se više ne prikazuje, uvedena su pitanja o internetu i sl.). Upitnikom za djecu i Upitnikom za mlade obuhvaćena su ista područja i teme, a pitanja su se dijelom razlikovala s obzirom na dob ispitanika. Upitnici su strukturirani i sadržavali su pitanja zatvorenog i otvorenog tipa. Pitanja zatvorenog tipa zahtijevala su da se odabere jedan od ponuđenih odgovora, onaj koji najbolje odgovara mišljenju sudionika istraživanja o navedenoj temi. Pitanja otvorenog tipa zahtijevala su spontane odgovore sudionika, koji su za potrebe obrade podataka naknadno kodirani. Upitnici su primijenjeni metodom usmenog individualnog intervjua.

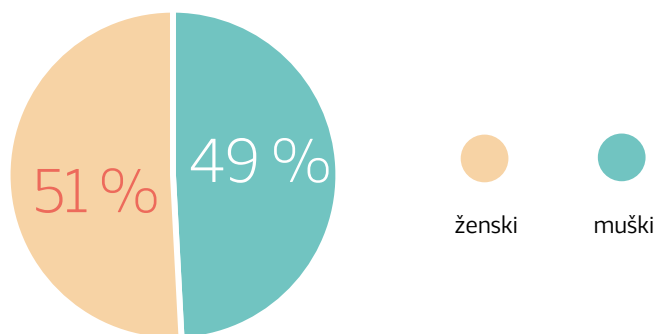
U istraživanju je **sudjelovalo ukupno 516 djece i mladih¹**, od čega **263 djece u dobi od 8 i 9 godina i 253 djece u dobi od 16 i 17 godina.**

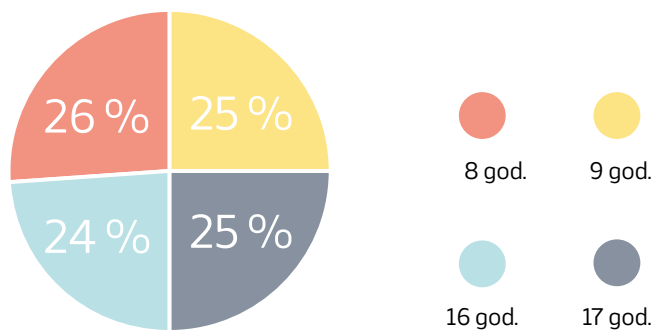
¹ Detaljni tablični i grafički prikazi strukture uzorka nalaze se u digitalnom obliku kojem se može pristupiti na web stranici dijete.hr/istrazivanje-2023 putem koda koji se nalazi u ovoj publikaciji.

Uzorak je slučajan, stratificiran i reprezentativan s obzirom na spol i dob djeteta, broj učenika u pojedinim regijama² te veličinu naselja³ (slika 1, slika 2, slika 3, slika 4).

Slika 1. Struktura ukupnog uzorka prema spolu (N = 516)

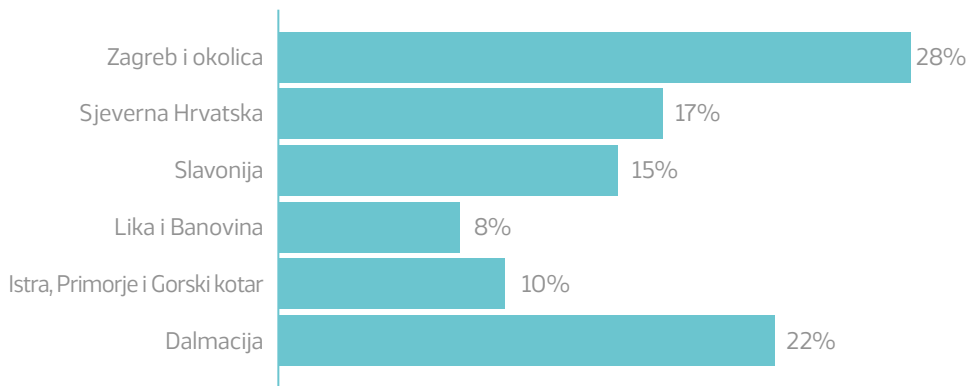
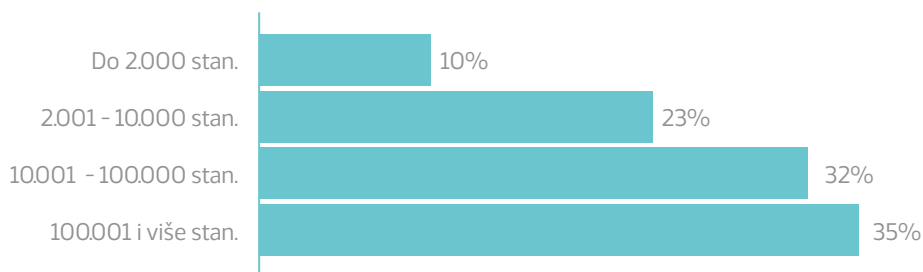

Slika 2. Struktura ukupnog uzorka prema dobi (N = 516)

² Hrvatska je podijeljena u šest regija kreiranih temeljem županija: 1. Zagreb i okolica: Grad Zagreb i Zagrebačka županija; 2. Sjeverna Hrvatska: Krapinsko-zagorska županija, Varaždinska županija, Koprivničko-križevačka županija, Bjelovarsko-bilogorska županija, Virovitičko-podravska županija i Međimurska županija; 3. Slavonija: Požeško-slavonska županija, Brodsko-posavska županija, Osječko-baranjska županija i Vukovarsko-srijemska županija; 4. Lika i Banovina: Sisačko-moslavačka županija, Karlovačka županija i Ličko-senjska županija; 5. Istra, Primorje i Gorski kotar: Primorsko-goranska županija i Istarska županija; 6. Dalmacija: Zadarska županija, Šibensko-kninska županija, Splitsko-dalmatinska županija i Dubrovačko-neretvanska županija.

³ Naselja su po veličini podijeljena na četiri kategorije: 1. naselja do 2.000 stanovnika; 2. naselja od 2.001 do 10.000 stanovnika; 3. naselja od 10.001 do 100.000 stanovnika; 4. naselja s više od 100.001 stanovnika.

*Slika 3. Struktura ukupnog uzorka prema regijama (N=516)**Slika 4. Struktura ukupnog uzorka prema veličini naselja (N=516)*

Slučajnost uzorka je osigurana slučajnim izborom naselja unutar stratuma koji su definirani regijom i veličinom naselja, slučajnim izborom škola te slučajnim odabirom djece u razredu. Struktura uzorka je unaprijed kontrolirana kvotama s obzirom na regiju, veličinu naselja te spol i dob djece.

Među sudionicima iz osnovnih škola u različitim su udjelima bili zastupljeni i učenici koji pripadaju sljedećim ranjivim i podzastupljenim skupinama: nadareni učenici (16 %), učenici iz jednoroditeljskih obitelji (10 %), učenici s teškoćama u razvoju (9 %), učenici koji žive u siromaštvu (8 %) i učenici pripadnici nacionalnih manjina (4 %).

Među sudionicima iz srednjih škola u različitim su udjelima bili zastupljeni i učenici koji pripadaju ovim ranjivim i podzastupljenim skupinama: učenici iz jednoroditeljskih obitelji (19 %), učenici pripadnici nacionalnih manjina (6 %), nadareni učenici (2 %) i učenici s teškoćama u razvoju (1 %).

Prilikom interpretacije rezultata valja imati na umu da je u prvom istraživanju sudjelovalo 1006 djece i mladih, dakle skoro dvostruko više nego u ovom istraživanju. Međutim, s obzirom na to da su način i kriteriji odabira uzorka bili jednaki u oba istraživanja, oba su uzorka dovoljno velika i reprezentativna, te je moguće i opravdano uspoređivati njihove podatke. Prethodno istraživanje, koje služi za usporedbu, provedeno je u razdoblju od 8. rujna do 7. listopada 2009. godine.

Slijedi sažeti prikaz metodologije istraživanja:

- Istraživanje je provedeno u razdoblju od 27. veljače do 5. travnja 2023. godine.
- Istraživanje se provodilo uz suglasnost Ministarstva znanosti i obrazovanja.
- Istraživanje je provedeno u 35 osnovnih⁴ i 27 srednjih škola⁵ (gimnazija i strukovnih škola) s područja cijele Republike Hrvatske.
- U svakoj od odabranih osnovnih škola ispitivani su učenici 2. i 3. razreda, u dobi od 8 i 9 godina. U svakoj je školi ispitano između 1 i 18 učenika, vodeći računa o njihovoj podjednako zastupljenosti iz svih 2. i 3. razreda u školi.
- U svakoj od odabranih srednjih škola ispitivani su učenici 2. i 3. razreda, u dobi od 16 i 17 godina. U svakoj je školi ispitano između 4 i 16 učenika, vodeći računa o njihovoj podjednako zastupljenosti iz svih 2. i 3. razreda u školi.
- Iz razrednih odjeljenja učenici su odabrani metodom slučajnog odabira.
- Istraživanje se provodilo metodom osobnog intervjua korištenjem Upitnika, individualno sa svakim odabranim učenikom, prosječnog trajanja oko 45 minuta (jedan školski sat).
- Istraživanje je provedeno u skladu s načelima Etičkoga kodeksa istraživanja s djecom i Pravilima za zaštitu djece Ureda pravobranitelja za djecu.

4 Zastupljenost osnovnih škola prema prethodno opisanim regijama: Zagreb i okolica: 9; Sjeverna Hrvatska: 5; Slavonija: 6; Lika i Banovina: 4; Istra, Primorje i Gorski kotar: 5; te Dalmacija: 6.

5 Zastupljenost srednjih škola prema prethodno opisanim regijama: Zagreb i okolica: 6; Sjeverna Hrvatska: 4; Slavonija: 5; Lika i Banovina: 3; Istra, Primorje i Gorski kotar: 3; te Dalmacija: 6.

- U istraživanje su uključeni i demografski podaci i podaci o socioekonomskom položaju obitelji iz koje dijete/mlada osoba dolazi.
- Podaci su obrađeni metodom deskriptivne statistike. Prilikom usporedbe rezultata, za testiranje statističkih značajnosti primijenjeni su standardni testovi (Hi-kvadrat i tablice kontingencije za proporcije/frekvencije odgovora i t-test za prosječne rezultate, odnosno aritmetičke sredine), a razlike su statistički značajne pri razini pouzdanosti od 95 %.
- Ograničenja istraživanja: premda je uzorak reprezentativan, veličina uzorka u ovogodišnjem istraživanju gotovo dvostruko je manja od onog iz 2009. godine, što donekle povećava veličinu pogreške. Također, kako su podaci prikupljeni intervjuiranjem djeteta od strane odrasle osobe i tako nisu bili anonimni, moguće je da su djeca i mladi davali socijalno poželjnije i manje iskrene odgovore, nego što bi to bilo da je primijenjena metoda pisanog upitnika.

2 Glavni nalazi istraživanja

2.1 SLOBODNO VRIJEME I MEDIJI

U okviru ovog istraživanja jedan od ciljeva bio je ispitivanje stavova djece i mladih prema tradicionalnim medijima, te stavova mladih o prikazivanju njihove generacije u medijima. U ovogodišnjem istraživanju mladima su postavljena dodatna pitanja o internetu i društvenim mrežama (koliko ih često i u koje svrhe koriste), što nije ispitano u prošlom istraživanju. Ujedno su ispitana i mišljenja djece i mladih o njihovom načinu provođenja slobodnog vremena.

Što mladi rade kada se odmaraju

Najčešći, ujedno i omiljeni način provođenja slobodnog vremena i djeci i mladima je **druženje s prijateljima**, što je u skladu s rezultatima prošloga istraživanja. U ovom su istraživanju djeca i mladi sličniji po izboru omiljenih aktivnosti u slobodno vrijeme pa su, nakon druženja, najzastupljeniji sportska aktivnost (organizirano i rekreativno) i slušanje glazbe. Danas je među djecom uočen veći postotak onih koja u slobodno vrijeme treniraju određeni sport, nego u prvom istraživanju, a kod mladih je prisutan suprotan trend - manji je broj njih koji se u slobodno vrijeme rekreativno bave sportom.

Televizija, kao medij, djeci i mladima nije više toliko zanimljiva, koliko je to bila prije 14 godina. Taj medij "zamijenjen" je internetom. Utvrđeno je da i djeca i mladi više vremena, nego što je to bilo u prošlom istraživanju, provode na internetu. Zastupljenost djece i mladih koji u slobodno vrijeme igraju računalne igrice, u ovom istraživanju pokazuje značajan pad u odnosu na prošlo istraživanje. Međutim, i dalje je igranje igrica zastupljenije kod djece nego kod mladih, time je zadržan isti trend dobnih razlika kao u prošlom istraživanju.

Uočene su i rodne razlike u načinu provođenja slobodnog vremena: dječaci više od djevojčica igraju računalne igrice, dok se mladići više od djevojaka u

slobodno vrijeme bave sportom. Kod djece je razlika utvrđena i u odnosu na regionalnu pripadnost. Djeca iz Zagreba i okolice se više od djece iz drugih regija bave sportom, igraju računalne igrice i gledaju televiziju u slobodno vrijeme, a navedene aktivnosti najmanje su zastupljene kod djece iz Dalmacije i Slavonije. U odnosu na vrstu srednje škole, mladi koji pohađaju gimnaziju, u slobodno vrijeme u većem broju uživaju u glazbi i druženju s prijateljima u virtualnom okruženju, nego mladi koji pohađaju strukovnu školu. Uočene su i regionalne razlike između mladih iz Dalmacije i onih iz područja Sjeverne Hrvatske, te Like i Banovine - mladi iz Dalmacije rjeđe provode slobodno vrijeme s obitelji od mladih u ostalim navedenim regijama.

Regionalne
razlike u
provođenju
slobodnog
vremena

Najveća razlika između djece i mladih u tome kako provode slobodno vrijeme vidljiva je u kategoriji **pretraživanja interneta, dopisivanja putem interneta i praćenja društvenih mreža**, čemu mladi, u usporedbi s djecom, posvećuju znatno više vremena.

Oko dvije trećine ispitanih mladih se **o aktualnim događajima u Hrvatskoj i svijetu najčešće informira putem društvenih mreža**, pritom je Instagram među mladima najpopularnija društvena mreža. Upravo su društvene mreže, uz televiziju, mladi prepoznali najpouzdanijim informativnim izvorima.

Oko polovine ispitanih mladih provodi dnevno od **tri do pet sati na internetu**, najčešće na društvenim mrežama i različitim komunikacijskim aplikacijama (WhatsApp, Viber, Snapchat i dr.). Gotovo svi ispitan mladi (94 %) najmanje nekoliko puta dnevno pristupaju društvenim mrežama, a više od polovine ih pristupa i više od 10 puta na dan. Internet mladi koriste i prilikom učenja i ispunjavanja školskih obveza, uživanja u glazbi, gledanja različitih filmova, serija i sportskih emisija, igranja računalnih igrica.

Među mladima postoje razlike korištenja medija u odnosu na njihov rod i mjesto stanovanja. Mladići više od djevojaka na internetu igraju raznovrsne *online* igrice. Mladi iz Like i Banovine više od drugih koriste i televiziju kao izvor informiranja. Mladi iz Dalmacije najviše vremena provode na internetu (od pet do šest sati). Ujedno, mladi u Dalmaciji više nego u ostalim regijama, internet koriste za gledanje različitih filmova, serija, sportskih emisija i drugo. U odnosu na to, mladi iz područja Sjeverne Hrvatske više nego mladi u ostalim regijama internet koriste za učenje i ispunjavanje školskih obveza.

U slobodno vrijeme **najmanji broj djece i mladih ide na zbor, pleše, svira neki instrument ili uči strane jezike**. Odlasci u **kazalište, kino i na koncerte** slabo su zastupljeni kod mladih, dok ih djeca uopće ne navode kao način provođenja slobodnoga vremena. Iako djeca u manjem postotku od mladih vrijeme provode na društvenim mrežama, i jedni i drugi više prate sadržaje ponuđene na društvenim mrežama nego što ih samostalno kreiraju.

Što mladi misle o tradicionalnim medijima

Ispitan je i odnos djece prema **televiziji**, mediju koji, iako gubi popularnost među djecom i mladima, ostaje medij kojem djeca posvećuju mnogo svoga slobodnog vremena, te prema novinama, a ti su tradicionalni mediji u ovogodišnjem istraživanju dopunjeni i internetskim novinskim portalima.

Nešto više od polovine djece smatra kako na televiziji ima dovoljno sadržaja koji ih zanima i koji vole gledati (što ne mora nužno biti samo sadržaj namijenjen djeci), a malo više od polovine djece smatra kako televizijski program sadrži dovoljno specijaliziranih emisija namijenjenih djeci. U odnosu na djecu, svega 14 % mladih, što je niži postotak nego u prošlom istraživanju, smatra da u televizijskom programu ima dovoljno sadržaja koji su posvećeni njima.

Očekivani rezultat koji se pokazao u prošlom, a ponovio i u ovom istraživanju, odnosi se na izbor najomiljenijeg sadržaj na TV-u za djecu (51 %), a to su **crtani filmovi**. Nakon crtanih filmova - po omiljenosti - slijede serije, filmovi, dječje emisije i emisije za mlade, dokumentarni filmovi, sportski prijenosi i emisije vezane uz sport koje, očekivano, češće kao omiljene navode dječaci nego djevojčice.

Iako su rezultati prošloga istraživanja pokazali da su mladi, u odnosu na djecu, u znatno većem broju iskazali nezadovoljstvo medijima zbog **nedostatne ponude specijaliziranih sadržaja** za njih na televiziji i **neobjektivnog izvještavanja o mladima u medijima**, u dugom razdoblju od 14 godina nije napravljen korak naprijed, već unatrag. Rezultati pokazuju da su mladi u ovogodišnjem istraživanju još nezadovoljniji izborom televizijskog sadržaja i načinom kako ih se prikazuje u medijima nego prije 14 godina. Samo 2 % ispitanih mladih smatra da na TV-u ima dovoljno emisija u kojima su zastupljene teme o mladima i za mlade. Nadalje, 13 % ispitanih mladih smatra da su mladi u medijima predstavljeni pozitivno, dok ih većina smatra da se o njihovoj generaciji neobjektivno izvještava, ističući samo negativne stvari. Dok su u prvom istraživanju mladi smatrali da ih se u

medijima prikazuje neodgovornim i nezrelim osobama, najčešće ih povezujući s drogom, alkoholom i tučnjavom, danas smatraju da ih se prikazuje lijenima i nezainteresiranima, najčešće ih povezujući s prekomjernim korištenjem mobitela i ovisnosti o društvenim mrežama. Stoga ne čudi podatak da čak trećina ispitanih mladih televiziju gleda tek nekoliko puta mjesečno ili rjeđe. Mladi ističu, u većem broju nego u prošlom istraživanju, da bi im mediji trebali otvoriti prostor za veću participaciju u produkciji TV-programa za mlade te da im treba omogućiti više prilika da sami govore o svojim navikama, potrebama i životnim problemima.

U odnosu na dostatnost i zanimljivost dječjih sadržaja na TV-u utvrđene su razlike među djecom s obzirom na njihov rod, regiju stanovanja i prihode kućanstva. Ponudom dječjih sadržaja manje su zadovoljni dječaci u odnosu na djevojčice, te djeca koja žive u regiji Sjeverna Hrvatska u odnosu na druge regije. Djeca koja žive u kućanstvima s nižim prihodima, više nego ostala djeca, smatraju kako na TV-u nema dovoljno sadržaja zanimljivog djeci. Djeca od kanala najviše gledaju RTL Kockicu, Nickelodeon i Netflix. Najveća je razlika zabilježena u praćenju Netflixa, koji više gledaju djeca iz Zagreba i okolice, te djeca koja žive u obiteljima s boljom financijskom situacijom, što je i očekivano s obzirom na to da se taj servis dodatno naplaćuje.

Najviše mladih iz Slavonije gleda televiziju svakodnevno i upravo su oni i najzadovoljniji televizijskim programom u odnosu na mlade iz drugih regija. Mladi koji pripadaju posebnim skupinama i mladi koji žive u području Sjeverne Hrvatske, pokazuju veću kritičnost prema negativnom prikazivanju mladih na TV-u.

Razlike su vidljive i u vrsti programa koji djeca i mladi navode da nedostaje u TV-programu. Iako obje dobne skupine žele gledati više sportskih emisija, čemu su skloniji mladići i dječaci od djevojaka i djevojčica, djeca ujedno žele više dokumentarnih emisija, a manje serija i filmova, dok mladi, upravo suprotno, žele više filmova i televizijskog sadržaja koji se bavi temama života mladih, odrastanja, nastavka školovanja, zapošljavanja i slično.

Posebna poruka za odrasle i urednike televizijskih programa odnosi se na stav djece - kako u televizijskom programu treba biti **manje neprimjerenih sadržaja** za njih (16 %), što prvenstveno povezuju sa **sadržajem povezanim s nasiljem** (16 %). Iako je ovaj rezultat sukladan rezultatu prošloga istraživanja, usporedbom rezultata utvrđena je značajna razlika jer je ovaj stav dvostruko više prisutan kod djece danas nego prije 14 godina. U ovogodišnjem istraživanju djeca također navode, u većem broju nego u prošlom, kako bi željela da se u televizijskom programu emitira manje **reklama** (11 %).

U odnosu na **novine** koje su u ovom istraživanju proširene internetskim informativnim portalima, gotovo četvrtina djece nema zamisli i prijedloga o čemu bi ona sama pisala u novinama i na portalima, što je ipak manji postotak u odnosu na prošlo istraživanje (22 % u odnosu na prijašnjih 32 %). Uspoređujući rezultate istraživanja u odnosu na izbor željenih tema u novinama i na portalima, djeca bi **više željela čitati o svakodnevnim novostima u zemlji i svijetu, sportu** (češće ističu dječaci), **životinjama** (češće ističu djevojčice), te **novim temama** koje su djeca spomenula samo u ovom istraživanju. Te se teme odnose na vremensku prognozu, rat, očuvanje prirode i potres, što nije neočekivano s obzirom na to da su prirodne i elementarne nepogode, te rat u Ukrajini obilježili prethodnih nekoliko godina dječjih života i u Hrvatskoj i u svijetu.

2.2 SVAKODNEVNI ŽIVOT, DOM I DRUŠTVO

Jedno od pitanja, na koje se ovim istraživanjem željelo odgovoriti, tiče se osjećaja djece i mladih (sreće, tuge, zabrinutosti i osjećaja sigurnosti u mjestu u kojem žive) i njihovog zadovoljstva životom. Tehnikom nedovršene rečenice „Da imam čarobni štapić...“ ispitana su mišljenja djece o promjenama koje žele unijeti u svoj život. Slika koju djeca i mladi imaju o dječjoj participaciji, ispitana je pitanjima o mogućnosti njihova sudjelovanja u donošenju odluka u obitelji i lokalnoj zajednici. Provjeren je i odnos djece i mladih prema njihovom liječniku.

U dijelu uzorka mladih, ali ne i djece, ispitan je stupanj u kojem mladi vjeruju bliskim osobama i institucijama društva te u demokratski postupak. U okviru ove cjeline istražena su mišljenja mladih o osnovnim problemima njihovih vršnjaka u današnje vrijeme, kao i u kojem su stupnju mladi informirani o ključnim temama za njihovo zdravo odrastanje (koronavirus, HIV/AIDS, zaštita od spolnih bolesti, prevencija ovisnosti o drogama) i drugim temama (ljudskim pravima, pravima djece, *celebrity* kulturi i političkim prilikama u zemlji).

Osnovni problemi mladih

Rezultati ovoga i prošloga istraživanja pokazuju razlike u onome što mladi smatraju osnovnim problemom svoje generacije. Konzumiranje alkohola, droga i cigareta zamijenila je nakon 14 godina **ovisnost o internetu, koju su mladi prepoznali kao jedan od osnovnih problema mladih danas u Hrvatskoj**. Iako se radi o drugoj vrsti ovisnosti (ovisnost o supstancama nasuprot ovisnosti o ponašanju), rezultati istraživanja upućuju na evidentnu potrebu da se problemu razvoja ovisničkih ponašanja mladih posveti puno više pažnje.

Uz ovisnost o internetu, mladi danas kao izvore problema navode školske obveze i brige (posebice, preopterećenost školskim i izvanškolskim obvezama), ovisnost o alkoholu, cigaretama i drogama, i nesigurnu budućnost te, kao nove probleme koje nisu navodili u prošlom istraživanju – u značajnoj mjeri ističu vršnjačko nasilje i poremećaje mentalnog zdravlja.

Utvrđene su razlike među mladima u odnosu na regiju stanovanja, pritom mladi iz Dalmacije, više od mladih iz preostalih dijelova Hrvatske, navode kao problem svoje generacije upravo problem ovisnosti o internetu.

Opća informiranost mladih

Mladi procjenjuju kako su dosta dobro informirani o temama koje su ključne za zdravo odrastanje i zaštitu od štetnih utjecaja. Najbolje su informirani o novom virusu današnjice – koronavirusu, potom o prevenciji ovisnosti o drogama i zaštiti od spolnih bolesti, dok je u ovom istraživanju u odnosu na prošlo istraživanje zamijećena **slabija informiranost mladih o HIV-u/AIDS-u**, što je podatak koji zabrinjava, ali je i razumljiv s obzirom na manju zastupljenost ove bolesti u medijima zbog sve većeg napretka u njezinu liječenju.

Prema rezultatima ovogodišnjeg istraživanja, oko polovine ispitanih mladih (53 %) smatra da je u potpunosti ili vrlo dobro obaviješteno o ljudskim pravima, što je napredak u odnosu na prošlo istraživanje kada ih je to smatralo 36 %, a gotovo ih je približno toliko informirano o svojim pravima. Mladi su u ovom, kao i u prošlom istraživanju, procijenili da su bolje informirani o *celebrity* kulturi, odnosno životima poznatih i slavni osoba, nego o trenutačnim političkim prilikama u zemlji, što također izaziva zabrinutost.

Uočene su i određene razlike u informiranosti mladih s obzirom na sociodemografska obilježja (spol, dob, regiju stanovanja i pripadnost posebnim skupinama). Primjerice,

Nova
ovisnost?

djevojke pokazuju više interesa od mladića za teme vezane uz prevenciju spolnih bolesti. Mladi koji imaju 17 godina u odnosu na ispitane mlade koji imaju 16 godina zainteresiraniji su za teme ljudskih prava. Mladi iz jednoroditeljskih obitelji pokazuju veći interes za prevenciju spolno prenosivih bolesti od ostalih mladih koji pripadaju drugim posebnim skupinama. Mladi iz područja Sjeverne Hrvatske više su informirani od ostalih mladih iz svih drugih regija o HIV-u/AIDS-u, ali manje o ljudskim pravima.

Okolo trećine mladih smatra da je glasanje na izborima učinkovit način mijenjanja negativnih društvenih pojava, dok ih se približno toliko ne može odlučiti o učinkovitosti glasanja. U ovom je istraživanju utvrđen **veći stupanj povjerenja mladih u demokratski postupak** u odnosu na prošlo istraživanje (prosječna ocjena učinkovitosti glasanja na izborima porasla je s 2,8 na 3,2 na ljestvici od 1 do 5).

Uočene su razlike u odnosu na spol i obrazovanje roditelja. Mladići i mladi čiji roditelji imaju više ili visoko obrazovanje u većoj mjeri smatraju da je glasanje na izborima učinkovit način za poboljšanje situacije u zemlji, u odnosu na djevojke i mlade čiji roditelji imaju srednju stručnu spremu.

Kada je u pitanju osjećaj povjerenja, mladi imaju izrazito puno povjerenja u svoje roditelje, što je u skladu s rezultatom prvog istraživanja. U velikoj mjeri mladi vjeruju i svome liječniku, dok je razina iskazanog povjerenja u profesore niža nego u prošlom istraživanju. Kada je riječ o društvenim institucijama, značajno je **poraslo povjerenje mladih u vojsku i policiju** u odnosu na prvo istraživanje provedeno 2009. godine. **Povjerenje u predstavnike političke vlasti bilo je i ostalo i nakon 14 godina izrazito nisko.** U odnosu na prošlo istraživanje, mladi su smanjili povjerenje u instituciju crkve i u odrasle osobe općenito.

Obilježja u kojima je prisutan najveći broj razlika odnose se na mjesto stanovanja, primjerice, mladi iz Slavonije imaju više povjerenja u odrasle, crkvu, vladu i predsjednika države od mladih iz drugih dijelova Hrvatske, dok su prema odraslima, crkvi, profesorima, policiji, vojsci i liječnicima najmanje povjerljivi mladi iz Istre, Primorja i Gorskog kotara.

Osjećaj sreće

Rezultati istraživanja pokazuju kako se **velik broj djece i mladih često ili gotovo uvijek osjeća sretno.** U odnosu na prošlo istraživanje, u ovom istraživanju **djecu više usrećuju nematerijalne nego materijalne stvari.** Djecu i mlade **najsretnijima čini druženje s prijateljima,** zatim vrijeme provedeno u obitelji, sportske aktivnosti

i dobar školski uspjeh. Ove godine značajno više djece navodi vrijeme s obitelji kao razlog sreće (24 %). U 2009. godini je provođenje vremena s obitelji - kao izvor sreće - spontano navelo tek 3 % djece.

Uočene su razlike u osjećaju sreće s obzirom na sociodemografska obilježja - i kod djece (dob majke i regija stanovanja) i kod mladih (spol, vrsta škole, financijska situacija u kućanstvu i regija stanovanja). Obitelj, odnosno vrijeme provedeno s roditeljima, kao izvor sreće češće navode djeca iz Slavonije i djeca čije majke imaju između 41 i 50 godina. **Sport više usrećuje mladiće nego djevojke, dok djevojke više nego mladiće usrećuju kućni ljubimci.**

Djevojke se češće od mladića osjećaju nesretno ili žalosno. Mladi koji pohađaju gimnaziju izjavljuju kako su manje sretni nego mladi koji pohađaju strukovne škole. Mladi koji žive u kućanstvima s lošijom financijskom situacijom češće se osjećaju nesretno ili žalosno u usporedbi s drugim mladima. U odnosu na regije, mladi koji žive u regiji Istra, Primorje i Gorski kotar rjeđe se osjećaju sretno, dok se mladi koji žive u regiji Lika i Banovina rjeđe osjećaju nesretno ili žalosno u odnosu na mlade iz drugih regija. Mladi koji žive u regiji Sjeverna Hrvatska češće se od mladih iz drugih regija osjećaju nesretno. Uspoređujući rezultate istraživanja, zamijećeno je da su **mladi danas češće nesretni nego prije 14 godina.**

Najčešći **uzrok tuge kod djece jesu loši odnosi s vršnjacima, svađe s njima i njihovo zadirkivanje**, zatim loše ocjene i kada im se netko obraća povišenim tonom. **Među mladima najčešći uzrok tuge je školski neuspjeh**, zatim loši odnosi u obitelji, svađe i smrt bliske osobe. Iako se najčešći razlozi koji mlade čine sretnima, odnosno nesretnima, uglavnom slažu u oba vremenski 14 godina udaljena istraživanja, rezultati pokazuju da im ocjene i školski uspjeh nisu više toliko važni za sreću kao prije, ali da ih zato **školske obveze čine češće nesretnima** nego prije. **Neprihvaćanje, neuspjeh i stres** - razlozi su koji današnje mlade žaloste češće nego što je to zabilježeno prije 14 godina.

Obilježja u kojima je prisutan najveći broj razlika kod mladih odnose se na vrstu škole i mjesto stanovanja. Škola i školske obveze češći su razlog lošeg osjećanja mladih koji pohađaju gimnaziju, nego mladih iz strukovne škole. Zbog škole se ujedno češće loše osjećaju i mladi koji žive u Dalmaciji u odnosu na druge dijelove Hrvatske, dok svađe i nasilje češće čine nesretnima mlade iz područja Sjeverne Hrvatske. Razlike kod djece uočene su u odnosu na mjesto stanovanja, pa djecu koja žive u Zagrebu i okolici loši odnosi s prijateljima rastužuju više nego djecu iz drugih krajeva Hrvatske.

Želja za promjenama

Djecu, a posebno mlade, **brinu** različite stvari – najčešće **školski neuspjeh** i **školske obaveze**, dok mlade brine i **budućnost**.

Iako velik broj **djece** izjavljuje kako se osjeća sretno, samo **manji broj njih (13 %) ne želi ništa promijeniti u svojem životu**, dok ih najviše želi utjecati na bolje odnose među ljudima, odnosno žele da nestanu svađe, tuče i „zločesti ljudi“. Značajno više nego u prošlom istraživanju djeca navode da bi poboljšala odnos s prijateljima, učinila da nema bolesti i rata, kao i što bi učinila da imaju brata ili sestru. Obilježja u kojima je prisutan najveći broj razlika odnose se na regiju stanovanja i pripadnost posebnim skupinama. Manju zabrinutost od ostalih regija pokazuju djeca koja žive u Slavoniji, dok ovaj osjećaj više pokazuju djeca koja pripadaju posebnim skupinama, osobito djeca iz siromašnih i jednoroditeljskih obitelji.

Velik broj **mladih** osjeća se sretno često ili gotovo uvijek (81 %), a samo ih **petina ne želi ništa promijeniti u svojem životu, što je značajno manji postotak u odnosu na prošlo istraživanje**. Kad bi mogli, mladi bi željeli promijeniti vlastite karakterne osobine, fizički izgled, odnos prema učenju, manje se opterećivati, biti bolje osobe i ispraviti neke pogreške iz prošlosti.

Pravo na prihvaćanje mišljenja djece i njihovo aktivno sudjelovanje u društvu

Na osnovi rezultata ovog istraživanja, **mišljenje djece i mladih uglavnom se uzima u obzir u njihovim obiteljima**, kada se donose odluke koje se na njih odnose.

U ovom je istraživanju utvrđen **veći stupanj uključenosti djece u donošenje odluka koje ih se tiču unutar obitelji**, nego što je bio u prvom istraživanju. Djeca koja žive u kućanstvima s manje članova, odnosno koja su jedinci lakše se i češće izbere za prihvaćanje svojeg mišljenja unutar obitelji u odnosu na djecu iz višečlanih obitelji. Kada je riječ o temama o kojima bi željela da ih se pita u obitelji, najveći broj djece navodi kupnju i odlazak u posjete i na putovanja. Djeca bi željela biti **više uključena u odluke o hrani i provođenju slobodnog vremena**.

Mladi u ovom istraživanju ističu potrebu **jačeg uključivanja u donošenje obiteljskih odluka i odluka koje se tiču njihove budućnosti** (nastavka školovanja i izboru posla), u odnosu na prošlo istraživanje kada im je bilo najvažnije da ih se više uključi u odluke u vezi dopuštenog vremena za izlaske. Razlike su uočene u odnosu na dob majke, broj članova i broj djece u kućanstvu te mjesto stanovanja.

Mladi čije su majke mlađe od 39 godina i mladi koji žive u višečlanim kućanstvima s troje i više djece, lošije su procijenili svoju razinu participacije u obitelji, dok mladi iz područja Sjeverne Hrvatske i oni čije su majke starije od 51 godinu imaju veću mogućnost utjecaja na donošenje odluka u obitelji.

Polovina ispitane djece smatra da odgovorne osobe na lokalnoj razini u dovoljnoj mjeri uzimaju u obzir mišljenje djece kada donose odluke koje se odnose na njih, što je bolji rezultat nego u prošlom istraživanju. Djeca iz Istre, Primorja i Gorskog kotara više od ostalih smatraju da se mišljenje djece u donošenju odluka ne uzima u obzir, dok djeca iz višečlanih obitelji (šest i više članova) u odnosu na djecu iz obitelji s manje djece smatraju da odgovorne osobe na lokalnoj razini dovoljno često razmišljaju o potrebama djece pri kreiranju određenih lokalnih mjera i politika.

Mladi su kritičniji od djece kada je u pitanju ocjena razine njihove participacije u donošenju odluka u lokalnoj zajednici. Iako je vidljiv malen pomak nabolje u odnosu na prošlo istraživanje, ipak samo petina mladih smatra da odgovorne osobe na lokalnoj razini uzimaju u obzir njihovo mišljenje kada donose odluke o mladima.

Djeca bi voljela da ih lokalne vlasti pitaju za mišljenje kada se odlučuje o uređenju mjesta za igru i sportskih igrališta (posebno djeca iz Like i Banovine), **te uređenju parkova.** U odnosu na 2009. godinu, djeca danas više naglašavaju potrebu vođenja računa o sigurnosti djece u prometu, kao i želju da se u njihovim lokalnim sredinama gradi više mjesta na kojima se mogu zabavljati i provoditi slobodno vrijeme poput igraonica, cirkusa ili vodenog parka.

Mladi bi željeli da ih lokalne vlasti uključe kada se donose odluke o mjestima za druženje i zabavu mladih (klubovi, sportski tereni, dvorane i sl.). Također smatraju da mlade treba više uključiti u donošenje odluka povezanih s obrazovanjem, odnosno u cijelosti – svih odluka koje ih se tiču. Od unaprijed ponuđenih područja, mladi smatraju da ih se treba uključiti u rješavanje pitanja obrazovanja i sigurnosti i zaštite od nasilja, što je u skladu s rezultatima prošloga istraživanja. Postoje određene razlike u odnosu na regiju stanovanja i vrstu škole.

Uključivanje mladih u odluke o mjestima za njihova druženja i zabavu važnije je mladima koji žive u području Sjeverne Hrvatske, dok je mladima iz Zagreba i okolice značajno niže od prosjeka važno uključivanje mladih u odluke o mjestima za izlaske. Mladi koji žive u području Sjeverne Hrvatske, također, više od drugih žele

da ih se uključi u proces donošenja odluka o sportskim sadržajima za mlade, što je najmanje važno mladima iz Dalmacije. Mladi koji pohađaju gimnazije, više od mladih iz strukovnih škola, smatraju da lokalne vlasti trebaju uključiti mlade u donošenje odluka vezanih uz obrazovanje (obnova škola, stipendije i dr.).

Osjećaj sigurnosti

Rezultati istraživanja pokazali su da se **djeca i mladi i uglavnom osjećaju sigurno u svojoj okolini**, što je u skladu s rezultatima prošlog istraživanja.

Kao izvore nesigurnosti i straha djeca navode mrak, samoću, „neugodne“ i alkoholizirane osobe, pse bez nadzora i neoprezne vozače. Djeca se **više nego u prvom istraživanju osjećaju nesigurno i uplašeno kada su sama** kod kuće ili kada su sama na putu od kuće do škole, na ulici ili u parku.

U odnosu na razdoblje prije 14 godina kada su se mladi bojali agresivnih pojedinaca, rezultati ovoga istraživanja pokazuju da se **mladi danas više boje sumnjivih ljudi u mjestu stanovanja**, što u prošlom istraživanju nisu uopće navodili kao razlog nesigurnosti. Mladi kao uzroke straha navode i povratak kući kasno navečer bez pratnje, kao i strah od alkoholiziranih pojedinaca. Najveću razinu nesigurnosti u svojoj okolini navode mladi iz područja Sjeverne Hrvatske.

Odnos s liječnikom

I **djeca i mladi, u najvećem su broju zadovoljni načinom na koji njihov liječnik razgovara s njima i načinom na koji im liječnik objasni** o čemu je riječ kada su bolesni i koji su najbolji načini liječenja. Djeca iz Zagreba i okolice najzadovoljnija su načinom komunikacije liječnika s njima, dok su najmanje zadovoljna djeca iz područja Sjeverne Hrvatske. Uspoređujući rezultate istraživanja, značajno više nego prije 14 godina, **djeca naglašavaju potrebu da liječnik više razgovara s njima**, pa i da ih nasmijava, jer bi se tako lakše opustila i manje bojala, a i bolje razumjela što im liječnik želi reći.

Teme o kojima dio **mladih** danas teže razgovara s liječnikom vezane su uz **mentalno zdravlje i teške bolesti**. Rezultati prošlog istraživanja pokazuju kako je gotovo polovini mladih bilo teško razgovarati s liječnikom o temama vezanim uza spolnost, spolne bolesti i kontracepciju, dok je to danas problem vrlo malom broju mladih (5 %).

2.3 ŠKOLA I ODNOSI U NJOJ

Jedno od pitanja, na koje se ovim istraživanjem nastojalo odgovoriti, tiče se stupnja u kojem su djeca i mladi zadovoljni školom i odnosima koje ostvaraju s odgojno-obrazovnim djelatnicima i vršnjacima. Mlade se dodatno pitalo o mogućnostima njihovog sudjelovanja u procesima donošenja odluka u školi o pitanjima koja se tiču njih kao učenika.

Najveći broj djece i mladih kao **razloge pohađanja škole navode učenje i stjecanje nekog zanimanja**, zatim slijedi druženje s ostalim učenicima. Navode i usvajanje navika, odnosno odgoj. Manji broj kao razlog navodi to što imaju pravo na školovanje, taj segment najviše ističu djeca iz Zagreba i okolice. Djeca u ovom istraživanju, značajno više nego u prošlom, navode druženje, odgoj i pravo kao razloge pohađanja škole. Razlike uočene kod mladih upućuju da oni koji pohađaju gimnaziju i mladi iz područja Sjeverna Hrvatska više od drugih smatraju da u školu idu radi učenja, dok mladi iz strukovne škole i oni iz Like i Banovine više navode da u školu idu radi stjecanja zanimanja.

Velik broj **djece i mladih u školi se osjeća dobro**, a tek mali broj jako loše. Dok za djecu ovaj rezultat slijedi isti trend kao i u prošlom istraživanju, kod mladih je uočeno da se u školi osjećaju lošije nego prije 14 godina. Iako se veći postotak djece nego mladih u školi osjeća vrlo dobro, prema školi su najkritičnija djeca iz Istre, Primorja i Gorskog kotara. Mladi koji pohađaju strukovne škole osjećaju se bolje u školi od onih iz gimnazije. U odnosu na regije, najbolje se u školi osjećaju mladi iz Like i Banovine, a najlošije oni iz Istre, Primorja i Gorskog kotara.

Najveći broj djece navodi da ima jako dobar odnos s nastavnicima i da nemaju problema razgovarati s nastavnicima kada im je teško ili kada imaju neki problem, s time da djeca iz Dalmacije teže razgovaraju s nastavnicima nego djeca iz drugih regija Hrvatske. Manji dio navodi da im je s nastavnicima teže ili teško razgovarati o sukobima s drugim učenicima te u situacijama kada su ustrašeni ili se osjećaju posramljeno i kada ne razumiju gradivo.

Kod mladih je u ovogodišnjem istraživanju, uz odnos s nastavnicima analiziran i njihov odnos prema stručnim suradnicima i ravnatelju/ici. Rezultati upućuju na to da je **mladima danas teže razgovarati s nastavnicima nego prije 14 godina**. Mladi smatraju da sa stručnim suradnicima i ravnateljem/icom mogu lakše

razgovarati nego s nastavnicima. Najteže im je razgovarati o problemima osobne i privatne naravi. Mladi koji pohađaju strukovnu školu lakše razgovaraju sa stručnim suradnicima, ravnateljima i nastavnicima u odnosu na mlade koji pohađaju gimnaziju. Mladi iz područja Sjeverne Hrvatske najlošije su procijenili svoju komunikaciju sa stručnim suradnicima i nastavnicima.

Djeca i mladi lako razgovaraju i s drugim učenicima. Kod djece problemi u komunikaciji nastaju zbog ruganja, svađe i odbijanja sudjelovanja u zajedničkoj igri (druženju). Djeci je najčešće teško razgovarati s drugim učenicima kada su u svađi s njima, ako nemaju dovoljno povjerenja u njih, kada žele razgovarati o osobnim ili obiteljskim problemima, te u situacijama kada im treba pomoć zbog loših ocjena i/ili nerazumijevanja gradiva. Uočene su razlike ovisno o spolu djeteta, dječaci imaju bolji odnos s drugim dječacima nego s djevojčicama i obrnuto. Mladi smatraju da im težina komunikacije s drugima ovisi o sugovorniku i vrsti problema o kojem žele razgovarati. U prošlom je istraživanju utvrđeno kako je djeci koja pripadaju posebnim skupinama teže komunicirati s drugim učenicima, dok ta razlika nije utvrđena kod mladih. Rezultati ovogodišnjeg istraživanja ukazuju na suprotne zaključke, odnosno da mladi iz posebnih skupina teže komuniciraju s drugim učenicima.

A teal circular graphic with a white border, containing the text "Teža komunikacija" in white. The circle is partially cut off on the left side.

Teža
komunikacija

Uspoređujući rezultate dvaju istraživanja, zaključujemo kako je **i djeci i mladima danas teže razgovarati s drugim učenicima**, nego što im je to bilo prije 14 godina.

Polovina mladih smatra da se njihovo mišljenje uzima u obzir prilikom donošenja odluka u školi. Usporedbom rezultata dvaju istraživanja, percipirana **razina participacije učenika u srednjoškolskom obrazovanju ostala je na istoj razini kao prije 14 godina** (3,3 na ljestvici od 1 do 5). Mladima je najvažnije da ih se više pita za mišljenje prilikom odlučivanja o izletima i naturalnim putovanjima, zatim o rasporedu pisanih provjera i ispitivanja, nastavnom program, odabiru hrane koja se nudi u školi i uređenju školskih kantina. Mladi koji pripadaju nekoj od posebnih skupina i mladi iz područja Sjeverne Hrvatske imaju manje prilika za sudjelovanje u procesu donošenja odluka koje ih se tiču.

2.4 INFORMIRANOST DJECE I MLADIH O NJIHOVIM PRAVIMA

U okviru posljednjeg problema istraživanja željelo se utvrditi - u kojoj su mjeri djeca i mladi informirani o dječjim pravima (razina poznavanja dječjih prava, izvor i način informiranja) i u kojem su stupnju zadovoljni razinom poštivanja dječjih prava u Hrvatskoj. Ujedno se nastojalo odgovoriti na pitanja o zaštiti dječjih prava (tko ima odgovornost za zaštitu, a tko je potencijalni zaštitnik dječjih prava), kao i ispitati stavove djece i mladih o promjenama radi unapređenja dječjih prava, koje treba učiniti i pokretačima tih promjena (što mogu ja, a što može društvo u cjelini).

Više od tri četvrtine djece i nešto više od polovine mladih obaviješteno je da djeca i mladi do 18 godina imaju neka posebna prava u odnosu na odrasle i o tome su u najvećoj mjeri informirani u **školi ili kod kuće**, a mladi još i putem **interneta** - koji je istisnuo televiziju kao izvor informacija. Veći broj djece, u odnosu na razdoblje prije 14 godina, prepoznaje pravobraniteljicu za djecu kao „zaštitnicu“ prava djece čiji je posao i informiranje djece o njihovim pravima.

Rezultati ovogodišnjeg istraživanja pokazuju **znatan napredak kod djece, samo manji dio djece (11 %) izvještava kako nije informiran o postojanju prava djeteta**, dok je situacija kod mladih znatno lošija jer malo manje od polovine mladih (41 %) izjavljuje kako ne zna za postojanje ovih prava.

Gotovo sva ispitana djeca (96 %) znaju navesti neko pravo djeteta, neovisno o tome jesu li ili nisu prije čula o dječjim pravima. Jedno dijete u prosjeku navodi tri različita prava.

Djeca znaju navesti cijeli niz različitih prava, no **najčešće navode pravo na igru i pravo na obrazovanje**.

Najviše dječjih odgovora, kao i u prošlom istraživanju, odnosi se na prava na osobni rast i razvoj, koja podrazumijevaju prava na igru i zabavu, obrazovanje i slobodno izražavanje vlastitog mišljenja koje odrasli trebaju saslušati i ozbiljno razmotriti. Djeca su prvo navodila pravo na slobodno vrijeme, igru i prijatelje, zatim prava vezana uz obitelj, dom, ljubav, sreću (prava vezana uz odrastanje), te različite oblike zaštite (prava na posebnu zaštitu). Djeca navode i prava vezana uz obrazovanje i, naposljetku, prava koja se tiču prihvaćanja njihova mišljenja, kao i prava na informiranost. Zanimljivo je i to da dio djece spominje kako djeca nemaju samo prava, nego i obveze, kao što je, primjerice, obveza da se dobro i pristojno ponašaju, da slušaju odrasle, te da pomažu drugima kada to mogu.

Mladi poznaju širok spektar prava djeteta, no u najvećoj su mjeri svjesni **prava na obrazovanje, prava na zdravstvenu zaštitu i prava na zaštitu od nasilja**. U odnosu na prošlo istraživanje, mladi sada u većoj mjeri spominju *pravo na hranu i piće*, a manje *pravo na ljubav i pravo na izlaske i zabavu*.

Okolo polovine mladih zna za postojanje Konvencije o pravima djeteta, velika većina među njima (72 %) zna i da je Hrvatska ratificirala Konvenciju, a nešto više od polovine njih **zna koja je osnovna uloga Konvencije**, što je napredak u odnosu na prošlo istraživanje. S *Konvencijom* su manje od drugih informirani mladi iz područja Sjeverne Hrvatske, dok niti jedan ispitanik iz Istre, Primorja i Gorskog kotara spontano ne navodi njezin naziv.

Gotovo sva ispitana **djeca** smatraju da najveću odgovornost za **informiranje o pravima** djeteta trebaju imati **roditelji**, potom **odgojno-obrazovni djelatnici** (nastavnici, stručni suradnici i ravnatelj/ica). Smatraju i kako u informiranju mogu pomoći i prijatelji, liječnik, pravobraniteljica za djecu, članovi uže i šire obitelji, te mediji. Djeca koja pripadaju u posebne skupine i djeca iz Dalmacije smatraju kako bi se u informiranju više trebali uključiti stručni suradnici u školama.

Isto kao i djeca, **mladi** smatraju da bi najveću ulogu u upoznavanju s pravima djece trebali imati **roditelji i nastavnici**, zatim stručni suradnici. U odnosu na prošlo istraživanje, značajno je poraslo navođenje uloge interneta i društvenih mreža, što nije iznenađujući rezultat. Mladi danas, više nego prije 14 godina, smatraju da bi u upoznavanju s pravima trebali važnu ulogu imati prijatelji i liječnici. Dio mladih smatra (21 %) da tu odgovornost ima **pravobraniteljica za djecu** kojoj je to posao, a ponajviše to misle mladi iz područja Sjeverne Hrvatske. Mladi koji pohađaju gimnaziju i mladi iz područja Sjeverne Hrvatske, više od onih koji pohađaju strukovne škole i mladih iz drugih regija, smatraju da o pravima djece mogu naučiti putem interneta i društvenih mreža.

Djeca procjenjuju da se prava djece u Hrvatskoj uglavnom poštuju, a to mišljenje najmanje dijele djeca iz Istre, Primorja i Gorskog kotara. S procjenom djece slažu se i mladi, najviše oni iz Zagreba i okolice kao i oni iz područja Sjeverne Hrvatske. **Mladi** u ovogodišnjem istraživanju smatraju kako se prava djece u Hrvatskoj u većoj mjeri poštuju nego prije 14 godina.

Kada je u pitanju poštovanje njihovih **osobnih prava, i djeca i mladi su znatno manje kritični** nego prema pravima djece općenito, te procjenjuju da se **njihova prava uglavnom poštuju**.

Djeca koja su navodila primjere kršenja dječjih prava, najčešće spominju primjere **emocionalnog nasilja od druge djece** (međuvršnjačko nasilje, zadirkivanje, ismijavanje, omalovažavanje), što su kršenja prava koja se više spominju u odgovorima djece u ovogodišnjem istraživanju nego u istraživanju prije 14 godina.

Iako daju srednje visoke ocjene vezane uz poštovanje svojih prava, oko **četvrtine ispitanih mladih navodi da su se osobno nekada obratili nekome za pomoć u vezi s povredom ili nepoštovanjem nekog njihovog prava**. Nadalje, oko 30 % mladih poznaje dijete ili osobu mlađu od 18 godina, za koju zna da se nekome obratila ili tražila pomoć vezano uz povredu ili nepoštovanje nekoga njezinog prava, a najveći dio njih je pomoć uistinu i primilo. Mladi se za pomoć najčešće obraćaju roditeljima, nastavnicima i stručnim suradnicima, a najčešće je traže zbog **maltretiranja u školi**, loših odnosa s drugim učenicima, nepravde i problema u školi.

Ovogodišnje istraživanje, u odnosu na ono prije 14 godina, donosi **porazne rezultate u odnosu na povećan broj djece i mladih koji navode iskustva prilikom kojih su se na neki način zbog nekog razloga osjećali diskriminiranima**.

Naime, više od polovine djece (56 %) i 40 % mladih iskusilo je osjećaj diskriminacije. Djeca najčešće navode kako su se tako osjećala zbog loših odnosa s drugom djecom ili kada su im se druga djeca rugala i uskraćivala im mogućnost zajedničke igre i druženja. **Mladi** se najčešće diskriminiranima osjećaju zbog **fizičkog izgleda**, stavova koji nisu u skladu s većinskim uvjerenjima, zbog isključivanja iz društva vršnjaka, zbog svog nacionalnog podrijetla, etničke pripadnosti, vjere i spola, te nekih drugih osobina.

Kada su u pitanju posebne skupine djece, odnosno poštovanje prava na različitost, **djeca ocjenjuju da se djeca najlošije ponašaju prema djeci koja žive u domu za djecu bez odgovarajuće roditeljske skrbi ili udomiteljskoj obitelji i djeci iz socijalno ugroženih obitelji**, dok se „najbolje” ponašaju prema djeci koja žive sa samo jednim roditeljem i djeci koja ne idu na vjeronauk. U ovom je istraživanju, u odnosu na prošlo, uočena najveća promjena stava u pozitivnom smjeru u odnosu na djecu koja ne pohađaju vjeronauk, a djeca imaju pozitivniji odnos i prema djeci pripadnicima nacionalnih manjina, djeci s teškoćama u razvoju i djeci različitih vjeroispovijesti.

Prava
djece više
se poštuju

Raste
osjećaj
diskrimi-
nacije

Mladi ocjenjuju da njihovi vršnjaci u najvećoj mjeri **diskriminiraju mlade koji žive u uvjetima siromaštva i mlade s teškoćama u razvoju** (zadržan je trend iz prošlog istraživanja), dok najmanje diskriminiraju, baš kao i ispitana djeca, mlade koji žive sa samo jednim roditeljem i mlade koji ne idu na vjeronauk. U odnosu na prošlo istraživanje, kod mladih je zamijećena najveća promjena stava u pozitivnom smjeru prema mladima koji ne idu na vjeronauk, ali i prema mladima drukčijeg vjerskog uvjerenja. Rezultati istraživanja pokazuju kako mladi danas imaju negativnije stavove prema mladima iz udomiteljskih obitelji ili domova za djecu bez odgovarajuće roditeljske skrbi, te mladima koji žive u uvjetima siromaštva nego prije 14 godina.

Prema mišljenju **djece, u najmanjoj se mjeri poštuje dječje pravo na čisti, zdrav i održiv okoliš**, zatim pravo na zaštitu djece od nasilja i pravo djece da znaju svoja prava. Veći broj djece, nego u prošlom istraživanju, smatra kako sva djeca ne odrastaju u čistom okolišu.

Prema mišljenju **mladih**, pravo koje se **u najmanjoj mjeri poštuje jest pravo na izražavanje mišljenja**, što ne iznenađuje s obzirom na to da su mladi pokazali nezadovoljstvo razinom participacije u školi i u sredini u kojoj žive. Mladi najmanje problema u razini poštovanja prava djeteta vide u pravu na obrazovanje, pravu na zdravstvenu zaštitu, potom pravu na igru i razonodu. U ovogodišnjem su istraživanju mladi ipak razinu poštovanja većine u Upitniku navedenih dječjih prava procijenili boljom nego prije 14 godina.

Najveći broj mladih i djece smatra da bi roditelji trebali imati najznačajniju ulogu u zaštiti prava djece. Za razliku od djece, **mladi** velik značaj u zaštiti prava djeteta pripisuju i nastavnicima i stručnim suradnicima, a zatim policiji, vladi, liječnicima, odgajateljima i drugima, što upućuje na veću svjesnost mladih o ulogama pojedinih institucija u zaštiti prava djece. Dio ih u ovom kontekstu spontano spominje i pravobraniteljicu za djecu, najviše mladi koji pohađaju gimnaziju i mladi iz područja Sjeverne Hrvatske. Više od polovine ispitanih mladih navodi da zna da u Hrvatskoj postoji Ured pravobranitelja za djecu.

Djeca smatraju da bi za bolje poštovanje njihovih prava roditelji i odrasli trebali više slušati djecu, da ih trebaju više informirati o pravima djece i osigurati im više mjesta za igru i druženje. Dio djece je svjestan teške socijalne situacije u kojoj se nalaze neka djeca i potrebe da im se pomogne.

Međutim, **čak 67 % djece i 66 % mladih, što je značajno veći postotak nego u prošlom istraživanju, smatra da ne može ništa napraviti ili nema ideju što bi se moglo učiniti** kako bi se prava djece bolje poštovala.

Mladi smatraju da jednu od najvećih prepreka većem poštovanju prava djeteta predstavlja to **što djeca i mladi nisu svjesni svojih prava i ne znaju kome se mogu ili trebaju obratiti**. Dio njih smatra kako je problem i u tome što djeca i mladi imaju nedostatne komunikacijske vještine i ne znaju uvijek na pravi način objasniti svoj problem.

Rješenja za bolje poštovanje prava djece mladi vide u boljoj informiranosti, u čemu mogu pomoći društvene mreže, ali i razgovor. Također, više nego prije 14 godina, mladi traže poduzimanje konkretnih akcija kojima bi se poboljšala razina poštovanja prava djece (npr. programi u školama, informativni telefoni i sl.).

Djeca navode različite primjere kako ona sama mogu pridonijeti zaštiti i većem poštovanju dječjih prava: da sama pomognu u informiranju djece o dječjim pravima, da prikupljaju pomoć potrebitima, da upozoravaju odrasle koji krše njihova prava, da se igraju s djecom čija prava netko krši ili da sudjeluju u sprečavanju nasilja među djecom.

3 Zaključci i preporuke

Osnovna zadaća ovog istraživanja bila je ispitati mišljenja i stavove djece i mladih o stanju prava djece u Hrvatskoj, a radi unapređenja primjene i zaštite prava djece i mladih, kao i promicanja sudjelovanja djece i mladih u društvu. Četrnaest godina nakon što je 2009. godine provedeno prvo istraživanje „Mišljenja i stavovi djece i mladih u Hrvatskoj“, u prvoj polovici 2023. godine ponovno je provedeno istraživanje u malo promijenjenom obliku. U oba je navrata ispitano mišljenje djece u 2. i 3. razredima osnovne škole (8 i 9 godina) i mladih u 2. i 3. razredima srednje škole (16 i 17 godina).

Ciljevi prvog i ponovljenog istraživanja bili su zajednički. Željelo se ispitati koliko djeca i mladi poznaju svoja prava ovisno o dobi, spolu, socioekonomskom statusu i regiji u kojoj žive. Također se nastojao dobiti dublji uvid u mišljenja i stavove djece i mladih u Hrvatskoj o poštovanju prava djece na osobnoj i društvenoj razini i mogućnostima za njihovo unapređenje. Željelo se ispitati u kojoj su mjeri stvoreni uvjeti za dječju participaciju, te koje je uvjete potrebno zadovoljiti za veću razinu participacije djece i mladih u procesima donošenja odluka koje ih se tiču u svim segmentima njihova života. Jedan od ciljeva istraživanja odnosio se na, barem djelomičan, pokušaj da se utvrdi kako djeca žive, kako provode slobodno vrijeme i kako se osjećaju u školi, kako percipiraju medije, te koje društvene probleme, a osobito one vezane uz prava djece, djeca i mladi vide kao prioritete. Naposljetku, u cilju utvrđivanja eventualnih promjena, usporedili su se rezultati o poznavanju prava djece, mišljenju i stavovima djece i mladih o stanju poštovanja i unapređenja njihovih prava, mogućnosti povećanja participacije i prioritetnim društvenim problemima za djecu i mlade danas u odnosu na stanje iz 2009. godine.

Na temelju ovdje izloženih rezultata istraživanja mišljenja i stavova djece, na temelju poznavanja drugih istraživanja o pravima djece u Hrvatskoj u proteklih nekoliko godina i na temelju iskustava iz rada Ureda pravobranitelja za djecu moguće je izvesti nekoliko najvažnijih zaključaka koje donosimo u nastavku. Uz svaki zaključak navedene su i preporuke za daljnje djelovanje Ureda pravobranitelja za

djecu, ali i ostalih društvenih struktura, posebice odgojno-obrazovnog sustava, kako bi se unaprijedilo stanje dječjih prava i participacija djece u hrvatskome društvu.

ZAKLJUČAK 1.

Znatan dio djece i mladih još uvijek nije upoznat s postojanjem dječjih prava.

Gotovo sva ispitana djeca i mladi smatraju da je djecu i mlade potrebno bolje upoznati i educirati o njihovim pravima. Upravo nedovoljnu informiranost o dječjim pravima mladi vide kao glavnu prepreku za bolje poštovanje prava djece u Hrvatskoj.

PREPORUKA 1: Država treba uložiti više napora u sustavno, obvezno i trajno obrazovanje djece, mladih i odraslih o pravima djece. Na nacionalnoj razini potrebno je osigurati stručno-pedagoške i materijalne uvjete za implementaciju programa odgoja i obrazovanja za ljudska prava u vrtićima i školama. Potrebno je motivirati, metodički pripremiti i stručno usavršavati odgojno-obrazovne djelatnike na svim odgojno-obrazovnim razinama na temu odgoja i obrazovanja za ljudska prava i demokratsko građanstvo. S obzirom na sve veći utjecaj interneta na život djece i mladih, potrebno je osmisliti učinkovite strategije za učenje o dječjim pravima i putem ovoga medija.

Upravo je UN-ov Odbor za prava djeteta preporučio Hrvatskoj da osigura sustavno, obvezno i trajno obrazovanje o dječjim pravima za sve, osobito za djecu i stručnjake u sudstvu, socijalnoj skrbi, policiji, zdravstvu, alternativnoj skrbi i medijima (Odbor za prava djeteta UN-a, 2014, prema Izvješću o radu pravobraniteljice za djecu za 2014. godinu, 2015). Stoga pravobraniteljica za djecu zagovara izradu nacionalnog kurikula edukacije o dječjoj participaciji s ciljem stvaranja temelja za razvoj specifičnih edukacija u pojedinim sustavima, ustanovama, tijelima i organizacijama. U tom procesu trebaju sudjelovati sve institucije društva, a neophodna je i intenzivna i kontinuirana suradnja vladinog i nevladinog sektora.

ZAKLJUČAK 2.

Djeca i mladi procjenjuju da se od svih prava najmanje poštuje pravo na različitost djeci i mladima koji žive u siromaštvu.

U ovom istraživanju, u odnosu na prvo istraživanje, više djece i mladih navodi da su osobno iskusili da se druga djeca i/ili mladi prema njima ponašaju drugačije nego prema ostalima. Djeca se najčešće tako osjećaju zbog lošeg ponašanja druge djece prema njima (npr. ruganje, zezanje i dr.) i isključivanja iz zajedničke igre i druženja, a mladi zbog fizičkog izgleda.

Rezultati ovog istraživanja pokazuju kako su djeca manje tolerantna i prema djeci koja žive u domu za djecu bez odgovarajuće roditeljske skrbi, udomiteljskoj obitelji ili posvojenoj djeci, dok su mladi manje tolerantni prema mladima s teškoćama u razvoju, iako treba naglasiti kako su procjene djece i mladih za sve skupine djece i mladih s različitim obilježjima zapravo u rangu dobrog odnosa prema njima (ocjena 4).

Nejednak položaj djece i mladih iz ranjivih i podzastupljenih skupina tijekom obrazovanja, ali i u društvu općenito, potvrđuju i rezultati niza istraživanja provedenih u Hrvatskoj u posljednjih nekoliko godina (Igrić, Cvitković i Wagner Jakab, 2009; Rajković i Bužinkić, 2012; Žižak i sur., 2012; Bouillet, 2014; Kranjčec Mlinarić, Žic Ralić i Lisak, 2016; Baričević i Koska, 2017; Gvozdanić i sur., 2019; Klasnić, Kunac i Rodik, 2020; Kamenov i Galić, 2021; Farnell, 2022).

PREPORUKA 2: Potrebno je provoditi projekte i aktivnosti s ciljem povećanja svjesnosti djece i mladih o potrebama njihovih vršnjaka koji žive u siromaštvu i razvijanja kulture tolerancije, nenasilja i nediskriminacije među djecom, ali i sveukupnim građanstvom na nacionalnoj, regionalnoj i lokalnoj razini. U kurikule na svim razinama odgojno-obrazovnog sustava potrebno je uključiti sadržaje koji promiču ravnopravnost i uvažavanje različitosti, a odgojno-obrazovnim djelatnicima osigurati stručna osposobljavanja i usavršavanja za stjecanje znanja i vještina potrebnih za borbu protiv diskriminacije u obrazovnom sustavu. Ujedno je potrebno uložiti veće napore, sa svih razina, za bolju zaštitu mentalnog zdravlja djece i mladih, veću dostupnost usluga za zaštitu njihovog mentalnog zdravlja i razvijanje zdravstvene pismenosti odgojno-obrazovnih djelatnika u području mentalnoga zdravlja djece i mladih.

Odbor za prava djeteta UN-a je u preporukama iz 2014. i 2022. godine preporučio Republici Hrvatskoj da potiče međukulturni i međureligijski dijalog u lokalnoj zajednici i školi, te da spriječi diskriminaciju siromašne djece, pripadnika manjina i stranaca, bolesne djece i drugih marginaliziranih skupina. Također je preporučio da se osigura provedba propisa kojima se zabranjuje diskriminacija, te da se sustavno educira javnost, posebno stručnjake koji rade s djecom, odrasle i djecu u školi, o

diskriminaciji, netoleranciji i govoru mržnje prema djeci pripadnicima etničkih manjina, izbjeglicama i migrantima, djeci s teškoćama u razvoju i LGBT djeci, kako bi se spriječila diskriminacija i uznemiravanje ove djece u školama (Odbor za prava djeteta UN-a, 2014, 2022, prema Izvješću o radu pravobraniteljice za djecu za 2014. godinu, 2015 i Izvješću o radu pravobraniteljice za djecu za 2022. godinu, 2023).

ZAKLJUČAK 3.

Mladi u ovom, kao i u prošlom istraživanju ističu nezadovoljstvo načinom na koji mediji izvještavaju o njima. Smatraju da ih se prikazuje uglavnom negativno s previše predrasuda, stereotipa i nerazumijevanja kulture mladih. Također, ističu nezadovoljstvo televizijskim programom jer se ne prikazuje dovoljno sadržaja koji se bavi mladima i njihovim životima.

Mladi bi danas, u većoj mjeri nego prije 14 godina, željeli više televizijskih sadržaja koji se bave temama života mladih, odrastanja, nastavka školovanja i zapošljavanja. Željeli bi sadržaj koji na realan i pozitivan način predstavlja živote djece i mladih, jer nerealno i stereotipno izvještavanje može utjecati na stvaranje negativne slike o sebi kod djece i mladih, ali i na stvaranje novih ili produbljivanje postojećih predrasuda o djeci i mladima.

PREPORUKA 3: Potrebno je jačati kapacitete medija kako medijski sadržaji o mladima ne bi bili obojeni predrasudama društva, te kako bi se na primjeren i objektivna način izvještavalo o svim temama u vezi s pravima djece u Hrvatskoj. Ujedno je potrebno jačati kompetencije medijskih djelatnika za stvaranje kvalitetnih medijskih sadržaja o djeci i mladima u suradnji s djecom i mladima.

Potrebno je stvoriti više prilika za djecu i mlade da putem medija progovaraju o svojim potrebama, problemima, navikama, hobijima, životu i drugim njima važnim temama (npr. gostovanja mladih, rasprave s mladima i sl.). Pri uključivanju djece u stvaranje medijskih sadržaja nužno je voditi računa da se uključe i djeca iz ranjivih i podzastupljenih skupina pri čemu je posebno potrebno voditi računa o odabiru načina njihova uključivanja. Kvalitetan medijski sadržaj vodi računa o inkluzivnosti, te se neće usmjeriti samo na probleme, već će istodobno nuditi mogućnosti i rješenja. Inkluzivan medijski sadržaj uključuje pozitivne prikaze djece i mladih koji pripadaju ranjivim i podzastupljenim skupinama te svijet raznolikosti prikazuje kao nešto uobičajeno i svakodnevno, bez posebnog upućivanja na razlike.

ZAKLJUČAK 4.

Djeca ne žele gledati televizijski sadržaj povezan s nasiljem.

Djeca su u ovom istraživanju jasno dala do znanja kako ne žele gledati televizijski sadržaj povezan s nasiljem. Rezultati istraživanja pokazuju kako djeca u većoj mjeri gledaju televizijske sadržaje koji nisu prvenstveno i isključivo namijenjeni njima (poput filmova, serija i *reality* emisija), što pridonosi njihovoj većoj izloženosti nasilju u medijima.

PREPORUKA 4: Pružatelji medijskih usluga imaju obvezu kategorizirati sadržaje koji se objavljuju na televiziji, kako bi gledatelji bili informirani o potencijalno štetnim sadržajima. Potrebno je da televizijski nakladnici redovito kategoriziraju audiovizualna djela, te da više pažnje usmjere na izbor sadržaja, u odnosu na zastupljenost nasilnih i neprimjerenih prizora, koji se prikazuje na televizijskom programu. Odgovornost je roditelja da zaštite djecu od pretjeranog izlaganja nasilnim i neprimjerenim sadržajima na televiziji.

Vrlo je važno da se u svim informacijama o pojedinom televizijskom sadržaju jasno istakne kojoj je publici namijenjen (djeci ili odraslima). Uz filmove koji su namijenjeni djeci, korisno je istaknuti informaciju za koju se dob djece film preporučuje, a uz filmove koji su namijenjeni svim uzrastima, potrebno je navesti koju točno vrstu prizora sadrži medijski sadržaj koji bi mogao biti neprimjeren ili štetan za djecu (nasilje, seks, drogiranje, kockanje, neprimjereni rječnik i dr.). O tome treba voditi računa i u najavama igranih filmova i serija televizijskih nakladnika.

ZAKLJUČAK 5.

Škola je mjesto na kojem se mladi općenito osjećaju dobro, ali ona pred njih stavlja izazove vezane uz opadajuću kvalitetu odnosa s vršnjacima i nastavnicima i uz zabrinutost vezanu uz školski uspjeh.

Djeca i mladi navode kako se u školi osjećaju dobro. Zadovoljni su odnosima s vršnjacima, iako i jedni i drugi navode da im je u većoj mjeri teže komunicirati s drugim učenicima nego što su to navodili u prvom istraživanju. Mladi, za razliku od djece, navode da im je teže nego prije razgovarati i s nastavnicima. Lakše razgovaraju sa stručnim suradnicima i ravnateljem/icom nego s nastavnicima.

Smatraju da nastavnici nemaju dovoljno razumijevanja za njihove probleme te da ih ne slušaju pozorno. Mladi su u ovom istraživanju komunikaciju s nastavnicima procijenili lošijom nego u prošlom istraživanju, dok su komunikaciju s vršnjacima lošijom procijenili i djeca i mladi.

Ujedno, rezultati istraživanja ukazuju da loš školski uspjeh u većoj mjeri rastužuje djecu danas nego prije 14 godina. Glavni razlozi za zabrinutost kod djece odnose se na postizanje dobrog školskog uspjeha i, shodno tome, izvršavanje školskih obveza. Opterećenost školskim ocjenama vidljiva je i u želji djece koja bi, da mogu (da imaju čarobni štapić), loše ocjene pretvorila u dobre. I kod mladih je školski uspjeh najčešći razlog zabrinutosti. Školske obveze, neprihvatanje, neuspjeh i stres uzroci su zbog kojih se mladi u današnje vrijeme češće osjećaju nesretnima nego prije 14 godina.

PREPORUKA 5: U školskom kurikulumu trebaju biti u većoj mjeri zastupljeni programi i projekti socijalnog i emocionalnog učenja, te zaštite mentalnoga zdravlja. Potrebno je jačati komunikacijske i socijalne vještine učenika, vještine rješavanja problema i konflikata, a potrebno je više pažnje usmjeriti i jačanju otpornosti djece i mladih. Nastavnike i učitelje potrebno je također educirati i osnažiti za bolje prepoznavanje dječjih problema i teškoća i proaktivno i osjetljivo komuniciranje o njima.

Škole koje njeguju stvaranje pozitivne školske klime razvijaju odnose međusobnog poštovanja i uvažavanja među sudionicima odgojno-obrazovnog procesa, što pridonosi boljem osjećanju učenika u školi, jačem osjećaju pripadnosti školi, boljoj povezanosti između učenika i odgojno-obrazovnih djelatnika, boljim odnosima između samih učenika, većoj uključenosti učenika u život škole kao i boljem školskom uspjehu učenika (Vulić-Prtorić i Lončarević, 2016; Solak, 2018; Bolčević Novak i Dvekar-Bešenić, 2021). S druge strane, školski neuspjeh može biti okidač za razvoj problema mentalnog zdravlja kod djece i mladih (Ćoso, 2012; Mlinarević, 2016). Ujedno, stres zbog školskih obveza i briga zbog uspjeha u školi može kod učenika negativno utjecati na njihov osjećaj sreće, zadovoljstva samim sobom kao i zadovoljstva školom. Potrebno je smanjiti pritisak i imperativ školskog uspjeha izraženog ocjenama i poticati one oblike vrednovanja školskog rada koji će dovesti do unapređivanja učenja, veće intrinzične motivacije za učenje i poticanja razvoja sposobnosti svakog djeteta.

ZAKLJUČAK 6.

Djeca, posebice mladi, doživljavaju svoju participaciju u školi, na lokalnoj, regionalnoj i nacionalnoj razini kao nedostatnu i nedovoljno učinkovitu.

Rezultati istraživanja upućuju da su djeca i mladi najzadovoljniji razinom participacije u obitelji, zatim u školi (više djeca nego mladi), dok su ponajmanje zadovoljni mogućnostima utjecaja na donošenje odluka na lokalnoj, ali i nacionalnoj razini. Djeca i mladi žele da ih se više uključi u procese donošenja odluka o uređenju sportskih igrališta/dvorana, parkova, mjesta za izlaske (npr. klubova) i dodatnih sadržaja za provođenje slobodnog vremena (igraonica, cirkusa, vodenih parkova i sl.) u mjestima gdje žive. Mladima je važno i da ih donositelji i provoditelji mjera i politika na lokalnoj razini uključe u procese donošenja odluka o obrazovanju (npr. o stipendijama, prijevozu i dr.). Mladi ističu kako bi željeli da ih se u školskom okruženju više pita u vezi s odlukama o izletima i maturalnim putovanjima, prehrani u školi, unutarnjem uređenju škole (npr. kantinama), te školskim pravilima (npr. trajanju odmora, pravilima odijevanja i dr.). Na nacionalnoj razini, mladi očekuju najveću razinu participacije u području obrazovanja i sigurnosti i zaštite od nasilja. Na nezadovoljstvo razinom participacije i njezinom učinkovitošću upućuju i rezultati istraživanja o participaciji djece u školi, koje je proveo Ured pravobranitelja za djecu 2017. godine (Borić i sur., 2019), kao i vršnjačkog istraživanja o dječjem sudjelovanju u školskom okruženju, koje je proveo spomenuti Ured u sklopu projekta o dječjem sudjelovanju na području Europske unije (Ured pravobranitelja za djecu, 2015). Ove rezultate potvrđuju i druga istraživanja (Milić i Marojević, 2014; Jeđud Borić i sur., 2017; Borić i Tintor, 2022; Bogatić, 2023).

PREPORUKA 6: Nameće se potreba edukacije, osnaživanja i podrške odraslih za participaciju djece i mladih u odgojno-obrazovnom sustavu, te na lokalnoj, regionalnoj i nacionalnoj razini. Potrebno je djeci i mladima omogućiti što više načina i sredstava kojima mogu participirati u procesima donošenja odluka koje ih se tiču, posebno vodeći računa o stvaranju uvjeta i za sudjelovanje djece i mladih iz ranjivih i podzastupljenih skupina. Ujedno je potrebno naučiti i osnažiti djecu i mlade za njihovo veće sudjelovanje u procesima odlučivanja.

Odgovornost za stvaranje uvjeta za sudjelovanje djece je na odraslima. Odrasli, a u kontekstu ovog istraživanja to su najvećim dijelom učitelji, nastavnici, te donositelji i provoditelji odluka s lokalne razine, trebaju stvoriti uvjete za dječje

sudjelovanje: pružiti im informacije na način primjeren njihovoj dobi; odgovarati na sva njihova pitanja (motivirati ih, biti zainteresiran za njihov doprinos i otvoren prema njihovim idejama); čuti njihove želje i potrebe u određenoj situaciji (uvažavanje prijedloga djece i mladih, otvaranje novih tema i/ili aktivnosti koje su njima važne); prihvatiti njihova mišljenja (uvažavanje mišljenja u svakoj odluci u kojoj je to moguće i kada je u najboljem interesu djeteta); doživljavati ih kao ravnopravne sudionike (ravnopravnost u komunikaciji i odnosu između djece/mladih i odraslih osoba, razvijanje dijaloga); razumjeti njihove osjećaje (razvijati osjećaj povjerenja i uzajamnog poštovanja) te im pružiti svu potrebnu podršku (u vodstvu, prostoru, pripremi materijala, prilagodbi materijala i slično).

UN-ov Odbor za prava djeteta preporučio je Hrvatskoj da promiče, educira i osnaži djecu za sudjelovanje u procesima donošenja odluka koje ih se tiču - u obitelji, zajednici i školi - te da se to pravo osigura i djeci koja žive u nepovoljnim uvjetima. Također je preporučio da je potrebno svoj djeci osigurati pristupačna, sigurna i inkluzivna mjesta za igru, druženje, rekreaciju, kulturne i umjetničke aktivnosti (Odbor za prava djeteta UN-a, 2022, prema Izvješću o radu pravobraniteljice za djecu za 2022. godinu, 2023).

ZAKLJUČAK 7.

Mladi ističu kako je velik problem mladih u Hrvatskoj ovisnost o internetu.

Dok je 2009. godine oko 45 % mladih smatralo da je jedan od osnovnih problema mladih u Hrvatskoj neki oblik ovisnosti o različitim sredstvima, kao što su alkohol, cigarete i droga, danas neku od tih ovisnosti kao osnovni problem mladih ističe tek 25 % njih. Danas najveći broj mladih kao glavni problem ističe ovisnost o internetu i društvenim mrežama, te vriedanje na internetu.

O sveprisutnosti interneta u životu djece i mladih govore brojna istraživanja (Poliklinika za zaštitu djece i mladih Grada Zagreba, 2008, 2013; Pregrad i sur., 2010; Ilišin i Spajić-Vrkaš, 2015, 2017; Robotić, 2015; Hundrić, Ricijaš i Vlaček, 2018; Mavar, 2022). Uz mnoge prednosti i mogućnosti koje internet otvara djeci i mladima, postoje i brojne zamke i opasnosti od kojih je potrebno zaštititi djecu. Uz to, prekomjerno korištenje interneta može prijeći u ovisnost kada odvede dijete u socijalnu izolaciju, odnosno internet socijalizaciju (Kunić, Vučković Matić i Sindik, 2016). Ovo je vjerojatno jedna od najteže izlječivih ovisnosti jer se prilikom liječenja ne može u potpunosti izbaciti internet iz života djece i mladih (International Police Association, 2015).

PREPORUKA 7: U svrhu prevencije ovisnosti o internetu i elektroničkog nasilja potrebno je jačati medijsku pismenost djece i mladih. Uz to je potrebno mladima osigurati alternativne, privlačne i dostupne aktivnosti za kvalitetno provođenje slobodnog vremena uživo.

Programi medijske pismenosti pomažu u kritičkom promišljanju o medijima, racionalnijem korištenju interneta i boljem selektiranju sadržaja koji se nude na internetu (Labaš, 2011).

Nameće se potreba za razmatranjem učinkovitosti dosadašnjeg načina djelovanja vezanog uz ovu ovisnost. Mogu pomoći edukativne kampanje o rizicima i zaštititi djecu na internetu. Poželjno je da se u kreiranje pojedinih preventivnih aktivnosti aktivno uključe i sama djeca. Ujedno, potrebno je jačati kompetencije medijske pismenosti djece i mladih kroz školski kurikulum, te u provedbu medijskog obrazovanja u školama uključiti i medije.

ZAKLJUČAK 8.

Djeca i mladi ističu problem nasilja nad djecom, posebice vršnjačkog nasilja.

Mladi uz ovisnost o internetu, kao jedan od problema mladih, navode i problem vršnjačkog nasilja. Oko četvrtine mladih navodi da su se, najčešće zbog maltretiranja u školi, obratili za pomoć odgojno-obrazovnim djelatnicima. Važno je da u školi postoji osoba ili mjesto gdje učenici mogu dobiti informacije i podršku u slučaju doživljenog nasilja. Iz odgovora djece može se naslutiti da se neka njihova razmišljanja posredno mogu povezati s direktnim ili indirektnim posljedicama nasilja. Tako djeca navode da bi, da imaju čarobni štapić, učinila da nestanu svađe i tuče. Ujedno navode da im je teže razgovarati s učiteljima, ali i sa svojim vršnjacima, u situacijama kada su u sukobu s drugim učenicom/icima.

PREPORUKA 8: Potrebno je kontinuirano provoditi edukativne kampanje i preventivne aktivnosti za djecu i odrasle o neprihvatljivosti nasilja nad djecom i njegovoj štetnosti za razvoj djece. Preventivne strategije trebaju biti usmjerene na sve tri razine: mikro (pojedinaac/obitelj), mezo (neposredno okruženje; zajednica) ili makro (mjere određene javne politike/politika, stavovi prema nasilju u društvu i sl.). Intervencije trebaju biti u skladu s djetetovim potrebama te moraju uključivati i čimbenike iz djetetovog okruženja, jer je za promjenu na individualnoj razini potrebno istodobno utjecati i na promjene na mezo i makro razini.

UN-ov Odbor za prava djeteta uputio je preporuku Republici Hrvatskoj, u kojoj traži poduzimanje učinkovitih mjera s nacionalne razine s ciljem sprečavanja vršnjačkog nasilja u školi, te da se odgojno-obrazovnim djelatnicima osigura sustavna edukacija i podrška u području prevencije nasilja. Ujedno navodi da je potrebno provoditi kampanje i programe, za roditelje i stručnjake koji rade s djecom, o nenasilnim i participativnim oblicima odgoja i discipliniranja djece. Preporučuje ukloniti svako tjelesno kažnjavanje djece, razviti sveobuhvatnu politiku sprečavanja, suzbijanja i praćenja svih oblika nasilja nad djecom, osigurati da se zlostavljanje odmah prijavi i istraži uz multisektorski pristup prilagođen djetetu, da se djeci žrtvama pruži sveobuhvatna podrška za oporavak od traume, te da se osigura da se počinitelji primjereno kazne (Odbor za prava djeteta UN-a, 2022 prema Izvješću o radu pravobraniteljice za djecu za 2022. godinu, 2023).

ZAKLJUČAK 9:

Rezultati istraživanja upućuju na veći osjećaj bespomoćnosti djece i mladih u pogledu mogućnosti vlastitog utjecaja na unapređenje poštovanja dječjih prava nego što je to opaženo prije 14 godina.

Rezultati ovog istraživanja ukazuju kako značajan postotak djece (56 %) i mladih (66 %) smatra kako sami ne mogu ništa napraviti niti mogu pridonijeti promjeni nabolje za veće poštovanje prava djece u Hrvatskoj.

PREPORUKA 9: Potrebno je jačati komunikacijske vještine i vještine samozastupanja djece i mladih, što bi trebalo pronaći svoje mjesto u školskom kurikulumu.

Stvaranjem uvjeta za participaciju djece u procesima donošenja odluka koje ih se tiču, i u školama i u lokalnim zajednicama, djeca i mladi razvijaju nove vještine (raspravljavanje, pregovaranje, zajedničko donošenje odluka i sl.); bolje razumijevaju proces donošenja odluka i svoj doprinos u tome; razvijaju osjećaj pripadnosti (npr. školi) i odgovornosti te jačaju samopouzdanje. Tako ujedno stječu i prve dojmove o demokraciji i građanstvu. Veća razina participacije učenika u školi pozitivno će utjecati i na razvijanje boljih odnosa s nastavnicima i drugim učenicima. No, uz jačanje kompetencija djece i mladih, potrebno je raditi i na jačanju njihovog samopouzdanja. Samopouzdanost djeteta vjerojatno će bolje usvajati nova znanja i vještine te će željeti naučiti više, posebice u situacijama u kojima može pridonijeti određenoj promjeni (Kolucki i Lemish, 2013).

ZAKLJUČAK 10.

Rezultati istraživanja upućuju na postojanje regionalnih razlika.

U nekim su se rezultatima pojavile značajne regionalne razlike u mišljenjima djece i mladih, koje mogu odražavati razlike u prilikama i socioekonomskim i drugim uvjetima života i školovanja mladih, kao i opsegu informiranja i obrazovanja djece i mladih o njihovim pravima. To upućuje na potrebu da se djeci u svim regijama osiguraju ravnopravni uvjeti života i odrastanja, a aktivnosti u promicanju prava djeteta provode ravnomjerno na području cijele Republike Hrvatske.

PREPORUKA 10: Donositeljima odluka i provoditeljima javnih politika rezultati ovog istraživanja mogu biti korisni prilikom kreiranja novih ili redefiniranja postojećih mjera, programa i/ili aktivnosti vezanih uz zaštitu prava djece.

4 Rezultati istraživanja o mišljenjima i stavovima osnovnoškolaca

OSNOVNI NALAZI ISTRAŽIVANJA ZA DJECU

Igra i druženje s prijateljima bili su i ostali najčešći (86 %) i najdraži (50 %) način provođenja slobodnog vremena djece u dobi od 8 i 9 godina. Djeca se danas, u većem broju nego prije 14 godina, u slobodno vrijeme bave sportom i slušaju muziku.

Televizija, kao medij, **nije više toliko zastupljena u dječjim životima** kao što je bila prije 14 godina. U ovom je istraživanju 7 % ispitanе djece navelo da ne voli, odnosno ne gleda televiziju baš često, dok su u prošlom istraživanju sva djeca navela da gledaju televiziju.

Više od polovine ispitanе djece (60 %) navodi da na televiziji ima dovoljno sadržaja koji ih zanima, 52 % ih navodi kako televizijski program sadrži i dovoljno emisija namijenjenih baš djeci. Kad bi djeca sama odlučivala o tome čega će biti više na televiziji, 37 % njih odlučilo bi se za **više crtanih filmova**, što je ujedno sadržaj koji djeca ove dobi i najradije gledaju (51 %).

Djeca manje gledaju televiziju

Djeca su u ovom istraživanju jasno dala do znanja kako **ne žele gledati televizijski sadržaj povezan s nasiljem** (taj se sadržaj u ovom istraživanju nalazi na 1. mjestu, dok je u prošlom bio rangiran na 7. mjestu). Ne žele gledati niti sadržaje koji su djeci neprimjereni (filmove seksualnog sadržaja). Promijenio se i stav djece prema reklamama, kojih je djeci previše tijekom emitiranja televizijskog programa.

Djeca **u novinama i na portalima žele više čitati o svakodnevnim novostima u zemlji i svijetu**, kao i o nogometu. Uz to, više nego u prošlom istraživanju, žele čitati o vremenskoj prognozi, ratu, očuvanju prirode i potresima.

Glavni razlog pohađanja škole djeci je **učenje** (97 %), potom i upoznavanje i druženje s drugim učenicima (74 %).

Gotovo se sva djeca **vrlo dobro i odlično osjećaju u školi** (92 %), a njih čak 60 % daje najbolju ocjenu na pitanje o tome - kako im je u školi. Niti jedno dijete nije navelo da se u školi osjeća jako loše, dok se 1 % njih osjeća loše.

Gotovo sva djeca (97 %) imaju **vrlo dobar i odličan odnos s učiteljima** (84 % odličan; 13 % vrlo dobar), a većina (60 %) ih s njima lako razgovara kada imaju neki problem u školi ili kada im je nešto potrebno. Djeci je teže razgovarati s učiteljem ili učiteljicom o sukobima s drugim učenicima, te u situacijama kada se boje ili se osjećaju posramljeno.

Djeca imaju i **vrlo dobar odnos s vršnjacima**, iako je utvrđeno da danas **teže komuniciraju** s drugim učenicima nego prije 14 godina, posebice u situacijama kada su posvađani.

Sva djeca navode da su iskusila osjećaj sreće u svome životu, a 81 % ih navodi da se ponekad osjeća tužno. Djecu i nadalje **najviše usrećuju prijatelji**, dok ih vrijeme provedeno s obitelji i u sportskim aktivnostima usrećuje više nego u prošlom istraživanju. U skladu s time, najviše ih rastužuju loši odnosi s prijateljima. **Loš školski uspjeh više rastužuje djecu danas** nego prije 14 godina.

Ono što **brine** najveći dio djece u ovoj dobi jesu **školski uspjeh i obveze** (16 %). Više nego u prošlom, djeca u ovom istraživanju pokazuju veću zabrinutost zbog mraka, potresa, strašenja od drugih ljudi, visine i rata. Gotovo četvrtina djece navodi da ih nikada ništa ne brine.

Djeca bi u ovom istraživanju, više nego u prošlom, željela promijeniti svoj život. Kada bi imala **čarobni štapić** i željela nešto promijeniti, najviše njih bi učinilo da

Komunikacija
među
vršnjacima
postala je
teža

nestanu svađe, tuče i zločesti ljudi, da nema bolesti i rata, da ljudi žive vječno, da imaju brata ili sestru, da svoje loše ocjene pretvore u bolje.

Djeca su danas **više uključena u donošenje odluka koje ih se tiču unutar obitelji**. Samo 3 % djece navodi da ih u njihovoj obitelji nikada ili jako rijetko pitaju što ona misle, dok ih 58 % navodi da ih se često ili gotovo uvijek pita za mišljenje. Djeca bi željela biti **više uključena u odluke o hrani i provođenju slobodnog vremena**, a manje nego u prošlom istraživanju, u odluke o kupnji (odjeće, obuće, školskog pribora, poklona, igračaka i sl.).

Iako samo 17 % djece smatra da **donositelji odluka na lokalnoj razini često uzimaju u obzir potrebe i mišljenje djece** kada donose odluke koje ih se tiču, ipak je i ta razina percipirane dječje participacije viša nego što je bila prije 14 godina. Kad bi djeca sama mogla razgovarati s gradonačelnikom ili predsjednikom, prvenstveno bi im predložila da **urede sportska igrališta i parkove**, zatim, više nego prije, i još dodatnih sadržaja za provođenje slobodnog vremena (igraonice, cirkus, vodeni park i sl.), ali i da vode više računa o sigurnosti djece u prometu.

Većina se djece (60 %) u **susjedstvu uglavnom osjeća sigurno**, a **najviše se boje mraka i nepoznatih, „neugodnih“, strašnih i pijanih ljudi**. Djeca se više nego u prvom istraživanju osjećaju nesigurno i uplašeno kada su sama kod kuće ili kada su sama na putu od kuće do škole, u ulici ili parku.

Djeca su vrlo i potpuno **zadovoljna načinom na koji njihov liječnik razgovara s njima** (86 %) i dobro ga razumiju kada im objašnjava od čega boluju i što trebaju raditi da ozdrave (80 %). Više nego u prošlom istraživanju, djeca naglašavaju potrebu **da liječnik više razgovara s njima**, pa i da ih nasmijava, jer bi se tako lakše opustila i manje bojala, a i bolje ga razumjela.

Više od tri četvrtine djece (88 %) navodi da su čula da djeca imaju neka posebna prava u odnosu na odrasle, a o pravima su najviše naučila u školi. Pojedinačna prava koja djeca najčešće navode - jesu pravo na igru i pravo na obrazovanje.

Oko **četvrtine djece smatra da većina djece zna koja su njihova prava**, dok ih najviše (53 %) smatra da neka sigurno znaju, no da ima i onih koji ne znaju. Manji postotak njih (19 %) smatra da djeca to uglavnom ili većinom ne znaju. To potvrđuje i većinski stav djece (97 %) o tome da djeci treba reći koja su njihova prava, a najveću odgovornost u informiranju o dječjim pravima trebaju imati roditelji.

Više je
djece čulo
za dječja
prava

Djeca su **višom prosječnom ocjenom (4,6) procijenila razinu poštovanja osobnih prava**, nego općenitu razinu poštovanja dječjih prava u Hrvatskoj (4,1). Djeca smatraju, u većem broju nego u prošlom istraživanju, da **sama ne mogu ništa napraviti** za veće poštovanje prava djece u Hrvatskoj, a ona koja smatraju da mogu, navode kako bi pomoglo da sama djeca više razgovaraju i informiraju drugu djecu o njihovim pravima.

Za djecu su **najveći zaštitnici prava djece** upravo njihovi **roditelji**. U ovogodišnjem istraživanju veći je broj djece tu ulogu pripisao i odgojno-obrazovnim djelatnicima, ali i pravobraniteljici za djecu, u odnosu na prošlo istraživanje.

Među djecom koja pripadaju posebnim skupinama **najmanje se poštuje pravo na različitost djece iz socijalno ugroženih obitelji** (prosječna ocjena 3,8 na ljestvici od 1 do 5) i djeci koja žive u domu za djecu bez odgovarajuće roditeljske skrbi, udomiteljskoj obitelji ili posvojenoj djeci (3,9 na ljestvici od 1 do 5). Uočena je **najveća promjena stava djece u odnosu na djecu koja ne pohađaju vjeronauk**, tako su djeca u ovom istraživanju pokazala pozitivniji stav u odnosu na djecu u prvom istraživanju.

Zabrinjava podatak kako, u ovom istraživanju, **djeca u većem broju nego u prošlom, prije 14 godina, navode da su na svojoj koži osjetila da se druga djeca drugačije ponašaju prema njima nego prema ostalim vršnjacima**, a najčešće se tako osjećaju zbog lošeg ponašanja djece prema njima (npr. rугanje, zezanje i dr.) i isključivanja iz zajedničke igre i druženja.

NALAZI ISTRAŽIVANJA

4.1 SLOBODNO VRIJEME

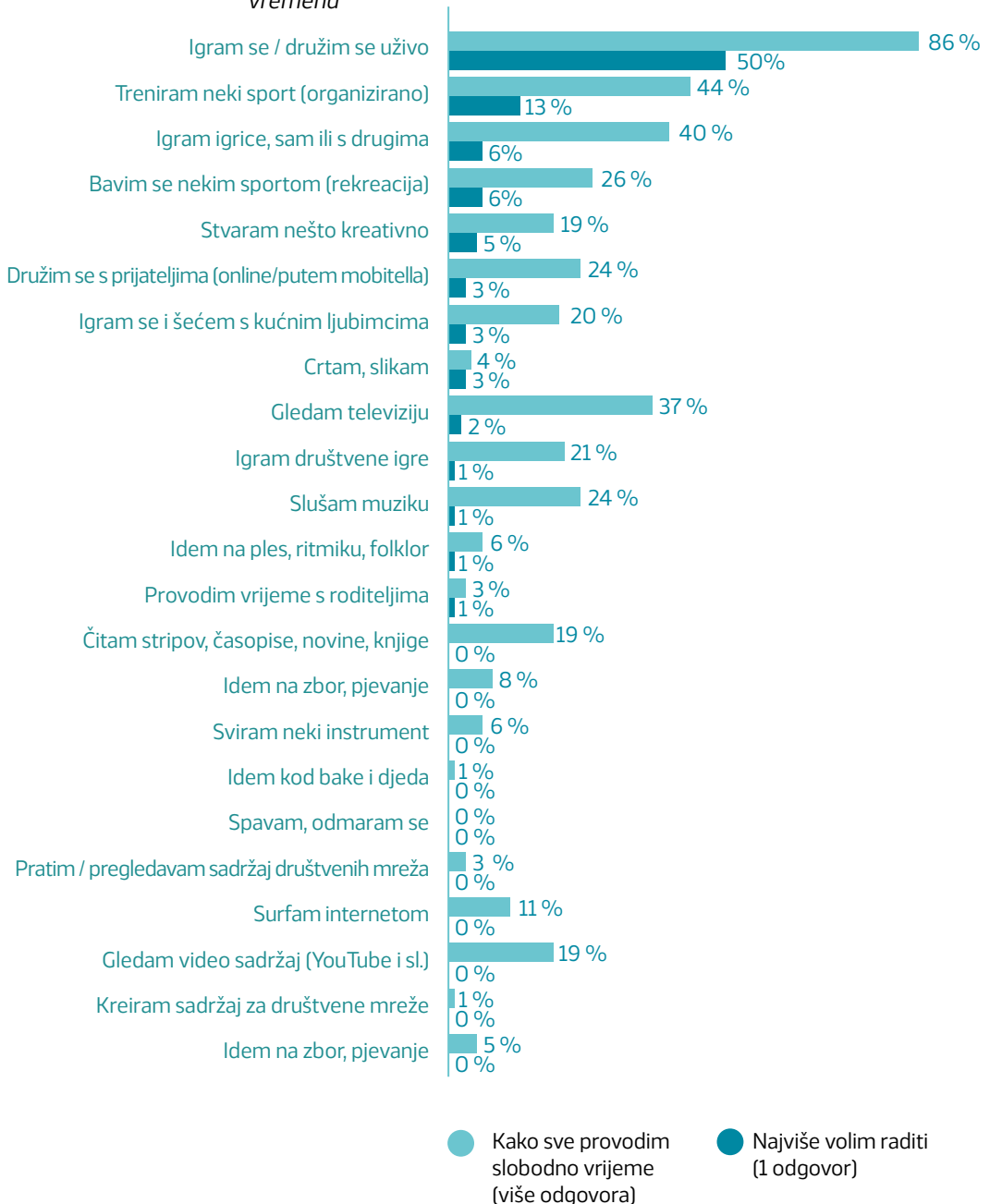
Način provođenja slobodnog vremena

Većina djece u dobi od 8 i 9 godina slobodno vrijeme provodi u igri i druženju s prijateljima (86 %), što za polovicu njih predstavlja i najdraži način provođenja slobodnog vremena. Nadalje, djeca navode kako se u slobodno vrijeme bave i sportom, veći dio njih trenira određeni sport (44 %), dok se dio djece sportom bavi samo rekreativno (26 %). Stoga je sport, uz druženje i igru s prijateljima, druga aktivnost koju djeca najviše vole raditi u slobodno vrijeme. Iako su igranje računalnih igrica (40 %), za što veću sklonost pokazuju dječaci u odnosu na djevojčice, te gledanje televizije (37 %) zastupljeni među pet najčešćih aktivnosti u kojima djeca provode svoje slobodno vrijeme, te aktivnosti nisu visoko rangirane u odnosu na omiljeni način provođenja slobodnog vremena (igranje igrica 6%, a gledanje TV svega 2 %; slika 5⁶). Oko petine djece navodi kako u slobodno vrijeme radi neke stvari uživo (rade nešto kreativno, igraju se ili šeću s kućnim ljubimcem, igraju društvene igre, slušaju muziku, čitaju), a podjednaki udio njih navodi i da se bavi *online* aktivnostima (druže se s prijateljima *online*, gledaju videosadržaje).

Uočena je statistički značajna razlika među djecom u odnosu na spol i mjesto stanovanja. U slobodno vrijeme računalne igrice igraju više dječaci nego djevojčice. Djeca koja žive u regiji Zagreb i okolica, značajno se više u odnosu na druge bave sportom, igraju računalne igrice i gledaju televiziju u slobodno vrijeme. Djeca koja žive u Dalmaciji u manjem se broju od prosjeka bave sportom, igraju računalne igrice, te kao i djeca koja žive u Slavoniji, u manjem broju gledaju televiziju u slobodno vrijeme.

6 Detaljni tablični i grafički prikazi rezultata nalaze se u digitalnom obliku kojem se može pristupiti na web stranici dijete.hr/istrazivanje-2023 putem koda koji se nalazi u ovoj publikaciji.

Slika 5. Način provođenja slobodnog vremena i omiljeni način provođenja vremena

2023.
vs
2009.

Usporedba rezultata istraživanja u dvije vremenske točke (2009. i 2023. godine), pokazuje kako su **igra i druženje bili i ostali najčešći i najdraži način provođenja slobodnog vremena** za djecu u dobi od 8 i 9 godina. Iako se izbor najčešćih aktivnosti kojima se djeca bave podudara u oba istraživanja, u ovom je istraživanju zamijećen **veći postotak djece koja u slobodno vrijeme treniraju određeni sport i slušaju muziku**, dok se smanjio udio djece koja u slobodno vrijeme gledaju televiziju i igraju računalne igrice.

4.2 MEDIJI

Televizijski program

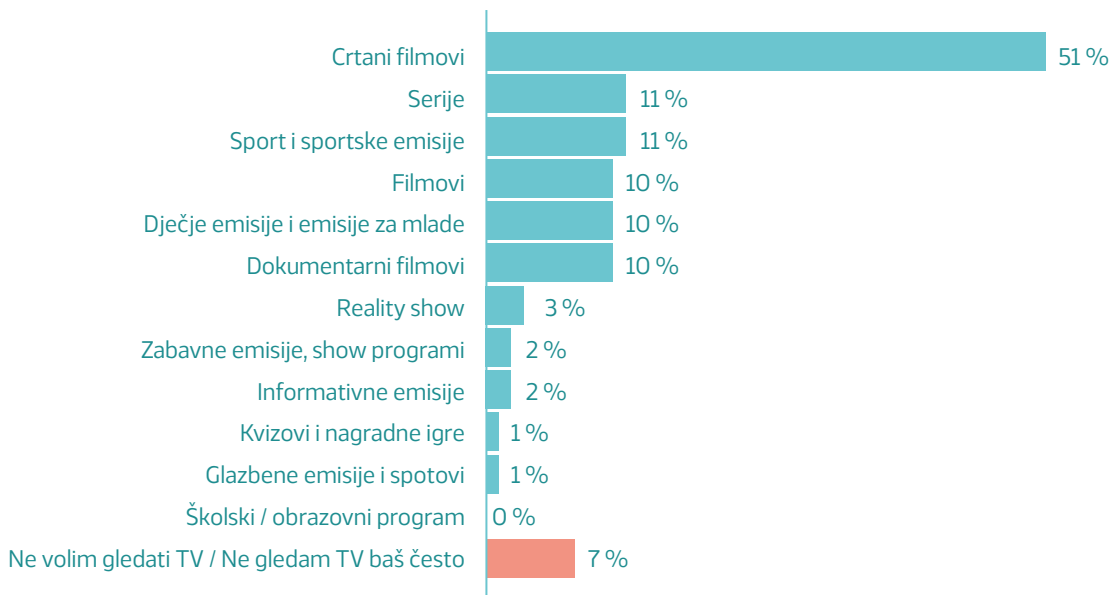
Prema rezultatima istraživanja, **više od polovine ispitane djece navodi kako na televiziji ima dovoljno sadržaja koji ih zanima i koji vole gledati** (što ne mora nužno biti samo sadržaj namijenjen djeci). Da na TV-u ima malo sadržaja koji je djeci zanimljiv, smatra 12 % ispitane djece, a to češće od prosjeka navode djeca koja žive u kućanstvima s nižim prihodima.

Također više od **polovine ispitane djece (52 %) navodi kako televizijski program sadrži dovoljno emisija namijenjenih baš djeci**. Rezultati istraživanja upućuju kako su ponudom dječjih sadržaja na televizijskom programu manje zadovoljni dječaci u odnosu na djevojčice i djeca koje žive u regiji Sjeverna Hrvatska, u odnosu na druge regije.

Rezultati istraživanja pokazuju kako su djeci **crtani filmovi najomiljeniji televizijski sadržaj** (51 %), dok su na drugom mjestu po omiljenosti, iako u znatno u manjem postotku (oko 10 %), zastupljeni ovi sadržaji: serije, filmovi, dječje emisije i emisije za mlade, dokumentarni filmovi, sport i emisije vezane uz sport. Sportske emisije, kao omiljene, značajno više navode dječaci u odnosu na djevojčice. U odnosu na prošlo istraživanje, kada su djeci odgovori bili ponuđeni, ove su godine djeca spontano navodila koje televizijske sadržaje najviše gledaju na TV-u, te su se odgovori potom kodirali. Školski i/ili obrazovni program koji je u istraživanju iz 2009. godine, kao ponuđeni odgovor, odabralo 6 % djece, ove godine spontano nije navelo niti jedno ispitano dijete. U ovogodišnjem je istraživanju 7 % ispitane djece navelo da ne voli, odnosno da ne gleda TV baš često, dok su rezultati prvoga

istraživanja pokazali kako među ispitanom djecom nije bilo one koja nisu gledala televiziju (slika 6).

Slika 6. Omiljeni televizijski sadržaj

S obzirom na to da su se crtani filmovi pokazali kao najomiljeniji dječji sadržaj na TV-u, ne začuđuje što djeca izjavljuju da bi, kada bi imala mogućnost odlučivati o televizijskom sadržaju, u njemu trebali više biti zastupljeni upravo crtani filmovi (37%). U manjem postotku ispitana djeca navode da im u televizijskom programu nedostaju dokumentarne emisije (14%), dječje emisije (13%), te emisije vezane uz sport (11%; slika 7). Prema mišljenju ispitane djece, sadržaji koje djeca ne žele gledati na TV-u su sadržaji koji su povezani s nasiljem (nasilje općenito i nasilje u filmovima i serijama; 16%) i sadržaji koji su neprimjereni djeci (16%), te reklame, dnevne novosti (vijesti, dnevnik) i različite serije i saponice (11%; slika 8). Kad se postotku odgovora djece koja smatraju da na TV-u ne treba biti sadržaja s nasiljem pribroje ona koja ne žele ružne i strašne filmove, horor filmove, ubijanje i rat, dolazimo do 37% djece koja su protiv prikazivanja nasilja na TV-u.

Čega bi na televiziji bilo manje/više da ti o tome odlučiš?

Volio bih da su reklame poslije crtića, a ne prije njih

Više crtića za djecu s nekim problemima, kao npr. s nekim sindromom, i da ima videa kako se djeca trebaju ponašati prema ljudima sa poteškoćama

Htio bih da ima manje krvi da mogu uopće gledati, i da se ne moraju kupiti programi da bih mogao gledati neku seriju

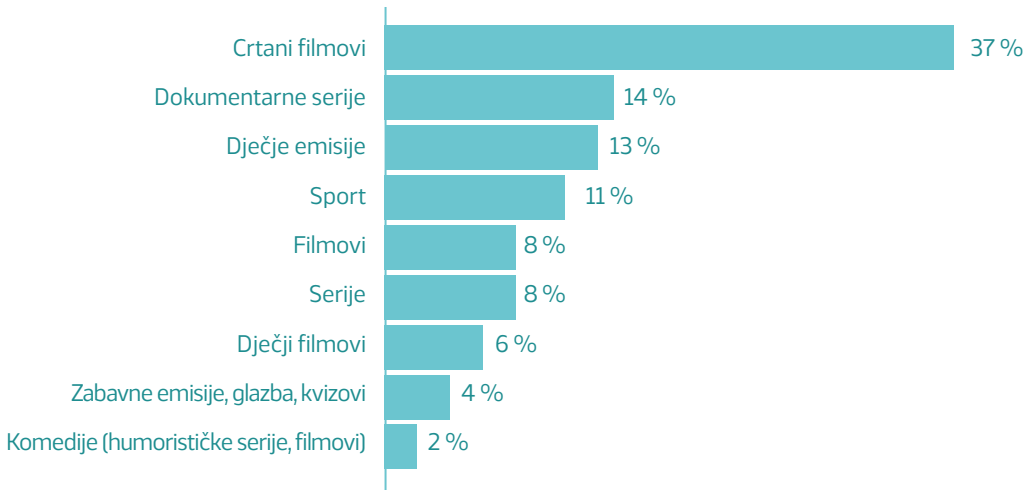
Manje filmova za roditelje kako bi se više djeci posvetili

Ne volim kad im lete organi i kad ih srokaju i kad su agresivni filmovi

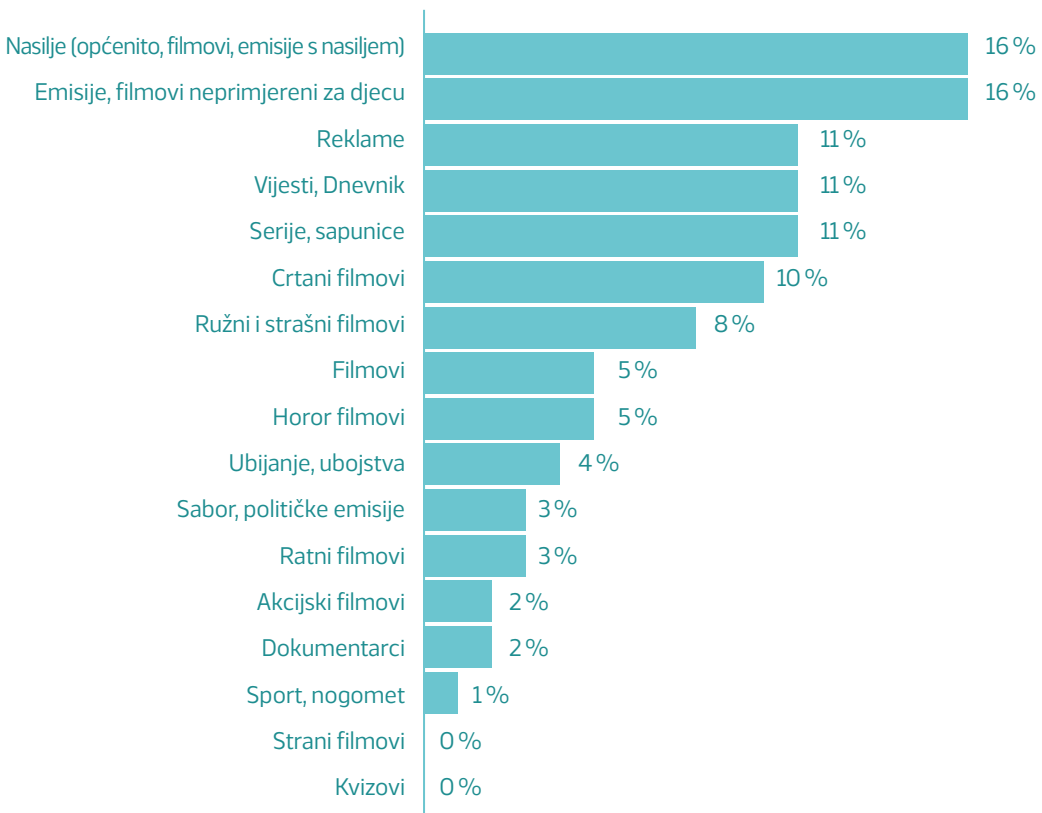
Stalno jedne te iste oglase stavljaju

Ne volim gledati vijesti, dosadne su

Slika 7. Televizijski sadržaj za koji djeca misle da ga treba biti više

Slika 8. Televizijski sadržaj za koji djeca misle da ga treba biti manje

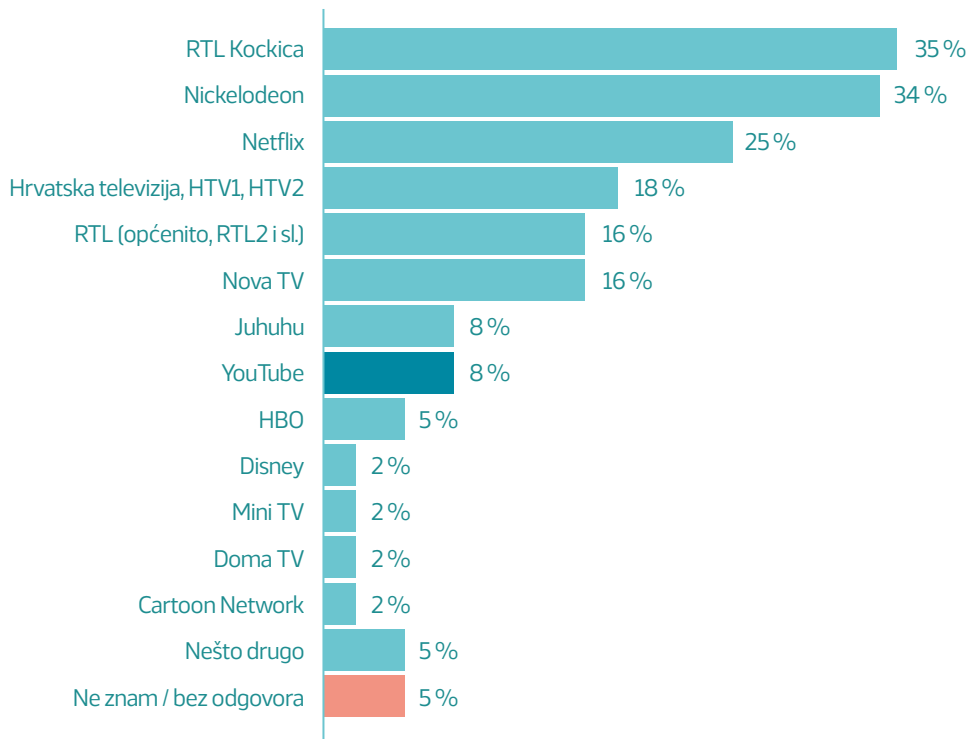

2023.
vs
2009.

U odnosu na mogućnost utjecaja na sadržaj koji se prikazuje na TV-u, iako su **crtani filmovi i nadalje prvi izbor djece, danas ih navodi značajno manji postotak djece nego u prvom istraživanju** (37 % u odnosu na 60 % iz prvoga istraživanja). Iako se izbor emisija podudara u oba istraživanja, u ovogodišnjem je istraživanju zamijećen značajno manji postotak djece koja navode da bi više željela gledati serije i filmove, dok se, u odnosu na prvo istraživanje, značajno povećao postotak djece koja navode potrebu **češćeg emitiranja dokumentarnih emisija i emisija vezanih uz sport**.

U odnosu na sadržaje koje djeca ne bi željela gledati na TV-u, usporedbom rezultata istraživanja dobivene su statistički značajne razlike na dva područja: na televizijskim sadržajem povezanim s nasiljem i na prikazivanju reklama. Djeca su u ovom istraživanju jasno dala do znanja kako **ne žele gledati televizijski sadržaj povezan s nasiljem** (taj se sadržaj u ovom istraživanju nalazi na 1. mjestu, dok je u prošlom bio rangiran na 7. mjestu). Isto tako, razlikuje se i njihov stav prema reklamama jer djeca u ovom istraživanju u značajno većem postotku navode kako **ne žele toliko reklama** tijekom emitiranja televizijskog programa. To može biti rezultat dječje veće zasićenosti reklamama, kao i rezultat objektivnog povećanja reklama na svim televizijama, pa i na javnoj televiziji.

U ovom su istraživanju analizirani televizijski programi koje djeca najviše vole gledati. Rezultati istraživanja upućuju da djeca u prosjeku gledaju dva različita programa, i to, u gotovo podjednakom postotku, djeca navode **RTL Kockicu** (35 %) i **Nickelodeon** (34 %), zatim Netflix (25 %; slika 9). Hrvatska televizija, kao javna TV, tek je na trećem mjestu, kao i RTL i Nova TV. Dobivene su statistički značajne razlike u odnosu na mjesto stanovanja djece i financijski status obitelji. Djeca koja žive u regiji Zagreb i okolica više od prosjeka navode da omiljene emisije gledaju na RTL Kockici, dok je za program Nickelodeon zamijećen niži postotak odgovora od prosjeka kod djece koja žive u regiji Sjeverna Hrvatska. Čestina gledanja mrežnog servisa Netflix, statistički se značajno razlikuje i po mjestu stanovanja i po financijskoj situaciji u obitelji. Djeca koja žive u regiji Zagreb i okolica u dvostruko većem postotku od prosjeka uzorka (53 %) navode Netflix kao preferirani program, odnosno mrežni servis. Rezultati istraživanja također pokazuju kako Netflix značajno više od prosjeka gledaju djeca koja žive u obiteljima s boljom financijskom situacijom.

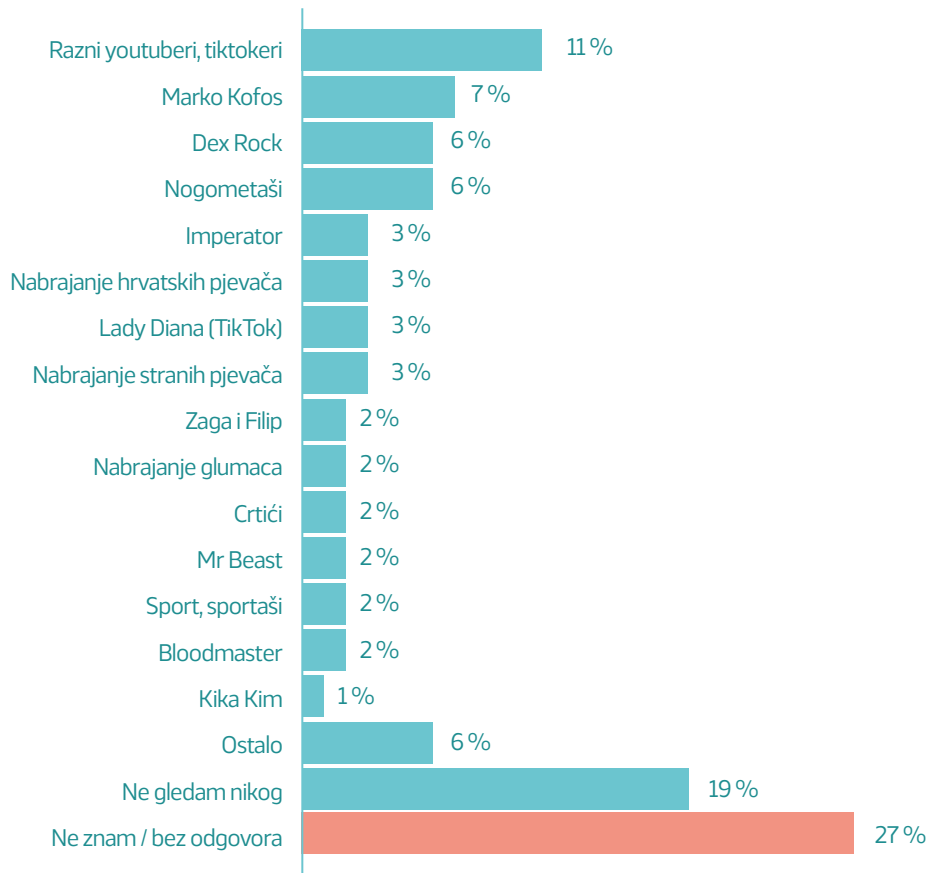
Slika 9. Televizijski programi koji djeca gledaju

Uz dobivanje većeg uvida u mišljenja i stavove djece o televiziji i televizijskom programu, željelo se dobiti i bolji uvid o stavovima djece u odnosu na druga dva medija: novine i internet.

Praćenje sadržaja na internetu

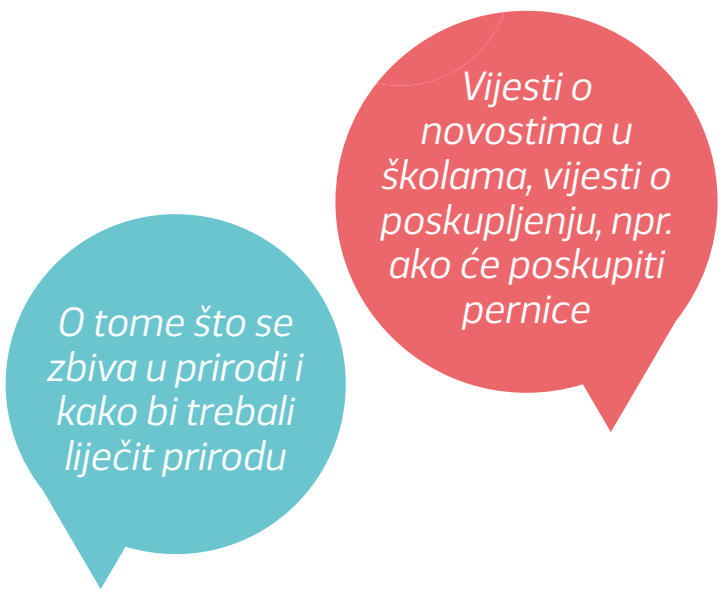
U odnosu na internet, želio se dobiti dublji uvid u poznate osobe koje djeca prate na internetu. Rezultati istraživanja upućuju kako 19 % ispitanih djece navodi kako na internetu ne prati nikoga (19 %), pritom značajno najveći udio djece koja nikoga ne prate živi u Dalmaciji. Ostala ispitana djeca ili ne znaju navesti koga točno prate (27 %) ili navode da prate različite (ne specificirane) *Youtubere* i *Tiktokere*. Od pojedinačno navedenih poznatih osoba, prema rezultatima istraživanja, djeca, posebno dječaci, najviše prate dva *Youtubera* koja se bave računalnim igricama: Marka Kofsa i Dex Rocka. Uz bok s njima po učestalosti praćenja su i nogometaši (slika 10).

Slika 10. Poznate osobe koje djeca prate na internetu

Novine i internetski novinski portali

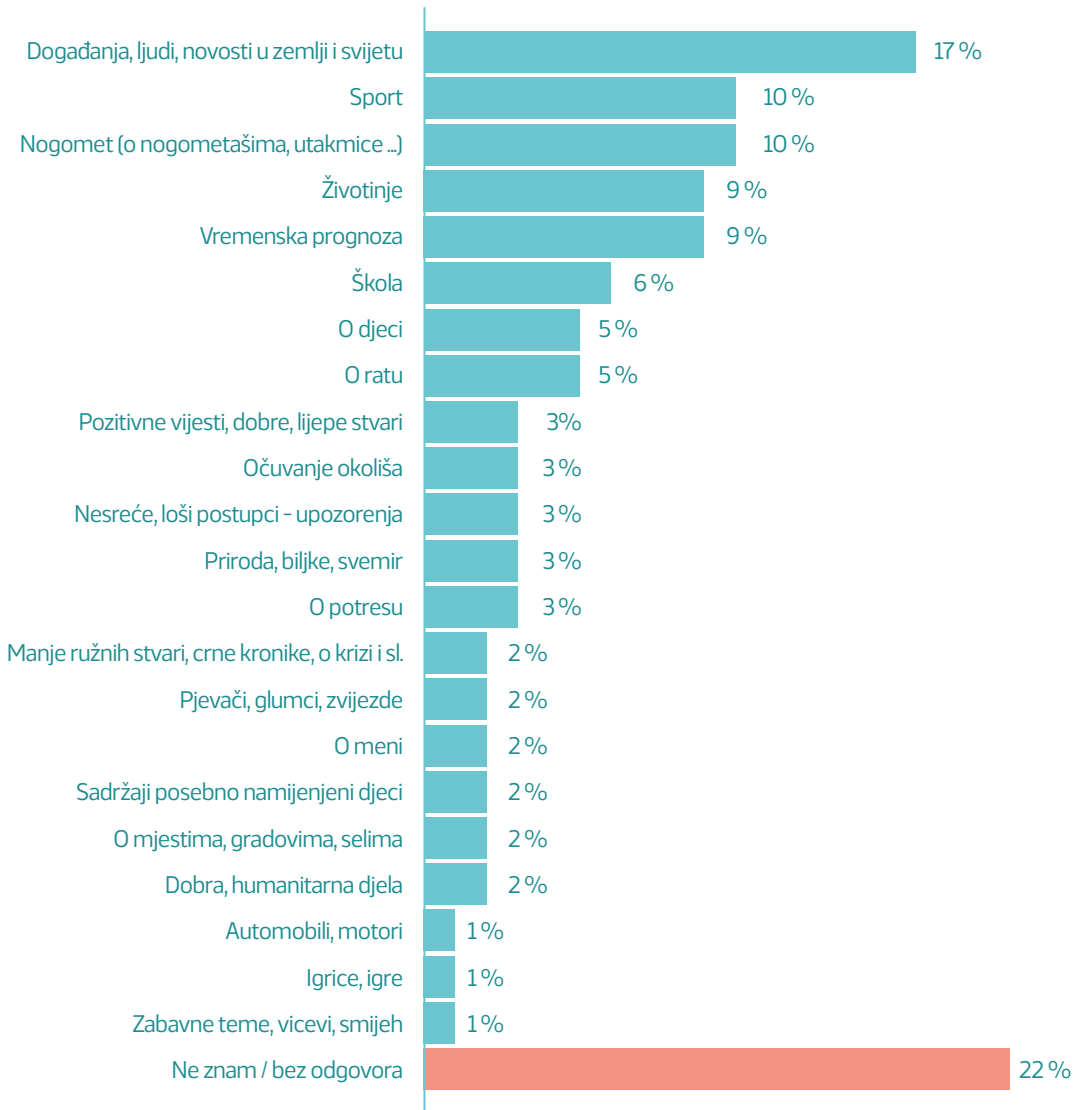
Pisani mediji tj. novine su u ovogodišnjem istraživanju prošireni pitanjem o praćenju internetskih portala (zbog njihovog razvoja u razdoblju od prvog do drugog istraživanja). Uz to željelo se dobiti uvid u teme koje bi djeca željela da se obrađuju i novinama i na portalima. Najveći broj djece nema ideje o tome o kojim temama bi se pisalo (22 %), a oni koji nešto navode uglavnom navode širi raspon različitih tema koje već postoje u novinama, među kojima prevladavaju teme koje se odnose na svakodnevne novosti i događanja u zemlji i svijetu (17 %), zatim sport, životinje, vremensku prognozu, školu, djecu, rat i brojne druge teme (slika 11). Statistički značajne razlike dobivene su u odnosu na spol, dječaci bi željeli više čitati o sportu, a djevojčice o životinjama.

*O tome što se
zbiva u prirodi i
kako bi trebali
liječiti prirodu*

*Vijesti o
novostima u
školama, vijesti o
poskupljenju, npr.
ako će poskupiti
pernice*

Slika 11. Teme koje bi bile zastupljene u novinama i na portalima da ih uređuju djeca

Uspoređujući rezultate mišljenja i stavova djece o izboru željenih tema u novinama (i na portalima), najveći dio odgovora u oba istraživanja odnosi se ne odgovor „ne znam“, no ipak postoji statistički značajna razlika u ovome odgovoru jer je u ovome istraživanju zamijećen **veći postotak djece koja su**

2023.
vs
2009.

ipak odabrala određenu temu o kojoj bi voljeli čitati u novinama i na portalima.

Uzimajući u obzir da su u prvom istraživanju djeci bili ponuđeni odgovori, a u drugome su djeca samostalno navodila teme koje su potom kodirane, u ovome je istraživanju zamijećen **veći postotak djece koja u novinama i na portalima žele čitati o svakodnevnim novostima u zemlji i svijetu kao i o nogometu**, u odnosu na prošlo istraživanje. Rezultati istraživanja ukazuju kako djeca značajno više nego u prvom istraživanju, navode da bi u novinama i na portalima željela čitati o vremenskoj prognozi, ratu, očuvanju prirode i potresu (iako su ove teme još slabo zastupljene u odgovorima djece, tj. u postotku nižem od 10 %).

4.3 SVAKODNEVNI ŽIVOT, DOM, DRUŠTVO

Participacija u donošenju odluka na lokalnoj razini

Analizirana je i dječja percepcija stupnja uključenosti mišljenja i pogleda djece u procese kreiranja lokalnih mjera i politika. Djeci su donositelji odluka predstavljeni kroz figure gradonačelnika i predsjednika republike. Prema rezultatima istraživanja, **polovina ispitane djece smatra da su pogledi djece ponekad zastupljeniji, a ponekad nisu u procesima kreiranja lokalnih mjera i politika**. Nasuprot njih, gotovo četvrtina djece (23 %) smatra da donositelji odluka nikada ili jako rijetko uzimaju u obzir potrebe i mišljenje djece kada donose odluke na lokalnoj razini koje se tiču djece, dok samo 17 % djece smatra da oni to čine često, odnosno gotovo uvijek. Razlike su utvrđene u odnosu na mjesto stanovanja i broj članova obitelji. Rezultati upućuju kako djeca koja žive u regiji Istra, Primorje i Gorski kotar, u najvećoj mjeri smatraju kako su premalo uključena u proces kreiranja lokalnih mjera i politika. Djeca iz kućanstava sa šest i više članova, u odnosu na kućanstva s manje članova, u najvećem broju smatraju da donositelji odluka dovoljno često razmišljaju o potrebama djece pri kreiranju određenih mjera i politika.

Ispitana djeca smatraju kako je u njihovim lokalnim sredinama više pažnje potrebno posvetiti uređenju igrališta za djecu i sportskih igrališta (24 %) te parkova (16 %; slika 12). Značajno više u odnosu na druge regije, igrališta za djecu i sportska igrališta nedostaju djeci koja žive u regiji Lika i Banovina.

Da djeca imaju dan za "da" – da im roditelji ako su dobri na taj dan na sve što žele govore "da"

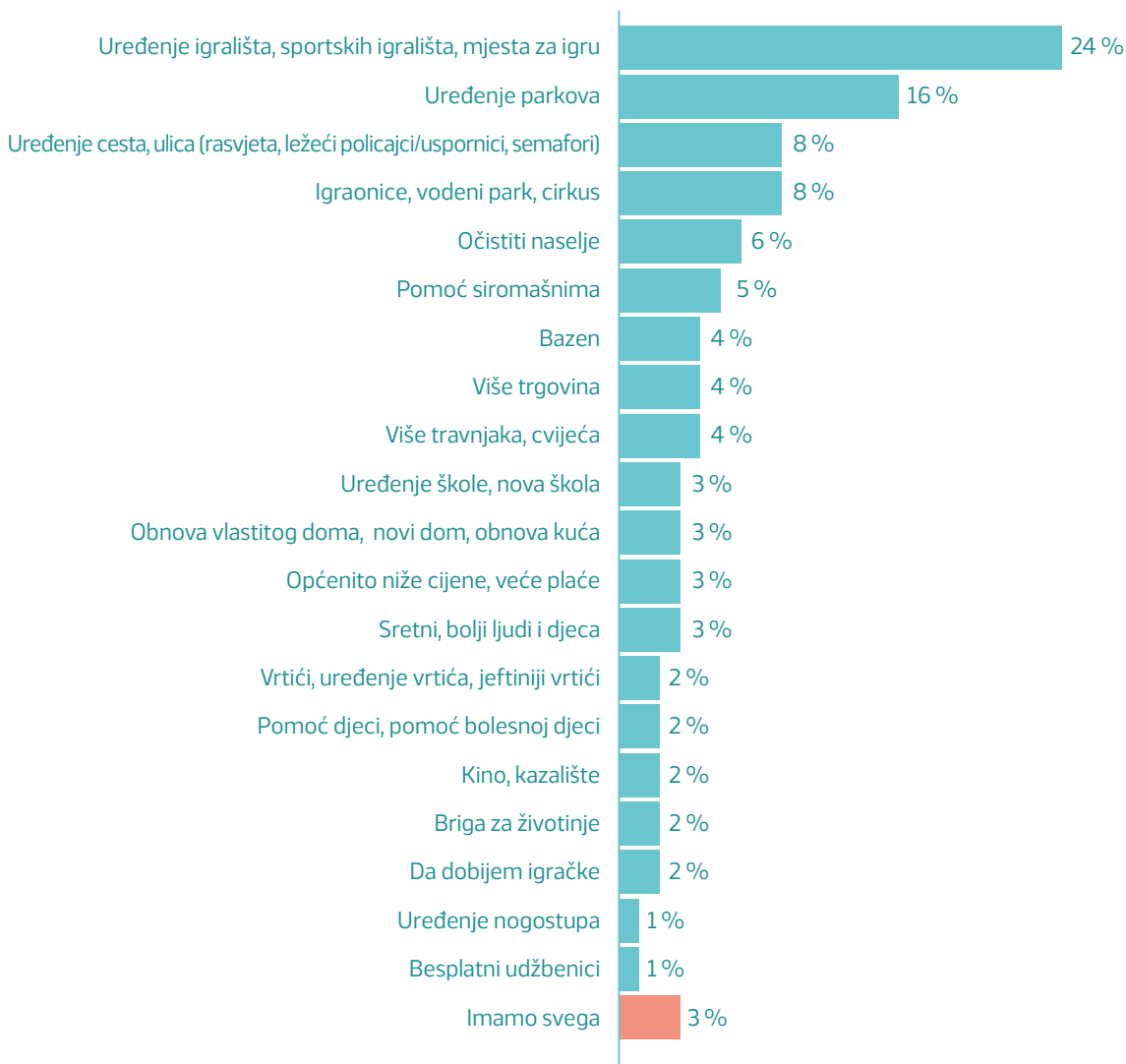
Da su besplatne igraonice, sportski treninzi

Da se u školi uvede topla voda

Da bar pošalje nekoga da napravi kuće beskućnicima

Da možeš razgovarati s gradonačelnikom ili predsjednikom što bi mu predložio/la da napravi za djecu u tvom mjestu?

Slika 12. Prijedlozi djece za promjene na lokalnoj razini

2023.
vs
2009.

Usporedbom rezultata istraživanja iz dvije vremenske točke, razvidno je kako ispitana djeca smatraju da **donositelji odluka na lokalnoj razini u većoj mjeri nego prije 14 godina povremeno uključuju poglede djece prilikom donošenja određenih mjera i politika**. Djeca u većoj mjeri danas **naglašavaju potrebu vođenja računa o sigurnosti djece u prometu**, navodeći potrebu ulaganja u uređenje prometnica, rasvjete, nogostupa, uspornika i slično. Ove se godine, također, značajno više nego prije navodi potreba **izgradnje mjesta za zabavu i provođenje slobodnog vremena** (igraonice, cirkus, vodeni park i sl.), dok je manje izražena potreba za uređenjem škola kao i za besplatnim udžbenicima. To pokazuje da su djeca percipirala određena poboljšanja u standardu škola, kao i osiguranju besplatnih udžbenika.

Osjećaj sigurnosti

Za kreiranje lokalnih mjera i politika potrebno je da donositelji odluka uzmu u obzir i što djecu čini nesigurnom, odnosno čega se boje u svojoj sredini. Ispitana djeca, njih 35 %, ponekad se, a 5 % često osjećaju nesigurno u svojoj sredini, djeca navode da ih najviše plaši mrak (24 %), kada su sami (19 %), nepoznati, „neugodni“, strašni i pijani ljudi (19 %), životinje - posebice, psi bez nadzora (13 %), te neoprezni vozači (12 %; slika 13).

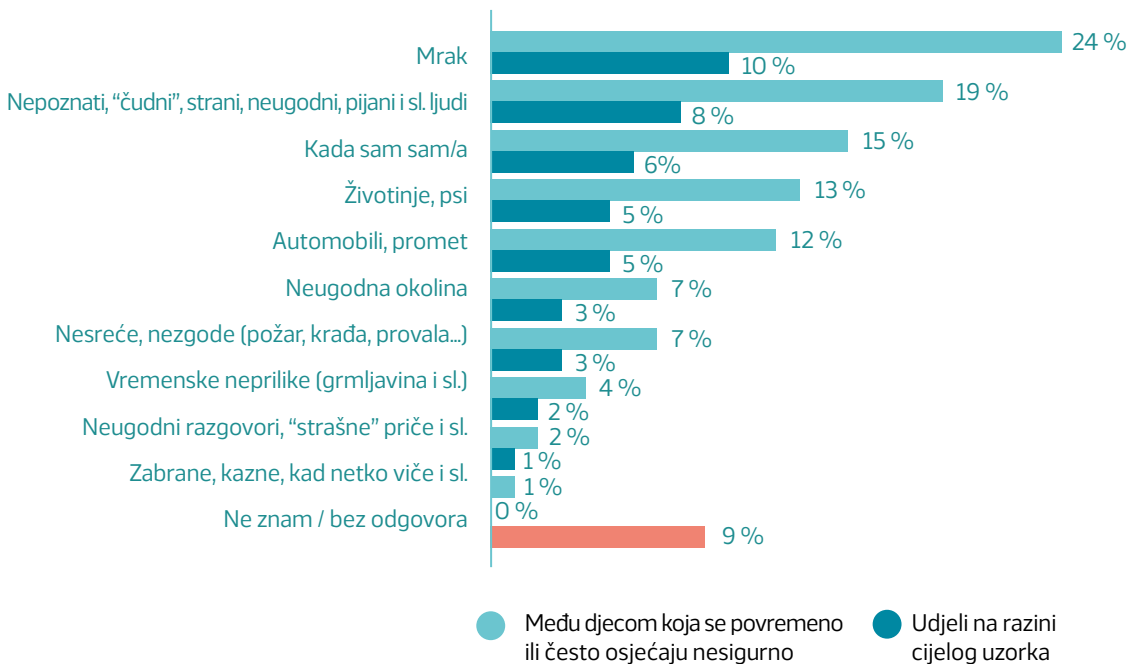

Bojao sam se kada je vladala korona da ju ne pokupim

Napao me pas i bojim se cesta s puno automobila

Slika 13. Čimbenici osjećaja nesigurnosti djece u sredini u kojoj žive

2023.
vs
2009.

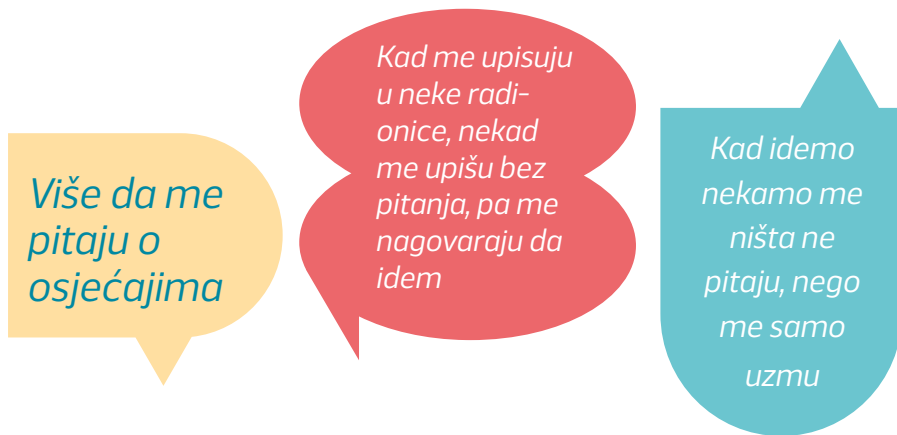
Rezultati istraživanja upućuju da se djeca značajno **više nego u prvom istraživanju osjećaju nesigurno i uplašeno kad su sama** kod kuće ili kad su sama na putu od kuće do škole, u ulici ili parku.

Pravo na izražavanje vlastitog mišljenja u svom domu

U odnosu na uključivanje mišljenja djece pri donošenju odluka koje ih se tiču u njihovim obiteljima, rezultati istraživanja upućuju da malo **više od polovine ispitanе djece (58 %) smatra da ih roditelji dosta često, odnosno gotovo uvijek, pitaju za mišljenje pri donošenju odluka**, dok nešto više od trećine ispitanе djece (38 %) navodi da ih roditelji samo ponekad uključuju u procese donošenje odluka. Ispitana djeca koja žive u kućanstvima s manje članova, odnosno koja su jedinci, u većoj mjeri smatraju da ih se dovoljno uključuje u donošenje odluka unutar obitelji. Manji, ali ne značajno manji, postotak djece u ovome istraživanju, u odnosu na

istraživanje prije 14 godina, navodi da ih roditelji uopće ne pitaju kada odlučuju o stvarima koje se tiču djece (3 %).

Prema rezultatima istraživanja, područja u kojima najveći broj djece smatra da ih roditelji više trebaju uključiti u donošenje odluka jesu kupnja (školskog pribora, odjeće, igračaka, poklona i dr.; 17 %) kao i odlučivanje o putovanjima i odlascima u posjete (10 %; slika 14).

Slika 14. Područja u kojima bi djeca željela da ih se više uključi u procese donošenja odluka

2023.
VS
2009.

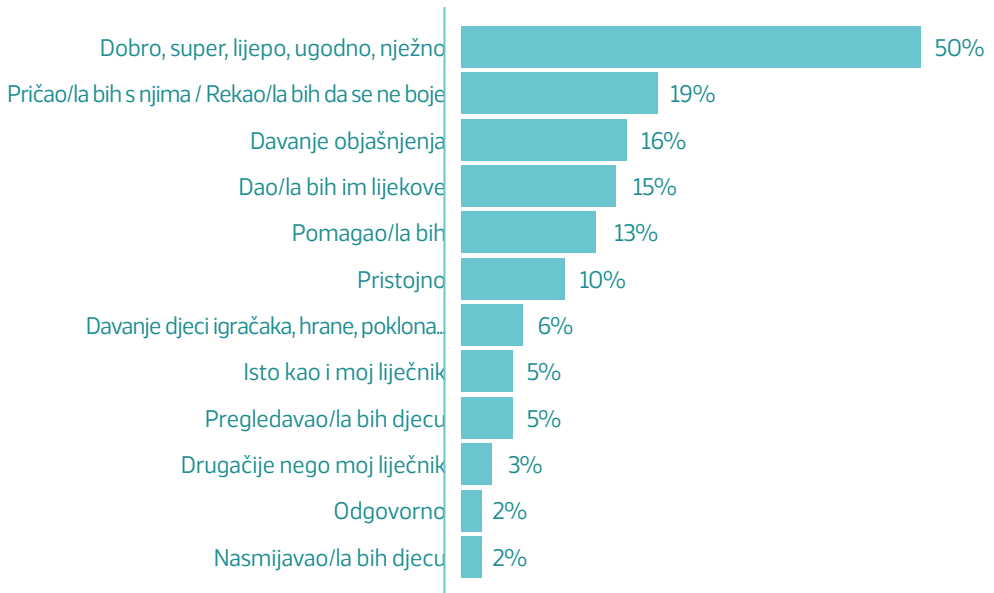
U odnosu na stupanj participacije djece u obitelji, u ovogodišnjem je istraživanju utvrđen značajno **veći stupanj uključenosti djece u donošenje odluka koje ih se tiču unutar obitelji** nego što je bio u prvom istraživanju. Također su utvrđene statistički značajne razlike u odnosu na područja u kojima djeca smatraju da ih je potrebno više uključiti, danas bi djeca željela biti **više uključena u odluke o hrani i provođenju slobodnog vremena**, a manje nego u prošlom istraživanju, u odluke o kupnji.

Zdravlje

Rezultati istraživanja pokazuju kako je **većina ispitane djece zadovoljna odnosom liječnika prema njima** (86 %), stoga su način komunikacije s liječnikom ocijenili prosječnom ocjenom 4,5, pri čemu su uočene razlike u odnosu na regije, u smislu da su djeca koja žive u regiji Zagreb i okolica najzadovoljnija načinom komunikacije liječnika s njima, dok su najmanje zadovoljna djeca koja žive u regiji Sjeverna Hrvatska. Dobar odnos s liječnikom potvrđuju i rezultati koji se odnose na zadovoljstvo djece (80 %) načinom na koji im je liječnik pružio potrebne informacije o njihovom zdravstvenom stanju kada su ga posjetili, pri čemu su djeca koja žive u Dalmaciji manje zadovoljna nego djeca u drugim regijama.

Kad bi djeca preuzela ulogu liječnika, navode da bi se ponašala lijepo, prema malim pacijentima bila bi dobra i nježna (50 %), pričala bi s njima da se oslobode straha (19 %) te bi im sve detaljno objasnila o njihovu zdravlju (16 %; slika 15).

Slika 15. Da sam ja doktor: kako bi djeca željela da se ponaša liječnik?

U odnosu na zadovoljstvo djece s liječnikom, rezultati se u dva istraživanja razlikuju samo u jednom aspektu – djeca su u ovogodišnjem istraživanju značajno više nego prije 14 godina **naglasila potrebu da liječnik više razgovara s njima**, pa i da ih nasmijava, jer bi se tako lakše opustila i manje bojala, a i bolje razumjela što im liječnik želi reći.

2023.
vs
2009.

Osjećaji sreće i tuge

U odnosu na prisutnost osjećaja sreće i tuge u dječjim životima, rezultati ovogodišnjeg istraživanja u skladu su s rezultatima prvog istraživanja. **Sva ispitana djeca navode da su iskusila osjećaj sreće u svome životu**, njih 86 % navodi da se osjećaju sretno često, a 14 % tek ponekad. Nasuprot tome, 81 % ispitane djece navodi da se ponekad osjeća tužno i žalosno, dok se 3 % ispitane djece tako osjeća često, a 14 % ispitane djece navodi da se nikada ne osjećaju nesretno i žalosno. Prema rezultatima istraživanja, ispitana djeca osjećaj sreće u najvećem postotku povezuju s igrom i druženjem s prijateljima (49 %), zatim s vremenom

provedenim s roditeljima i u obitelji (41 %), bavljenjem sportom (19 %), igranjem (14 %) i dobrim školskim uspjehom (13 %; slika 16).

Statistički značajne razlike u izvorima sreće utvrđene su u odnosu na dob majke i regiju stanovanja. Ispitana djeca koja žive u regiji Slavonija, najviše od djece u svim ostalim regijama navode obitelj kao svoj izvor sreće, kao što i djeca čije majke imaju između 41 i 50 godina, u odnosu na onu koja imaju mlađe majke, češće navode vrijeme s roditeljima kao svoj izvor sreće.

*Što te čini
sretnim?*

*Kad nema
zadaće u
školi*

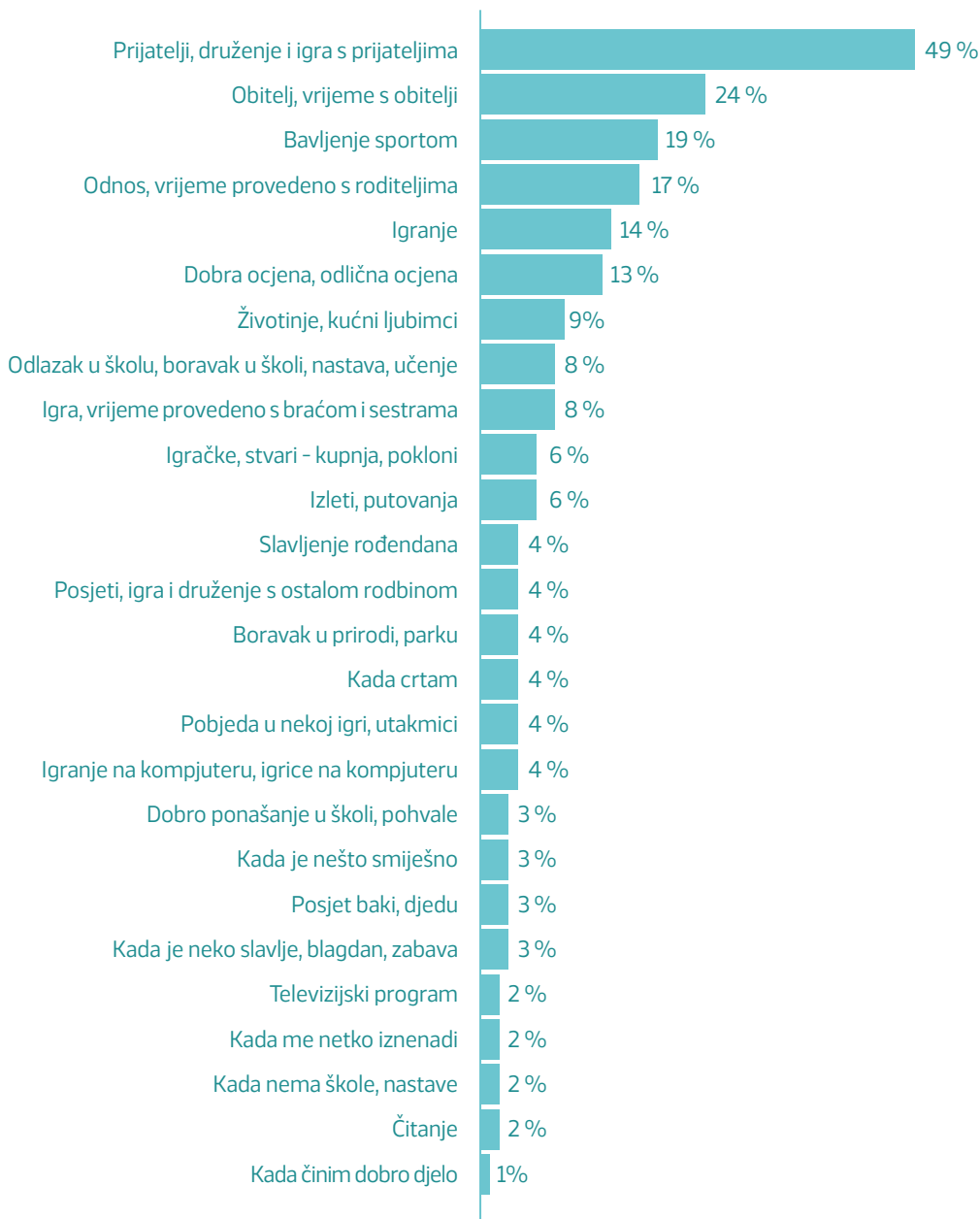
*Kad se
vozim sa
biciklom*

*Kad se netko želi igrati sa mnom,
kad je netko velikodušan, kad
idem prespavati kod nekog,
kad crtam*

*Kada smo
svi zajedno
kod kuće*

*Brati
cvijeće, biti
u prirodi*

Slika 16. Čimbenici sreće kod djece

2023.
vs
2009.

Uspoređujući rezultate istraživanja, vidljivo je da se tijekom 14 godina promijenila učestalost navođenja pojedinih čimbenika sreće kod djece. **Prijatelji** su bili i ostali najčešće navođeni čimbenik sreće, s time da u ovogodišnjem istraživanju statistički značajno veći postotak djece navodi da im je druženje s prijateljima jako važno za sreću. Obitelji i roditelji te bavljenje sportom značajno više nego u prvom istraživanju usrećuju djecu. Škola i igračke koje su prije bile visoko na dječjoj ljestvici čimbenika sreće, slabo su zastupljeni u rezultatima ovogodišnjega istraživanja (8 % i 6 % nasuprot ranijih 17 % i 20 %).

Među uzrocima osjećaja tuge i žalosti, prema rezultatima ovogodišnjeg istraživanja, ponovno su, kao i prije 14 godina, najviše navedeni loši odnosi s drugom djecom. Tako rezultati istraživanja upućuju kako djecu, **u najvećem postotku rastužuju loši odnosi s prijateljima, svađe, zadirkivanja i ljutnja** (30 %), pri čemu djeca koja žive u regiji Zagreb i okolica značajno češće to navode kao razlog neugodnih osjećaja u odnosu na djecu iz drugih regija. Nadalje, djeca navode kako ih nesretnima čine loše ocjene (17 %), ali i kad su neuspješna (7 %). Djeca samo u ovom istraživanju navode da ih rastužuju situacije kada im se netko obraća povišenim tonom (10 %; slika 17). Odnosi s braćom i/ili sestrama muče više djecu koja žive u kućanstvima s troje i više djece nego u onima gdje je djece manje, dok djecu čije majke imaju više od 41 godinu u značajno većoj mjeri brine bolest bližnjih osoba nego djecu čije su majke mlađe.

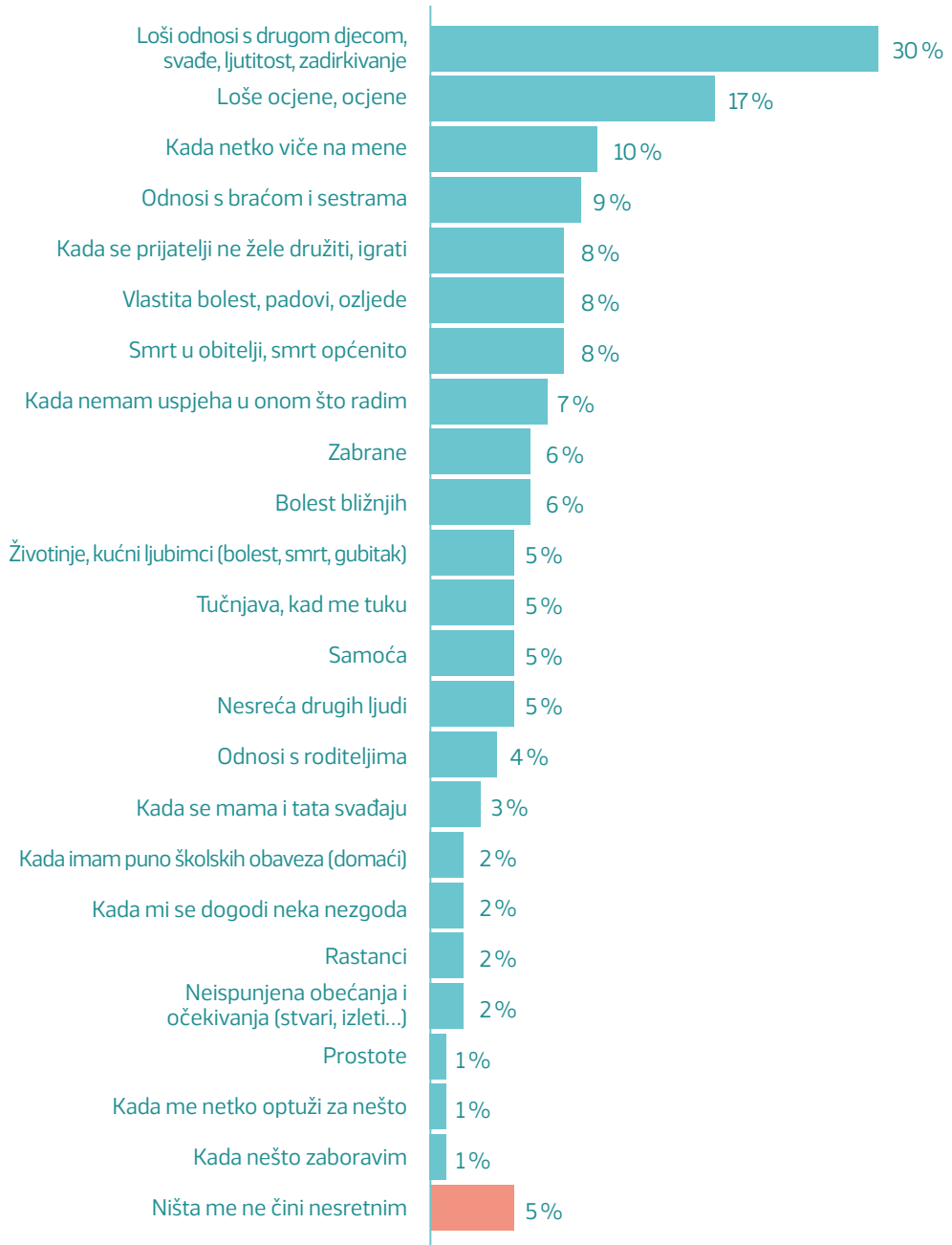
*Što te sve
rastužuje i čini
nesretnim?*

*Brine me što ako se desi
potres, pa mi sruši kuću ili da
netko napadne Hrvatsku, ili
da ne stignem na vrijeme
završiti zadaću*

*Kad me
prijateljice
ignoriraju*

*Kad su
prijatelji tužni,
osjećam se loše*

Slika 17. Čimbenici tuge kod djece

2023
vs
2009.

Djeca su u ovogodišnjem istraživanju, kao i u prethodnom, **loše odnose s prijateljima** navela kao najvažniji uzrok osjećaja tuge, s tim da je današnji postotak djece statistički značajno veći od postotka djece prije 14 godina. Ispitana djeca su u ovogodišnjem istraživanju, značajno više nego u prošlom, kao uzroke tuge navodila: loš školski uspjeh, kada netko više na njih, kada nemaju uspjeha u onom što rade, kad vide nesreće drugih ljudi, kada im se roditelji svađaju.

U odnosu na osjećaj zabrinutosti, rezultati istraživanja upućuju kako **četrvtinu djecu ništa ne zabrinjava** ili uznemirava, djeca koja žive u regiji Slavonija rjeđe su zabrinuta od djece iz drugih regija. Prema rezultatima istraživanja, osjećaj zabrinutosti jače je prisutan kod djece koja pripadaju posebnim skupinama, najviše kod djece iz siromašnih i jednoroditeljskih obitelji. Ispitana djeca navode široku lepezu razloga i situacija koji ih brinu i uznemiravaju, a najčešće navedeni razlozi zabrinutosti kod djece su škola, rezultati ispita i svladavanja gradiva (16 %) te zabrinutost zbog bolesti, ozljeda ili smrti bližnjih (10 %).

2023
vs
2009.

Usporedba rezultata dvaju istraživanja pokazuje kako djeca u ovogodišnjem istraživanju češće navode da su zabrinuta zbog **mraka, potresa, zastrašivanja od drugih ljudi, visine i rata** (u prvom istraživanju, od navedenih razloga za brigu djeca su navela jedino mrak).

Promjene u životu

U odnosu na promjene koje bi djeca unijela u svoj život kada bi imala tu moć i čarobni štapić, rezultati istraživanja pokazuju kako je najveći, iako razmjerno malen postotak djece mišljenja da ne bi promijenila ništa (13 %). U ovogodišnjem je istraživanju značajno manji postotak djece nego u prošlom (19 %) sa svime zadovoljan i ništa ne bi mijenjao. Od djece koja bi nešto promijenila, najveći je broj djece koja bi, da mogu, učinila da nestanu svađe, tuče i „zločesti ljudi“ (12 %; slika 18).

*Da bude manje
gladnih i
siromašnih, a
više sretnih i
zdravih*

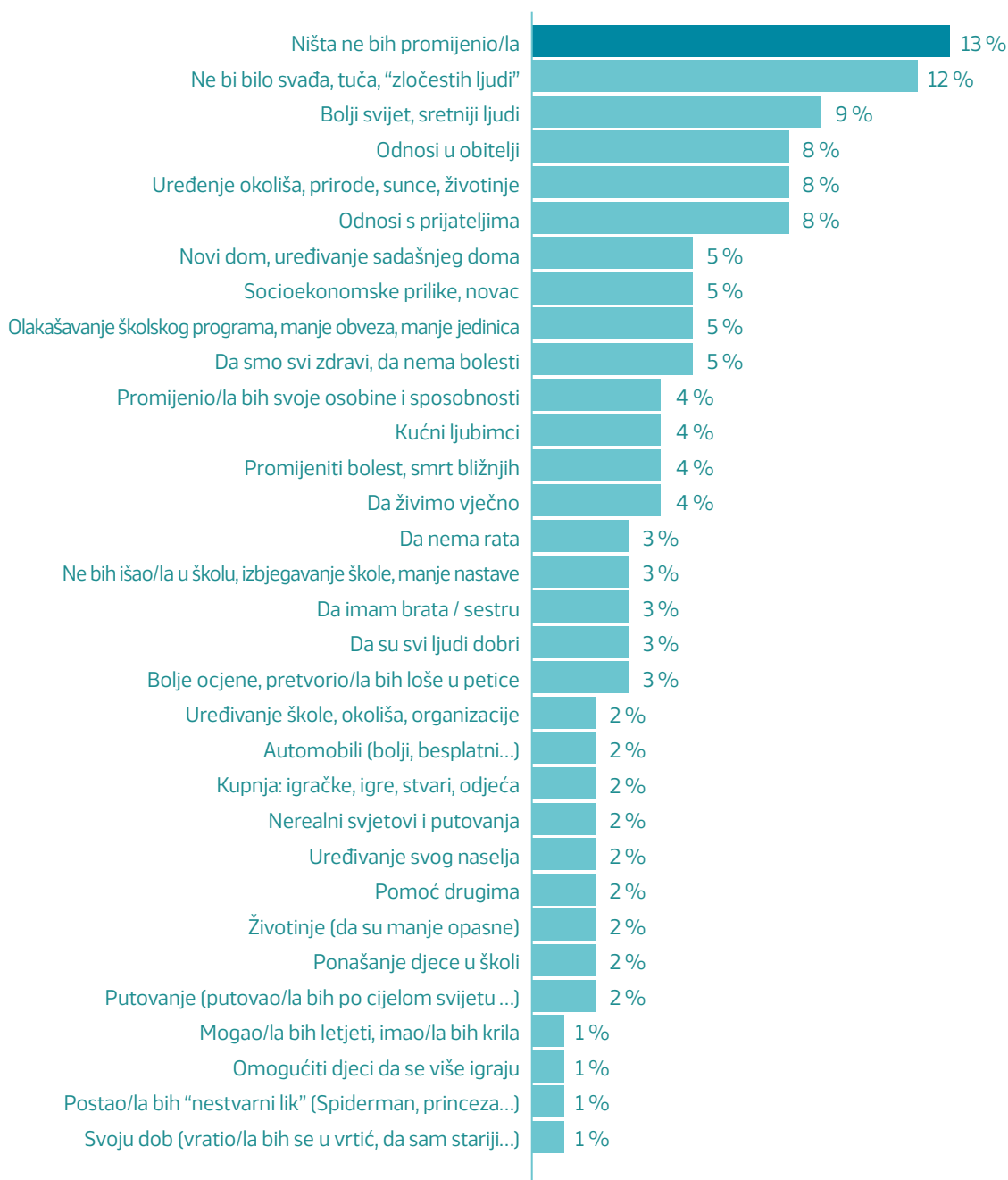
*Da nitko ne bude tužan i ne-
sretan, da su medvjedi kućni
ljubimci i da se dječaci moje
dobi ponašaju kao normalni
ljudi*

*Da imaš
čarobni
štapić, što bi
promijenio/la
u svome
životu?*

*Da mama,
tata, brat i ja odemo
zajedno na more i
budemo tamo četiri
dana*

*Baki i dedi bih
promijenio kuću
jer žive u jako
maloj kući*

Slika 18. Promjene u životu koje djeca žele – da imam čarobni štapić...

Djeca u ovogodišnjem istraživanju, u odnosu na prošlo, značajno više navode kako bi, da imaju čarobni štapić, **poboljšala odnose s prijateljima, učinila da nema bolesti i rata te da ljudi vječno žive, kao što bi i učinila da imaju brata ili sestru**. Jedina želja djece, u kojoj je utvrđena statistički značajna razlika, a koja se ne odnosi na ljude je želja da im čarobni štapić donese **bolje ocjene**, tj. da loše ocjene pretvore u bolje. Također, promjene koje nisu povezane s ljudima i odnosima među ljudima, u ovom su istraživanju zastupljene u statistički značajno manjem broju dječjih odgovora nego u prvom istraživanju: uređenje okoliša, kupnja igračaka, odjeće i drugih stvari i putovanja. Zanimljivo je kako ove godine niti jedno dijete nije poželjelo mijenjanje svog fizičkog izgleda, dok ih je to prije 14 godina željelo njih 3 %.

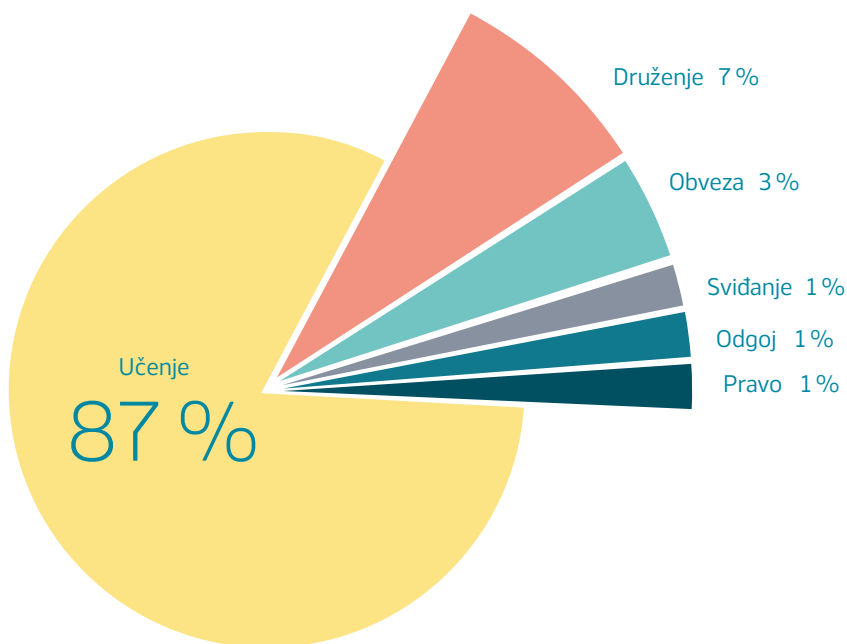
2023.
vs
2009.

4.4 ŠKOLA I ODNOSI U NJOJ

Kako djeca vide razloge pohađanja škole

Prema rezultatima istraživanja, gotovo sva ispitana djeca (97 %) kao razlog pohađanja škole navode **učenje**, dok ih također velika većina kao glavni razlog navodi **upoznavanje i druženje s drugim učenicima** (74 %), pritom je ovaj drugi razlog značajno manje zastupljen u odgovorima djece koja žive u regiji Slavonija. Glavne razloge za pohađanje škole djeca vide i u odgojnoj ulozi škole (28 %), obvezi obrazovanja (17 %), te školi kao mjestu gdje vole biti (12 %; slika 19). Od ispitane djece, njih 11 % prepoznalo je školovanje kao pravo djeteta, pritom djeca koja žive u regiji Zagreb i okolica statistički značajno više od djece u drugim regijama na obrazovanje gledaju kao na dječje pravo.

Slika 19. Razlozi pohađanja škole - prvi spontani odgovori

2023.
vs
2009.

Djeca u ovogodišnjem istraživanju, u većem broju **nego u prošlom, kao razloge pohađanja škole navode druženje, odgoj i pravo na obrazovanje.**

Kako se djeca osjećaju u školi

S obzirom na to da je dio djece u prethodnom pitanju naveo da u školu idu zato što to vole i jer im je tamo lijepo, ne začuđuje rezultat da se 92 % ispitane djece **u školi osjeća vrlo dobro ili odlično**. Niti jedno ispitano dijete nije navelo da se u školi osjeća jako loše, a 1 % ispitane djece navodi da se u školi osjeća loše, odnosno svoj osjećaj u školi ocjenjuje ocjenom dovoljan. Djeca su u oba istraživanja visokom prosječnom ocjenom (peticom) ocijenila svoj stav prema školi. Blagi pad prosječne ocjene u ovom istraživanju (4,5) u odnosu na prošlo istraživanje (4,6), rezultat je toga što su djeca ove godine u statistički značajno većem postotku davala osjećaju u školi četvorke nego petice, a ovakvo se ocjenjivanje pokazalo češćim kod djece koja žive u regiji Istra, Primorje i Gorski kotar u odnosu na druge regije.

Komunikacija s učiteljima i drugim učenicima

Dobro osjećanje koje djeca navode u školi, potvrđuju i **dobri odnosi djece s učiteljima**, kao i s drugim učenicima. Ispitana djeca su svoj odnos s učiteljima u ovogodišnjem istraživanju, kao i u onom prije 14 godina, procijenila vrlo visokom prosječnom odnosom (4,8). S obzirom na postojanje dobrog odnosa između učenika i učitelja, ne začuđuje rezultat da je 60 % djece procijenilo da nemaju problema u komunikaciji s učiteljima u situacijama kada imaju neki problem ili kada im je nešto potrebno, dok 28 % ispitanе djece smatra da im je ponekad teško, a ponekad lako razgovarati s učiteljima. Djeca, njih 12 %, navode da im je teško razgovarati s učiteljima kada imaju neki problem. Dobivena je statistički značajna razlika u odnosu na regije, koja pokazuje da je djeci koja žive u regiji Dalmacija teže razgovarati s učiteljima nego djeci u ostalim regijama.

Iako ukupno 40 % ispitanе djece navodi da imaju teškoća u razgovoru s učiteljima, gotovo četvrtina njih se ne može sjetiti, ne zna objasniti ili zbog bilo kojeg razloga ne želi podijeliti informaciju o situacijama u kojima otežano komuniciraju. Kao najčešće situacije u kojima im je teže ili teško komunicirati s učiteljima, djeca navode situacije kada su u svađi ili sukobu s drugom djecom (17 %), kada se boje ili se osjećaju posramljeno (12 %), kada ne razumiju određeno gradivo (9 %), kao i u situacijama međuvršnjačkog nasilja, odnosno kada ih netko tuče, vrijeđa i/ili zadirkuje (9 %; slika 20).

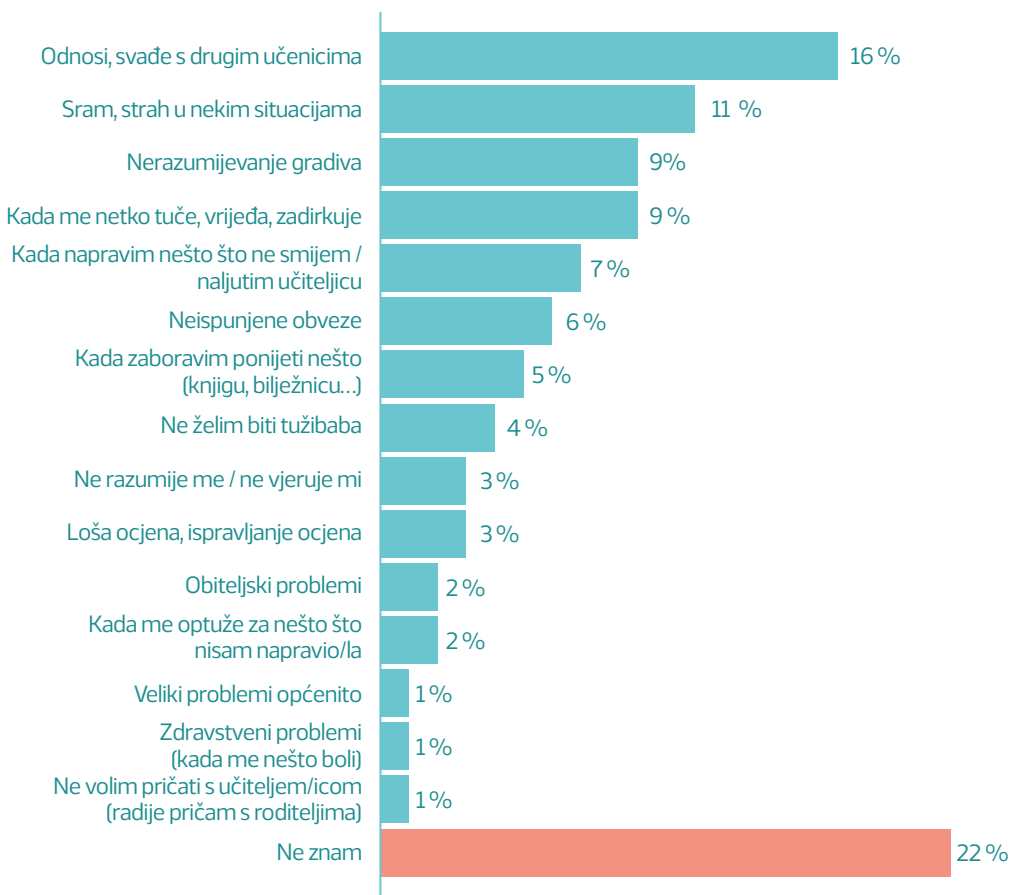
Jednostavno ne mogu, nešto mi stane u glavu

O prijateljstvu i simpatijama

Kad me netko udari ne kažem učiteljici jer ne želim da ona galami na njega

Kada ti je u školi bilo teško razgovarati s učiteljima/ učiteljicama?

Slika 20. Situacije u kojima je djeci teško razgovarati s učiteljima/učiteljicama

Vrlo dobrom prosječnom ocjenom djeca su procijenila međusobne odnose s drugim učenicima (4,4 s djevojčicama, što je na razini prvoga istraživanja, te 4,1 s dječacima, što je malo niža ocjena nego u prvom istraživanju). Zamijećena je ovisnost prosječne ocjene odnosa sa suučenicima o spolu djeteta, pritom dječaci bolje procjenjuju odnos s drugim dječacima nego s djevojčicama i obrnuto, djevojčice boljim procjenjuju odnose s drugim djevojčicama nego s dječacima.

Cure se druže samo s curama, a dečki samo s dečkima, htio bih da se zajedno druže

U odnosu na mogućnost razgovora djece s vršnjacima kada imaju neki problem ili kada im je nešto potrebno u školi, 62 % ispitane djece navodi da o tome lako razgovaraju s prijateljima, 28 % djece navodi da im je ponekad lako, a ponekad teško, dok 10 % djece navodi kako im je teško razgovarati s vršnjacima o svojim problemima i/ili potrebama. Slično kao i u procjeni razloga koji djeci otežavaju komunikaciju s učiteljima, oko četvrtine djece ne može se sjetiti ili ne želi podijeliti informaciju o situacijama u kojima teže i/ili teško komuniciraju s vršnjacima, dok ostala ispitana djeca, navode da najčešće otežano komuniciraju kada su u svađi s tom osobom (25 %), kada s drugima trebaju podijeliti osobne ili obiteljske probleme (14 %), kada osjećaju da nemaju dovoljno razumijevanja ili povjerenja u osobu s kojom razgovaraju (11 %), te kada imaju loše ocjene i/ili ne razumiju određeno gradivo (10 %; slika 21).

Kad se s nekim posvađam

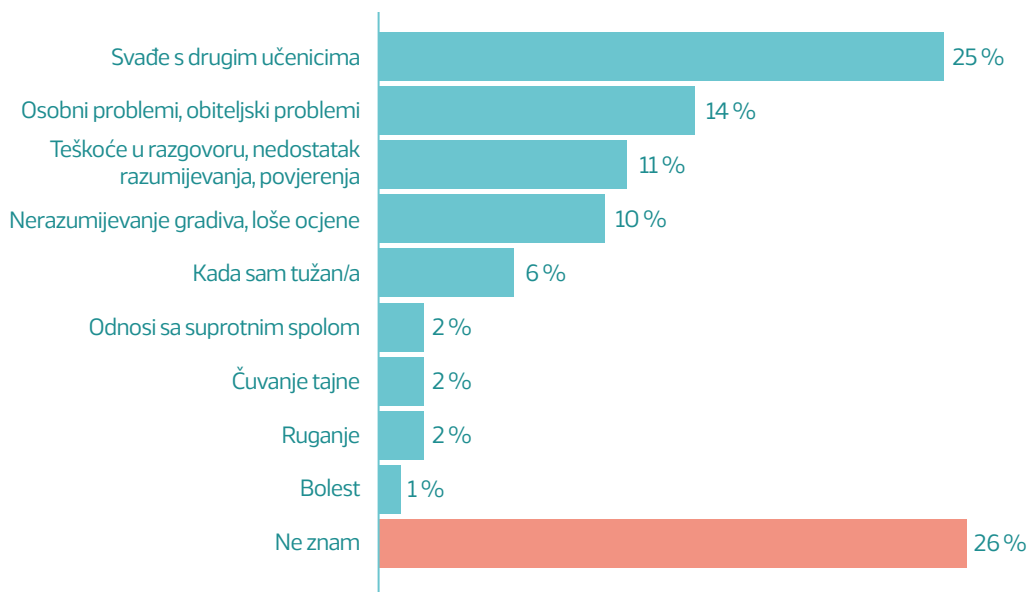
Kada netko od mojih prijateljica dobije lošu ocjenu onda je njima teško razgovarati sa mnom

Kada sam tužna bojim se da me neće razumjeti

Kad nešto želim promijeniti ili dogovoriti

Kada ti je u školi teško razgovarati s vršnjacima?

Slika 21. Situacije u kojima je djeci teško razgovarati s drugim učenicima

2023.
vs
2009.

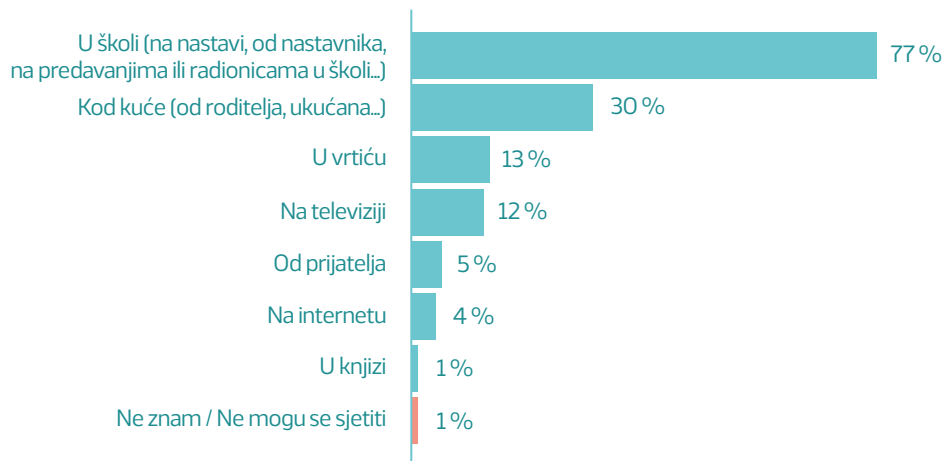
Uspoređujući rezultate dvaju istraživanja, premda su djeca u oba istraživanja visokom prosječnom ocjenom procijenila svoj odnos s učiteljima (odličan/jako dobar) i s vršnjacima (vrlo dobar), ipak su utvrđene statistički značajne razlike u odnosu na mogućnost razgovora s vršnjacima i učiteljima kad imaju određeni problem ili kad žele ostvariti neku svoju potrebu u školi. U ovogodišnjem se istraživanju značajno **povećao postotak djece koja teže i teško o svojim problemima i potrebama razgovaraju s vršnjacima**, dok se u odnosu na učitelje značajno **povećao postotak djece koja su procijenila da im je ponekad lako, a ponekad teško razgovarati s učiteljima, i to na račun smanjenja broja onih kojima je bilo lako razgovarati s učiteljima.**

4.5 INFORMIRANOST DJECE I MLADIH O NJIHOVIM PRAVIMA

Informiranost o dječjim pravima i izvori informiranja

Prema rezultatima istraživanja, ispitana djeca u visokom postotku navode da im je poznato da djeca imaju svoja prava (88 %), a **najviše su o dječjim pravima čula i naučila u školi** (na nastavi, radionicama, predavanjima i sl.; 77 %), ali i od roditelja i ukućana (30 %) te u vrtiću (13 %; slika 22) – češće djeca koja žive u regiji Zagreb i okolica.

Slika 22. Izvori dječjih informacija o pravima djeteta

Gotovo sva ispitana djeca (98 %) navode da se dječja prava odnose na svu djecu, a gotovo četvrtina ispitane djece navodi da se uz djecu ona odnose i na odrasle osobe, pritom djeca koja žive u regijama Slavonija, te Istra, Primorje i Gorski kotar značajno više od prosjeka dijele to uvjerenje. Djeca, njih 96 %, znaju navesti neko dječje pravo, neovisno o tome jesu li ili nisu prije čula o dječjim pravima. Zanimljivo je da velik postotak djece (86 %) od onih koja navode da nisu čula da djeca imaju svoja prava, spontano navode pojedina prava. U spontanom navođenju prava za koja znaju da postoje, najveći postotak ispitane djece navodi „**pravo na igru**“ i „**pravo na školu**“, a jedno dijete u prosjeku navodi tri različita prava (slika 23).

*Na što sve djeca
imaju pravo?*

*Na što bi djeca
trebala imati
pravo?*

*Ako ih netko
nervira da
mogu
slobodno reći*

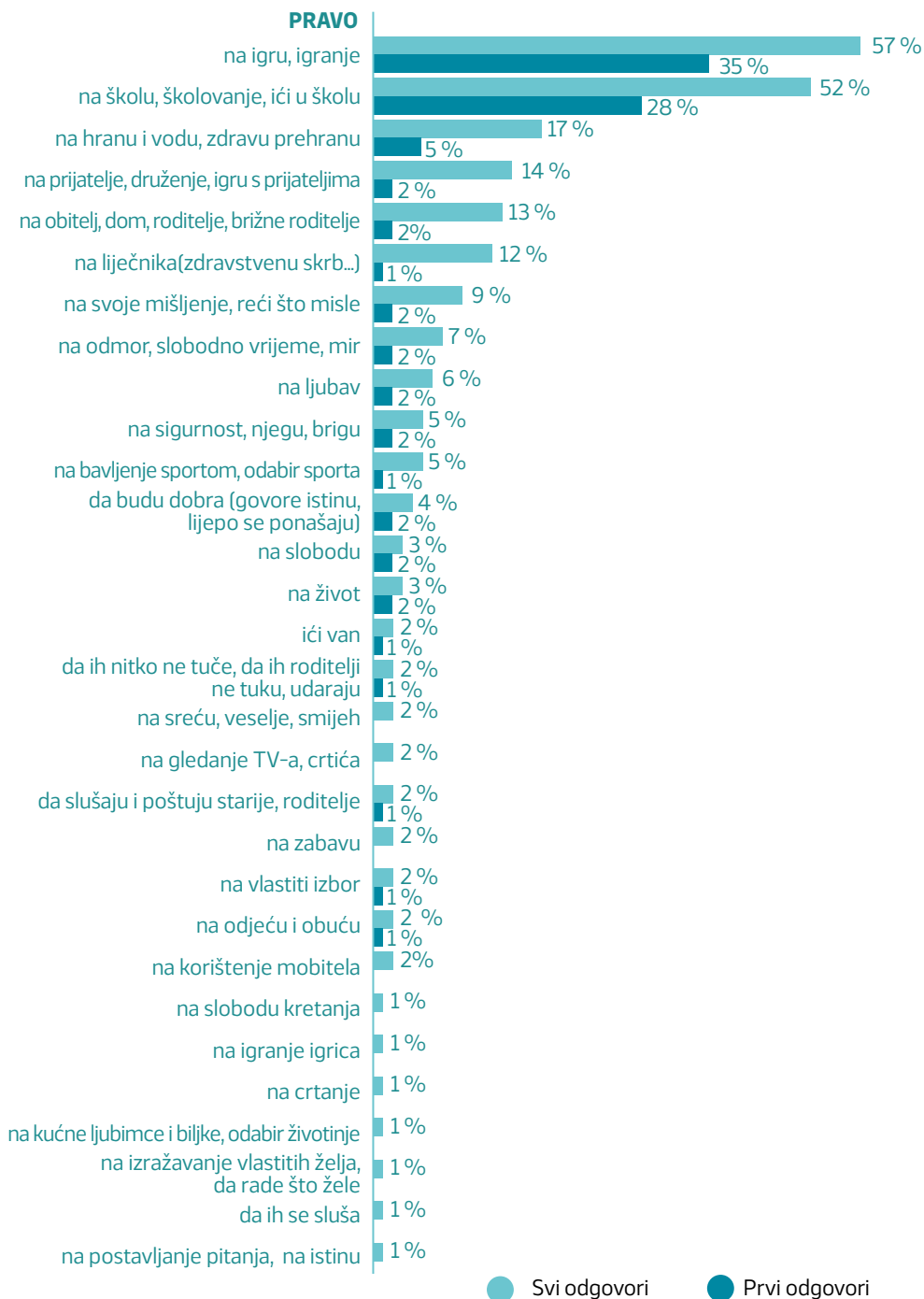
*Da biraju posao
koji žele raditi,
da odlučuju koju
srednju školu će
upisat*

*Igru, hranu, ugodan i
topao dom, i da u nekim
stvarima, ne baš svima,
imaju pravo glasa*

*Da digneš ruku kada
trebaš nešto reći, da
slušaš kada druga
djeca pričaju, da
budemo prema
drugoj djeci bolji*

*Ići u školu,
na jelo i na piće,
na igru, imaju pravo
na pamet i imaju
pravo biti drugačiji*

Slika 23. Informiranost djece o dječjim pravima – nabrojanje prava

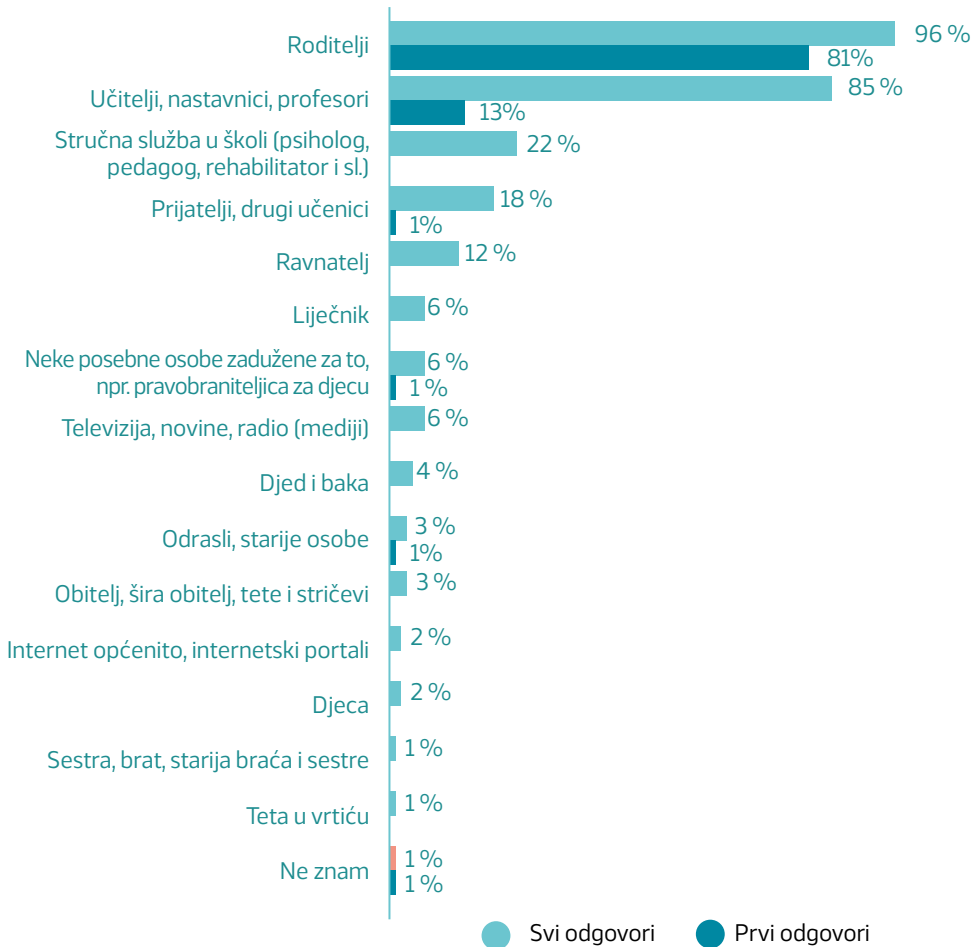

Iako djeca navode da su informacije o pravima najčešće čula u odgojno-obrazovnim ustanovama, ipak gotovo polovina ispitanе djece (47 %) navodi da se nisu imala prilike sresti s nekim pisanim materijalom o pravima djeteta poput letka, plakata, knjige ili slikovnice. Iako rezultati istraživanja upućuju na porast razine informiranosti djece o pravima djece, ispitanа djeca u najvećem postotku smatraju kako **djeca ipak nisu dovoljno obaviještenа o konceptu prava**. Tako 72 % ispitanе djece navodi kako ne znaju sva djeca uvijek koja prava imaju, te stoga gotovo sva ispitanа djeca (97 %) smatraju da je djeci potrebno reći koja prava imaju.

Statistički značajne razlike su utvrđene u odnosu na regije, kod djece koja žive u regiji Istra, Primorje i Gorski kotar više je nego u drugim regijama prisutan stav da djeca uglavnom ili većinom ne znaju prava koja imaju.

Prema mišljenju djece, **najveću odgovornost za informiranje djece o njihovim pravima imaju roditelji, potom odgojno-obrazovni djelatnici** (nastavnici, stručni suradnici i ravnatelj/ica; slika 24). Kod djece koja pripadaju posebnim skupinama, kao i kod djece koja žive u regiji Dalmacija, uočen je izraženiji stav kako bi se u informiranje djece više trebali uključiti stručni suradnici u školama.

Slika 24. Odgovornost za informiranje djece o pravima

Premda je **razina informiranosti djece o pravima** tijekom 14 godina **porasla**, rezultati upućuju kako djeca i dalje smatraju da im **manjka dubinskog razumijevanja i poznavanja dječjih prava**. Škola se u ovogodišnjem, kao i u prošlom istraživanju, prepoznaje kao glavni izvor informacija. No, rezultati ovogodišnjeg istraživanja pokazuju da je njezina uloga još više ojačala, a tendenciju jačanja uloge prati i **vrtić**. Za razliku od prvoga istraživanja, kada su kao glavni pisani izvor o pravima za djecu bile knjige, djeca u ovome istraživanju navode da su se s različitim **informacijama o pravima više sretala u školi i na televiziji**.

2023.
vs
2009.

Ocjena poštovanja dječjih prava

U odnosu na procjenu poštovanja prava djece u Republici Hrvatskoj (na nacionalnoj razini), kao i poštovanja prava na individualnoj razini, rezultati istraživanja pokazuju da su djeca višom prosječnom ocjenom (4,6) procijenila razinu poštivanja prava na osobnoj razini nego na razini sve djece u Republici Hrvatskoj (4,1). Za oba je slučaja utvrđena statistički značajna razlika u odnosu na regiju stanovanja, pri čemu su procjene poštovanja vlastitih i tuđih dječjih prava kod djece koja žive u regiji Istra, Primorje i Gorski kotar značajno niže od ocjena djece u drugim regijama.

2023
vs
2009.

Kao **najčešći primjer kršenja prava djece**, i na nacionalnoj i na individualnoj razini, ispitana djeca navode **neprimjereno, loše i nepristojno ponašanje djece** prema djeci (zadirivanje, međuvršnjačko nasilje, omalovažavanje, neuvažavanje i sl.), što je čak dvostruko više prisutno u odgovorima djece u ovom istraživanju nego prije 14 godina (12 % nasuprot 6 %).

Vrijedala
su me djeca
da sam
divlji konj

Zezaju jednog
dječaka u
razredu jer ne
može pričati

Mogućnosti za bolje poštovanje dječjih prava

U odnosu na bolje poštovanje prava djece, ispitana djeca smatraju da bi društvo u cjelini trebalo pružiti veću pomoć i podršku djeci iz obitelji slabijeg financijskog statusa, a država bi trebala uložiti veće napore u informiranje djece o njihovim pravima, odrasli bi trebali više poštovati prava djece, te bi se trebalo voditi više računa o mjestima za igru i druženje, kojih nema dovoljno. Prema rezultatima istraživanja, oko dvije trećine ispitane djece (67 %) nema ideju kako bi oni sami mogli pridonijeti, ili smatraju da, u ovome trenutku, sami ne mogu napraviti ništa

za veće poštovanje njihovih prava. Djeca koja smatraju da mogu biti proaktivna, ponovno navode potrebu većeg informiranja i razgovaranja o pravima, kao i potrebu pružanja pomoći onima kojima je ona potrebna (prikupljanje potrepština za siromašnu djecu, pomoć djeci da promijene svoje ponašanje), isto tako smatraju da je potrebna veća razina proaktivnosti same djece i reagiranja na kršenje svojih prava.

Uspoređujući rezultate ovogodišnjeg i ranijeg istraživanja, **najveća je razlika uočena u stavu djece u odnosu na odgovornost roditelja i odraslih osoba u poštovanju njihovih prava**, pri čemu danas značajno manji broj djece smatra da bi oni trebali više poštivati njihova prava. U ovom istraživanju, veći broj djece nego u prvom, naglašava **veću potrebu ulaganja lokalnih vlasti u izgradnju parkova i igrališta**. U odnosu na mogućnost utjecaja na promjene s individualne razine, utvrđen je **veći postotak djece koja smatraju da ne mogu ništa napraviti** nego prije 14 godina (56 % nasuprot ranijih 43 %), a kod onih koji smatraju da mogu nešto učiniti, **povećao se udio djece koja navode kako bi pomoglo da sama djeca više razgovaraju i informiraju drugu djecu o njihovim pravima**.

2023.
vs
2009.

Da se igraju i da se ne vode ratovi i da se ne viče na djecu, da se djeci ne rugaju

Trebalo bi se više razgovarati sa djecom, pitati ih kako su

Djeca se trebaju zabavljati, a ne da ih u vijestima plaše s ružnim događajima, treba paziti što se objavljuje u vijestima

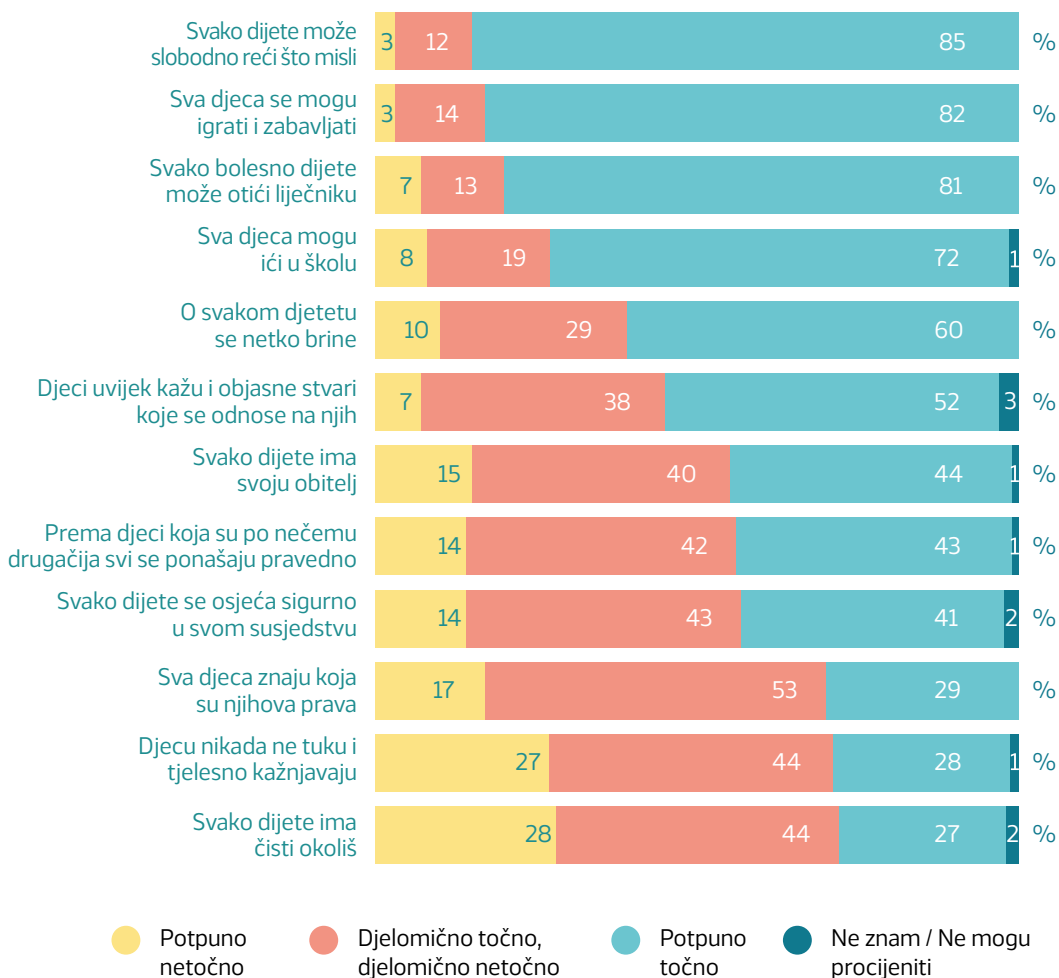
Da ima više prirode i mjesta za igru

Trebali bi više brinuti o siromašnoj djeci, oni bi trebali imati pravi dom kao i mi

Ocjena poštovanja različitih aspekata dječjih prava

Za procjenu poštovanja prava djeteta, djeca su procjenjivala točnost tvrdnji koje opisuju poštovanje nekih od prava djeteta. Rezultati istraživanja pokazuju kako velika većina djece smatra da gotovo svako dijete može slobodno reći što misli (85 %), da se sva djeca mogu igrati i zabavljati (82 %), te da sva mogu ići liječniku ako su bolesna (81 %). Djeca su se najmanje usuglasila s tvrdnjama da sva djeca imaju čisti okoliš (27 %), da se djecu nikada ne tuče (28 %), te da su sva djeca informirana o svojim pravima (29 %; slika 25).

Slika 25. Ocjena poštovanja različitih aspekata dječjih prava

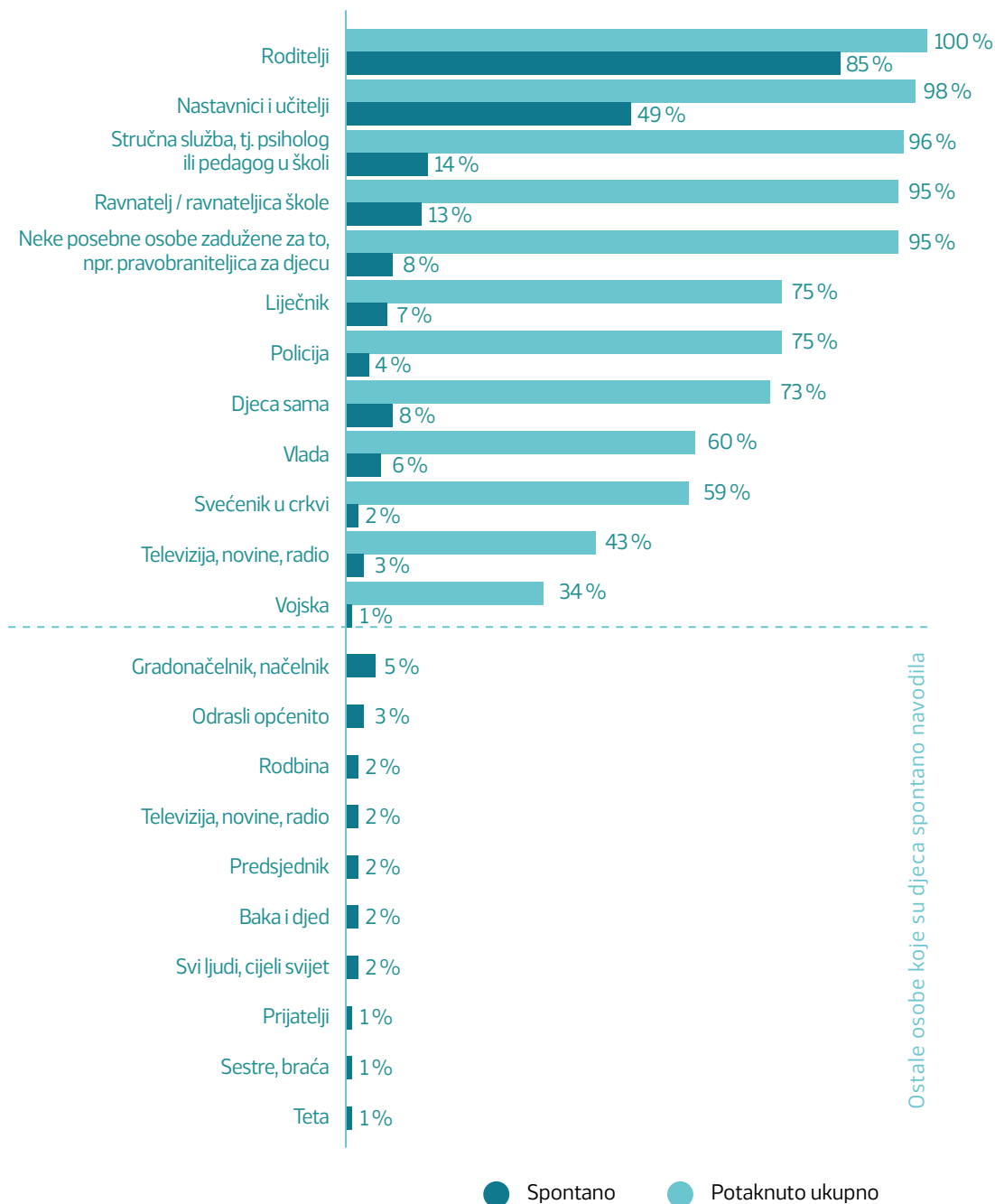
2023.
vs
2009.

Pozitivna razlika u odnosu na prije 14 godina uočena je u stavu djece da **svako dijete može slobodno reći što misli**. Premda je i dalje prisutan problem nasilja nad djecom, ipak u ovom istraživanju značajno **veći postotak djece danas (28 %) smatra da su djeca zaštićena od nasilja i tjelesnog kažnjavanja, nego što ih je to smatralo u prošlom istraživanju (16 %)**. U odnosu na važnost očuvanja okoliša, zamijećen je negativan pomak jer značajno **veći postotak djece danas smatra kako sva djeca ne odrastaju u čistom i zdravom okolišu**.

Potencijalni zaštitnici dječjih prava

Prema mišljenju ispitane djece, **roditelji** (85%), potom **odgojno-obrazovni djelatnici** (prvenstveno nastavnici - 49 %, stručni suradnici - 14 % i ravnateljci - 13 %) osobe su koje su djeca prepoznala kao „zaštitnike“ dječjih prava. U manjem postotku, promatrajući spontane odgovore djece (8 %), ali u značajno višem postotku nego u prvom istraživanju (3 %), djeca navode da o ostvarivanju njihovih prava treba voditi računa neka posebna osoba kojoj je to posao, odnosno pravobraniteljica za djecu (slika 26). Ipak tek nešto manje od polovine ispitane djece navodi da znaju da pravobraniteljica uistinu i postoji (što je značajno viši rezultat u odnosu na prvo istraživanje).

Slika 26. Potencijalni „zaštitnici“ dječjih prava

Rezultati su prema rangu zaštitnika dječjih prava u skladu s rezultatima prošlog istraživanja, pri čemu se značajno povećao **postotak djece koja za „zaštitnike“ dječjih prava smatraju roditelje, odgojno-obrazovne djelatnike i pravobraniteljicu za djecu**, ali i liječnike, kao i samu djecu.

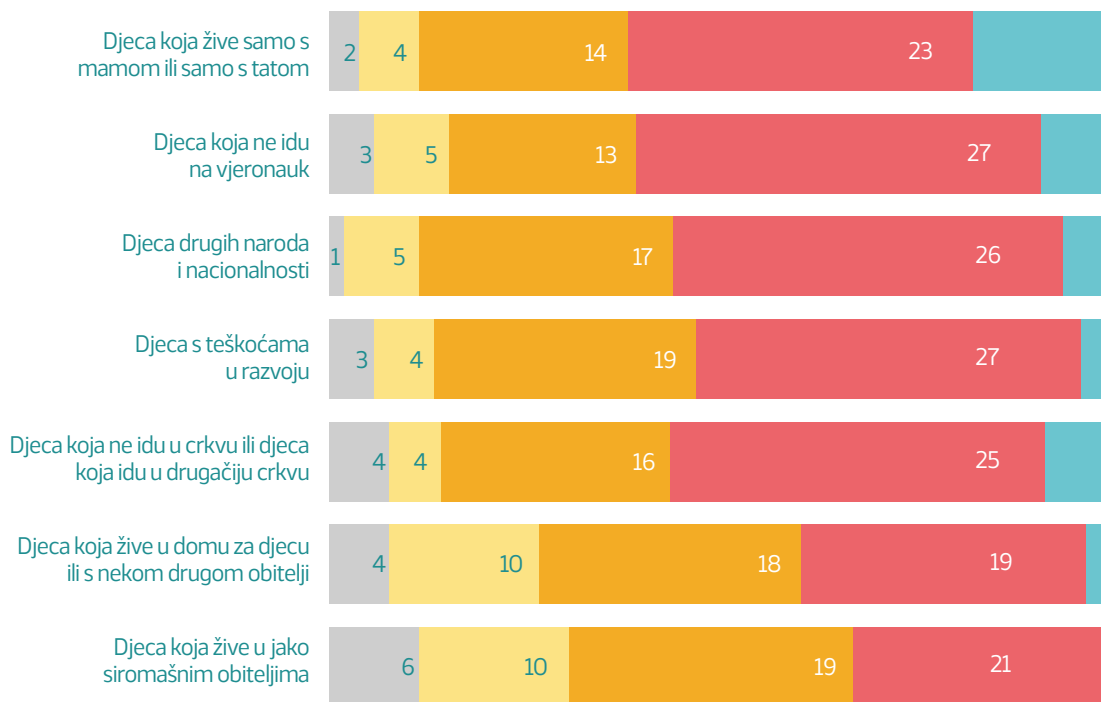

2023.
vs
2009.

Procjene (ne)poštovanja prava na različitost

S obzirom na to da su djeci prijatelji i odnos s vršnjacima jako važni u ovom razdoblju života, analizirana su mišljenja djece o tome kakvo je ponašanje djece prema djeci koja se na neki način razlikuju od većine djece (djeca pripadnici nacionalnih manjina, djeca iz socijalno ugroženih obitelji, djeca iz jednoroditeljskih obitelji, djeca s teškoćama u razvoju, djeca koja žive u alternativnim oblicima skrbi, djeca druge vjeroispovijesti i djeca koja ne idu na vjeronauk). Iako više od 50 % ispitane djece smatra da se djeca prema djeci iz navedenih skupina ponašaju vrlo dobro, najviša prosječna ocjena, odnosno najveće prihvaćanje, utvrđeno je za djecu iz jednoroditeljskih obitelji (4,3) i djecu koja ne idu na vjeronauk (4,2), dok je najlošijom ocjenom procijenjen odnos djece prema djeci iz socijalno ugroženih obitelji (3,8) i djeci koja žive u domu za djecu bez odgovarajuće roditeljske skrbi, udomiteljskoj obitelji ili posvojenoj djeci (3,9; slika 27). Analiza rezultata pokazuje da su djeca koja žive u regiji Zagreb i okolica najmanje diskriminatorna prema djeci koja su „drugačija“, dok su djeca koja žive u regiji Sjeverna Hrvatska procijenila da se ostala djeca prema toj djeci ponašaju lošije nego što to misle djeca iz ostatka Hrvatske. Treba naglasiti, kako su ipak procjene djece za sve skupine djece s različitim obilježjima, zapravo, u rangu dobrog odnosa prema njima (ocjena 4).

Slika 27. Procjena ponašanja djece prema djeci koja su po nekom obilježju drugačija od drugih

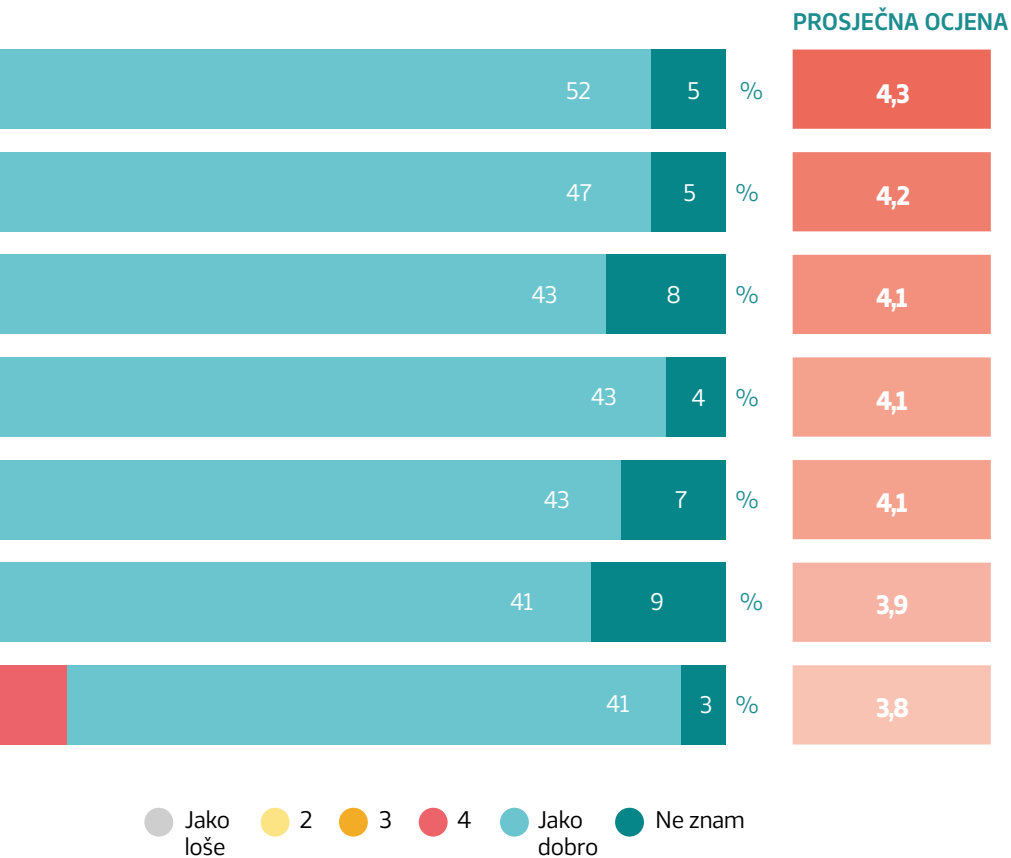

Kada su djeca procjenjivala i odnos druge djece prema njima samima, 56% ispitanе djece navodi da je na svojoj koži osjetilo da se djeca na neki način drugačije ponašaju prema njima. Prema rezultatima istraživanja, djeca se najčešće tako osjećaju kada im se druga djeca rugaju ili ih zezaju, te kada im druga djeca uskraćuju mogućnost zajedničke igre i druženja.

Misle da sam drugačiji jer sam povučen

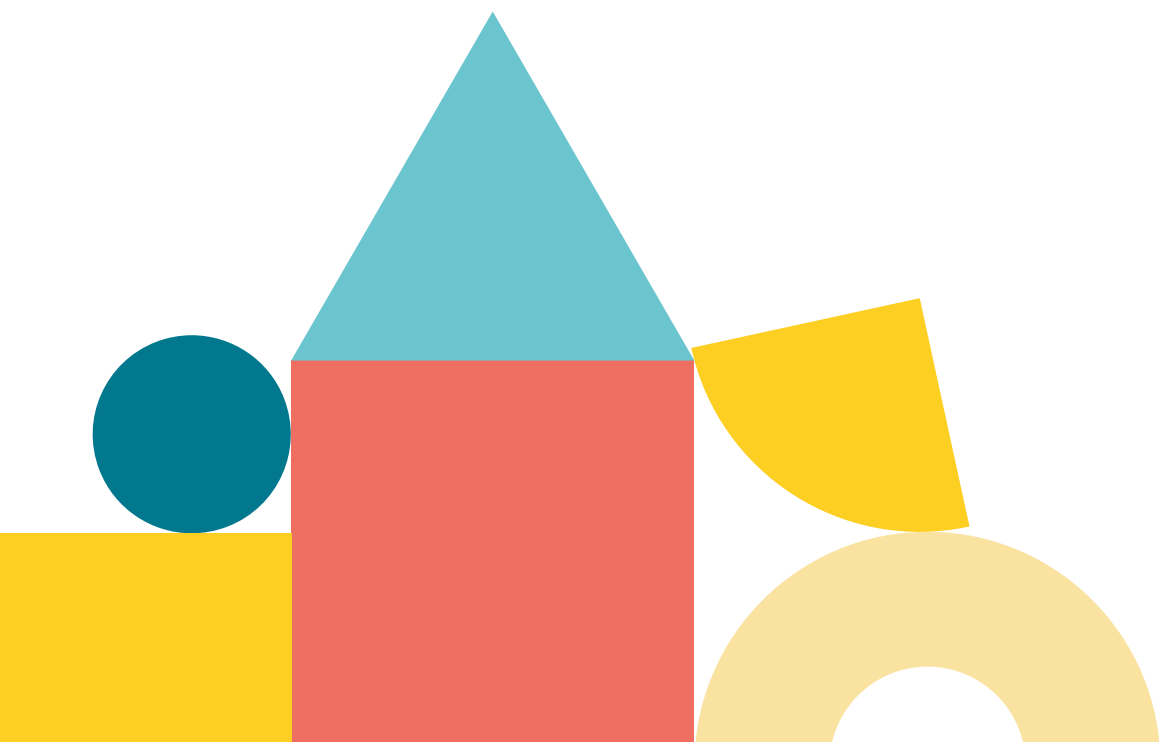
Zbog prezimena

Ruganje zbog odjeće

Uočena je **najveća promjena stava djece u odnosu na djecu koja ne pohađaju vjeronauk** tako da su djeca u ovom istraživanju iskazala pozitivniji stav u odnosu na djecu u prvom istraživanju (prosječna ocjena je porasla s 3,8 na 4,2). Također je utvrđen značajno **pozitivniji stav djece prema djeci pripadnicima nacionalnih manjina, djeci s teškoćama u razvoju i djeci različitih vjeroispovijesti**. U odnosu na dugo razdoblje od 14 godina uočen je **korak unatrag toleranciji i prihvaćanju djece**, značajno je veći postotak djece u ovogodišnjem (56 %) nego u prvom istraživanju (48 %) navelo kako je iskusilo diskriminaciju na vlastitoj koži.

2023.
vs
2009.

5 Rezultati istraživanja o mišljenjima i stavovima srednjoškolaca

OSNOVNI NALAZI ISTRAŽIVANJA ZA MLADE

Mladi u dobi od 16 i 17 godina u slobodno se vrijeme **najviše i najradije druže s vršnjacima**. Manji se broj mladih u ovogodišnjem istraživanju, nego u prošlom, u slobodno vrijeme bavi sportom, gleda televiziju ili čita stripove, časopise, novine i knjige.

Televizija nije medij koji većina mladih redovito prati. Oko trećine mladih televiziju gleda tek nekoliko puta mjesečno ili rjeđe, a svaki dan je gleda tek 16 % mladih.

Mladi u ovom istraživanju pokazuju **još veće nezadovoljstvo medijima** (nego prije 14 godina), i kad je riječ o ponudi televizijskog sadržaja za mlade i načinu kako mediji predstavljaju mlade osobe. Gotovo polovina mladih smatra da je u televizijskom programu nedovoljno emisija u kojima su zastupljene teme i sadržaji koji se bave mladima i njihovim životima (43 %), te da ih mediji većinom predstavljaju u negativnom svjetlu (46 %).

Nezadovoljstvo medijima

Mladi bi danas, više nego prije 14 godina, željeli gledati na televiziji **više emisija koje se bave temama života mladih, odrastanja, nastavka školovanja i zapošljavanja**. Također žele da **mediji otvore prostor za veće izražavanje mišljenja mladih** (nastupe i/ili gostovanja mladih, rasprave s mladima i sl.), te da o mladima izvještavaju s manje predrasuda.

Internet istaknutiji problem od alkohola i droge

Najviše mladih (20 %) smatra **ovisnost o internetu** jednim od **osnovnih problema mladih** danas u Hrvatskoj. Uspoređujući rezultate istraživanja iz dvije vremenske točke, razvidno je kako je jedna ovisnost "zamijenjena" drugom (ovisnost o supstancama nasuprot ovisnosti o ponašanju). Uz ovaj problem, mladi navode i problem **vršnjačkog nasilja**, za koji se uopće nije znalo prije 14 godina.

Gotovo dvije trećine mladih (62 %) koristi **društvene mreže kao glavni izvor informiranja** o aktualnim događajima u Hrvatskoj i svijetu, a za najveći udio mladih (23 %) upravo su društvene mreže i televizija najpouzdaniji informativni izvori. Mladi dnevno provode od **tri do pet sati na internetu** (24 % oko 3-4 sata; 21 % oko 4-5 sati), a najčešće ga koriste za posjećivanje društvenih mreža (66 %).

U odnosu na informiranost mladih o temama koje su ključne za zdravo odrastanje i zaštitu od štetnih utjecaja, velik broj mladih navodi da je **dobro informiran o virusu COVID-19 (77 %), prevenciji spolno prenosivih bolesti (65 %) i prevenciji ovisnosti o drogama (64 %)**. Nešto manji broj mladih dobro je informiran o svojim (50 %) i ljudskim pravima općenito (53 %), a najmanje su informirani o trenutačnim političkim prilikama u Hrvatskoj. Bolje nego u prvom istraživanju procijenili su poznavanje ljudskih prava, a lošije poznavanje spolno prenosivih bolesti, *celebrity* kulture i zaraze HIV-om.

Mladi najmanje vjeruju političarima

Mladi imaju izrazito puno povjerenja u svoje roditelje, odnosno, u osobe koje se najviše brinu o njima. U velikoj mjeri vjeruju i svojem liječniku. Povjerenje u institucije je na nižoj razini, dok je povjerenje u predstavnike političke vlasti (predsjednik republike, vlada, premijer) izrazito nisko.

Veće
povjerenje
u glasanje

Mladi su u ovom istraživanju pokazali **veći stupanj povjerenja u demokratski postupak** u odnosu na prošlo istraživanje (prosječna ocjena učinkovitosti glasanja na izborima je porasla s 2,8 na 3,2 na ljestvici od 1 do 5).

Samo se **manji broj mladih (7 %) u svojem mjestu i susjedstvu osjeća nesigurno**. Za razliku od prije 14 godina, kada su kod mladih nesigurnost izazivali alkoholizirani i agresivni pojedinci, danas se mladi više boje sumnjivih ljudi u svom mjestu, što u prošlom istraživanju nisu uopće navodili kao razlog nesigurnosti.

Ključna dva područja u kojima mladi **očekuju najveću razinu participacije** na društvenoj razini su **obrazovanje i sigurnost i zaštita od nasilja**, što je u skladu s rezultatima prošlog istraživanja.

Mladi bi željeli da **lokalne vlasti više prihvaćaju njihova mišljenja**, ponajviše u donošenju odluka o **mjestima za druženje i zabavu mladih** (klubovi, sportski tereni, dvorane i sl.) i obrazovanja (stipendije, prijevoz i sl.). Svega 2 % mladih smatra da se njihovo mišljenje u potpunosti uzima u obzir prilikom kreiranja lokalnih mjera i aktivnosti koje se tiču djece i mladih.

Nešto **više od polovine mladih (53 %) navodi da se u njihovu domu njihovo mišljenje u potpunosti uzima u obzir**, dok 12 % navodi da se to događa rijetko ili osrednje. Mladi bi željeli da ih se više uključi u donošenje odluka povezanih sa situacijama i događajima u obitelji, kao i odluka o budućnosti (nastavku školovanja i izboru posla).

Razina percipirane participacije učenika u srednjoškolskom obrazovanju ostala je na istoj razini kao prije 14 godina. Polovina mladih smatra da se njihovo mišljenje u dovoljnoj mjeri uzima u obzir, dok ih 27 % navodi da se jako malo ili uopće ne uzima u obzir.

Mladi ističu potrebu **većeg prihvaćanja njihovog mišljenja kada se u školi organiziraju izleti i maturalna putovanja**, a ujedno žele i da ih se više uključi u proces odabira **hrane** koji se nudi u školi, uređenje **kantine** i pravila o **trajanju odmora**. Također, željeli bi više utjecati na odluke o sanitarno-higijenskim uvjetima u školi, pravilima odijevanja, izboru dodatnih edukativnih sadržaja koji im se nude u školi (npr. radionica za učenike), o čemu se uopće nisu izjašnjavali u prošlom istraživanju.

Mladi imaju **dobar odnos sa svojim liječnikom**. Uglavnom nemaju problema u komunikaciji s liječnikom (88 %) i zadovoljni su liječnikovim uputama i objašnjenjima o svome zdravlju (81 %).

Gotovo tri četvrtine mladih (81 %) dosta je često ili gotovo uvijek sretno. Trenutke sreće u najvećoj mjeri vežu uz druženje s prijateljima. Sreći pridonose i skladni odnosi u obitelji. Malo više od trećine mladih (38 %) ponekad se osjeća nesretnima, a 12 % ih je često nesretno. Mladi su danas ipak **češće nesretni** nego prije 14 godina. **Školske obveze, neprihvatanje, neuspjeh i stres**, uzroci su zbog kojih se mladi u današnje vrijeme češće osjećaju nesretnima nego prije 14 godina. Ujedno, školski uspjeh, a s time u vezi i budućnost koju uspjeh donosi, najčešći je razlog zabrinutosti kod mladih.

Mladi su u ovogodišnjem istraživanju **u većem broju zadovoljni svojim životom** nego u prošlom istraživanju. Njih 20 % smatra da ne bi ništa promijenilo u životu, čak i da im se pruži takva prilika. Kada bi mogli, mladi bi promijenili svoje karakterne osobine, fizički izgled, više bi učili, manje se opterećivali, bili bi bolje osobe te bi ispravili i neke pogreške iz prošlosti.

Mladima je **glavni razlog zašto idu u školu** - mogućnost **učenja** (42 %) i stjecanja kompetencija potrebnih za dobivanje **strukovnih kvalifikacija** (33 %).

Nešto **više od polovine mladih (69 %) u školi se osjeća jako dobro i dobro**, a 7 % ih navodi da se osjeća uglavnom loše. Iako su u oba istraživanja mladi procijenili svoj osjećaj u školi vrlo dobrom ocjenom, ipak se razina tog dobrog osjećanja smanjila u ovom istraživanju.

U odnosu na prošlo istraživanje, kada je četvrtina mladih smatrala da može jako lako razgovarati s nastavnicima, u ovom istraživanju takav stav pokazuje tek 15 % mladih. Također, lakše im je razgovarati sa stručnim suradnicima i ravnateljem/icom nego s nastavnicima. Navode da im je **teško razgovarati s nastavnicima** jer smatraju da nemaju dovoljno razumijevanja za njihove probleme te da ih ne slušaju pažljivo.

Mladi su **komunikaciju s vršnjacima procijenili još lošijom nego komunikaciju s nastavnicima**. U prošlom je istraživanju gotovo tri četvrtine mladih smatralo da može jako lako razgovarati s drugim učenicima, dok sada to smatra manje od polovine mladih (47 %).

Oko 60 % mladih smatra da djeca i mladi do 18 godina imaju neka posebna prava u odnosu na odrasle, i o tome su u najvećoj mjeri informirani u školi, dok visok postotak mladih (41 %) negativno odgovara na ovo pitanje. Škola je bila i ostala najznačajniji izvor informiranja o dječjim pravima, televizija gubi svoju snagu, dok je internet porastao u odnosu na prošlo istraživanje.

Mladi koji su informirani o postojanju dječjih prava **u najvećoj su mjeri svjesni prava na obrazovanje**, zatim prava na zdravstvenu zaštitu, zaštitu od nasilja, slobodu izražavanja mišljenja i prava na obitelj.

Više mladih nego u prošlom istraživanju zna za *Konvenciju o pravima djeteta* (47 %), kao što ih i više zna da ju je Hrvatska ratificirala (72 % od onih koji su čuli za *Konvenciju*).

Prema mišljenju mladih, **općenita razina poštovanja prava djece u Hrvatskoj** viša je nego prije 14 godina (prosječna ocjena je s 3,3 porasla na 3,7 na ljestvici od 1 do 5), ali je još niža od razine poštovanja prava na osobnoj razini mladih (4,1 na ljestvici od 1 do 5).

Oko četvrtine mladih navodi da su se osobno ponekad obratili nekome za pomoć, a njih 29 % poznaje dijete ili osobu mlađu od 18 godina za koju zna da se nekome obratila ili tražila pomoć u vezi s povredom ili nepoštovanjem nekog njezinog prava. Najčešći razlozi zbog kojih su tražili pomoć su **maltretiranje u školi**, loši odnosi s drugim učenicima i nepravda u školi.

Za bolje poštovanje prava djece, najveći postotak mladih (34 %) smatra da je **djecu i mlade potrebno bolje upoznati i educirati o njihovim pravima**.

Prema mišljenju najvećeg dijela mladih (70 %) **roditelji bi trebali imati najvažniju ulogu u zaštiti prava djece i mladih**. Više od polovine ispitanih mladih (58 %) tu ulogu pripisuje i nastavnicima. Pravobraniteljicu za djecu navodi 29 % mladih, što je gotovo dvostruko veći udio nego u prošlom istraživanju. Malo više od polovine mladih (54 %) zna da u Hrvatskoj postoji Ured pravobranitelja za djecu.

To što **mladi nisu dovoljno upućeni** - kome da se obrate za pomoć kada sumnjaju da su im uskraćena neka prava - predstavlja jednu od **najvećih prepreka u boljoj zaštiti njihovih prava**, smatra 63 % mladih. Ujedno, 60 % ih dodaje da je problem i u tome što mladi nisu svjesni svojih prava i što nemaju dobre komunikacijske vještine da bi objasnili svoj problem (44 %).

Pravo djece i mladih da poznaju svoja prava, prema mišljenju mladih, pravo je koje se u najmanjoj mjeri poštuje. **Gotovo svi mladi (98 %) smatraju da je djecu i mlade potrebno upoznati o njihovim pravima.**

Mladi smatraju da se u Hrvatskoj **najviše poštuje pravo na obrazovanje** (4,5 na ljestvici od 1 do 5), zatim pravo na zdravstvenu zaštitu (4,4 na ljestvici od 1 do 5) i pravo na igru i razonodu (4,4 na ljestvici od 1 do 5). Ono što smatraju da se u najmanjoj mjeri u potpunosti poštuje je pravo na izražavanje mišljenja (3,4 na ljestvici od 1 do 5). Usporedbom rezultata istraživanja može se zamijetiti pozitivan pomak u procjeni poštivanja prava u odnosu na 2009. godinu jer su prosječne ocjene veće za gotovo sva navedena prava.

Više od tri četvrtine mladih smatra da **nastavnici (83 %) i roditelji (82 %) imaju najveću odgovornost u upoznavanju djece i mladih s pravima djece**. U odnosu na prvo istraživanje, promijenio se i medij putem kojega mladi uče o pravima djece (fokus se s TV-a "premjestio" na internet i društvene mreže).

Rješenja za **bolje poštovanje prava djece i mladih**, mladi vide u informiranosti i **prihvatanju prava na mišljenje**, pri čemu to ističu više nego prije 14 godina. Ujedno je u ovom istraživanju uočena i veća pasivnost mladih za sudjelovanje u promjeni, jer ih veći postotak nego prije smatra da sami ne mogu nikako pridonijeti promjeni nabolje (66 %).

Kada je riječ o posebnim skupinama djece i mladih, odnosno, **poštovanju prava na različitost**, mladi procjenjuju da njihovi vršnjaci **u najmanjoj** mjeri uvažavaju ovo pravo u odnosu na **mlade osobe koje žive u siromaštvu** (2,9 na ljestvici od 1 do 5) i **mlade s teškoćama u razvoju** (3,0 na ljestvici od 1 do 5).

Zabrinjava podatak da se **povećao postotak mladih koji se osjećaju neprihvaćeno** (40 %) i koji su osobno iskusili da se drugi mladi prema njima ponašaju drugačije nego prema ostalim vršnjacima, u odnosu na istraživanje prije 14 godina, a najčešće se tako osjećaju zbog fizičkog izgleda.

Mladi se
češće
osjećaju ne-
prihvaćeno

NALAZI ISTRAŽIVANJA

5.1 SLOBODNO VRIJEME

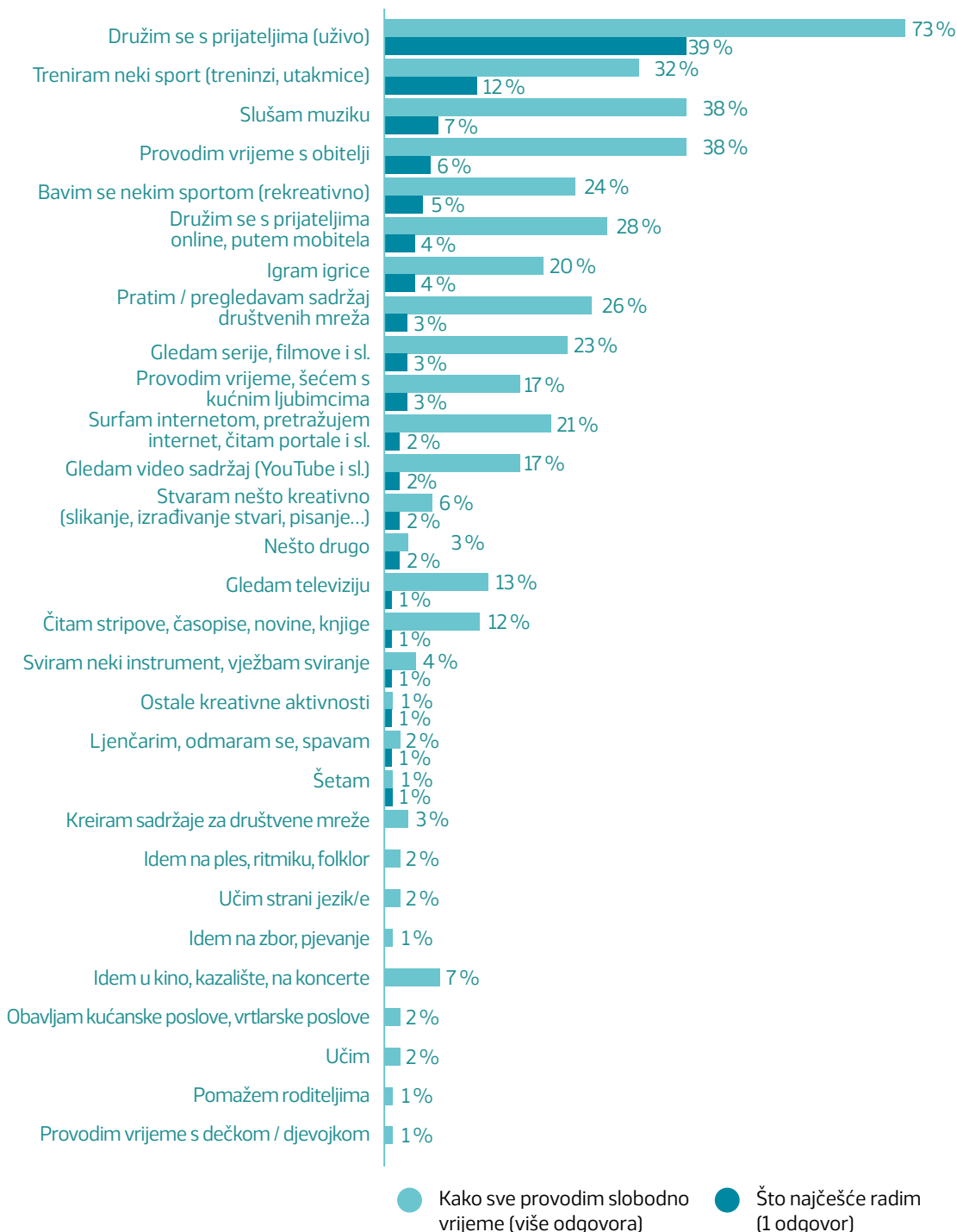
Način provođenja slobodnog vremena

Oko tri četvrtine ispitanih mladih u dobi 16 i 17 godina izjavljuje kako se u slobodno vrijeme najčešće i najradije **druži s vršnjacima** (73 %), što je u skladu s rezultatima prošloga istraživanja. Rezultati istraživanja pokazuju kako je kod mladih bavljenje sportom (organizirano 32 % i rekreativno 24 %), slušanje muzike (38 %) i vrijeme koje provode s obitelji (38 %) više zastupljeno nego druženje s prijateljima u *online* okruženju, pregledavanje sadržaja društvenih mreža, igranje računalnih igrica, te pregledavanje društvenih mreža (slika 28⁷).

Uočene su i statistički značajne razlike u odnosu na tri demografska obilježja: spol, tip škole i mjesto stanovanja. Mladići se više nego djevojke u slobodno vrijeme bave sportom. U odnosu na vrstu škole, mladi koji pohađaju gimnaziju u slobodno vrijeme više uživaju u glazbi i druženju s prijateljima u virtualnom okruženju (dopisivanje putem mobitela, *chatanje*, videopozivi i sl.) nego mladi koji pohađaju strukovnu školu. Nadalje, mladi koji žive u regiji Dalmacija rjeđe provode vrijeme s obitelji i manje slušaju glazbu, dok mladi koji žive u regijama Sjeverna Hrvatska i Lika i Banovina češće od mladih u ostalim regijama provode vrijeme s obitelji.

⁷ Detaljni tablični i grafički prikazi rezultata nalaze se u digitalnom obliku kojem se može pristupiti na web stranici dijete.hr/istrazivanje-2023 putem koda koji se nalazi u ovoj publikaciji.

Slika 28. Način provođenja slobodnog vremena

2023.
vs
2009.

U odnosu na prošlo istraživanje, u ovom je istraživanju uočen značajno **manji postotak mladih koji se u slobodno vrijeme rekreativno bave sportom, gledaju televiziju, čitaju ili uče strane jezike**. Ujedno, razvoj novih tehnologija utjecao je na to da mladi, u odnosu na prvo istraživanje, manje gledaju televiziju koju su zamijenili **pretraživanje i dopisivanje putem društvenih mreža, praćenje sadržaja na internetu i gledanje serija i filmova na mrežnim servisima**.

5.2 MEDIJI

Kako je ranije spomenuto, za mlade nakon više od desetljeća nije najčešće korišten medij televizija, već je to, kao što se i očekivalo, postao internet. Stoga su u ovom istraživanju mladima postavljena dodatna pitanja koja nisu bila aktualna prije 14 godina, a odnose se na utjecaj interneta na život mladih u Hrvatskoj.

Izvori informiranja

Rezultati ovogodišnjeg istraživanja pokazuju da se gotovo dvije trećine ispitanih mladih (62 %) o aktualnim događajima u Hrvatskoj i svijetu informira putem **društvenih mreža**, zatim putem internetskih portala (34 %), obitelji, prijatelja i poznanika (31 %), internetskih tražilica (30 %) i televizije (28 %), pri čemu je televizija prisutnija kod mladih koji žive u regiji Lika i Banovina u odnosu na ispitane mlade iz drugih regija. Od spomenutih izvora, rezultati istraživanja pokazuju da mladi smatraju kako su najpouzdaniji informativni izvori televizija (23 %) i društvene mreže (23 %).

Internet i društvene mreže

Prema procjeni ispitanih mladih, 24 % njih navodi da **dnevno provodi oko tri do četiri sata na internetu**, a njih 21 % još i više (četiri do pet sati). O korištenju interneta manje od dva sata, kao i više od šest sati dnevno izvještava manji postotak mladih. Uočene su razlike u odnosu na mjesto stanovanja. Rezultati pokazuju da mladi koji žive u Dalmaciji u prosjeku više vremena provode na internetu (od pet do šest sati), nego mladi sudionici istraživanja iz ostalih dijelova Hrvatske.

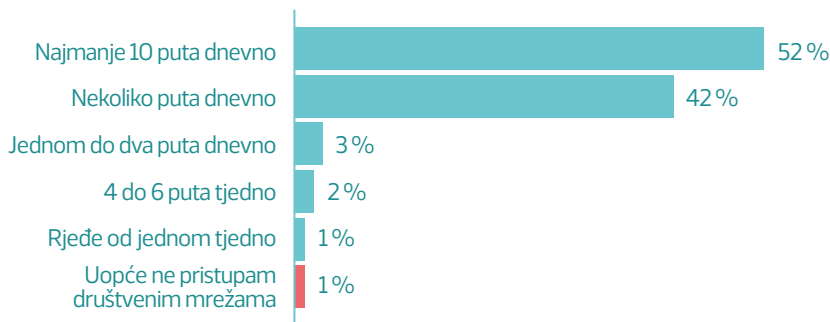
Ispitani mladi navode kako se **internetom najčešće koriste radi posjećivanja društvenih mreža** (66 %), komunikacije putem raznih aplikacija za razgovor (58 %), učenja i ispunjavanja školskih obveza (48 %), te slušanja i preuzimanja glazbe (48 %). S druge strane, prema odgovorima mladih, internet se najrjeđe koristi za posjećivanje različitih foruma (2 %), pregledavanje elektroničke pošte (8 %) i čitanje portala (11 %; slika 29). Uočena je statistički značajna regionalna razlika u odnosu na korištenje interneta u svrhu učenja i izvršavanja školskih obveza u čemu prednjače mladi koji žive u regiji Sjeverna Hrvatska. Mladi koji žive u regiji Dalmacija više od ostalih ispitanih mladih putem interneta gledaju različite filmove, serije, sportske emisije i sl., dok mladi iz regije Sjeverna Hrvatska, upravo suprotno, odnosno značajno manje od ostalih koriste internet za te svrhe. U odnosu na spol, očekivano, rezultati pokazuju kako mladići više od djevojaka na internetu igraju raznovrsne *online* igrice.

Slika 29. Svrha korištenja interneta

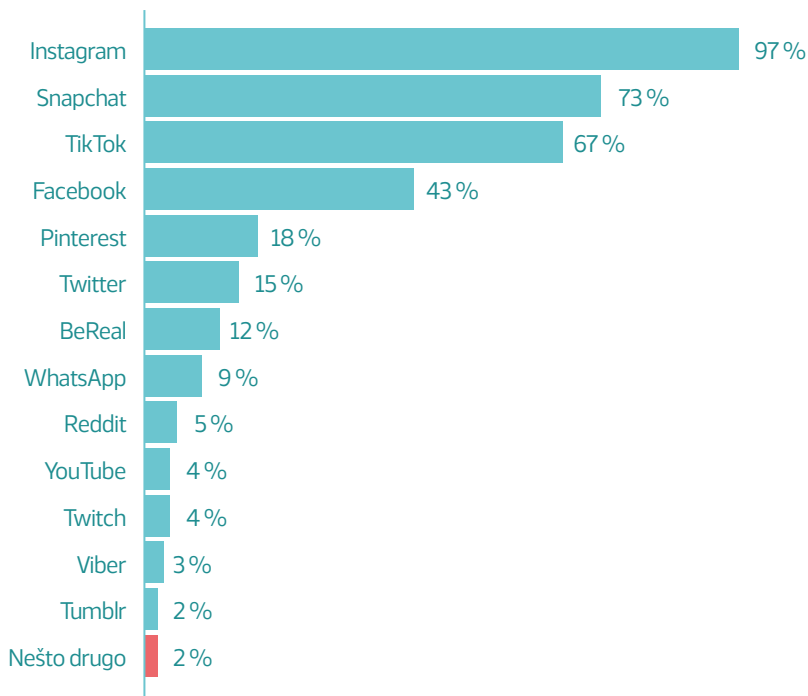
Kako je posjećivanje društvenih mreža najučestalija aktivnost mladih na internetu, ne začuđuje da **gotovo svi ispitaní mladi (94 %) najmanje nekoliko puta dnevno pristupaju društvenim mrežama**, od toga veći dio njih to čini i više od 10 puta dnevno (52 %; slika 30). U odnosu na ostale regije, najveći postotak djece iz regije Sjeverna Hrvatska društvenim mrežama pristupa više od 10 puta dnevno.

Slika 30. Učestalost posjećivanja društvenih mreža

Prema rezultatima istraživanja, Instagram je daleko najpopularnija društvena mreža za mlade (97 %), a potom slijede Snapchat (73 %) i TikTok (67 %). Iako manje od polovine ispitanih mladi navodi da se služi Facebookom (43 %; slika 31), ovom se društvenom mrežom više od ostalih regija koriste mladi koji žive u regiji Sjeverna Hrvatska. U korištenju vodećih društvenih mreža nisu uočene razlike prema spolu, što je uočeno kod korištenja Pinteresta i Twittera. Mladići u značajno većem broju koriste Twitter, dok djevojke u većem broju koriste Pinterest.

Slika 31. Vrste društvenih mreža

Televizijski program

Prema rezultatima istraživanja, televizija **nije medij koji većina mladih redovno prati**. Svaki dan televiziju gleda tek 16 % ispitanih mladih, ponajviše onih koji žive u Slavoniji u odnosu na ostale regije. Mladi koji žive u regiji Sjeverna Hrvatska, češće od mladih iz drugih regija televiziju gledaju svega dva do tri puta tjedno. Čak trećina ispitanih mladih (34 %) televiziju gleda tek nekoliko puta mjesečno ili rjeđe.

Sadržaj koji pomaže mladima da spoznaju sebe, da manje utječu na njih društvene mreže, kako ih potaknuti na učenje, da ne smatraju učenje stresnim i velikom poteškoćom, već kao nešto što će im doprinijeti osobnom razvoju

Mentalno zdravlje u vrijeme puberteta i kako se nositi s time, bolja priprema za budućnost, kod izbora škola, fakulteta, zbog nesigurnosti učenika

Da se više gledaju nematerijalne vrijednosti

Teme kojima bi mladi dali više prostora i pažnje na televiziji

Mladi u medijima

Neki od razloga slabog utjecaja televizije na život mladih mogu se pronaći u nezadovoljstvu mladih ponudom sadržaja na televiziji, ali i njihovom neslaganju sa slikom mladih u Republici Hrvatskoj koja se prikazuje na televiziji (oboje ocijenjeno prosječnom ocjenom 2,6 što je između „uglavnom nedovoljno“ i „srednje“ za sadržaje i između „uglavnom negativno i u lošem svjetlu“ i „niti pozitivno niti negativno“ za prikaz). Gotovo polovina ispitanih mladi (43 %)

smatra kako **televizijski program ne nudi dovoljno sadržaja koji progovara o temama koje se tiču mladih**, dok ih 36 % smatra da takvih sadržaja ima osrednje. Izuzetno mali broj ispitanih mladi (2 %) smatra da na TV-u ima dovoljno emisija u kojima se zastupljene teme o mladima. Uočena je statistički značajna razlika u odnosu na regiju stanovanja, mladi koji žive u regiji Slavonija najzadovoljniji su TV-programom, što je u skladu s prethodno spomenutim rezultatom da upravo mladi koji žive u regiji Slavonija češće od drugih mladih gledaju TV. Veće zadovoljstvo televizijskim programom mladi bi imali kada bi se prikazivalo više emisija vezanih uz sport, što nedostaje više mladićima nego djevojkama, i što je u skladu s rezultatima prošlog istraživanja. Ispitani mladi također žele i više televizijskog sadržaja o odrastanju i životu mladih (što smatra gotovo trećina mladih koji žive u regiji Sjeverna Hrvatska), a mladi također žele gledati i više filmova.

Treba se manje osuđivati, bez stereotipa i pokušati prihvatiti sve razlike u društvu

Mislim da mediji podcjenjuju mlade

Više dati prostora prosječnim mladim osobama, a ne prikazivati neke ekstremne slučajeve

Kad bude neki sukob, ne stavljaju naglasak na to da se sukob riješi, već samo na to da članak ima što više pregleda

Više se gledaju negativne strane, kako su mladi zalučeni društvenim mrežama i općenito internetom, mislim da bi trebali saznati zašto

2023.
VS
2009.

Iako rezultati prošloga istraživanja pokazuju da su mladi bili vrlo nezadovoljni televizijskim programom, to je nezadovoljstvo još više izraženo u ovom istraživanju. Utvrđen je trend davanja **negativnijih ocjena** u odnosu na razdoblje prije 14 godina, što je rezultiralo i nešto **nižom prosječnom ocjenom** (2,6 ove godine u odnosu na prijašnjih 2,8). Mladi bi danas, u većem broju nego prije 14 godina, željeli gledati **više emisija s temama života mladih, odrastanja, nastavka školovanja i zapošljavanja**, zatim više emisija zabavnog sadržaja, emisija o mentalnom zdravlju (više djevojke nego mladići), te programa koji se bave sigurnošću u *online* okruženju.

Rezultati istraživanja pokazuju da su ispitani mladi **nezadovoljni načinom na koji su oni prikazani na TV-u**, koji su ocijenili još nižom prosječnom ocjenom nego prije 14 godina, koja je i tada bila niska (2,6 u ovom istraživanju u odnosu na 2,8 u prošlom). Mladi smatraju kako mediji neobjektivno izvještavaju o njima, ističući samo negativne stvari i vodeći se predrasudama koje su značajno povezane s prekomjernim korištenjem mobitela i ovisnošću o društvenim mrežama.

Rezultati istraživanja pokazuju kako samo 13 % ispitanih mladih smatra da su oni u medijima predstavljeni pozitivno i u dobrom svjetlu, dok ostali smatraju da su predstavljeni neutralno (40 %) ili negativno (41 %). Uočene su statistički značajne razlike u odnosu na mjesto stanovanja i pripadnost posebnim skupinama. Najveće nezadovoljstvo slikom mladih u medijima zamijećeno je kod mladih sudionika koji žive u regiji Sjeverna Hrvatska, gotovo tri četvrtine njih smatra da se mladi na TV-u prikazuju u negativnom svjetlu (prosječna ocjena 2,2). Sličnog su mišljenja i mladi koji pripadaju posebnim skupinama, 59 % njih dijeli mišljenje mladih iz Sjeverne Hrvatske (prosječna ocjena 2,4). Za kvalitetniji prikaz mladih u medijima, mladi smatraju kako je potreban viši stupanj njihove participacije u kreiranju i proizvodnji televizijskih sadržaja, tako da se osigura više prilika da na televiziji o životu, navikama i potrebama mladih govore upravo sami mladi.

2023.
VS
2009.

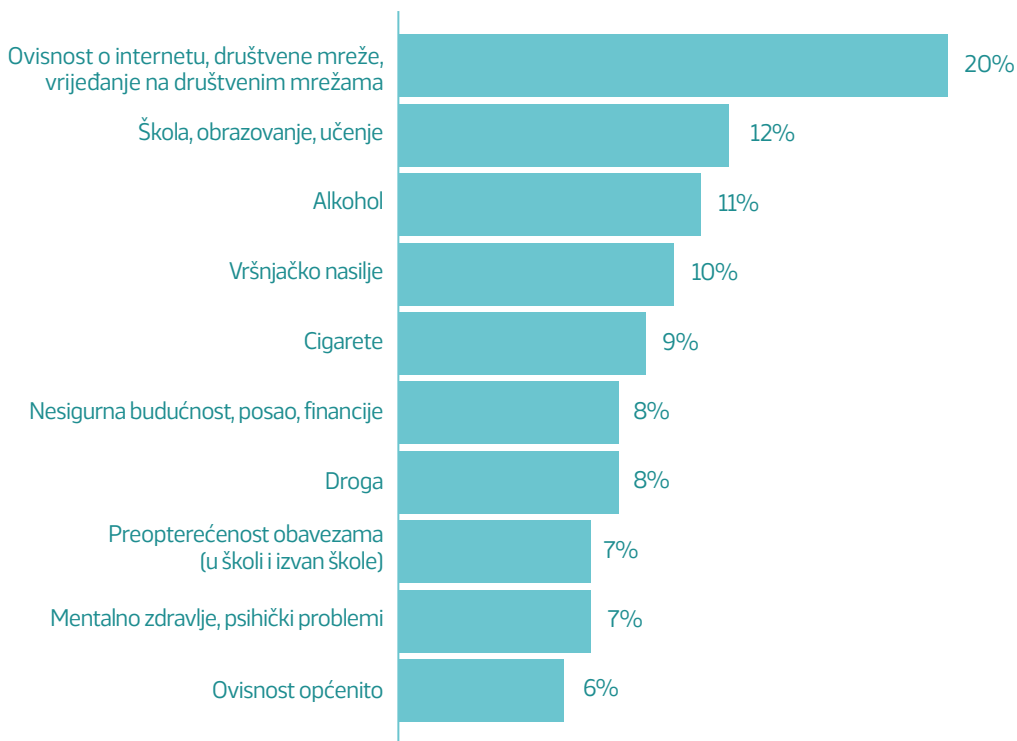
U odnosu na prošlo istraživanje, uočen je **porast nezadovoljstva mladih s načinom na koji se mladi prikazuju na TV-u**, što potvrđuje statistički značajno niža ocjena u odnosu na prvo istraživanje. U odnosu na prošlo istraživanje, mladi se značajno više zalažu da **mediji otvore prostor za veće izražavanje mišljenja mladih** (nastupe i/ili gostovanja mladih, rasprave s mladima i sl.), te **o mladima izvještavaju s manje predrasuda i više razumijevanja** o promjenama u kulturi i stilu života mladih tijekom godina.

5.3 SVAKODNEVNI ŽIVOT, DOM, DRUŠTVO

Osnovni problemi mladih danas u Hrvatskoj

Mišljenja današnjih mladih o najvećim problemima njihove generacije značajno se razlikuju u odnosu na prošlo istraživanje. U prošlom istraživanju gotovo polovina ispitanih mladih prepoznala je ovisnost o alkoholu, drogi ili cigaretama kao osnovni problem mladih. Rezultati ovogodišnjega istraživanja upućuju da su ispitanici mladi prepoznali najistaknutiji novi problem mladih, a to je **ovisnost o internetu**. Ovisnost o internetu spominje 20 % mladih (slika 32), a značajno više od mladih u ostalim regijama navode ju ispitanici mladi koji žive u regiji Dalmacija.

Slika 32. Osnovni problemi mladih u Hrvatskoj - 10 najčešćih problema

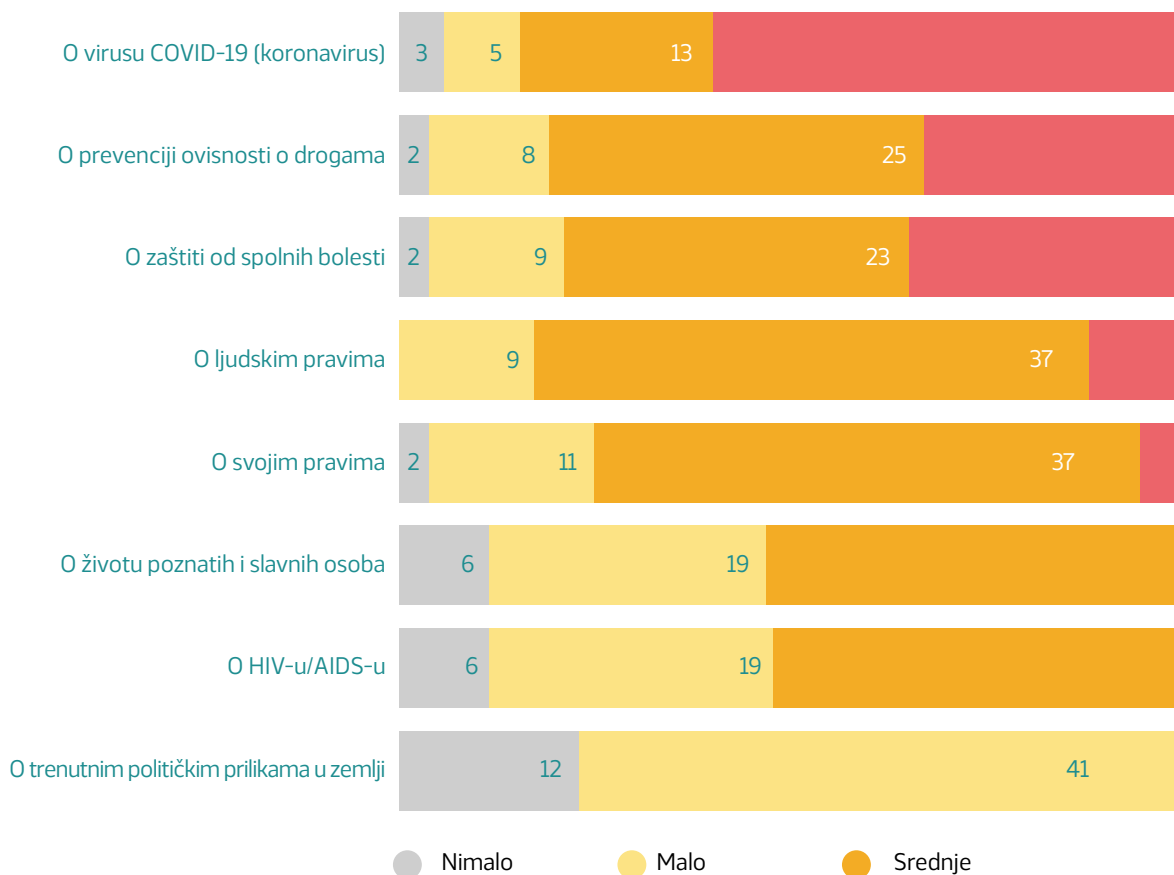
2023.
vs
2009.

U odnosu na prošlo istraživanje, značajno **manje ispitanih mladih spominje ovisnost o alkoholu, cigaretama i opojnim sredstvima** (petina mladih u odnosu na gotovo polovinu mladih u prošlom istraživanju). U ovom istraživanju mladi navode i neke **nove probleme** koje nisu spominjali prije 14 godina, a to su, osim već spomenute ovisnosti o internetu, u najvećoj mjeri **vršnjačko nasilje** pa zatim **poremećaji mentalnog zdravlja**, te odnosi s prijateljima i u obitelji, teškoće u komunikaciji, financiranje izlazaka i opterećenost fizičkim izgledom. Zanimljivo je da se spominjanje problema nerazumijevanja s roditeljima značajno smanjilo (s 15 % na 2 %), kao i problemi zbog preranih spolnih odnosa i trudnoće koji se ove godine uopće nisu spomenuli.

Opća informiranost

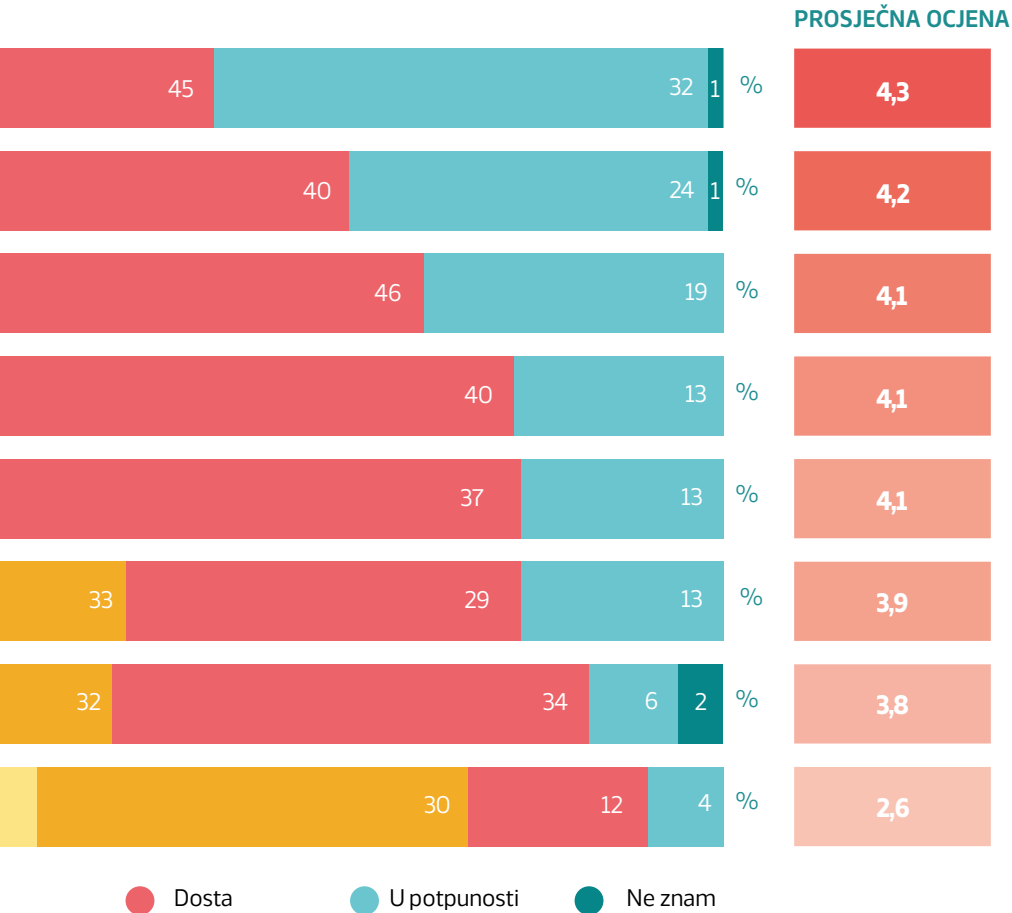
U odnosu na opću informiranost mladih, od ponuđenih tema koje se tiču zdravlja (*koronavirus*, HIV/AIDS, prevencija spolno prenosivih bolesti, prevencija ovisnosti), prava (ljudskih prava i prava djece), političkih pitanja u zemlji, te *celebrity* kulture, velik broj ove godine ispitanih mladih smatra da su **dobro informirani o virusu COVID-19 (77 %), prevenciji spolno prenosivih bolesti (65 %) i prevenciji ovisnosti od droga (64 %)**. Nešto više od polovine ispitanih mladih (53 %) smatra da je u potpunosti ili vrlo dobro informirano o ljudskim pravima, što je slično udjelu mladih koji znaju o pravima djece (50 %). S druge strane, rezultati upućuju da su mladi najmanje informirani o trenutnim političkim prilikama u Hrvatskoj, što se vjerojatno nalazi i najniže na njihovoj ljestvici interesa (slika 33). Statistički značajne razlike utvrđene su u odnosu na dob, spol, mjesto stanovanja i pripadnost posebnim skupinama. O prevenciji ovisnosti u prosjeku su više informirane djevojke nego mladići, a o ljudskim pravima stariji mladi, tj. mladi koji imaju 17 godina u odnosu na one od 16 godina. Ispitani mladi iz jednoroditeljskih obitelji zainteresiraniji su za prevenciju spolno prenosivih bolesti od ostalih mladih koji pripadaju drugim posebnim skupinama. Mladi koji žive u regiji Sjeverna Hrvatska u prosjeku su više informirani o HIV-u/AIDS-u, ali manje o ljudskim pravima.

Slika 33. Razina informiranosti mladih o osam ponuđenih tema

2023.
VS
2009.

Uspoređujući rezultate istraživanja u dvije vremenske točke, primijećeno je da su mladi danas značajno **bolje procijenili svoje poznavanje ljudskih prava** (prosječna ocjena je porasla s 3,2 na 3,6 na ljestvici od 1 do 5), dok su lošije nego u prvom istraživanju, procijenili svoje znanje o spolno prenosivim bolestima, *celebrity* kulturi, zarazi HIV-om i političkim prilikama u zemlji. Sve se procjene kreću, međutim, u zoni od kategorije srednjega do dosta velikog poznavanja pojedinih tema.

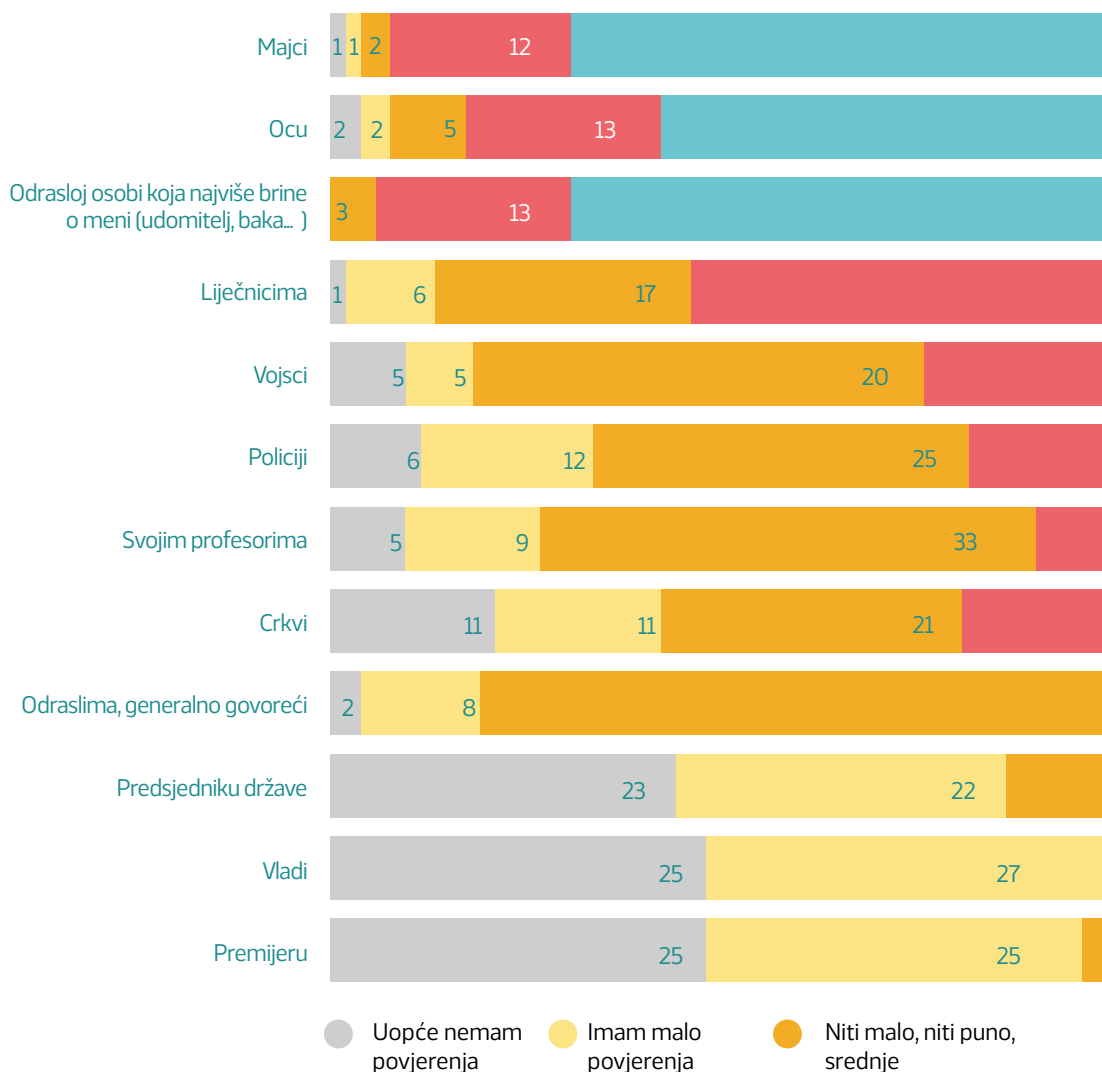

Povjerenje u bliske osobe i institucije društva

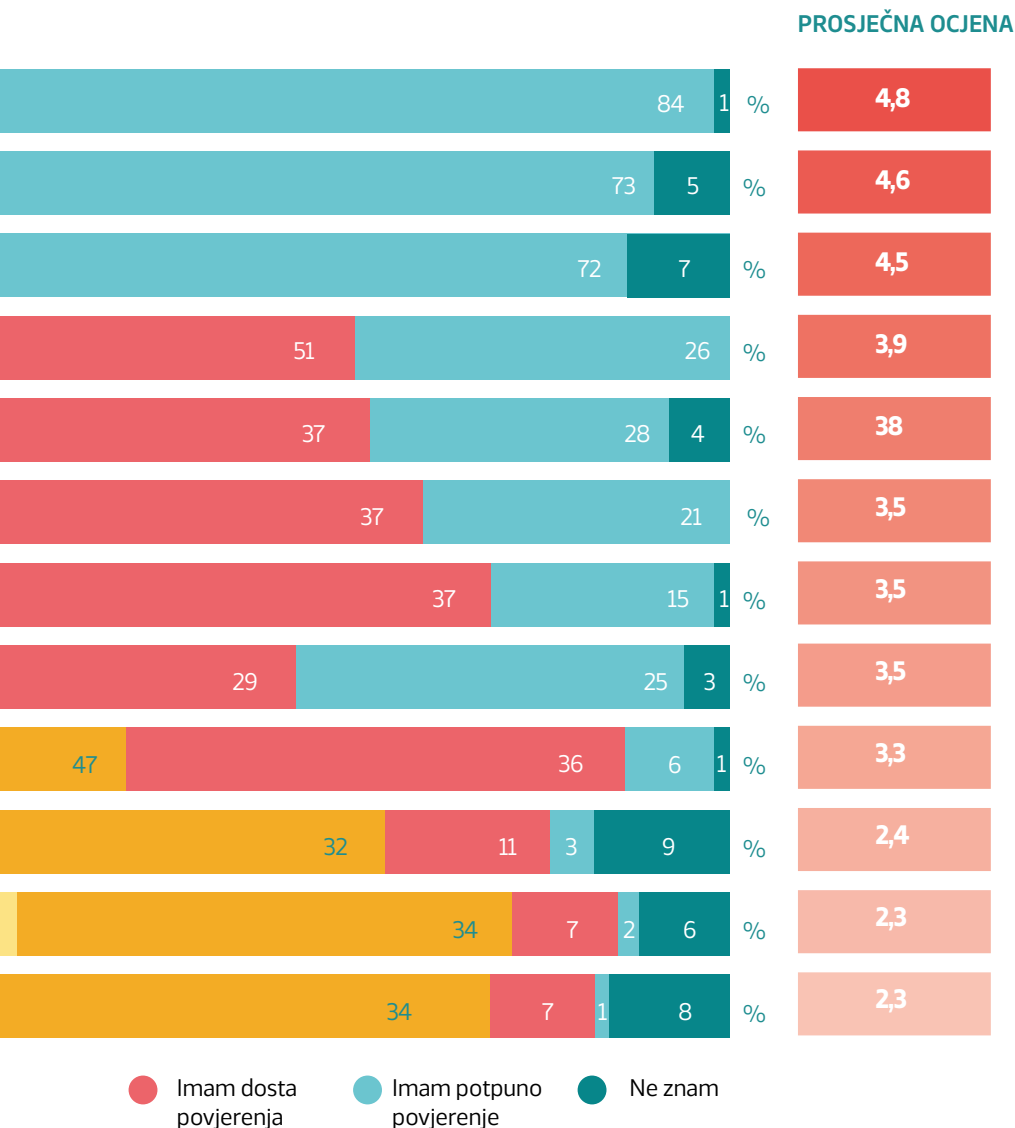
U odnosu na povjerenje u bliske osobe, rezultati istraživanja pokazuju da velik postotak mladih ima dosta, odnosno puno povjerenje u svoje **roditelje** (96 % u majku; 86 % u oca), zatim u **liječnike** (77 %), i to je povjerenje stabilno tijekom gotovo desetljeća i pol. Povjerenje u vojsku (65 %) i policiju (58 %) prisutno je kod više od polovine ispitanih mladih, i značajno je više nego 2009. godine. Povjerenje u predsjednika, vladu i premijera je na najnižoj razini (slika 34), iako je i tu vidljiv porast u odnosu na prije 14 godina. Povjerenje u crkvu i odrasle značajno je niže nego u prošlom istraživanju provedenom prije 14 godina.

Uočene su statistički značajne razlike u odnosu na sociodemografska obilježja: dob, spol, vrstu škole, pripadnost posebnim skupinama, broj članova kućanstva i mjesto stanovanja. Obilježje u kojem je prisutan najveći broj razlika odnosi se na mjesto stanovanja, mladi koji žive u regiji Slavonija imaju više povjerenja u odrasle, crkvu, vladu i predsjednika od mladih iz drugih regija. Nasuprot njima, mladi koji

Slika 34. Povjerenje mladih prema ponuđenim osobama i institucijama

žive u regiji Istra, Primorje i Gorski kotar su najkritičniji i njihovo povjerenje u odrasle, profesore, crkvu, policiju, vojsku i liječnike je niže od povjerenja mladih u ostalim regijama.

2023
vs
2009.

Uspoređujući rezultate istraživanja, primijećen je **porast povjerenja u vojsku i policiju**, dok se kod mladih tijekom proteklih 14 godina smanjilo povjerenje u instituciju crkve i općenito u odrasle.

Povjerenje u demokratski postupak

Rezultati istraživanja pokazuju da ispitani mladi **nemaju jedinstven stav u odnosu na učinkovitost glasanja na izborima**. Mladi ispitanici, njih 39 %, smatra da je glasanje prilično učinkovit ili potpuno učinkovit način za društvene promjene, dok je 22% njih suprotnog mišljenja. Ostali (35 %) odlučuju se za neutralnu kategoriju. Statistički značajne razlike uočene su u odnosu na spol i obrazovanje roditelja. Mladići i mladi čiji roditelji imaju više ili visoko obrazovanje u većoj mjeri smatraju da je glasanje na izborima učinkovit način za poboljšanje situacije u zemlji, u odnosu na djevojke i mlade čiji roditelji imaju srednju stručnu spremu.

2023
vs
2009.

U ovom je istraživanju uočen **veći stupanj povjerenja mladih u demokratski postupak** u odnosu na prošlo istraživanje (prosječna ocjena učinkovitosti glasanja na izborima je porasla s 2,8 na 3,2), međutim, tek jedva prelazi neutralnu srednju kategoriju na ljestvici od 1 do 5.

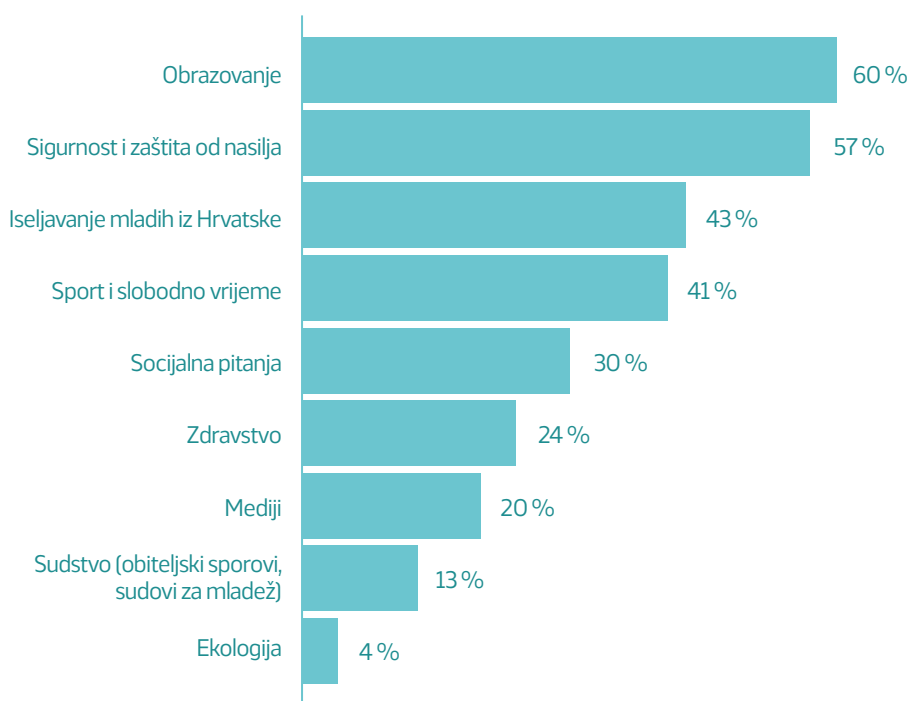
Participacija prilikom donošenja odluka na lokalnoj razini

Rezultati istraživanja pokazuju nezadovoljstvo mladih razinom participacije prilikom donošenja odluka na lokalnoj razini (prosječna ocjena 2,4 na ljestvici od 1 do 5). Tako čak 46 % ispitanih mladih navodi, da donositelji odluka na lokalnoj razini slabo uzimaju u obzir njihova mišljenja prilikom donošenja odluka koje ih se tiču , a 19 % da se njihova mišljenja uopće ne uzimaju u obzir. S druge strane, samo 17 % njih navodi da se njihova mišljenja donekle prihvaćaju, a 2 % da se u potpunosti uzimaju u obzir.

Mladi bi željeli da lokalne vlasti više uzmu u obzir njihova mišljenja, ponajviše prilikom donošenja odluka u vezi s **mjestima za druženje i zabavu mladih** (klubovi, sportski tereni, dvorane i sl.; 23 %) i **obrazovanjem** (17 %), odnosno svih odluka koje ih se tiču (17 %). Uključivanje mladih u odluke o mjestima za njihova druženja i zabavu važnije je mladima koji žive u regiji Sjeverna Hrvatska, dok je to manje važno mladima iz regije Zagreb i okolica. Mladi koji žive u regiji Sjeverna Hrvatska, također, više od drugih žele da ih se uključi u donošenje odluka o sportskim sadržajima za mlade, što je opet najmanje važno mladima iz regije Dalmacija. Mladi

koji pohađaju gimnaziju, više od mladih iz strukovnih škola, smatraju da lokalne vlasti trebaju uključiti mlade u donošenje odluka vezanih uz obrazovanje (obnova škola, stipendije, izvođenje nastave i dr.). Od unaprijed ponuđenih područja, ispitani mladi očekuju najveću razinu participacije u području obrazovanja (60 %) te sigurnosti i zaštiti od nasilja (57 %; slika 35), što je u skladu s rezultatima prošloga istraživanja.

Slika 35. Područja u kojima je potrebno uzeti u obzir mišljenje mladih

Uspoređujući rezultate istraživanja, u odnosu na razinu participacije mladih prilikom donošenja odluka na lokalnoj razini, uočeno je **malo povećanje percipirane razine participacije** tijekom 14 godina (prosječna ocjena je porasla s 2,2 na 2,4). Međutim, procijenjena razina participacije mladih i dalje je na niskoj razini, tj. u području između „malog“ (2) i „srednjeg“ (3) uzimanja u obzir mišljenja mladih prilikom donošenja odluka.

2023.
vs
2009.

Osjećaj sigurnosti

Rezultati istraživanja pokazuju da se **tri četvrtine ispitanih mladih osjeća sigurno u mjestu stanovanja**, što je u skladu s rezultatima prošloga istraživanja. 6 % ispitanih mladih navodi da se često, a 1 % gotovo uvijek osjeća nesigurno u svome mjestu stanovanja. Najveću razinu nesigurnosti pokazuju mladi koji žive u regiji Sjeverna Hrvatska, što ih značajno razlikuje od ostalih mladih. Nesigurnost se kod ispitanih mladih javlja zbog sumnjivih ljudi u mjestu stanovanja (15 %), kada se sami vraćaju kući kasno navečer (13 %), te zbog alkoholiziranih ljudi (12 %). No, mladi iz Istre, Primorja i Gorskog kotara prednjače u postotku onih koji izjavljuju da se osjećaju nesigurno često ili gotovo uvijek (16 %).

2023
vs
2009.

U odnosu na razdoblje prije 14 godina, kada su kod mladih nesigurnost izazivali alkoholizirani i agresivni pojedinci, rezultati ovoga istraživanja pokazuju da se mladi **više boje sumnjivih ljudi u mjestu stanovanja**, što u prošlom istraživanju nisu uopće navodili kao razlog nesigurnosti. Također se kao razlog nesigurnosti u ovogodišnjem istraživanju pojavilo vršnjačko nasilje koje se ranije nije spominjalo.

Pravo na izražavanje vlastitog mišljenja svojoj obitelji

Rezultati istraživanja pokazuju zadovoljstvo mladih s razinom participacije u donošenju odluka koje ih se tiču u njihovom domu, odnosno obitelji (prosječna ocjena 4,4), što je u skladu s rezultatima prošloga istraživanja. Nešto više od polovine ispitanih mladih (53 %) navodi da se u njihovoj obitelji njihovo mišljenje u potpunosti uzima u obzir, a dodatnih 34 % navodi da se njihovo mišljenje donekle uzima u obzir. Tako, 12% mladih navodi da se njihovo mišljenje rijetko ili osrednje uzima u obzir. Statistički značajne razlike utvrđene su u odnosu na dob majke, broj članova i broj djece u kućanstvu, te mjesto stanovanja. Mladi čije su majke mlađe od 39 godina i mladi koji žive u višečlanim kućanstvima s troje i više djece značajno su lošije od prosjeka procijenili svoju razinu participacije u odlukama u obitelji, dok je kod mladih koji žive u regiji Sjeverna Hrvatska i mladih čije su majke starije od 51 godinu utvrđena značajno veća prosječna ocjena participiranja u odlukama.

2023
vs
2009.

U odnosu na 2009. godinu, kada je mladima bilo najvažnije da ih se više uključi u odluke o vremenu do kada smiju biti vani, u ovom istraživanju ističu potrebu **većeg uključivanja u donošenje obiteljskih odluka**, odnosno odluka povezanih sa situacijama i događajima u obitelji kao i **odluka o vlastitog budućnosti** (nastavku školovanja i izboru posla).

Zdravlje

Rezultati istraživanja pokazuju kako ispitanici mladi imaju **dobar odnos sa svojim liječnikom**. Ispitanici mladi su vrlo dobrom ocjenom (4,4) procijenili mogućnost razgovora s liječnikom, te nešto nižom ocjenom (4,3) zadovoljstvo dobivenim uputama od liječnika i načinom liječenja, što je u skladu s rezultatima prošloga istraživanja. Tako, 88 % ispitanih mladih navodi da nema problema u komunikaciji s liječnikom, dok ih 2 % navodi da im je teško razgovarati s liječnikom. U skladu s tim, 81 % mladih navodi da su zadovoljni liječnikovim uputama i objašnjenjima kada su bolesni, dok 4 % ne dijeli to mišljenje. U odnosu na teme o kojima im je teško razgovarati s liječnikom, najveći postotak mladih (19 %) navodi da takve teme ne postoje.

U odnosu na 2009. godinu, kada je 45 % mladih spontano navodilo da im je teško razgovarati o spolnosti, kontracepciji i sličnim temama, ove godine tek 6 % mladih spominje ovu temu kao problematičnu. U ovom istraživanju mladi navode da im je s liječnikom **teško razgovarati o mentalnom zdravlju i teškim bolestima**, što uopće nisu navodili u prošlom istraživanju.

2023.
vs
2009.

Osjećaji sreće i tuge

Velik postotak ispitanih mladih navodi da se **često (57 %) i gotovo uvijek (24 %) osjeća sretno**, dok ih 15 % navodi da se samo ponekad, a 4 % njih vrlo rijetko osjećaju sretno.

Polovina ispitanih mladih (50 %) navodi da se jako rijetko ili nikada ne osjeća nesretno, 38 % navodi da su nesretni ponekad, a 12 % ispitanih mladih navodi da su često nesretni. Statistički značajne razlike utvrđene su u odnosu na četiri sociodemografska obilježja: spol, vrstu škole, financijsku situaciju u kućanstvu i mjesto stanovanja. Mladi koji pohađaju gimnaziju u prosjeku su manje sretni nego mladi koji pohađaju strukovnu školu. Mladi koji žive u kućanstvima lošijeg financijskog stanja češće se osjećaju nesretno ili žalosno u usporedbi s drugim mladima. U odnosu na spol, rezultati upućuju da se djevojke, češće od mladića, osjećaju nesretno ili žalosno. U odnosu na regije, mladi koji žive u regiji Istra, Primorje i Gorski kotar rjeđe se od ostalih osjećaju sretnima, dok se mladi koji žive u regiji Lika i Banovina rjeđe osjećaju nesretno ili žalosno.

Prema rezultatima istraživanja, najviše mladih **usrećuju prijatelji** (69 %) i **obitelj** (51 %), zatim bavljenje sportom (26 %), dobar školski uspjeh (16 %) i imanje slobodnog vremena (11 %; slika 36). S druge strane, najviše mladih žaloste loše ocjene (19 %), loši odnosi u obitelji (16 %), školske obveze (15 %), svađe (12 %) i smrt bliske osobe (11 %; slika 37). Uočene su statistički značajne razlike u izvorima sreće u odnosu na spol, a u izvorima tuge u odnosu na vrstu škole i mjesto stanovanja. Sport više usrećuje mladiće nego djevojke, dok djevojke više usrećuju kućni ljubimci. Škola i školske obveze češći su razlozi lošeg osjećanja kod mladih koji pohađaju gimnaziju nego kod mladih koji pohađaju strukovnu školu. Zbog škole se ujedno češće loše osjećaju i mladi koji žive u regiji Dalmacija u odnosu na ostatak Hrvatske, dok svađa i nasilje češće čine nesretnima mlade iz regije Sjeverna Hrvatska. **Školski uspjeh**, a s time u vezi i budućnost koju uspjeh donosi, **najčešći je razlog zabrinutosti mladih**.

Što te čini
sretnim/
sretnom?

Duge šetnje
ponekad
čak i na kiši

Like na
Instagramu,
lijepi dani

Najviše me
veseli kad dobro
radim na izgradnji
svog karaktera,
zrelosti i stavova, da
ja znam što želim i
kakva želim biti

Dobra ocjena,
odmor, ljubav,
nada, roditelji

Kada su
ljudi oko
mene sretni

Moja
vjera u
Isusa
Krista

Vrijeme
koje provodim
sam u miru

Kad me
netko
razumije

*Kada sam
u stresu
zbog škole*

*Kad se od
mene očekuje
nešto što
nije moguće
ili je teško*

*Sebičnost
ljudi*

*Dozvoljavam si da
se osjećam
žalosno samo u
opravdanim
situacijama kao
što je smrtni slučaj
meni drage osobe*

*Neizvjesnost
budućnosti*

*Kada me
netko ne
prihvaća*

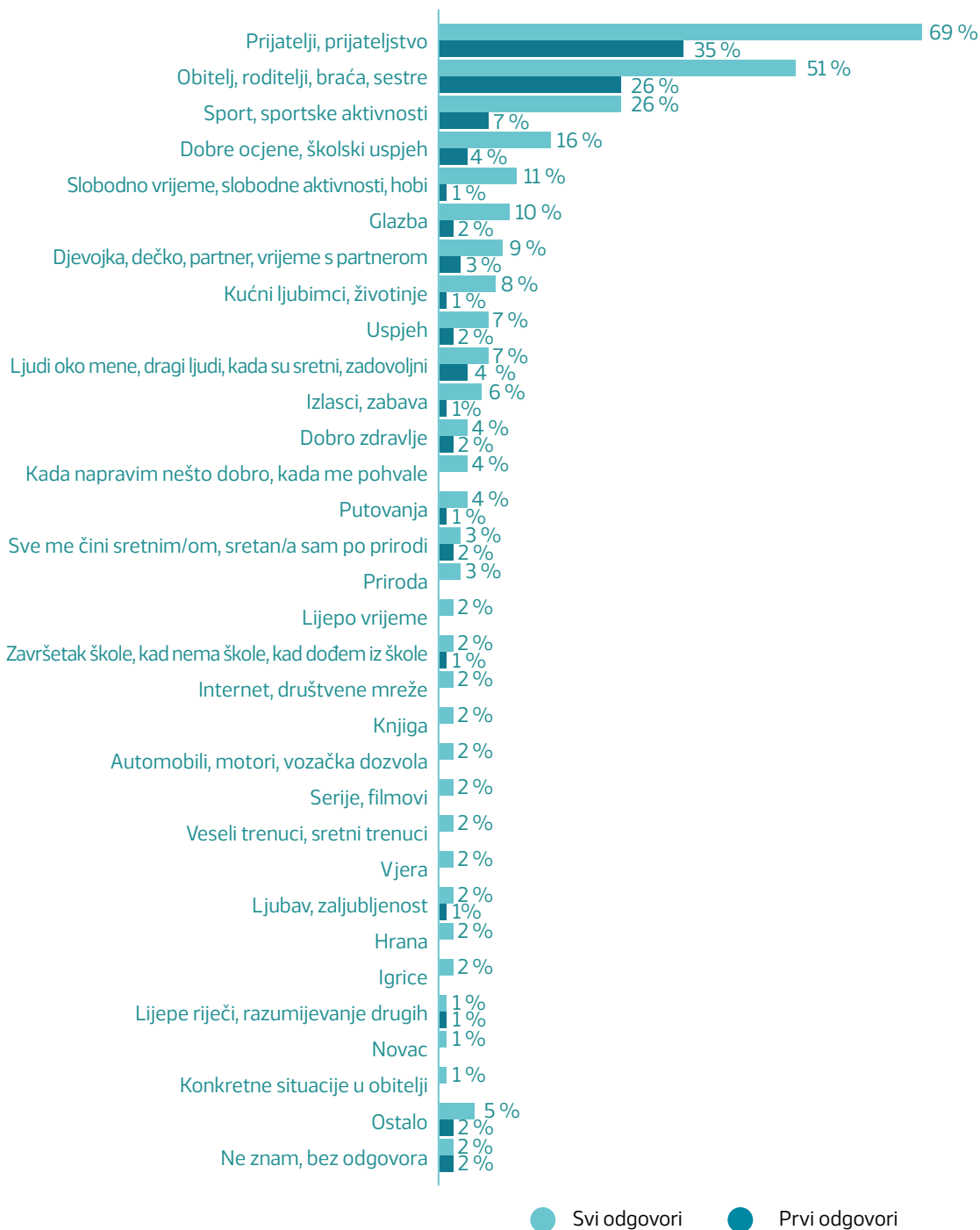
*Neuspjeh
u školi*

*Što te čini
nesretnim/
nesretnom
ili žalosnim/
žalosnom?*

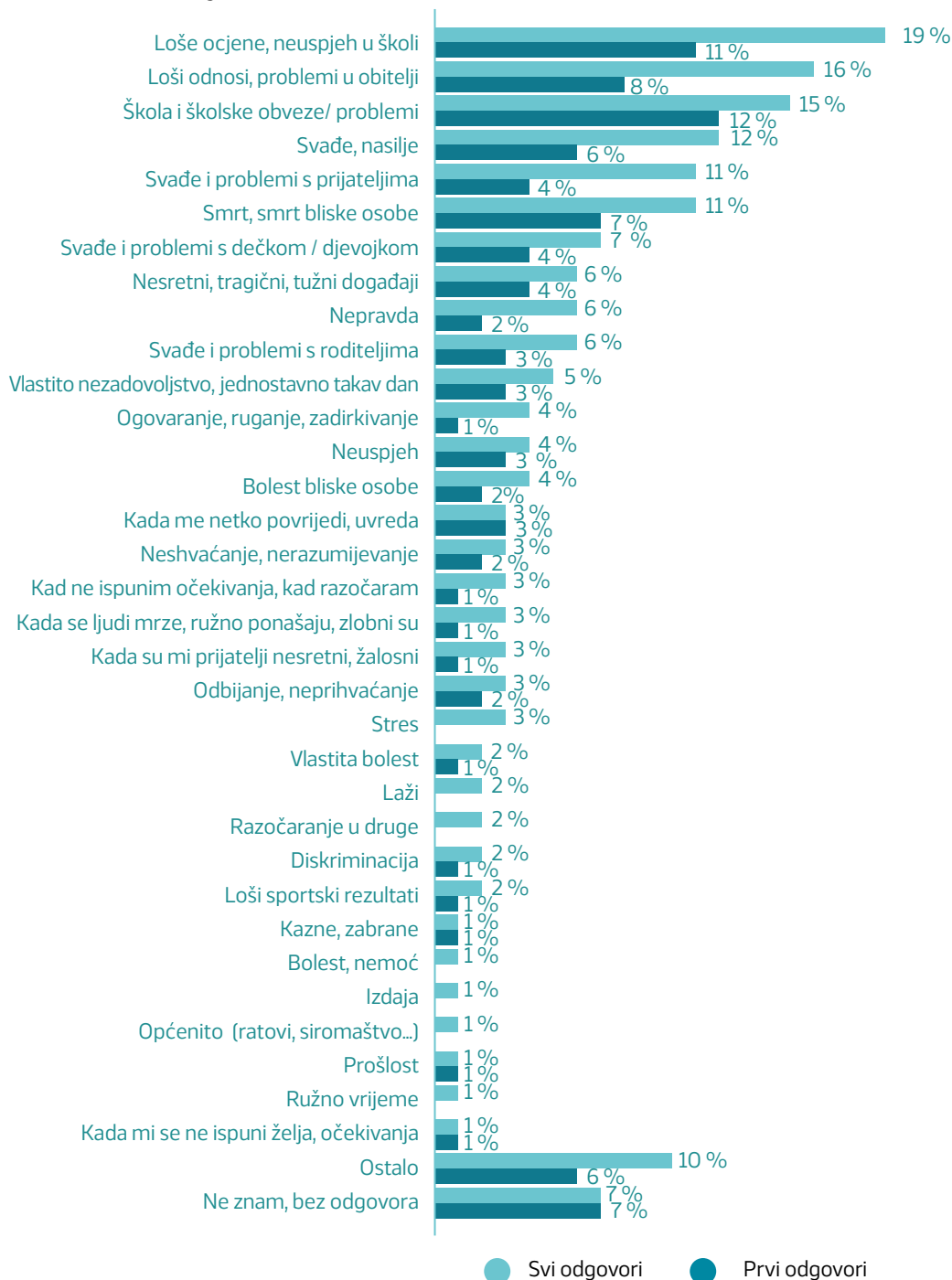
*Upisi
na
faks*

*Kada razočaram
roditelje*

Slika 36. Čimbenici sreće mladih

Slika 37. Čimbenici tuge mladih

2023
vs
2009.

Uspoređujući rezultate dvaju istraživanja, zabilježeno je da su mladi danas **češće nesretni** nego prije. Iako se najčešći razlozi koji mlade čine sretnima, odnosno nesretnima, uglavnom preklapaju u oba istraživanja, vidljivo je da im **ocjene i školski uspjeh nisu više toliko važni za sreću** kao prije, ali da ih **školske obveze čine češće nesretnijima** nego prije. Razlika je i u tome da današnje mlade manje usrećuju zabave i izlasci, ljubav, kao i vrijeme provedeno s djevojkom ili dečkom nego mlade prije 14 godina. **Neprihvatanje, neuspjeh i stres** razlozi su koji današnje mlade češće žaloste nego što je to bilo prije.

Promjene u životu

Kad bi imali moć promijeniti nešto u svom životu, **petina ispitanih mladih smatra da ne bi ništa mijenjali**, a najviše tako misle mladi iz regije Sjeverna Hrvatska. Kad bi mogli, mladi bi željeli promijeniti svoje karakterne osobine, fizički izgled, više učiti, manje se opterećivati, biti bolje osobe, ispraviti i neke pogreške iz prošlosti.

2023
vs
2009.

U odnosu na prošlo istraživanje, značajno **manji postotak mladih je zadovoljan svojim životom**.

Da možeš promijeniti bilo što u svom životu, što bi promijenio/la?

Više samopouzdanja i motivacije

Ništa ne bih želio promijeniti, smatram da su sva nesavršenstva s razlogom

Prehrambene navike

Ekipu

Imati više novaca

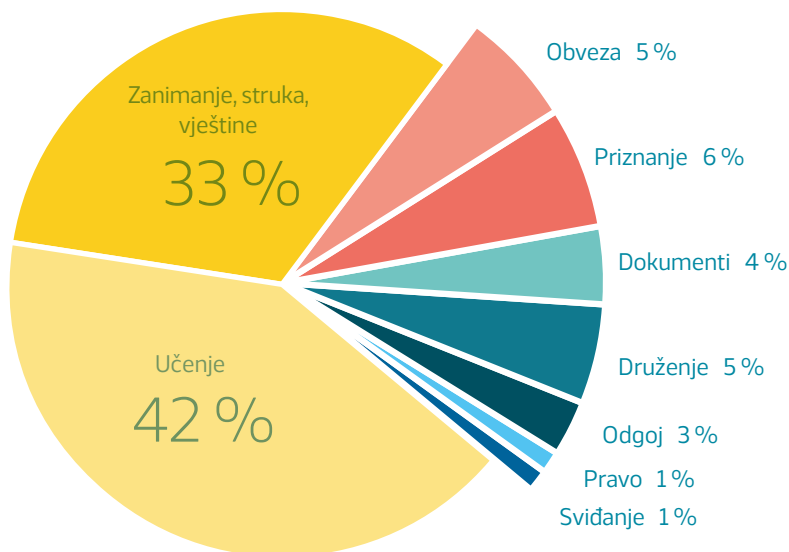

5.4 ŠKOLA I ODNOSI U NJOJ

Razlog pohađanja škole

Ispitani mladi u ovom, kao i u prošlom istraživanju, kao glavne razloge za pohađanje škole navode **učenje i obrazovanje** (42 %), te **stjecanje strukovnog obrazovanja** (33 %; slika 38). Učenje je značajno više zastupljeno u odgovorima mladih koji pohađaju gimnaziju i mladih koji žive u regiji Sjeverna Hrvatska, dok je dobivanje strukovnih kvalifikacija, naravno, više zastupljeno kod mladih koji pohađaju strukovnu školu i mladih koji žive u regiji Lika i Banovina.

Slika 38. Razlozi pohađanja škole

Kako se mladi osjećaju u školi

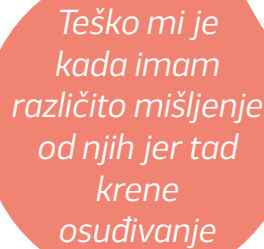
Više od polovine ispitanih mladih navodi da se **u školi osjeća dobro** (49 % uglavnom dobro i 20 % jako dobro). Tako, 25 % ispitanih mladi nema jasan stav o tome, dok 7 % njih navodi da se osjeća uglavnom loše, što je rezultiralo vrlo dobrom prosječnom ocjenom (3,8). Uočene su statistički značajne razlike u odnosu na vrstu škole i mjesto stanovanja, tako su mladi koji pohađaju gimnaziju i mladi koji žive u regiji Istra, Primorje i Gorski kotar značajno lošije ocijenili svoj osjećaj u školi, dok su u procjenama pozitivniji bili mladi koji pohađaju strukovnu školu i mladi koji žive u regiji Lika i Banovina.

2023.
VS
2009.

Iako su u oba istraživanja mladi procijenili svoj osjećaj u školi vrlo dobrom ocjenom („uglavnom dobro“), ipak je utvrđena statistički značajna razlika u smislu da se **mladi u školi danas osjećaju statistički značajno lošije** nego prije 14 godina.

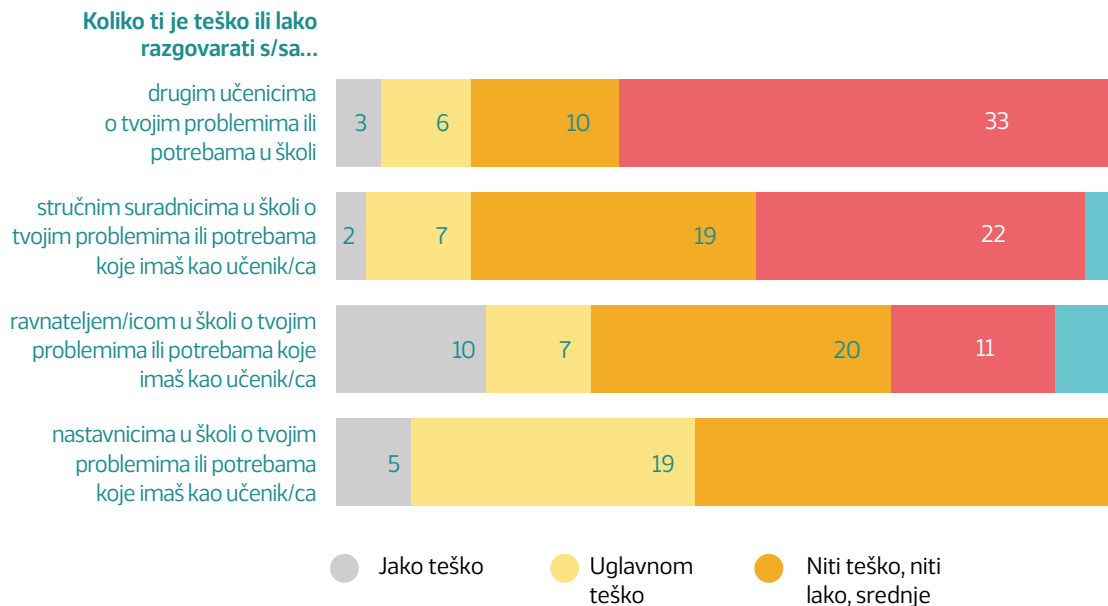
Komunikacija s nastavnicima, stručnim suradnicima, ravnateljem/ravnateljicom i drugim učenicima

Očekivan je rezultat da su ispitan mladi **svoje suučenike procijenili sugovornicima s kojima im je najlakše razgovarati** o svojim problemima ili potrebama (80 %). Nadalje, iako su učenici u školi svakodnevno u kontaktu s nastavnicima, ipak veći postotak njih smatra da im je o problemima lakše razgovarati sa stručnim suradnicima (34 %) i ravnateljem/icom (25 %), potom s nastavnicima (15 %; slika 39). Uočene su statistički značajne razlike u odnosu na vrstu škole, pripadnost posebnoj skupini i mjesto stanovanja. Mladi koji pohađaju strukovne škole izjavljuju da lakše razgovaraju sa stručnim suradnicima, ravnateljem/icom i nastavnicima u odnosu na mlade koji pohađaju gimnaziju. S drugim učenicima teže komuniciraju mladi koji pripadaju nekoj posebnoj skupini, kao i mladi koji žive u regiji Slavonija. Ocjene mladih iz regije Sjeverna Hrvatska u prosjeku su niže od ocjena mladih iz ostatka Hrvatske, kada je riječ o lakoći komunikacije sa stručnim suradnicima i nastavnicima.

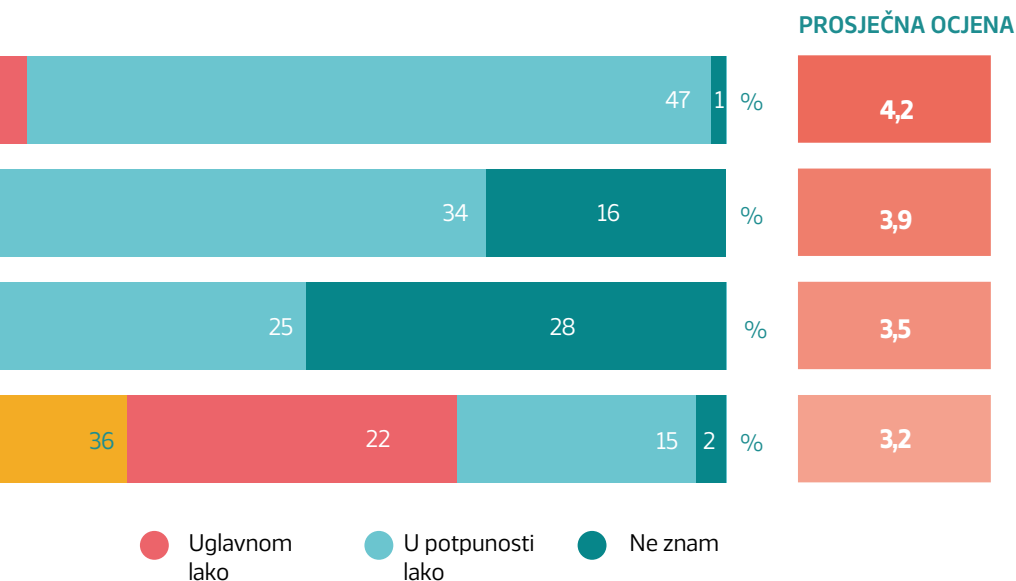
*Teško mi je
kada imam
različito mišljenje
od njih jer tad
krene
osuđivanje*

Slika 39. Ocjena komunikacije s nastavnicima, stručnim suradnicima, ravnateljem/icom i učenicima

2023.
vs
2009.

U prošlom istraživanju analizirana je samo komunikacija s nastavnicima i učenicima. Usporedbom rezultata uočena je statistički značajna razlika u odnosu na obje vrste komunikacije, današnji mladi **značajno su lošije procijenili kvalitetu komunikacije s nastavnicima, posebice s učenicima u odnosu na mlade prije 14 godina**. U odnosu na prošlo istraživanje, kada je četvrtina ispitanih mladih smatrala da može jako lako razgovarati s nastavnicima, u ovom istraživanju takav stav izražava tek 15 % mladih (prosječna ocjena je s 3,4 pala na 3,2). Prije 14 godina je gotovo tri četvrtine mladih smatralo da može jako lako razgovarati s drugim učenicima, dok sada to smatra manje od polovine mladih (prosječna ocjena s 4,6 pala na 4,2). Zamijećen je značajno veći postotak odgovora mladih koji govore da im je teško razgovarati s vršnjacima, kao i da je danas kod mladih, u odnosu na razdoblje prije 14 godina, češće prisutan stav da uglavnom lako (a ne u potpunosti lako) stupaju u komunikaciju s drugim učenicima.

U odnosu na situacije, odnosno teme o kojima im je teško razgovarati s drugim učenicima, stručnim suradnicima i ravnateljem/icom, u najvećem postotku mladi ne znaju ili ne žele podijeliti informaciju o situacijama u kojim im je teško razgovarati. U odnosu na druge učenike, navode da to ovisi o sugovorniku i vrsti problema o kojem bi željeli razgovarati (12 %). Mladi najčešće navode da im je teško razgovarati o osobnim problemima sa stručnim suradnicima (16 %), s nastavnicima (14 %) i s ravnateljem/icom (6 %). Dio mladih (13 %) navodi kako nisu nikada razgovarali sa stručnim suradnicima jer nisu imali potrebe za time, a dio (16 %) ih navodi kako do sada nisu komunicirali s ravnateljem/icom. Mladi također navode da im je teško razgovarati s nastavnicima jer smatraju da oni nemaju dovoljno razumijevanja za njihove probleme (9 %), te da ih ne slušaju pozorno (5 %).

Participacija prilikom donošenja odluka u školi

U odnosu na mogućnost sudjelovanja u procesima donošenja odluka koje se tiču učenika, 27 % ispitanih mladih navodi kako se njihovo mišljenje u školi slabo ili se uopće ne uzima u obzir, što je u skladu s rezultatima prošlog istraživanja. Iako u ovom istraživanju **polovina mladih smatra da se njihovo mišljenje uzima u obzir prilikom donošenja odluka u školi**, što je veći postotak nego prije 14 godina, ipak je prosječna ocjena kojom su mladi procijenili njihovu participaciju ostala ista (3,3 na ljestvici od 1 do 5).

Uočena je statistički značajna razlika u odnosu na pripadnost posebnim skupinama i mjesto stanovanja, mladi koji pripadaju nekoj od posebnih skupina i mladi koji žive u regiji Sjeverna Hrvatska izražavaju veće nezadovoljstvo u odnosu na njihovu mogućnost uključivanja u procese odlučivanja u školi.

Malo više od četvrtine ispitanih mladi smatra da ih je potrebno više uključiti prilikom odlučivanja o izletima i maturalnim putovanjima (27 %). Mladi bi voljeli da ih se više savjetuje prilikom donošenja odluka o rasporedu pisanih provjera i ispitivanju (7 %), nastavnom programu (6 %), kao i prehrani i uređenju školske kantine (6 %). Teme o kojima ih se najčešće ne pita za mišljenje (što nije bilo analizirano u prošlom istraživanju) preklapaju se s temama, za koje mladi navode da bi željeli da ih se više pita: izleti i maturalna putovanja (13 %), raspored sati (9 %), raspored testova (7 %), školska pravila, obrazovni program, organizacija školskih aktivnosti (6 %), te razne druge teme.

2023
vs
2009.

Usporedbom rezultata istraživanja u dvije vremenske točke, uočeno je kako je percipirana **razina participacije učenika u srednjoškolskom obrazovanju ostala na istoj razini kao prije 14 godina**. Mladi danas u značajno većem postotku nego u prošlom istraživanju, ističu potrebu **većeg uvažavanja njihovog mišljenja kada se u školi organiziraju izleti i maturalna putovanja**, ali žele da ih se više uključi u odluke o odabiru hrane koja se nudi u školi, uređenju kantine i trajanju odmora. Također, mladi navode da bi željeli više utjecati na odluke o **sanitarno-higijenskim uvjetima u školi, pravilima odijevanja, te izboru dodatnih edukativnih sadržaja koji im se nude u školi** (npr. radionica za učenike), što su teme koje u prošlom istraživanju nisu spominjali.

5.5 INFORMIRANOST DJECE I MLADIH O NJIHOVIM PRAVIMA

Informiranost o dječjim pravima i izvori informiranja

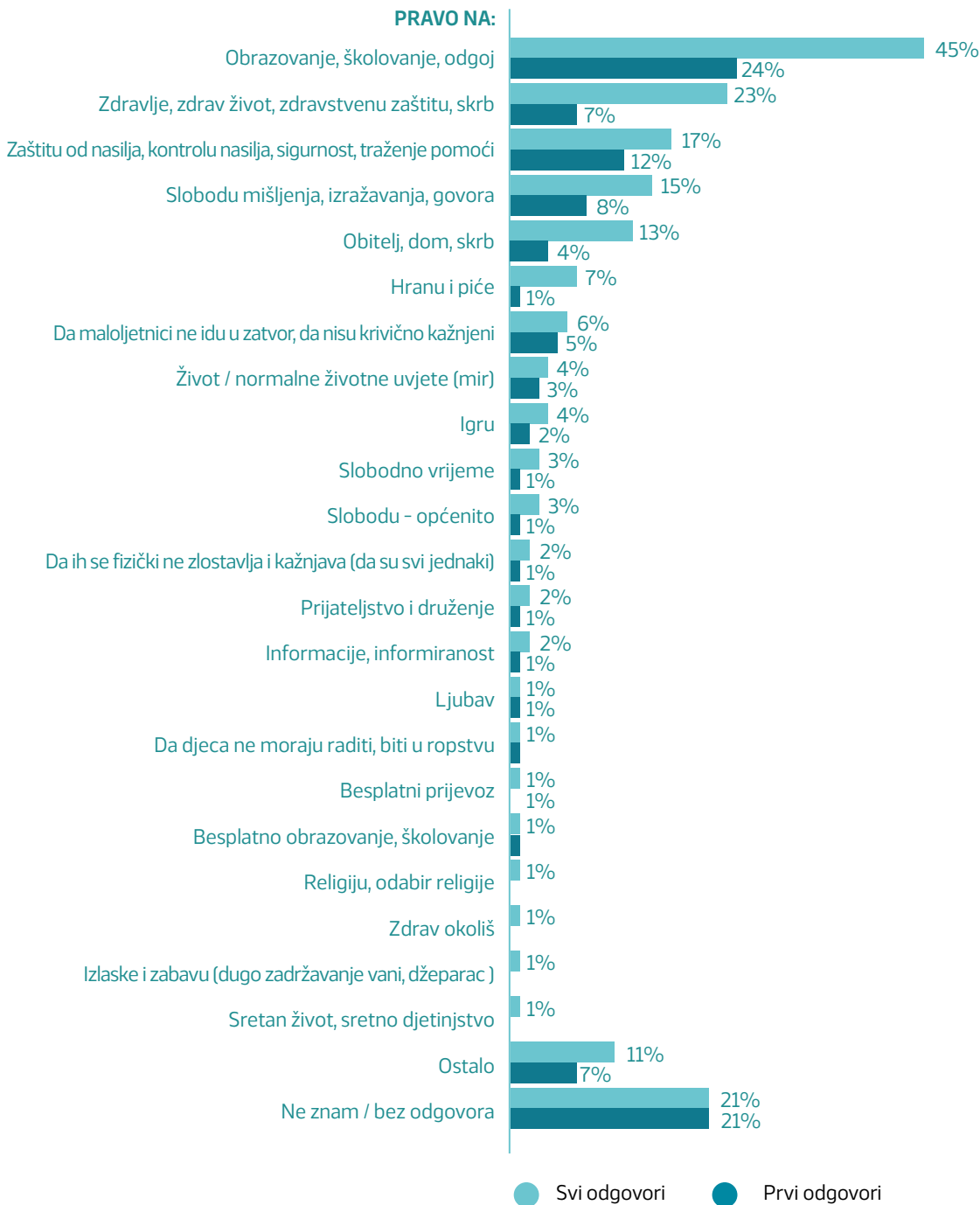
Većina ispitanih mladih (59 %) navodi da zna da djeca i mladi do 18 godina imaju neka posebna prava u odnosu na odrasle, što je u skladu s rezultatima istraživanja prije 14 godina. Najveći broj mladih kao izvor informiranja o njihovim pravima navodi **školu** (71 %), zatim **obitelj** (39 %) i **internet** (37 %), prijatelje, televiziju, vrtić i druge izvore (slika 40). Uočena je statistički značajna razlika u izvorima informiranja u odnosu na mjesto stanovanja, mladi koji žive u regiji Sjeverna Hrvatska značajno manje spominju da su o pravima čuli unutar obitelji.

Slika 40. Mjesta gdje su mladi čuli o dječjim pravima

U spontanom navođenju dječjih prava, mladi u najvećoj mjeri navode **pravo na obrazovanje** (24 %) i pravo na zaštitu od nasilja (17 %). Analizirajući sve odgovore (ne samo prvo navođenje prava), pravo na obrazovanje i nadalje je na prvome mjestu po učestalosti navođenja (45 %), slijedi pravo na zdravstvenu zaštitu (23 %), pravo na zaštitu od nasilja (17 %), na slobodu izražavanja mišljenja (15 %) i na obitelj (13%; slika 41).

Slika 41. Informiranost mladih o dječjim pravima – nabranjanje prava

2023.
vs
2009.

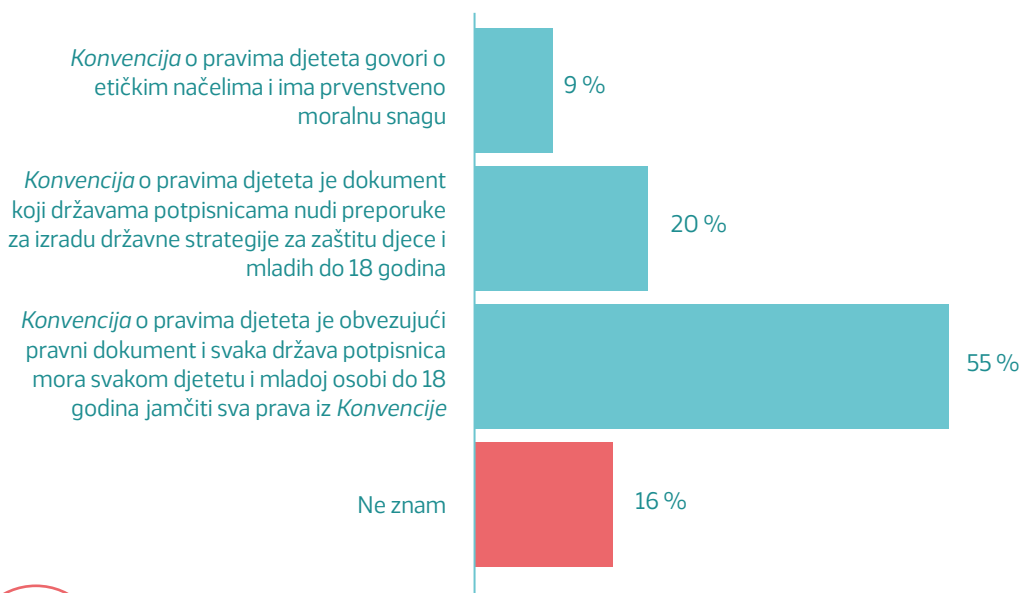
U usporedbi na prošlo istraživanje, **škola je bila i ostala najznačajniji izvor informacija o pravima**, s tim da je u ovom istraživanju značajno veći postotak mladih upravo nju odabrao kao izvor informiranja o dječjim pravima (71 % nasuprot 58 % u prošlom istraživanju). Televizija gubi svoj utjecaj kao izvor informacija, dok je onaj **internetski značajno porastao** u odnosu na prošlo istraživanje. U navođenju prava, najviše mladih i ove godine navodi pravo na obrazovanje, ali ga ove godine navodi njih značajno više nego prije 14 godina. U odnosu na rezultate prošlog istraživanja, današnji mladi značajno više spominju *pravo na hranu i piće*, a značajno manje *pravo na ljubav i pravo na izlaske i zabavu*.

Manje od četvrtine mladih navode i znaju da postoji dokument koji štiti prava djece, mladi iz regije Sjeverna Hrvatska najbolje su informirani o postojanju ovakvog dokumenta. **Gotovo polovina mladih** (47 %) koja navodi da zna da postoji dokument, **zna da se taj dokument zove *Konvencija o pravima djeteta***.

Nešto manji postotak ispitanih mladih navodi pogrešan naziv, poput Deklaracija o pravima djeteta, Deklaracija UNICEF-a i slično. Analizom spontanijih i potaknutih odgovora (spontano navođenje *Konvencije* i potaknuto pitanje o poznavanju postojanja *Konvencije*), više od polovine mladih (53 %) navodi da zna za postojanje *Konvencije*, a 10 % od njih je i spontano navodi. Tako, 72 % od ispitanih mladih koji su čuli za *Konvenciju*, zna da ju je Republika Hrvatska ratificirala, što je u skladu s rezultatima prošlog istraživanja. Uočene su statistički značajne razlike u odnosu na razinu poznavanja mladih o *Konvenciji*. Mladi iz regija Sjeverna Hrvatska i Dalmacija, u najvećem postotku spontano navode *Konvenciju* (iako nisu utvrđene statistički značajne razlike), dok niti jedan učenik koji živi u regiji Istra, Primorje i Gorski kotar spontano ne navodi naziv ovog dokumenta. U odnosu na potaknuto poznavanje, o *Konvenciji* manje od drugih znaju mladi koji žive u regiji Zagreb i okolica, a kod njih je uočen značajno veći postotak onih koji navode da ne poznaju *Konvenciju* ni kada im se imenuje naziv dokumenta.

U odnosu na ulogu *Konvencije*, **više od polovine (55 %) ispitanih mladih navodi da je ona obvezujući pravni dokument** za Republiku Hrvatsku kao državu potpisnicu, dok ih 20 % smatra da državama potpisnicama daje samo preporuke za izradu nacionalne strategije za zaštitu djece, 9 % ih misli da je njezina snaga samo na moralnoj razini, a ostali ne znaju njezinu ulogu (16 %; slika 42).

Slika 42. Uloga Konvencije o pravima djeteta

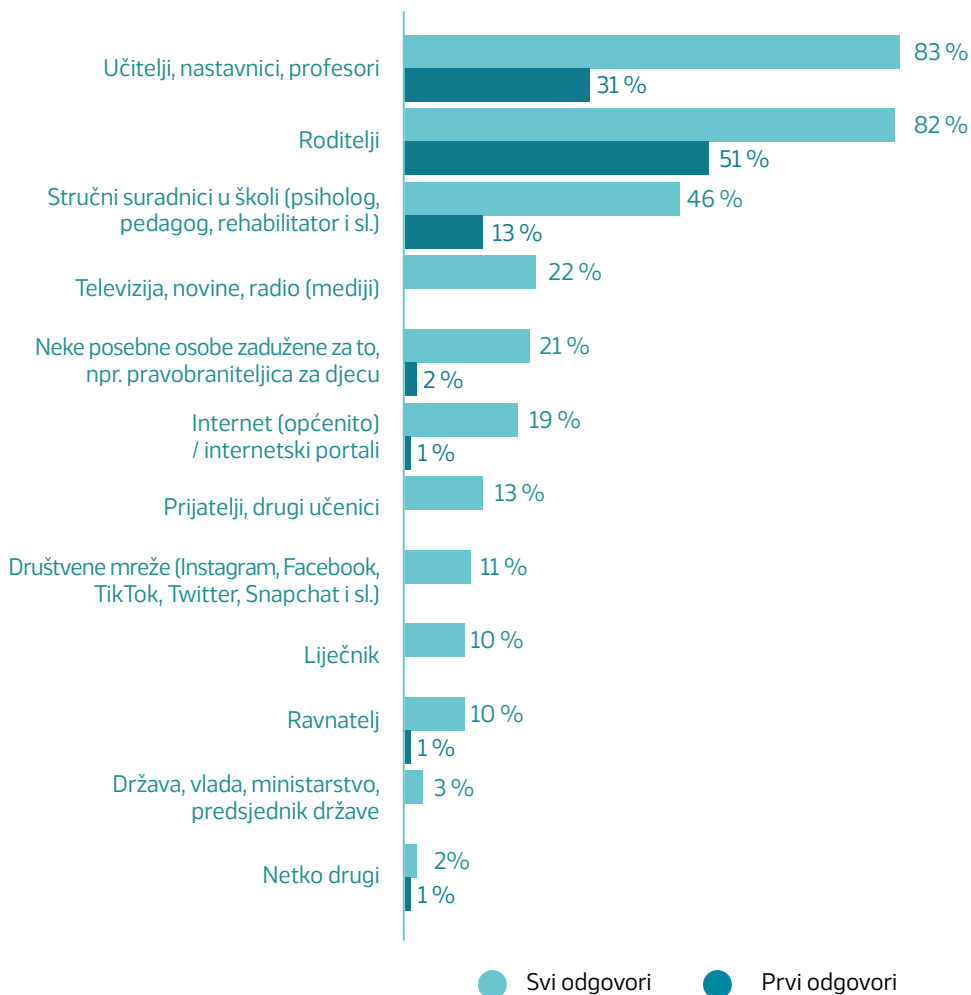
2023.
vs
2009.

U odnosu na prošlo istraživanje, u ovom je istraživanju značajno **većem postotku mladih poznato postojanje dokumenta koji štiti prava djece (21 % nasuprot 15 %)**, značajno **više spontano navodi da se taj dokument zove Konvencija o pravima djeteta (47 % u odnosu na ranijih 20 %)** i značajno **više poznaje ulogu Konvencije (55 % nasuprot ranijih 43 %)**, kao pravno obvezujućeg dokumenta za svaku državu potpisnicu, koja svakom djetetu mora jamčiti sva prava iz Konvencije, što je porast u odnosu na 2009. godinu.

Gotovo svi ispitani mladi (98 %) smatraju da je djecu i mlade potrebno upoznati s njihovim pravima. Svega dvoje sudionika smatra da to nije potrebno, od kojih jedan ne zna navesti razlog, a drugi navodi da bi mladi to zloupotrijebili. Više od tri četvrtine ispitanih mladih smatra da **nastavnici (83 %) i roditelji (82 %)** imaju najveću odgovornost u upoznavanju djece i mladih s pravima djece, zatim stručni suradnici (46 %) i u manjem postotku neki drugi. Tako, 21 % mladih smatra da tu odgovornost ima pravobraniteljica za djecu, kojoj je to posao (slika 43). Mladi koji pohađaju gimnaziju, više od mladih iz strukovne škole, kao i mladi iz regije Sjeverna Hrvatska, više nego mladi u ostalim regijama, smatraju da o pravima djece mogu

naučiti putem interneta i od prijatelja. Veći broj mladih u regiji Sjeverna Hrvatska, nego u drugim područjima, smatra da je zadatak pravobraniteljice za djecu informirati djecu o njihovim pravima.

Slika 43. Odgovornost za informiranje mladih o pravima djece

2023
vs
2009.

U odnosu na prvo istraživanje, manji broj mladih sada smatra televiziju medijem putem kojega uče o pravima djece, a njezinu su ulogu u informiranju “preuzeli” **internet i društvene mreže**. Danas mladi, u odnosu na razdoblje prije 14 godina, u značajno većoj mjeri kao onoga tko bi ih trebao informirati o pravima navode **prijatelje i liječnike**.

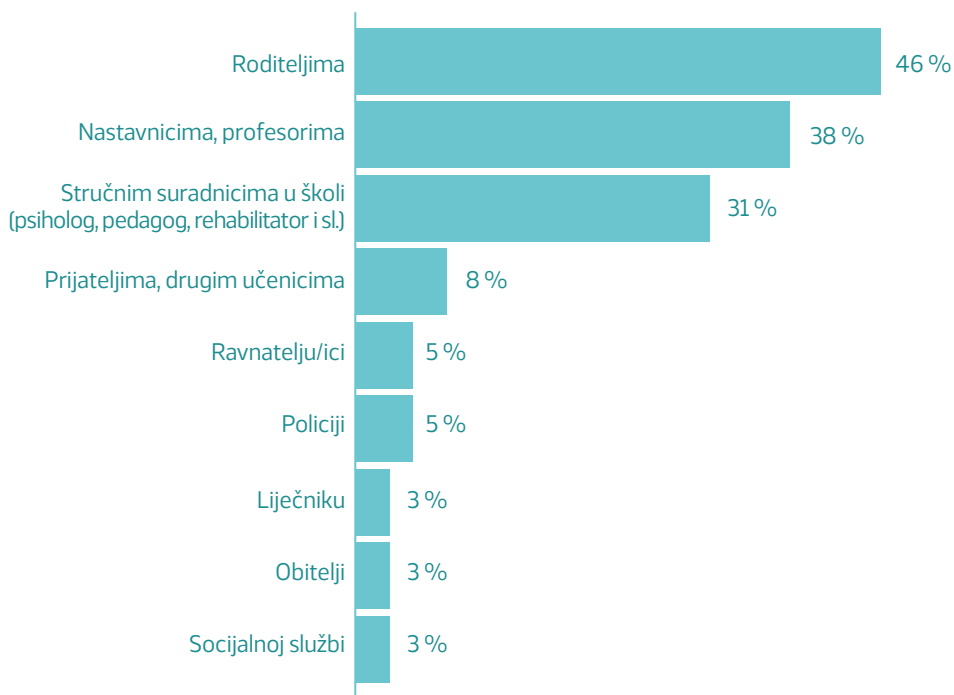
Ocjena poštovanja dječjih prava

U odnosu na percipiranu razinu poštovanja dječjih prava, u ovom je istraživanju vidljiv **pomak unaprijed**. Tako, 59 % ispitanih mladih smatra da se prava djece uglavnom (49 %) ili u potpunosti (10 %) poštuju, te nitko ne smatra da se ona uopće ne poštuju. Mladi koji pohađaju gimnaziju i mladi koji žive u regijama Zagreb i okolica i Sjeverna Hrvatska, u prosjeku, smatraju da se više poštuju prava djece u Hrvatskoj od mladih iz strukovnih škola i ostalih regionalnih skupina.

U ovom je istraživanju dodatno analizirana percipirana razina poštovanja prava mladih na osobnoj razini. Rezultati istraživanja pokazuju kako su ispitanici **mladi manje kritični kada procjenjuju razinu poštovanja njihovih (osobnih) prava**, pa ih čak 80 % smatra da se njihova prava uglavnom (48 %) ili u potpunosti (32 %) poštuju. Prosječna ocjena za razinu poštovanja prava na osobnoj razini iznosi 4,1, te je viša od prethodno spomenute ocjene za nacionalnu razinu koja iznosi 3,7 na ljestvici od 1 do 5.

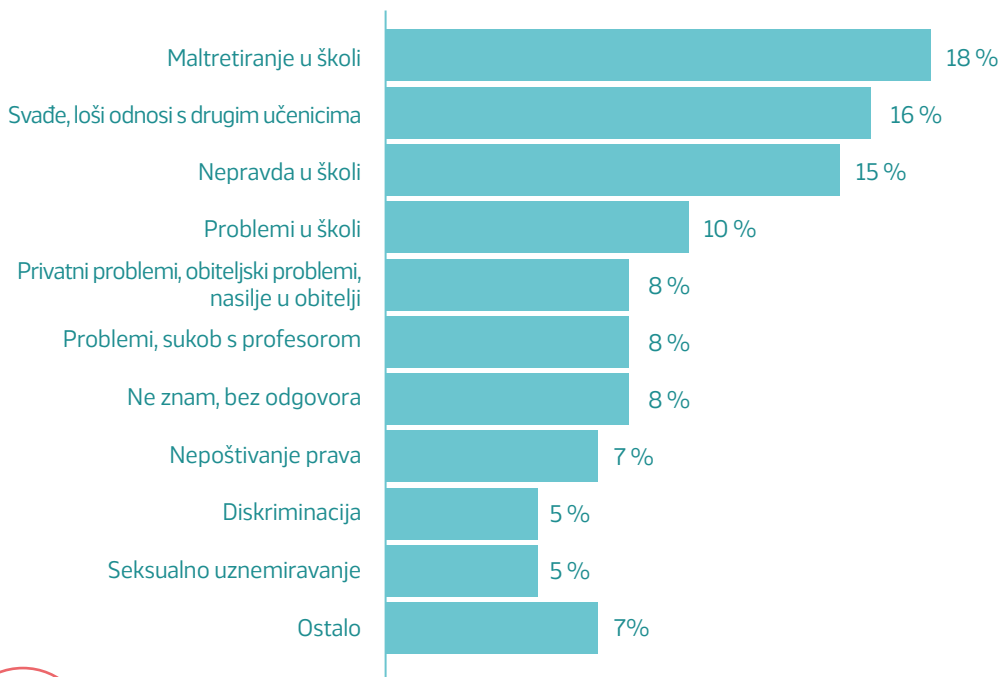
Okolo četvrtine ispitanih mladih navodi da su se osobno nekada obratili nekome za pomoć u vezi s povredom ili nepoštovanjem nekog njihovog prava. Nadalje, 29 % ispitanih mladih poznaje dijete ili osobu mlađu od 18 godina, za koju zna da se nekome obratila ili tražila pomoć vezano uz povredu ili nepoštovanje nekog njezinog prava. Rezultati su u skladu s onima iz istraživanja 2009. godine. Većina ispitanih mladih navodi da se za pomoć, u situacijama nepoštovanja njihovog prava, obraćaju roditeljima (46 %), zatim nastavnicima (38 %) i stručnim suradnicima (31 %; slika 44). Tako, 75 % njih navodi da su pomoć uistinu i dobili.

Slika 44. Osobe kojima se mladi obraćaju za pomoć prilikom povrede njihovih prava slika

Najčešći razlozi zbog kojih su tražili pomoć su maltretiranje u školi (18 %), loši odnosi s drugim učenicima (16 %), nepravda u školi (15 %), općeniti problemi u školi (10 %), te, u manjem postotku, obiteljski problemi, problemi s nastavnicima, diskriminacija i seksualno uznemiravanje (slika 45).

Slika 45. Situacije u kojima su mladima bila povrijeđena njihova prava

2023
vs
2009.

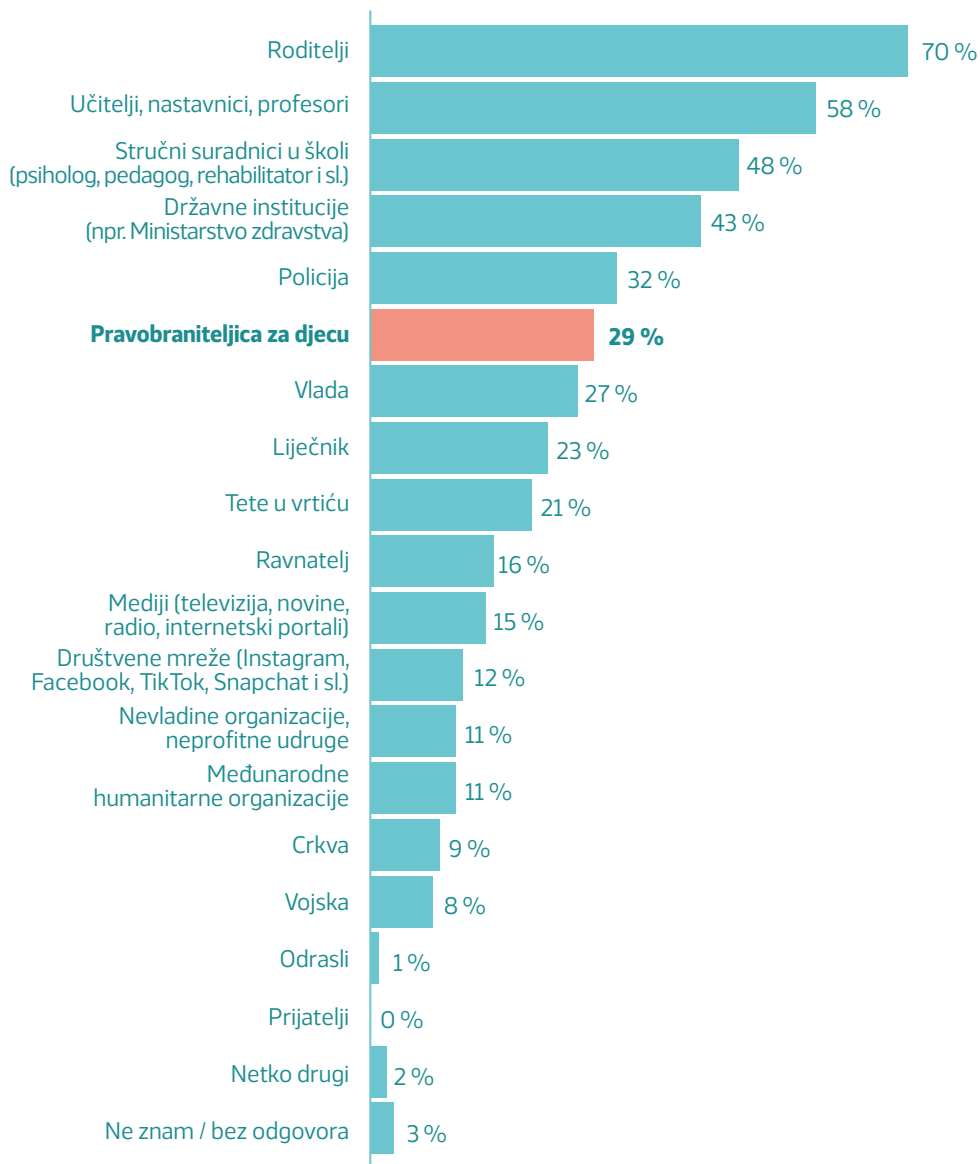
Prema mišljenju mladih, percipirana **razina poštovanja prava djece u Hrvatskoj viša je nego prije četrnaest godina** (prosječna ocjena je s 3,3 porasla na 3,7), ali je razina percipiranih općih prava djece niža od razine poštovanja prava na osobnoj razini mladih (prosječna ocjena 4,1).

Potencijalni zaštitnici dječjih prava

Rezultati istraživanja upućuju kako gotovo **tri četvrtine mladih (70 %) smatra da roditelji imaju najveću odgovornost u zaštiti njihovih prava**. Više od polovine ispitanih mladih (58 %) tu ulogu pripisuje **nastavnicima**, i to su trendovi koji su stabilni u oba istraživanja u razmaku od 14 godina. Također, o zaštiti prava trebaju se brinuti stručni suradnici, ali i državne institucije, smatra to više od 40 % ispitanih mladih. U ovom istraživanju mladi navode širu lepezu osoba koje smatraju odgovornima za zaštitu prava djece. Tako navode u većoj mjeri da bi to trebala biti i policija i pravobraniteljica za djecu (29 %), vlada, liječnici, odgajatelji i drugi (slika 46). Da je to uloga pravobraniteljice za djecu, češće smatraju mladi koji pohađaju

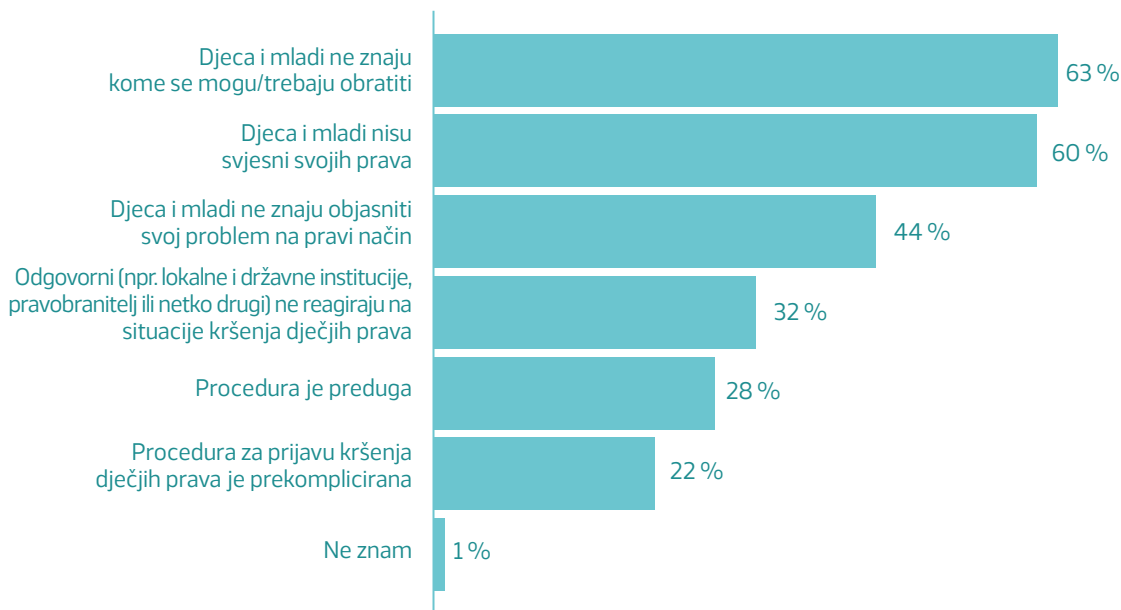
gimnaziju (47%) u odnosu na one iz strukovne škole i mladi koji žive u regiji Sjeverna Hrvatska (58%), u odnosu na druge regije. Tako, 54% ispitanih mladih navodi da zna da u Hrvatskoj postoji Ured pravobranitelja za djecu, od toga njih 48% zna za to od prije, a 6% ih je to doznalo sudjelovanjem u ovom istraživanju.

Slika 46. Potencijalni „zaštitnici“ dječjih prava

Mladi smatraju da su najveće **prepreke za bolju zaštitu prava djece** nedovoljna upućenost mladih kome da se obrate za pomoć kada sumnjaju da su im uskraćena neka prava (63 %), nedovoljna osviještenost mladih o pravima (60 %), te nedostatne komunikacijske vještine mladih s ciljem što kvalitetnijeg predstavljanja problema koji ih muči (44 %; slika 47). Ne treba zanemariti niti procjenu trećine mladih da odgovorni ne reagiraju na situacije kršenja dječjih prava, kao i poteškoće koje oko petina do četvrtina njih vidi u složenosti i dužini postupka prijave.

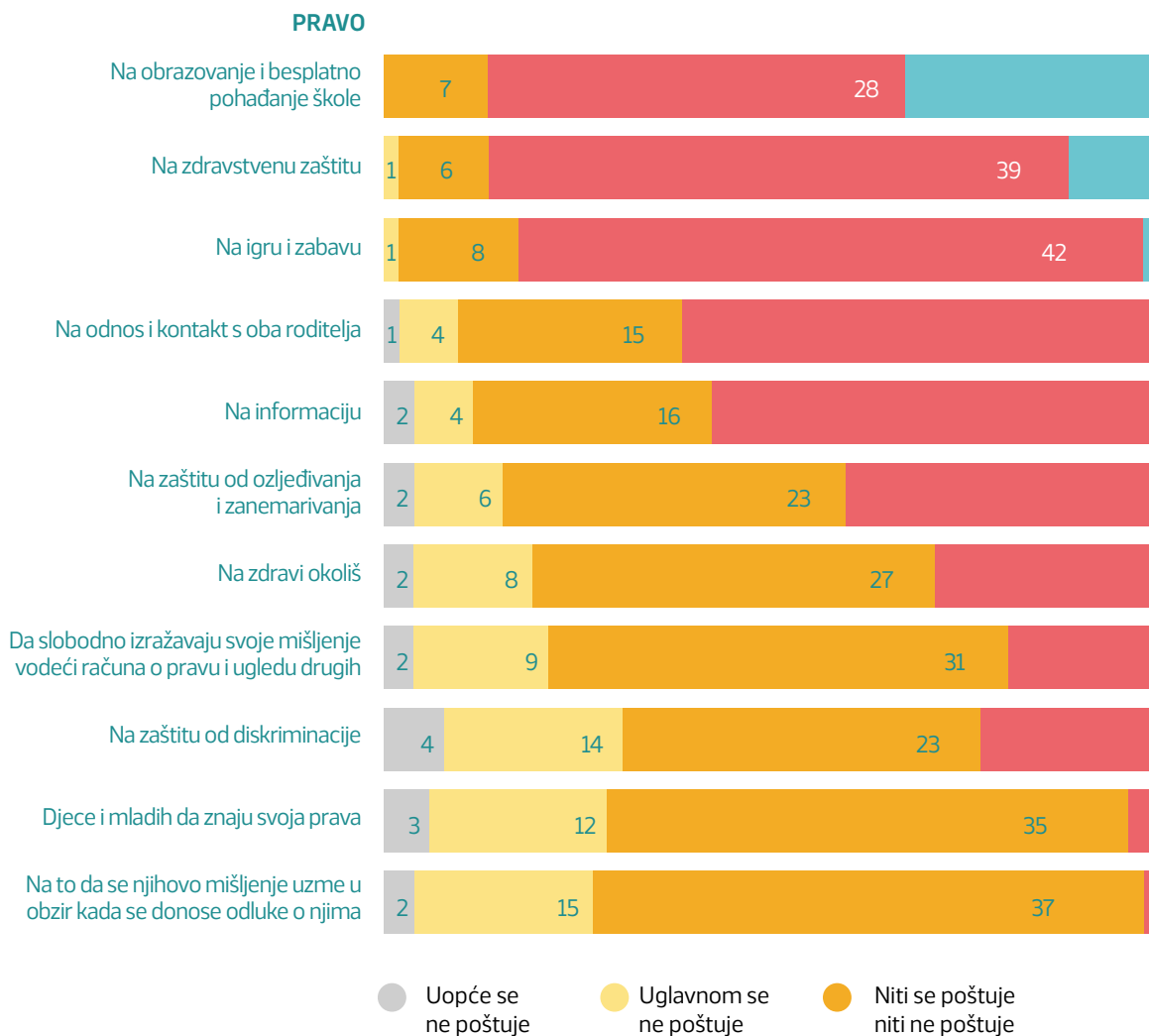
Slika 47. Prepreke za bolju zaštitu prava djece

Ocjena poštovanja različitih aspekata dječjih prava

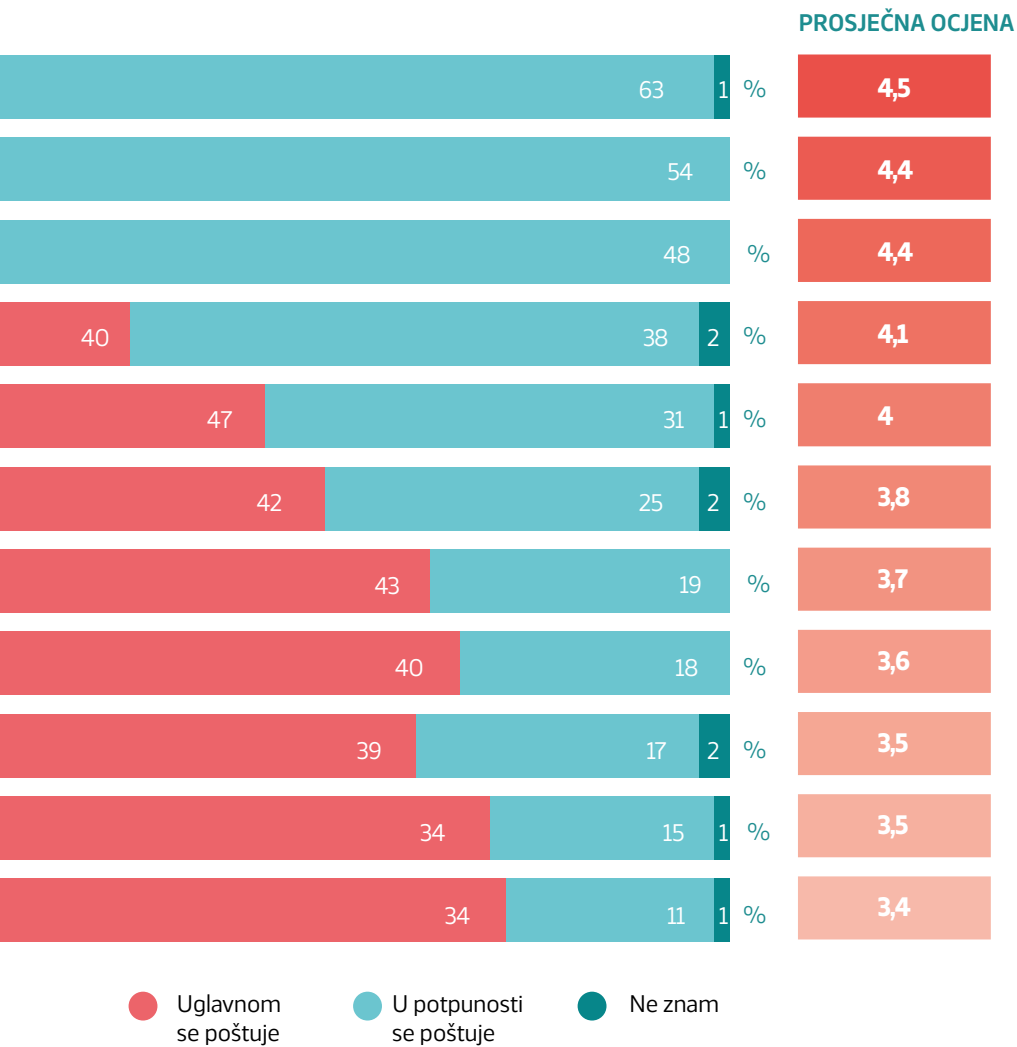
Više od polovine ispitanih mladih procijenilo je da se u Hrvatskoj u potpunosti poštuje **pravo na obrazovanje** (63 %), zatim **pravo na zdravstvenu zaštitu** (54 %) i **pravo na igru i rasonodu** (48 %). Ono što smatraju da se najmanje poštuje je pravo na izražavanje mišljenja (11 %; slika 48). Statistički značajne razlike utvrđene su u odnosu na mjesto stanovanja, mladi koji žive u regiji Sjeverna Hrvatska pozitivnije ocjenjuju poštovanje većine ponuđenih prava od mladih u ostalim regijama. Ispitani mladi koji žive u regiji Dalmacija u manjem broju od mladih u drugim regijama smatraju da se poštuje pravo na zaštitu od nasilja i zanemarivanja.

Slika 48. Ocjena poštovanja različitih aspekata dječjih prava

2023
vs
2009.

Usporedbom rezultata istraživanja ove godine s 2009. godinom, zamjetan je **pozitivan pomak u odnosu na percipiranu procjenu poštovanja prava**, pri čemu su prosječne ocjene za gotovo sva ponuđena prava veće i kreću se od 3,4 do 4,5, što pokazuje procjene da se prava poštuju uglavnom potpuno.

Mogućnosti za bolje poštovanje dječjih prava

Najveći postotak ispitanih mladih (34 %) smatra da je za unapređenje poštovanja prava djece, samu **djecu i mlade potrebno bolje upoznati s njima i educirati ih o njihovim pravima**. Ovoga su stava, više od mladih u drugim regijama, oni koji žive u regiji Lika i Banovina. Mladi, također, smatraju kako odgovornost za promjenu najbolje leži i u odraslima, koji trebaju više razgovarati s djecom i mladima i prihvaćati ono što im oni govore (23 %), te da je i odrasle (roditelje, odgojno-obrazovne djelatnike, predstavnike medija i sl.), baš kao i djecu i mlade, potrebno bolje upoznati i educirati o pravima djece (9 %).

U odnosu na utjecaj mladih na promjene u poštovanju prava, **66 % ispitanih mladih smatra kako oni ne mogu ništa napraviti u vezi s tim, a dodatnih 10 % ih nema ideju kako bi mogli pomoći**. Kod onih mladih koji navode neke načine za promjenu, najzastupljenija je ideja informiranja drugih mladih putem društvenih mreža, letaka, razgovora i slično (11 %), što više navode djevojke u odnosu na mladiće, te mladi koji žive u regiji Dalmacija u odnosu na ostatak Hrvatske.

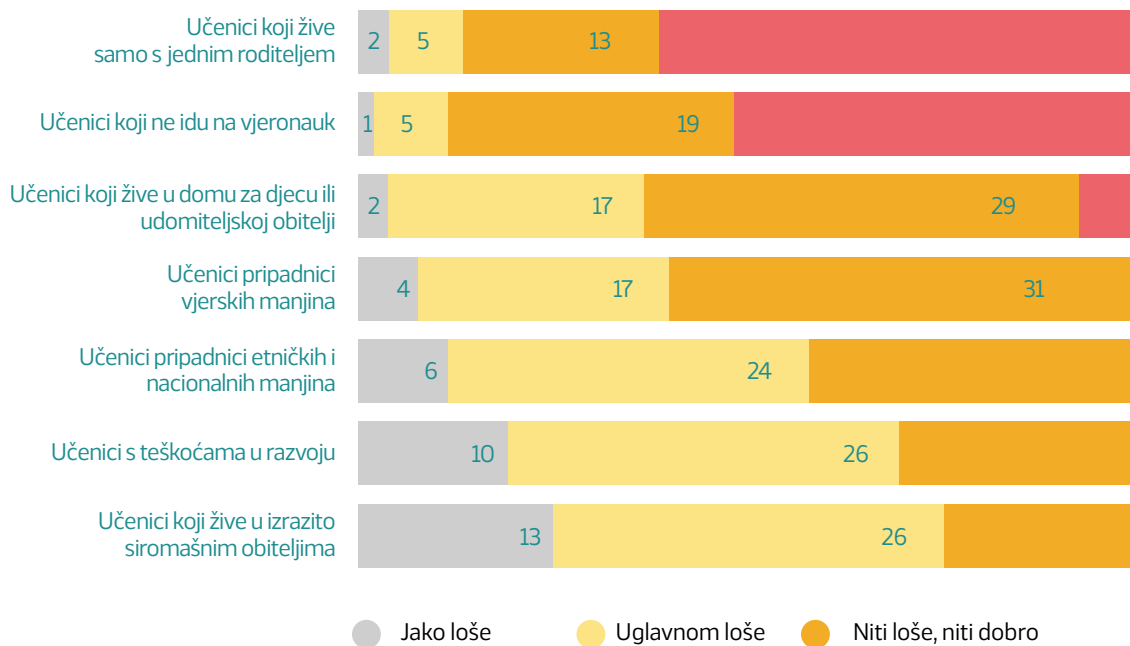
2023.
vs
2009.

U odnosu na razdoblje iz 2009. godine, mladi danas značajno **više ističu potrebu uvažavanja njihovog mišljenja**, kao što traže i **poduzimanje konkretnih akcija** (programi u školama, info telefoni i sl.), s ciljem povećanja razine poštovanja dječjih prava u Republici Hrvatskoj. **Bespomoćnost mladih** više je izražena u ovom istraživanju nego prije 14 godina, jer ih značajno veći postotak (66 % u odnosu na ranijih 54 %) smatra da ne može nikako pridonijeti promjeni nabolje. S obzirom na razvoj digitalnih tehnologija i njihovo mjesto u životu mladih, ne začuđuje njihov stav kako je za informiranje mladih potrebno u većoj mjeri koristiti društvene mreže.

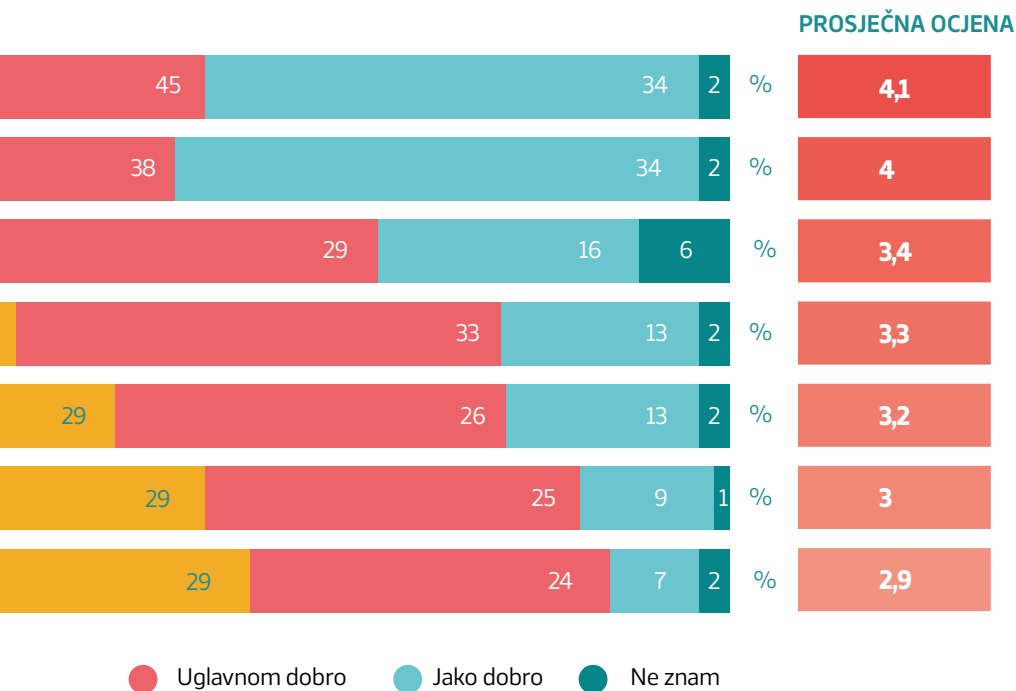
Procjene (ne)poštovanja prava na različitost

S obzirom na važnost vršnjačke potpore, analiziran je stav mladih u odnosu na ponašanje mladih prema njihovim vršnjacima koji se na neki način razlikuju od većine (mladi pripadnici nacionalnih manjina, mladi iz socijalno ugroženih obitelji, mladi iz jednoroditeljskih obitelji, mladi s teškoćama u razvoju, mladi koji žive u alternativnim oblicima skrbi, mladi druge vjeroispovijesti i mladi koji ne idu na vjeronauk). Sudionici istraživanja smatraju da se mladi najbolje ponašaju prema vršnjacima koji žive samo s jednim roditeljem (jako dobro 34 %; uglavnom dobro 45 %) i mladima koji ne idu na vjeronauk (jako dobro 34 %; uglavnom dobro 38 %). Prema mišljenju ispitanih mladih, mladi se najlošije ponašaju prema vršnjacima koji žive u izrazito siromašnim obiteljima (jako dobro 7 %; uglavnom dobro 24 %) i mladima s teškoćama u razvoju (jako dobro 9 %; uglavnom dobro 25 %; slika 49). Analiza rezultata pokazuje kako su mladi koji žive u regiji Sjeverna Hrvatska najkritičniji kada je riječ o ponašanju vršnjaka prema mladima koji žive samo s jednim roditeljem, u domu za djecu bez odgovarajuće roditeljske skrbi ili udomiteljskoj obitelji, mladima s teškoćama u razvoju i mladima koji žive u siromaštvu.

Slika 49. Procjena ponašanja mladih prema mladima koji su po nekom obilježju drugačiji od drugih

Kada su mladi procjenjivali odnos svojih vršnjaka prema njima samima, 40 % ispitanih je navelo kako je na svojoj koži osjetilo da se vršnjaci na neki način drugačije ponašaju prema njima, tj. da ih diskriminiraju. Mladi su se diskriminiranim osjetili najčešće zbog svog fizičkog izgleda (naočala, pretilosti; 20 %), drugačijih stavova od većine (13 %), nacionalnog podrijetla, etničke pripadnosti, vjere i spola (10 %), isključivanja iz društva (10 %), ogovaranja (9 %) i drugih razloga.

Utvrđena je pozitivna promjena u stavovima u odnosu na 2009. godinu, tj. **veće prihvaćanje mladih koji ne idu na vjeronauk i mladih drugačijeg vjerskog uvjerenja**, dok je negativnije nego prije procijenjeno ponašanje vršnjaka prema mladima koji žive u alternativnim oblicima skrbi, te vršnjacima koji žive u uvjetima siromaštva. Zabrinjava podatak da se značajno **povećao postotak mladih koji se osjećaju neprihvaćeno zbog nekog svog obilježja (s 23 % na 40 %)**.

▶ 2023.
vs
2009.

6 Literatura

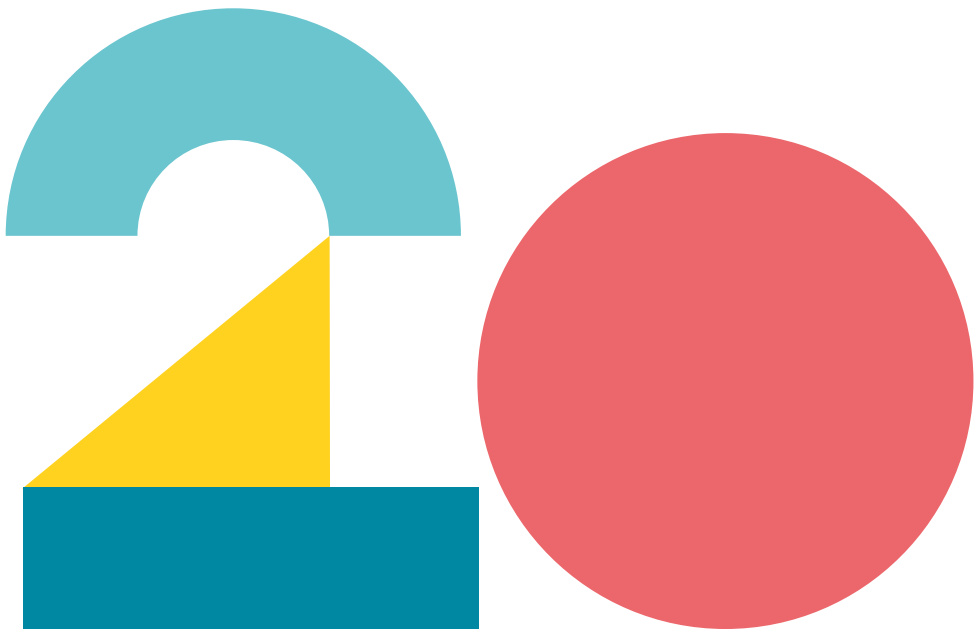
1. Ajduković, M. i Keresteš, G. (2020). Etički kodeks istraživanja s djecom (drugo, revidirano izdanje), [ETIČKI KODEKS \(gov.hr\)](https://www.eticki-kodeks.gov.hr/)
2. Baričević, V. i Koska, V. (2017). Stavovi i percepcije domaće javnosti o nacionalnim manjinama, izbjeglicama i migrantima. Zagreb: Centar za mirovne studije.
3. Bogatić, K. (2023). Participacija djece u vrtićima iz perspektive odgojiteljica djece rane i predškolske dobi. Doktorski rad. Filozofski fakultet Sveučilišta J. J. Strossmayera u Osijeku, [Microsoft Word - Katarina Bogati_Privremena verzija.docx \(unios.hr\)](#)
4. Bolčević Novak, V. i Dvekar-Bešenić, G. (2021). Mentalno zdravlje učenika. Varaždinski učitelj-digitalni stručni časopis za odgoj i obrazovanje, <https://hrcak.srce.hr/255578>
5. Borić, I. i Mataga Tintor, A. (2022). Studija o participaciji djece iz ranjivih skupina u Hrvatskoj. Zagreb: Ured UNICEF-a za Hrvatsku.
6. Borić, I., Ćosić, A., [Huić HYPERLINK "https://dabar.srce.hr/user/profile/mbz/309191"](https://dabar.srce.hr/user/profile/mbz/309191), A., [Kranželić HYPERLINK "https://dabar.srce.hr/user/profile/mbz/244084"](https://dabar.srce.hr/user/profile/mbz/244084), V., [Mirosavljević, A.](#), Osmak Franjić, D., [Širanović, A.](#) (2019). Participacija djece u školi. Zagreb: Pravobranitelj za djecu Republike Hrvatske i Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet.
7. Bouillet, D. (2014). Nevidljiva djeca – od prepoznavanja do inkluzije. Zagreb: Ured UNICEF-a za Hrvatsku.
8. Buljan Flander, G., Karlović, A., Ćosić, I. (2004). Izloženost djece zlostavljanju putem interneta. Medix, 10, 54/55, 159-161.
9. Ćoso, B. (2012). Strah od škole i zadovoljstvo učiteljima. Napredak 153 (3-4), 443-461.

10. Dodig Hundrić, D., Ricijaš, N., Vlaček, M. (2018). Mladi i ovisnost o internetu- pregled suvremenih spoznaja. Hrvatska revija za rehabilitacijska istraživanja 54 (1), 123-137.
11. Farnell, T. (2022). : Obrazovne nejednakosti u Hrvatskoj: izazovi i potrebe iz perspektive dionika sustava obrazovanja. Zagreb: : Institut za razvoj obrazovanja.
12. Gvozdanović, A., Ilišin, V., Adamović, M., Potočnik, D., Baketa, N., Kovačić, M. (2019). Istraživanje mladih u Hrvatskoj. Zagreb: Zaklada Friedrich Ebert Stiftung.
13. Igrić, Lj., Cvitković, D. i Wagner Jakab, A. (2009). Djeca s teškoćama učenja u interaktivnom sustavu obitelj-škola-vršnjaci. [Hrvatska revija za rehabilitacijska istraživanja 45 \(1\)](#), 31-38
14. Ilišin, V. i Spajić Vrkaš, V. (2017): Generacija osujećenih. Mladi u Hrvatskoj na početku 21. stoljeća. Zagreb: Institut za društvena istraživanja u Zagrebu.
15. Ilišin, V. i Spajić-Vrkaš, V. (2015). Potrebe, problemi i potencijalni mladih u Hrvatskoj: Istraživački izvještaj. Ministarstvo socijalne politike i mladih.
16. International Police Association, Hrvatska sekcija (2015). Internet, ovisnost i mladi. Zagreb: IV Nakladništvo.
17. Jeđud Borić, I., Miroslavljević, A., Koller-Trbović, N., Širanović, A., Car, S., Kušević, B. (2017). Poštujmo, uključimo, uvažimo – analiza stanja dječje participacije u Hrvatskoj. Zagreb: Ured UNICEF-a za Hrvatsku.
18. Kamenov, Ž. i Galić, B. (2021). Rodna ravnopravnost i diskriminacija u Hrvatskoj. Zagreb: Ured za ravnopravnost spolova Vlade Republike Hrvatske.
19. Klasnić, K., Kunac, S., Rodik, P. (2020). Uključivanje Roma u hrvatsko društvo. Zagreb: Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Vlade Republike Hrvatske.
20. Kolucki, B. i Lemish, D. (2013). Kako komunicirati s djecom. Zagreb: Ured UNICEF-a za Hrvatsku.
21. Kranjčec Mlinarić, J., Žic Ralić, A., Lisak, N. (2016). Promišljanje učitelja o izazovima i barijerama inkluzije učenika s poteškoćama u razvoju. [Školski vjesnik: časopis za pedagojsku teoriju i praksu](#) 65, 233-247.

22. Kunić, I., Vučković Matić, M., Sindik, J. (2016). Društvene mreže i zdravlje. Hrvatski časopis za javno zdravstvo, 12, 47, 110-114.
23. Labaš, D. (2011). Djeca u svijetu Interneta: zatočenici virtualnog svijeta. U L. Ciboci, I. Kanižaj i D. Labaš (urs.), Djeca medija. Od marginalizacije do senzacije. Zagreb: Matica Hrvatska.
24. Mavar, M. (2022). Ovisnost o internetu kod adolescenata. Acta Iadertina 19 (1), 107-127.
25. Milić, S. I Marojević, J. (2014). Implementacija koncepta dječjih prava u crnogorskom obrazovnom sustavu. Pedagogijska istraživanja, 11(1), 123-139.
26. Mlinarević, V. (2016). Implicitne poruke u skrivenom kurikulumu suvremene škole. Život i škola: časopis za teoriju i praksu odgoja i obrazovanja, 62(2), 13-26.
27. Nikodem, K., Kudek Mirošević, J., Bunjevac Nikodem, S. (2015). Internet i svakodnevne obaveze djece-analiza povezanosti korištenja interneta i svakodnevnih obaveza zagrebačkih osnovnoškolaca. Socijalna ekologija, 23, 3, 211-236.
28. Odbor za prava djeteta UN-a (2014). Zaključne primjedbe o kombiniranom trećem i četvrtom periodičnom izvješću Hrvatske, [Preporuke UN-ovog Odbora za prava djeteta Hrvatskoj 2014. \(3\).pdf](#)
29. Odbor za prava djeteta UN-a (2022). Zaključne primjedbe/komentari o objedinjenom petom i šestom periodičkom izvješću Republike Hrvatske, <https://dijete.hr/hr/preporuke-un-ovog-odbora-za-prava-djeteta-hrvatskoj-kratki-pregled/>
30. Poliklinika za zaštitu djece i mladih Grada Zagreba (2008). Istraživanje o korištenju Interneta, mobitela i drugih tehnologija, <https://www.poliklinika-djeca.hr/istrazivanja/istrazivanje-o-koristenju-interneta-mobitela-i-drugih-tehnologija/>
31. Poliklinika za zaštitu djece i mladih Grada Zagreba (2013). Istraživanje koliko vremena i uz koje rizike djeca provode na Internetu i Facebooku, <https://www.poliklinika-djeca.hr/istrazivanja/istrazivanje-o-iskustvima-i-ponasanjima-djece-na-internetu-i-na-drustvenoj-mrezi-facebook-2/>

32. Pravobraniteljica za djecu (2015). Izvješće o radu pravobraniteljice za djecu za 2014. godinu, <https://dijete.hr/hr/izvjesca/izvjesca-o-radu-pravobranitelja-za-djecu/>
33. Pravobraniteljica za djecu (2016). Izvješće o radu pravobraniteljice za djecu za 2015. godinu, <https://dijete.hr/hr/izvjesca/izvjesca-o-radu-pravobranitelja-za-djecu/>
34. Pravobraniteljica za djecu (2016). Vršnjačko istraživanje o dječjem sudjelovanju u školskom okruženju u Hrvatskoj, <https://dijete.hr/hr/publikacije/>
35. Pravobraniteljica za djecu (2020). Pravila za zaštitu djece, <https://dijete.hr/hr/pravila-za-zastitu-djece/>
36. Pravobraniteljica za djecu (2023). Izvješće o radu pravobraniteljice za djecu za 2022. godinu, <https://dijete.hr/hr/izvjesca/izvjesca-o-radu-pravobranitelja-za-djecu/>
37. Pregrad, J., Tomić Latinac, M., Mikulić, M., Šeparović, N. (2010). Iskustva i stavovi djece, roditelja i učitelja prema elektroničkim medijima. Zagreb: Ured UNICEF-a za Hrvatsku.
38. Rajković, M. i Bužinkić, E. (2012). Studije slučaja mladih pripadnika socijalno isključenih skupina. Zagreb: Mreža mladih Hrvatske.
39. Robotić, P. (2015). Zamke virtualnog svijeta: zaštita djece i mladih na internetu i prevencija ovisnosti. Časopis za primijenjene zdravstvene znanosti 2 (2), 81-96.
40. Solak, D. (2018). Stres kod djece osnovnoškolskog uzrasta. Završni magistarski rad. Sarajevo: Filozofski fakultet Univerziteta u Sarajevu.
41. Vulić-Prtorić, A. i Lončarević, I. (2016). Školski uspjeh i mentalno zdravlje: od relacija do intervencija. Napredak 157 (3), 301-324.
42. Žižak, A., Koller-Trbović, N., Jeđud Borić, I., Maurović, I., Miroslavljević, A., Ratkajec Gašević, G. (2012). Što nam djeca govore o udomiteljstvu. Zagreb: Ured UNICEF-a za Hrvatsku.

Dvadeset godina Pravobranitelja za djecu u Hrvatskoj: tragovi u vremenu

mr. sc. Maja Gabelica Šupljika, prof. psihologije,

radi u Pravobranitelju za djecu od 2004., a zamjenica je pravobraniteljice za djecu od 2006.

Smisao Konvencije o pravima djeteta je da svakom djetetu bude dobro te da odrasta u sigurnom i poticajnom okruženju koje čine njemu bliske osobe, ali i one koje ono ne poznaje, no čije se odluke odražavaju na njegovo djetinjstvo.

Kako se dječja prava ostvaruju u Hrvatskoj, najbolje znaju nositelji tih prava – sama djeca i to su iskazala u ovom istraživanju. Mi, iz Ureda pravobraniteljja za djecu smo dužni to s pažnjom slušati i čuti te učiniti sve što možemo da doprinesemo većoj dobrobiti djece i ostvarivanju njihovih ljudskih prava, kako je to propisano Konvencijom.

KAKO JE POČELO I NA ŠTO NAS JE ZAKON OBVEZAO I OVLASTIO

Konvencija o pravima djeteta Ujedinjenih naroda donesena je 20. studenoga 1989., a Republika Hrvatska ju je ratificirala 1991. i tako postala stranka Konvencije s obvezama koje iz nje proizlaze. Nakon prvog inicijalnog izvješća o stanju prava djeteta u Hrvatskoj UN-ov Odbor za prava djeteta je 1996. uputio Hrvatskoj, među ostalim, i preporuku da poduzme korake za uspostavu trajne strukture koja će unaprijediti javne politike i mjere za promociju i zaštitu dječjih prava, te da razmotri osnivanje posebne nezavisne nadzorne strukture, ili unutar Pučkog pravobraniteljja ili kao samostalnog tijela.

Sretni smo da se Hrvatska nakon višegodišnje rasprave o najboljem modelu za zaštitu, promociju i praćenje dječjih prava odlučila za specijaliziranog, samostalnog, nezavisnog i autonomnog Pravobraniteljja za djecu donošenjem **Zakona o pravobraniteljju za djecu** u lipnju 2003. Iz naziva Zakona proizlazi da je Pravobranitelj za djecu institucija koja na čelu ima osobu koja je glasnogovornik djece u društvu, te čuvar, borac i zagovaratelj njihovih prava.

Inače, *ocem* ideje o osnivanju institucije poput Pravobraniteljja za djecu smatra se norveški profesor prava Andres Bratholm. On je još šezdesetih godina 20. stoljeća zapisao da djeca, kao grupa slabih, trebaju posrednika u rješavanju njihovih sukoba s odraslima.¹

¹ Lora Vidović, magistarski rad „Pravobranitelj za djecu“, 2001.

Zanimljivo je da je u razdoblju od 2001. do 2005. godine, kada je donesen naš Zakon, u zemljama Vijeća Europe utemeljeno 11 pravobraniteljskih institucija za djecu, što predstavlja najveći broj u odnosu na druga razdoblja, od 1996. do 2020.²

Najnovija studija Europske mreže pravobranitelja za djecu (ENOC) iz 2023. pokazuje da su od 35 institucija za prava djece u Europi, njih 22 odvojene od općeg pravobranitelja i neovisne, imaju zakonodavni temelj i institucionalnu strukturu, autonomno raspoložu proračunskim sredstvima i autonomno donose odluke o imenovanju djelatnika i izvještavanju parlamentu.

Nakon usvojenog Zakona o pravobranitelju za djecu, a na prijedlog Vlade RH, Hrvatski sabor je 2003. godine imenovao prvu pravobraniteljicu za djecu **Ljubicu Matijević Vrsaljko**, dipl. pravnicu, njezinu zamjenicu Gordanu Bračić-Ružić, dipl. pravnicu i zamjenika Gregorija Graovca, dipl. pravnika.³

Od drugih pravobranitelja razlikuje nas činjenica da se brinemo o pravima osoba koje su u stalnom razvoju, koje su zbog svojih razvojnih specifičnosti izložene kršenju svojih prava, što utječe na njih trenutno, ali i dugoročno. Zbog toga, prijavu koju dobijemo o ugrožavanju djetetovih prava smatramo aktualnim i otvorenim slučajem do djetetove punoljetnosti – ako se za to pokaže potreba.

Zakon o pravobranitelju za djecu zadužuje i ovlašćuje Ured da štiti, prati i promiče prava i interese djece, prati usklađenost zakona i drugih propisa s odredbama Ustava RH i UN-ove Konvencije o pravima djeteta i njenih fakultativnih protokola, da prati izvršavanje obveza RH koje proizlaze iz Konvencije, te primjenu svih propisa koji se odnose na zaštitu prava i interesa djece. Zadaća Ureda je i da prati povrede pojedinačnih prava djece i proučava opće pojave i načine povrede prava, predlaže poduzimanje mjera za izgradnju cjelovitog sustava zaštite i promicanja prava i interesa djece, te za sprečavanje štetnih djelovanja koja ugrožavaju prava i interese djece. Dužan je obavještavati javnost o stanju prava djece, te se zalagati za zaštitu i promicanje prava i interesa djece s teškoćama u razvoju.

Pravobranitelj za djecu upoznaje i savjetuje djecu o načinu ostvarivanja i zaštite njihovih prava i interesa, surađuje s djecom, potiče ih na izjašnjavanje i uvažavanje njihova mišljenja, inicira i sudjeluje u javnim aktivnostima usmjerenima poboljšanju

² Od 1996. do 2000. osnovano je šest pravobraniteljskih institucija za djecu, od 2001. do 2005. – 11, od 2006. do 2010. – tri, od 2011. do 2015. – pet i od 2016. do 2020. – dvije.

³ Službeni naziv institucije je Pravobranitelj za djecu, no često upotrebljavamo naziv Ured pravobranitelja za djecu ili Pravobraniteljstvo za djecu.

položaja djece, te predlaže mjere za povećanje utjecaja djece u društvu. Može sudjelovati u postupku izrade prijedloga propisa kojima se uređuju pitanja važna za djecu, a može i potaknuti donošenje i izmjenu zakona i drugih propisa.

Stupanjem na snagu *Zakona o suzbijanju diskriminacije* 2009. dodijeljene su nam, zajedno s Pučkim pravobraniteljem kao središnjim tijelom za suzbijanje diskriminacije i ostalim pravobraniteljskim institucijama, i ovlasti u vezi sa suzbijanjem diskriminacije, konkretno u odnosu na djecu.

Pravobranitelj za djecu je ovlašten upozoravati, predlagati i davati preporuke, kao i predlagati poduzimanje mjera za sprečavanje štetnih djelovanja koja ugrožavaju prava i interese djece, te zahtijevati izvješća o poduzetim mjerama. Ima pravo pristupa u prostorije i uvida u način ostvarivanja brige o djeci koja tamo borave ili su privremeno, odnosno trajno smještene. Može u svom radu zatražiti stručnu pomoć znanstvenih i stručnih osoba i ustanova. Zakon određuje da pravobranitelj i zamjenici ne mogu biti pozvani na odgovornost, pritvoreni ili kažnjeni za izraženo mišljenje i poduzete radnje u okviru svoga djelokruga, osim ako se radi o kršenju zakona koje predstavlja kazneno djelo. Ova odredba je u skladu s UN-ovom Deklaracijom o braniteljima ljudskih prava iz 1998,⁴ kao i sa smjernicama za prava branitelja dječjih prava iz 2020. godine.

Kako smo se razvijali i koliko smo se mijenjali

Prikazat ćemo naš razvoj kroz nekoliko važnih godina u nastanku i rastu Pravobraniteljja za djecu. Neke od njih za nas predstavljaju prekretnice i trenutke ozbiljnog promišljanja o obliku i svrhovitosti ove institucije.

Prvi ured nalazio se u Hebrangovoj 21 u Zagrebu, gdje je 2004. godine oformljen prvi multidisciplinarni tim i ustrojena stručna i opća služba s pet savjetnika i tri administrativno-tehnička djelatnika. Prilikom uređenja ovog prvog, ali i svih drugih prostora, rukovodili smo se činjenicom i potrebom da Ured pravobraniteljja za djecu treba, osim svog načina rada i po samom izgledu i atmosferi, biti mjesto gdje će se građani, osobito djeca, osjećati u svakom pogledu dobrodošlo, sigurno i ugodno.

Iste godine kada je formiran multidisciplinarni tim pravobraniteljja za djecu,

⁴ Branitelj se u ovoj Deklaraciji ne odnosi na instituciju, već na svakog pojedinca koji brani ljudska prava.

UN-ov Odbor za prava djeteta dostavio je Hrvatskoj preporuke u odnosu na drugo periodično izvješće o dječjim pravima koje je država podnijela Odboru. Odbor je, među ostalim, preporučio da se nastavi jačati politička, ljudska i financijska potpora Uredu pravobraniteljja za djecu, radi olakšavanja i promicanja učinkovitog rada tog Ureda, posebno na lokalnoj razini, izvan glavnoga grada.

Krajem 2005. godine prva pravobraniteljica i njezini zamjenici podnijeli su ostavke, te su savjetnici i administrativno-tehnička služba nastavili pola godine raditi sve poslove osim onih za koje je bio potreban potpis ili prisutnost čelnika. Na taj način oni su, i bez čelnika tijela, održali kontinuitet institucije i njezinu neovisnost, te pratili pojedina područja kršenja prava djece, o čemu su izradili posebno izvješće kojim su dočekali novoimenovanu pravobraniteljicu za djecu.

Nakon šest mjeseci pravobraniteljicom za djecu imenovana je **Mila Jelavić**, dipl. pravnica, koja je taj posao radila do 2014. godine. Tada su imenovane i njezine zamjenice mr. sc. Maja Gabelica Šupljika, prof. psihologije i mr. sc. Lora Vidović, dipl. pravnica. Nakon odlaska L. Vidović, zamjenicom je 2010. imenovana Ester Radmilo, dipl. pravnica. Slijedeći preporuku Odbora iz 2004., osnovali smo i opremili 2007. godine područne urede u Splitu, Osijeku i Rijeci i tako ojačali infrastrukturu koja je omogućila širu dostupnost djeci i odraslima, veći broj obilazaka mjesta na kojima se nalaze djeca, te bolju međuresornu suradnju i suradnju s lokalnom zajednicom. S dva stručna djelatnika, u svakom od tih ureda, osnažila se i ojačala stručna služba. Sredstva za prostorno, kadrovsko i programsko jačanje i intenziviranje rada i dostupnosti bila su omogućena i osigurana iz državne riznice. Središnji ured u Zagrebu se 2010. godine preselio u veći prostor u Teslinoj 10.

Iste godine osnovana je **Mreža mladih savjetnika pravobraniteljice za djecu (MMS)**, čime je postojeća neformalna savjetnička mreža dobila svoj formalni oblik. Članovi MMS-a su savjetnici i suradnici pravobraniteljice, te svojevrсни ambasadori, koji svojim vršnjacima prenose informacije o radu MMS-a i pravobraniteljice, te ih upoznaju s dječjim pravima i njihovom zaštitom. Oni upoznaju pravobraniteljicu sa svojim stajalištima o položaju djece u društvu, problemima s kojima se djeca suočavaju u svojim sredinama te predlažu načine njihovog rješavanja. Svoju savjetničku ulogu ostvaruju u neposrednom kontaktu s pravobraniteljicom i djelatnicima Ureda te putem zatvorenog elektroničkog foruma, gdje razmjenjuju mišljenja. Svaki član zastupa vlastito mišljenje i predstavlja samoga sebe, a ne neku skupinu, svoju školu ni grad. U MMS-u su zastupljena djeca iz različitih krajeva Hrvatske, pri čemu se nastoji da su članovi Mreže djeca s različitim potrebama i

životnim iskustvima. Mrežu čine djeca u dobi od 12 do 18 godina (tijekom godina u njoj je sudjelovalo 120 djece), a trenutno djeluje peta MMS generacija. Osim toga, 2021. osnovana je još jedna savjetnička mreža – Forum mladih 16+ koju čine mladi i djeca koja će uskoro postati punoljetna.

U istoj se zgradi, u Teslinoj 10 u prizemlju, 2013. otvorila **Mala kuća dječjih prava** za djecu i odrasle za učenje i raspravljanje o dječjim pravima, zagovaranje i promicanje bezuvjetnosti ljudskih prava, za izložbe, sastanke, edukacije, radionice i stručne rasprave. Potres koji se dogodio 2020. godine je, nažalost, prašinom i žbukom prekrpio spise, a tek na prvi pogled i tisuće dječjih priča i sudbina. No, ove pojedinačne priče su nam i dalje temelj za promišljanje o tome kako trebamo raditi i što trebamo mijenjati, držeći se uvijek Konvencije o pravima djeteta. Mala kuća dječjih prava, zbog potresa i formiranja potrebnog radnog prostora, više nije velika kao što je bila, što je bitno umanjilo broj i veličinu stručnih skupova i sastanaka.

Od 2014. do 2017. pravobraniteljica za djecu bila je doc. dr. sc. **Ivana Milas Klarić**, dipl. pravica, čije zamjenice su bile Maja Gabelica Šupljika i Ester Radmilo. Godine 2017. imenovana je sadašnja pravobraniteljica **Helena Pirnat Dragičević**, dipl. pravica. Na temelju njezinog prijedloga, zamjenicama su 2018. imenovane Maja Gabelica Šupljika i Ivana Buljan Ajelić, magistra prava.

Danas stručni multidisciplinarni tim pravobraniteljice za djecu čine tri dužnosnice i 15 savjetnica, među njima je 10 pravica, dvije psihologinje, pedagoginja, socijalna pedagoginja, socijalna radnica, logopedinja, ekonomistica, te profesorica stranih jezika i ujedno politologinja.

Godine 2017. Ustavni sud je ukinuo Zakon o pravobranitelju za djecu iz 2003., a na snagu je stupio novi Zakon koji je donio određene statusne promjene. Njime su usvojene promjene i poboljšanja koje je Ured predlagao, a odnosile su se na to da postupak imenovanja pravobranitelja i zamjenika umjesto Vlade provodi Hrvatski sabor putem svojih radnih tijela, primarno putem Odbora za obitelj, mlade i sport. Na taj je način nadvladana nelogičnost da izvršna vlast predlaže osobu kojoj je jedna od funkcija upravo kontrola rada tijela izvršne vlasti. Usvojeni su i prijedlozi o tome da pravobranitelj ima pravo uvida u podatke i dokumente bez obzira na stupanj njihove tajnosti i, među ostalim, da se s podacima o djeci postupa u skladu s načelom zaštite najboljeg interesa djeteta. Novi Zakon ostavio je mogućnost da pravobranitelj za djecu u svom godišnjem izvješću uz izvješće

o svom radu podnosi i izvješće o stanju prava djece u Hrvatskoj. No, nažalost iako smo na to ukazivali kao na smetnju neovisnosti pravobranitelja za djecu, zadržana je mogućnost da se neprihvaćanjem izvješća od parlamentarne većine pravobranitelj razrješuje dužnosti prije isteka mandata. Time se, potencijalno ugrožava autonomnost pravobranitelja koji ovisi o volji parlamentarne većine koja ujedno formira i izvršnu vlast, čiji rad pravobranitelj u odnosu na ostvarivanje prava djece kontrolira i kritizira kad je to potrebno.

Prisjećajući se svih *glasnogovornica* djece, pamtimo prvu pravobraniteljicu za djecu od 2003. do 2005. Ljubicu Matijević Vrsaljko, koja je bila glasna, provokativna i elokventna; znala je privući pažnju na dječje sudbine, kao i na slabosti i nelogičnosti sustava i nekih institucija. Uspostavila je sa svojim zamjenicima strukturu rada, šifranik i uredsko poslovanje prilagođeno ne samo zakonskim ovlastima pravobraniteljice, već i djeci i njihovim roditeljima kao glavnim i najvažnijim korisnicima.

Druga pravobraniteljica od 2006. do 2014. godine, Mila Jelavić, došla je iz sustava socijalne skrbi, sustava s najviše ovlasti i zadaća u odnosu na dobrobit djece. Bila je uporna, odlučna, opredijeljena za razvoj potrebnih i temeljnih infrastruktura, jačanje funkcionalnosti uredskog poslovanja, te poticanje alijansi i mreža za djecu. Nastavila je razvijati suradnju s najrazličitijim društvenim dionicima koji mogu unapređivati dječja prava. Započela je komunicirati dječje teme kroz stručne skupove i diskusije, otvarajući nove teme. Sredinom mandata svoje je glavne sugovornike našla u Mreži mladih savjetnika. Uspostavila je sa svojim timom intenzivnu suradnju s međunarodnim mrežama, od kojih smo učili, ali i privukli njihov interes za naš način rada. U to vrijeme održali smo i prvu međunarodnu konferenciju o djeci u konfliktnim razvodima, te smo bili istaknuti članovi Mreže pravobranitelja za djecu jugoistočne Europe (CRONSEE). Započeli smo snažnu, smislenu, produktivnu i poticajnu suradnju s civilnim društvom, te se nastavilo multidisciplinarnim jačanjem tima. U to vrijeme smo osvijestili u potpunosti nužnost da se u okviru naše misije uspostavi integrirani sustav zaštite, promocije i praćenja dječjih prava, što su nastavile i sljedeće pravobraniteljice.

Doc. dr. sc. Ivana Milas Klarić (od 2014. do 2017. godine), sveučilišna profesorica, došla je iz akademske zajednice. Bila je neustrašiva i otporna na utjecaje, hrabra i glasna, beskompromisna i provokativna. Podržavala je snažno partnerstvo s civilnim društvom i međunarodnom zajednicom; organizirala je međunarodnu konferenciju u Zagrebu zajedno s paneuropskom mrežom *Children of Prisoners Europe*, te nastavila razvijati Mrežu mladih savjetnika.

Sadašnja pravobraniteljica za djecu je od 2017. godine Helenca Pirnat Dragičević, pravnica iz sustava pravosuđa, odnosno iz Državnog odvjetništva Republike Hrvatske, koja nastavlja opredjeljenja i aktivnosti Ureda s naglaskom na kontakte i komunikaciju s djecom.

Od 2004. godine s 11 zaposlenih, Ured je 2023. narastao u instituciju s 22 zaposlenih. Tijekom ovih 20 godina ispratili smo petero kolega u mirovinu, te četvero kolega koji su iz Ureda otišli zbog novih profesionalnih i osobnih prilika. Jedna od njih, bivša zamjenica pravobraniteljice za djecu, Lora Vidović, postala je pučka pravobraniteljica.

Što se našeg rada tiče, možemo reći da smo se trudili osvijestiti svaku temu koja se odnosi na djecu, djetinjstvo i položaj djece u društvu. Pri tome su nam velika pomoć naši mladi savjetnici koji otvaraju teme važne djeci. Nažalost, nismo se uspjeli baviti svim temama koliko smo htjeli, a možda i trebali, zbog ipak ograničenih, prvenstveno kadrovskih, resursa.

Radeći ovaj posao, često smo bili emocionalni, no uvijek kritični prema sebi i drugima odgovornima za zaštitu dječjih prava. Neprestano propitujemo smisao i učinkovitost svojih aktivnosti i nastojimo se opskrbiti novim zagovaračkim i „radnim“ alatima i metodama. Zbog toga smo sami inicirali internu evaluaciju i izložili se vanjskoj međunarodnoj evaluaciji nezavisnih stručnjaka nakon pet godina rada. Nakon 10 godina ponovili smo svojevrsnu vanjsku evaluaciju kroz sjećanja, primjedbe i ocjene svjedoka vremena – stručnjaka koji se također u svom poslu bave dječjim pravima.

Nastojimo biti dosljedni, a opet spremni na promjenu kada je to potrebno, redefinirati svoje pristupe, odgovarati na društvene promjene i na promjene u odnosu na ljudska prava djece. Timski rad smatramo neizostavnim, nužnim i jedinim dobrim načinom zastupanja dječjih prava.

Prioritet nam je većinu tema dječjih prava, dječjih iskustava i naša opažanja raspraviti sa što širim brojem društvenih dionika i otvoriti široki dijalog o pojedinačnim perspektivama, odgovornostima, mogućnostima, preprekama i izazovima. Uz takav holistički i cjeloviti pristup osobito su nam važne – osim donositelja odluka, izvršne vlasti, stručnjaka i praktičara – organizacije civilnoga društva i eksperti iz akademske zajednice, te inozemni kolege koji mogu utjecati na izgradnju masovne i dominantne javne kulture i opće svijesti o poštivanju ljudskih prava djece.

URED KAKAV BI TREBAO BITI I KAKAV ŽELIMO

Opći komentar Odbora za prava djeteta br. 2 navodi da bi institucija za zaštitu prava djece, neovisno o svojoj formi, morala moći neovisno i učinkovito nadzirati, promovirati i štiti dječja prava.

Europska mreža pravobraniteljja za djecu 2023. godine, uključujući mišljenja djece iz Europske mreže mladih savjetnika pravobraniteljja za djecu (ENYA), u svojoj izjavi o *jačanju nezavisnih institucija za dječja prava i prepoznavanje njihove jedinstvene uloge* posebno naglašava vidljivost, dostupnost i adekvatne resurse kao temeljne elemente koji će jamčiti učinkovitost zagovaranja dobrobiti i prava djece. Također, navodi da se pravobranitelji ili povjerenici za djecu obvezuju da će poduzimati proaktivne, strateške i kreativne korake kako bi ostvarili sve aspekte svog mandata, kao i da će jačati vidljivost i dostupnost institucije među djecom, posebno onom iz ranjivih skupina i situacija, među profesionalcima, organizacijama civilnoga društva i drugima. Pravobranitelji trebaju razvijati, kada je to prikladno, samoevaluaciju ili vanjsku nezavisnu evaluaciju utjecaja i dosega institucionalne snage i resursa, tako da se može realizirati njezin pun potencijal.

Europska mreža mladih savjetnika pravobraniteljja za djecu 2023. godine, u raspravi o zaštiti i promociji dječjih prava, u kojoj su sudjelovali i predstavnici MMS-a, uputila je preporuke pravobraniteljskim institucijama u odnosu na dostupnost, vidljivost, te moć i snagu njihovog utjecaja.

Što se tiče **dostupnosti**, preporučuju pravobraniteljima da kreiraju sigurno i povjerljivo (digitalno i fizičko) mjesto za komuniciranje s djecom. Neka djeca predlažu uspostavljanje telefonskih ili internetskih linija sa psihološkom podrškom i informacijama. Predlažu i vrednovanje rezultata pravobraniteljskog djelovanja u odnosu na prijave; voditi brigu o specifičnim ranjivim skupinama djece; organizirati rasprave i kampanje na društvenim mrežama ili drugim platformama. Zahtijevaju da naše poruke budu jasne, na različitim jezicima i narječjima, lako razumljive djeci svih sposobnosti i svakog porijekla. Poručuju nam i da ozbiljno razmatramo prijave koje se odnose na njihova građanska prava, stigmatizaciju i predrasude, te da jačamo svijest o dječjem mentalnom zdravlju tako da mogu dobiti profesionalnu pomoć kad im je potrebna.

U odnosu na **vidljivost**, najveći broj djece preporučuje uključivanje edukacija o ljudskim pravima u školski kurikulum od najranijeg stupnja obrazovanja, a uloga pravobranitelja treba kroz kampanje biti promovirana u školama. Savjetuju da podučavamo djecu kako prepoznati kršenje njihovih prava, da jačamo dječju svijest o njihovim pravima, te da budemo članovi roditeljskih i učiteljskih vijeća u školama. Vidljivost iz dječje perspektive odnosi se na prisutnost sadržaja o dječjim pravima na svim mjestima gdje se djeca nalaze, na adekvatnu komunikaciju o dječjim pravima prilagođenu djeci, na dijalog i uključivanje djece, posjećivanje mjesta gdje se djeca nalaze, te na razvoj modernih interaktivnih kanala za komunikaciju s djecom i mladima.

Moć i snagu utjecaja djeca vide u više obvezujućim preporukama pravobraniteljice s jasnim posljedicama, uključujući sankcije u slučaju njihove nerealizacije. Imenovanje pravobranitelja treba biti transparentno i uključivati djecu, a on u svojim intervencijama treba izbjegavati birokratiziranost, odgađanje i duge procedure. Pravobranitelj mora neovisno procjenjivati što vlada radi u promociji i zaštiti dječjih prava, snažno utjecati na izgradnju pravosuđa prilagođenog djeci kroz koje ljudska prava postaju stvarna. Pravobranitelj, kažu djeca ponovno, treba biti podložan unutarnjem i vanjskom vrednovanju i dovoljno financiran za istraživanje kršenja dječjih prava.

Uz djecu, mišljenje o tome kakav pravobranitelj treba biti imaju i stručnjaci. Tako je prof. dr. sc. Marina Ajduković rekla da dobra pravobraniteljica za djecu treba imati autoritet, glas, stav i hrabrost.⁵

Istraživanje Gonga iz 2021. godine, pod nazivom *Neovisne institucije u političkom sustavu Hrvatske: pogled iznutra*, propituje postoje li institucionalni, normativni, ali i vrijednosni kapaciteti unutar tih tijela koji bi se mogli koristiti za poboljšanje političkog i društvenog okvira u Hrvatskoj. U nalazima istraživanja ističe se važnost institucionalne strukture ovih institucija za zdravlje, snagu i stabilnost političkog sustava. Ove se institucije ponegdje nazivaju i četvrtom granom vlasti, koja bi trebala biti neutralna u odnosu na postojeće tri grane vlasti, a ključna svrha joj je osigurati integritet, te poboljšati kvalitetu i otpornost demokratskog poretka. Na osnovi i ovog istraživanja možemo zaključiti da se neovisnost odnosi na ustavnu utemeljenost i zakonsku propisanost, financijsku, administrativnu i organizacijsku samostalnost, samostalnost u provođenju projekata i programa,

⁵ U intervjuu u emisiji Okrugli stol – ponedjeljkom, HRT, 2020.

te neovisnost u izradi smjernica, standarda, politika i korištenju instrumenata koji su im na raspolaganju. Govori se o neovisnosti institucija, ali i njihovih čelnica ili čelnika, slobodi djelovanja, te istodobno i o visokoj odgovornosti koja iza toga stoji, te otpornosti prema pritiscima, bilo političkima ili onima iz privatnog kruga.

Ovo su tek neka razmatranja kakav bi Ured pravobranitelja trebao biti. Ono što iz njih proizlazi pomaže nam da odmjerimo koliko tim standardima i zahtjevima naš rad odgovara i što bismo trebali unapređivati i razvijati. Osvrnut ćemo se samo na neke aspekte našeg rada u odnosu na ova promišljanja.

Iako naše preporuke nisu pravno obvezujuće, nastojimo ih formulirati tako da sadrže načela o dječjim pravima koja se nalaze u standardima ljudskih prava, koja su propisana pravno obvezujućim međunarodnim instrumentima i da tako budu snažan argument za izvršnu vlast. Pri tome, na neki način nastojimo biti most između međunarodnog i nacionalnog u području zaštite prava djece.

Unatoč očekivanju glasnosti, ipak mnoge slučajeve u kojima bismo imali što reći naglas, zbog interesa ili reakcija javnosti i medija, moramo rješavati u tišini jer se radi o iznimno osobnim i privatnim sudbinama i životnim povijestima. U isto vrijeme, trebamo se beskompromisno držati Konvencije i zakonskog okvira, nastojati biti inovativni i tražiti nove puteve ublažavanja ljudske dječje patnje zbog nepriznavanja njihovih ljudskih prava.

Važna su nam istraživanja, reprezentativni uzorci i mogućnosti generaliziranja, a istodobno smo svjesni da je zaštita ljudskih prava neizostavno vezana uz male brojeve i pojedinačne slučajeve. Odupiremo se prijatnji našoj nezavisnosti; odupiremo se i spajanju s općim pravobraniteljem zbog racionalizacije ili zbog nerazumijevanja posebnosti djetinjstva, izostanka fokusiranosti na dijete i orijentiranosti na odrasle. Nastojimo što bolje i jasnije prezentirati ulogu i ovlasti Ureda, te tragamo za boljima indikatorima uspješnosti, efikasnosti i učinkovitosti.

Neovisnost je važna, jer što je ona veća, više će se ljudi obratiti s pritužbama. Ona nam omogućuje i odlučivanje o tome kojim temama ćemo se baviti.

Želimo voditi konstruktivni dijalog s političkim akterima i kad on sadrži kritike i kritičnost, te očekujemo prihvaćanje i razmatranje naših preporuka i davanje značaja onome čime se bavimo i na što upozoravamo.

Naša uloga je i savjetovanje i pomaganje izvršnoj vlasti, iako joj nije uvijek ugodno čuti kritike ili ukazivanja na slabosti sustava u zaštiti djece. Ta pomoć,

može se odnositi, kako na kreiranje zakonskog okvira za zaštitu djece, tako i na identificiranje problema koji postoje, pružanje savjeta u odnosu na javne politike, administraciju i javne servise za djecu i obitelji. Također možemo pomoći i lokalnoj zajednici da što bolje štiti dječja prava.

Iz spomenutog istraživanja Gongga 2021. godine proizlazi da mi naš legitimitet trebamo izvoditi iz interesa djece, biti efikasni u djelovanju, apsolutno neovisni od svih, transparentni u iskazima i djelovanju. Pravobranitelj za djecu, kao nezavisna institucija za ljudska prava, nema vlastitih mehanizama za popraviti ono što nadležni nisu učinili ili su loše učinili. Zbog toga svi koji rade u instituciji i njeni čelnici trebaju pokazivati osobni integritet, moralnost, samostalnost, neutralnost, hrabrost i znanje u bavljenju dječjim pravima.

Mi bismo dodali da su savjetnici motorni pogon ovog Ureda i njegova unutarnja snaga. Oni su predan tim koji treba njegovati, uvažavati, ohrabrivati u traženju novih tema i osnaživati u njihovoj ustrajnosti.

Učinci i postignuća, tragovi i utjecaj

Rezultate vanjske evaluacije institucije pravobraniteljja za djecu iz 2009. godine, smatramo važnima jer i danas upućuju na neke naše prednosti i pozitivne tragove. U odnosu na položaj u društvu, mogućnost utjecaja i inicijativnost, prednost Ureda je *neutralnost, mogućnost kritiziranja i pokretanja stvari koje se same od sebe teško pokreću, mogućnost javnog progovaranja o problemima djece u društvu o kojima drugi možda šute ili ne govore dovoljno.*⁶

Vrijedan resurs je činjenica da smo multidisciplinarni tim, pa možemo sagledati problem s više aspekata, no više bismo se trebali baviti pronalaženjem načina poboljšanja zaštite djece, a manje preuzimanjem poslova drugih nadležnih institucija, što često ipak radimo na temelju pojedinačnih prijava kršenja prava djece tako da potičemo te institucije na veću učinkovitost.

Naša najveća prednost je što možemo biti doista najkraći put od djece do zakonodavne i izvršne vlasti i doista se boriti na općoj razini za unapređenje njihova statusa u društvu. Iskustvo je pokazalo da kroz razgovor s djecom uvijek dobijemo mnoštvo vrijednih podataka i inicijativa kako stvari potaknuti i mijenjati.

6 Iz samovrednovanja Ureda pravobraniteljice za djecu u publikaciji *Evaluacija institucije Pravobraniteljja za djecu, 2009.*

U toj prvoj evaluaciji je Trond Waage, jedan od norveških pravobranitelja za djecu i inicijator osnivanja Europske mreže pravobranitelja za djecu, rekao da *Hrvatska pripada među zemlje u kojima djeca sudjeluju u različitim sektorima i potreban je netko u takvom fragmentiranom društvu tko će se djecom baviti na ozbiljan način*, pohvalio je hrabru odluku o evaluaciji, važnost *multidisciplinarnog i holističkog pristupa koji je Ured započeo i fokus na sudjelovanje djece, što je ključno pitanje*.

Smatramo da je dobra strana ovog Ureda svijest o svojim slabostima i kritičnost u odnosu na ono što smatramo svojim postignućima. Pritom mislimo na svijest o tome da je i uspjehe i postignuća potrebno razvijati i obogaćivati. To se odnosi na sve što ćemo nabrojiti u ovom poglavlju.

Već smo tijekom prvih godina otvarali tada nove i „neobrađivane“ teme poput zaštite djece koja se bave sportom, važnosti slobodnog vremena i igre, sigurnosti djece u igraonicama, dječjeg rada i iskorištavanja djece te zaštite djece čiji su roditelji u sukobu sa zakonom. O važnosti svih tema i otvaranju novih tema uvijek smo imali konsenzus unutar cijelog tima pravobraniteljice za djecu.

I dalje nastojimo na temelju pojedinačne prijave i jednog slučaja unaprijediti djetinjstvo više djece ili sve djece. Nastojimo i tražimo još uvijek načine kako jačati naše kapacitete za zagovaranje dječjih prava, analiziranje i istraživanja; kako njegovati i jačati timski rad te biti svjesni koliko na instituciju utječe i individualni i institucionalni integritet. Želimo biti utjecajni u stvaranju politika i usluga za djecu.

Možemo reći da smo, kao primjer dobre prakse, prepoznati u međunarodnoj zajednici mreža i institucija za dječja prava.

U konkurenciji više od 900 organizacija iz cijelog svijeta, Ured pravobranitelja za djecu je 2008. dobio prvu nagradu za inovativni pristup prevenciji zlostavljanja djece. Žiri je kao inovaciju doživio naš način obilježavanja Svjetskog dana prevencije zlostavljanja djece, objavu letka s porukama za djecu i odrasle i poster u školskim novinama, stručnu raspravu *Baza podataka o počiniteljima spolnih delikata na štetu djece*, inicijativu da se obilježavanje Svjetskog dana prevencije zlostavljanja djece uvrsti u *Nacionalnu strategiju zaštite od nasilja u obitelji od 2008. do 2010.*, te javne i medijske nastupe u kojima se govorilo o zlostavljanju djece. Novčanu nagradu Ured je ustupio Školi primijenjene umjetnosti u Zagrebu, čiji su učenici oblikovali plakat i letak za prevenciju zlostavljanja djece u 2009. godini.

Održali smo niz predavanja, sudjelovali u raspravama i panelima niza međunarodnih organizacija u Europi i izvan nje, obišli više inozemnih institucija za djecu, razmjenjivali iskustva i proučavali dobre prakse i sudjelovali u više projekata financiranih sredstvima EU ili drugih. Sudjelovali smo 2015. godine u radu ekspertne skupine Vijeća Europe pri izradi *Strategije za prava djece 2016.-2021.*

Na poziv *Save the Children Norway* 2011. godine, u okviru ekspertnog konzultativnog posjeta području Palestinske samouprave, zajedno sa slovenskim kolegom predstavili smo modele rada pravobranitelja za djecu različitim vladinim institucijama, parlamentarnim zastupnicama i nevladinim organizacijama, a posjetili smo i dvije škole za palestinsku djecu. Na inicijativu UNICEF-a našim smo iskustvom i podacima sudjelovali u raspravi tijekom inicijative uspostavljanja dječjeg pravobranitelja u Vijetnamu. Također smo svoje mišljenje o važnosti uspostavljanja pravobranitelja za djecu 2021. dostavili na upit konzultativnoj udruzi njemačke federalne vlade i ministarstva obitelji tijekom istraživanja različitih modela pravobraniteljskih institucija za djecu u Europi tijekom razmatranja uspostavljanja tijela za prava djece.

U dva izvještajna ciklusa (prije i tijekom 2014. i 2022.) intenzivno smo, direktno, osobno ili *on line* komunicirali s članovima Odbora za prava djeteta u Ženevi o stanju prava djece u Hrvatskoj, te smo dostavili alternativno izvješće Ureda. Pri tome smo usko i konstruktivno surađivali s organizacijama civilnoga društva u Hrvatskoj i UNICEF-om.

Naše su vrijednosti i naši naponi u skladu s prioritetom EU za 2024. godinu i preporukom državama članicama za izgradnju integriranog sustava zaštite djece. Integrativnost u pristupu svoj djeci, osobito onoj u ranjivim situacijama, holistički pristup, transdisciplinarnost i profesionalno zajedništvo, kao i tim u kojem rade stručnjaci koji su tijekom 20 godina ostavili profesionalne, osobne i ekspertne tragove i rezultate, smatramo svojim velikim potencijalom. *Child Rights Connect*, konzultativno tijelo Odbora za prava djeteta UN-a 2021. godine govori o cjelovitosti u pristupu dječjim pravima, koji će se temeljiti na povjerenju, inkluziji, zaštiti i participaciji i potrebi izrade integrativne UN strategije za dječja prava, što bi bila dodana vrijednost postojećoj Konvenciji o pravima djeteta. Takva bi strategija trebala uključivati: efikasniju implementaciju međunarodnog prava i standarda koji se odnose na djecu, bolju podršku zemljama članicama za implementaciju obveza koje proizlaze iz Konvencije i pokretanja prave promjene

za dobrobit djece, jačanje razumijevanja dječje participacije kao temelja u pristupu dječjim pravima, mobiliziranje političke podrške dječjim pravima i jačanje fokusa, kapaciteta i resursa za dječja prava. Glavni tajnik UN-a u pozivu na akciju za ljudska prava 2023. godine započinje kampanju za izgradnju masovne svijesti o dječjim pravima.

Osim integrativnog pristupa, i dalje analiziramo mogućnosti produktivnijeg strateškog planiranja i balansiranja između proaktivnog i dugoročnog, nasuprot reaktivnom i kratkoročnom reagiranju.

Neka od naših postignuća odnose se na:

- Izglasavanje zakona u kojemu **zastara za kaznena djela na štetu djece** počinje teći tek s punoljetnošću osobe;
- Prihvaćanje naše inicijative o **besplatnoj pravnoj pomoći** Hrvatske odvjetničke komore svakom djetetu u postupku uzdržavanja;
- Uspostavu i veću dostupnost **registra počinitelja seksualnih delikata na štetu djece** tzv. registra pedofila (proširen krug ovlaštenika koji imaju pristup podacima, proširen broj kaznenih djela koja su prepreka za rad s djecom, čuvanje podataka u bazi na dvostruki vremenski rok). Ovo je bio dugotrajni proces, ali se pomaci pokazuju u više sustava kroz zakonodavna i praktična unapređenja u zdravstvu, socijalnoj skrbi, obrazovanju i volonterstvu). Pooštreni su kriteriji za osobe koje rade s djecom - uvedena je obveza provjere prethodne osuđivanosti kaznenih djela na štetu djece kroz više propisa;
- **Dobna granica za dobrovoljno stupanje u spolni odnos** s odraslom osobom podignuta je s 14 na 15 godina;
- Uvođenje **dječjeg proračuna** i koordinirano prihvaćanje i provedba;
- Prihvaćanje ideje i početak izrade nacrta **posebnog zakona za zaštitu djece**, za što se zalažemo od 2006. godine;
- Uspjeh u inicijativi za uspostavu nacionalne **telefonske linije za nestalu djecu**;
- **Naučene lekcije u radu i komunikaciji s djecom**, posebno s članovima MMS-a i Foruma mladih 16+.

Prijetnje, izazovi i slabosti

Neke od prijetnji i izazova za učinkovitost Pravobranitelja za djecu odnose se na neuključivanje dječjih prava u Ustav RH, nezavisnost institucije, percepciju uloge Pravobranitelja kod građana, ali i stručnjaka, institucija i medija, prikupljanje podataka o djeci i dječjim pravima, povremene najave ukidanja samostalne institucije Pravobranitelja za djecu, pokrete novijeg doba usmjerene na negiranje ili ograničavanje postignutih ljudskih prava, nedostatne ljudske resurse, neobvezujuće preporuke i upozorenja. Izazov predstavlja i odgođena rasprava o radu Pravobranitelja i stanju prava djece u Hrvatskom saboru – često i dvije godine nakon podnošenja izvješća kao i mogućnost neprihvatanja izvješća.

U povodu najavljenih **ustavnih promjena**, pravobraniteljica za djecu je Hrvatskom saboru 2008. i 2009. godine uputila prijedloge kako bi se u Ustavu ojačao položaj djece i njihova prava, te poboljšali uvjeti za njihovu zaštitu. Naglasili smo nužnost da se načelu dobiti djeteta, kao temeljnom pravu djeteta zajamčenim Konvencijom o pravima djeteta, dade ustavno jamstvo. Predložili smo da se u ustavne odredbe ugradi dužnost države da, uz majčinstvo, štiti i roditeljstvo, naglašavajući ravnopravnost i odgovornost roditelja u odgoju i podizanju djece, ali i obvezu države da preuzme odgovornost za stvaranje uvjeta za ostvarivanje poticajne i odgovorne roditeljske uloge. Naglašena je potreba terminološkog usklađivanja Ustava s Konvencijom o pravima djeteta te potreba da se u Ustav, uz odredbe o Pučkom pravobranitelju, ugrade odredbe o Pravobranitelju za djecu, kako bi se potvrdila spremnost države na dosljednu i sustavnu brigu za položaj i interese djece, a jamstvom neovisnosti i samostalnosti Pravobranitelja za djecu osnažila njegova uloga i važnost u promicanju i ostvarivanju prava djece.

Također je predložena i izmjena odredbi Ustava koje se odnose na pravne posljedice počinjenja kaznenih djela, te da se tako stvore preduvjeti da se počiniteljima spolnih delikata na štetu djece zakonski trajno onemogućiti obavljanje poslova u kojima dolaze u neposredan kontakt s djecom. Naši prijedlozi nisu prihvaćeni.

Zakon o Pravobranitelju za djecu iz 2003. i 2017. godine ograničava **nezavisnost** institucije Pravobranitelja za djecu, tako što određuje da će se pravobranitelj za djecu i zamjenik pravobranitelja za djecu, u slučaju neprihvatanja godišnjeg izvješća o radu i o stanju prava djece, razriješiti dužnosti prije isteka mandata na koji su izabrani. Ovo nije u suglasju s prihvaćenim demokratskim standardima

koji proizlaze iz garancija nezavisnosti nacionalnih institucija za zaštitu ljudskih prava kako to određuju Pariška pravila, dokument Venecijanske komisije iz 2011. i Opći komentar br. 2 Odbora za prava djeteta. Nije u skladu ni s međunarodnim standardima koji se odnose na moć nezavisnih nacionalnih tijela za ljudska prava. Činjenica da neprihvatanje godišnjeg izvješća Pučkog pravobranitelja ne rezultira razrješenjem pravobranitelja, pokazuje da se još uvijek ne tretiraju jednako prava odraslih građana i ranjivih članova populacije kao što su djeca. Upozoravali smo zakonodavca da je, prema Pariškim pravilima (1993.), stabilnost mandata nužno jamstvo stvarne neovisnosti. Upozoravali smo da mogućnost razrješenja zbog neprihvatanja izvješća o radu svake godine zakonom određeni mandat od osam godina pretvara u *de facto* mandat od jedne godine.

Povremeno propitivanje ili najavu **spajanja** Pravobranitelja za djecu s Pučkim pravobraniteljem, smatramo velikom prijetnjom prepoznavanju važnosti prava djece u društvu i prijetnjom urušavanja dosegnutih standarda. Svjesni smo i da neki suvremeni pokreti pridonose propitivanju obveze poštovanja dječjih prava i strahovanja od umanjenja roditeljskih prava. Na sreću, čini se da u društvu postoji snažna opredijeljenost za vidljivost dječjih prava.

Ponekad pogrešno **shvaćanje uloge** Pravobranitelja za djecu sažeto je u izjavi jedne od svjedokinja vremena 2013. godine, u povodu 10. godišnjice Ureda: *Pozicija dežurnog policajca učinila je Ured pravobranitelja mjestom gdje mnogi traže pomoć u situacijama kada smatraju da su njihova prava ugrožena, što katkad dovodi do nesporazuma, pa i negativnih reakcija na djelovanje Ureda, jer se od njega očekuje nešto što ne spada u područje njegova djelovanja.* Pravobranitelj za djecu ne može funkcionirati umjesto drugih tijela niti preuzeti obveze suda, centra za socijalnu skrb, učitelja, roditelja. U svom stručnom radu, on ih može usmjeravati, osvještavati i upućivati na stalno promišljanje o tome što je najbolje za pojedino dijete.

Nismo uspjeli u svojim zahtjevima za ujednačenim, jednoobraznim, korisnijem i upotrebljivijim prikupljanjem i dostupnosti **podataka** o djeci. Još uvijek imamo nedostatak odvojenih statističkih podataka i drugih informacija o položaju djece iz različitih skupina ranjivosti ili npr. etničke pripadnosti. Nije osigurana pristupačnost podacima o osobama mlađim od 18 godina koji se odnose na njihovu dob, spol, etničko porijeklo, kao i identificiranje prikladnih pokazatelja koji se odnose na sva područja Konvencije i sve skupine djece u društvu.

Nismo uspjeli ni zadovoljavajuće okupiti **sve dionike** koji će djelovati pragmatično, funkcionalno s transdisciplinarnim pristupom, jasnim odgovornostima i biti jednako zainteresirani za sve principe i sva prava kako ih propisuje Konvencija.

Naše **preporuke ne obvezuju** one kojima su upućene i argumentirane, bilo nacionalnim ili međunarodnim standardima zaštite dječjih prava, bilo istraživanjima ili stajalištima različitih struka i stručnjaka. Naši podaci pokazuju da je tek 20 % do 30 % naših preporuka prihvaćeno. A ne postoje *alati* koje bismo koristili kada se naše preporuke ignoriraju ili samo deklarativno prihvaćaju, ne postoje ni sankcionirajuće ovlasti, niti Vlada i Sabor imaju obvezu konzultacija s Uredom. Na sreću, često to ipak čine. Ipak, moramo i dalje tragati za načinima većeg utjecaja i veće prihvaćenosti naših preporuka i inicijativa. Jedan od načina bio bi da se preporuke nezavisnih institucija za ljudska prava ili načelo najboljeg interesa djeteta integiraju u sudske presude i odluke nadležnih tijela te bi tako snažno pokazale konsenzus u odnosu na dječja prava i time postale legalni alat za zaštitu djece i standard zaštite njihovih prava.

Često moramo prihvatiti **sporost u napretku zaštite djece** – jer drukčije ne ide, kao što ni trava ne raste brže ako je potežemo. Osobito teško prihvaćamo nazadovanje u nekim područjima, no to nas ne sprečava da se i dalje snažno zalažemo za ciljeve koji proizlaze iz naše misije ostvarivanja najboljeg interesa djeteta, povećanja razine zaštite sve djece i ostvarivanja njihovih prava u svim područjima života i unapređenja njihova položaja u društvu i kad je teško i kad nije popularno.

Izvršna i sva druga tijela, u čijim je rukama donošenje konkretnih odluka koje se direktno tiču života djece ne **procjenjuju i ne evaluiraju učinke** svojih brojnih, često izvrsno formuliranih i planiranih aktivnosti, što nije dovoljno. Zbog toga, učinkovitost rada različitih institucija, organizacija i pojedinaca često dolazi u pitanje. Ne postoje još uvijek mjerljivi indikatori učinkovitosti sustava. Može se zaključiti da se preporuka Odbora za prava djeteta iz 2004. godine, o potrebi evaluiranja postignutog napretka i poteškoća koje ometaju realiziranje prava djece u društvu, još nije ostvarila.

Tijekom dva desetljeća postali smo svjesni da institucija, unatoč ovakvim lošim odredbama zakona, a u kontekstu koncepta individualnog i institucionalnog integriteta, ima mogućnost održavati nezavisnost institucije ako postoji snažni individualni integritet djelatnika i čelne osobe. Naime, neminovno je da iz analize

stanja prava djece proizlaze kritike i ukazivanja na slabosti u funkcioniranju izvršne vlasti, a parlamentarna većina to ponekad ne prihvaća benevolentno. Pri tome se ipak treba, kako navode teoretičari nezavisnih institucija za ljudska prava, snažno, kompetentno, glasno, hrabro i beskompromisno zalagati za dječja prava.

Participacija je često formalna, u djelovanju izvršnih institucija deklarativna, a neki odrasli doživljavaju prava djece kao nametnutu obavezu; nisu prigrlili taj opće prihvaćeni demokratski koncept i nisu osvijestili da ostvarivanje dječjih prava pomaže u izgradnji pozitivnih odnosa djece i odraslih. Osim toga, nema sustavne edukacije stručnjaka koji rade s djecom o provedbi toga prava.

Nismo zadovoljni **suradnjom** i intersekcionalnošću među dionicima, politike i intervencije nisu koordinirane, djeca nemaju sve usluge koje im trebaju te postoje teškoće u identificiranju slabosti sustava.

Na kraju ovog poglavlja ću citirati profesoricu psihologije Mirjanu Nazor, koja je još 2003. godine rekla: „*Kada se kvalitativne promjene dogode u našim glavama, pravobranitelj će od cvijeta u zapučku čija ljepota traje nekoliko dana postati biljka koja ima prigodu opstati i razvijati se, jer joj je korijen uronjen u plodno tlo.*“⁷

---

7 Vjesnik, 15. travnja 2003. tekst Djecu je potrebno zaštititi od naše poludjele logike

DJECA – NAŠI SAVJETNICI, SURADNICI, AMBASADORI I GLAVNI SUGOVORNICI

Djeca se rijetko javljaju pritužbama pravobraniteljju; u njihovo ime to najčešće rade roditelji, učitelji, odgojitelji, ravnatelji ili djelatnici institucija te predstavnici organizacija civilnoga društva. U ovih 20 godina prijavom o kršenju svojih prava obratilo nam se 428 djece, što je 1,6 % od svih prijava. Malo i zabrinjavajuće, jer su neke pritužbe odraslih u ime djece tek konstrukcija slike o ugrožavanju djetetovih prava.

No, participacija djece je naš strateški pristup i djeca su od prvog dana s nama. Slavili su s nama, razgovarali u fokus grupama, postavljali pitanja i iskazivali svoja očekivanja, ali i razočaranje obećanjima koja čuju u svijetu oko sebe. Njihove riječi i razmišljanja, očekivanja i prijedlozi jačaju naše nastojanje u ukidanju i uklanjanju još uvijek postojeće tradicionalne predrasude o položaju djeteta u obitelji i društvu.

Uoči 20. studenoga 2004. i u povodu obilježavanja 15. godišnjice Konvencije o pravima djeteta, u Europskom domu u Zagrebu održana je konferencija za novinare, na kojoj su o pravima i položaju djece progovorili stručnjaci za ta prava koji se do tada nisu imali prilike predstaviti javnosti, a imaju punu podršku Ureda pravobraniteljice za djecu – sama djeca. Djeca su čitala pisma i poruke druge djece (pisma djece Uredu, «Glas djece» Savez društava „Naša djeca“ Hrvatske). Nekoliko ih je izreklo svoje osobne poruke o onome što ih tišti i što su imali potrebu javno reći. Sudjelovala su djeca različite dobi koja su dolazila iz više odgojno-obrazovnih ustanova te institucija socijalne skrbi. Sudjelovala su i djeca iz vrtića u pratnji svojih roditelja te djeca s posebnim potrebama. Autentično i snažno, jer «...10-godišnjak je stručnjak u tome kako je biti 10-godišnjak...», djeca su pročitala što druga djeca misle i govore o Konvenciji o pravima djeteta, o siromaštvu i socijalnim razlikama, o nasilju i sigurnosti te o najvećim svjetskim problemima. Pročitali su poruke državicima, poruke roditeljima i druge vrlo ozbiljne poruke. Mnoge od njih su i danas aktualne i traže naše odgovore i našu odgovornost.

Desetu godišnjicu rada Ureda pravobraniteljice za djecu obilježili smo raspravom s djecom u Hrvatskom saboru pod naslovom „Dječja prava u Hrvatskoj danas“. Članovi MMS-a tom su prilikom iznijeli svoje stavove i prijedloge o ostvarivanju prava djeteta na obrazovanje, zdravlje, zaštitu od nasilja, sudjelovanje djece, te su govorili o svojim iskustvima vezanima za medije i internet.

Tridesetu godišnjicu Konvencije obilježili smo zajedničkom sjednicom djece i saborskih zastupnika u Velikoj vijećnici Hrvatskoga sabora – zajedno sa Savezom društava „Naša djeca“ Hrvatske, Uredom UNICEF-a za Hrvatsku, a sudjelovala su i djeca sudionici akcije „Gradovi i općine – prijatelji djece“, djeca iz dječjih foruma i dječjih vijeća, iz Savjetodavnog odbora za dječju participaciju Ureda UNICEF-a za Hrvatsku i Mreže mladih savjetnika pravobraniteljice za djecu.

Učenici srednjih škola sudjelovali su u izradi naših kalendara i izlagali radove svojih doživljaja o ostvarivanju dječjih prava. Počeli smo 2006. godine suradnju s djecom i mladima iz Hrvatskog debatnog društva te članovima Društva „Naša djeca“, učeničkih vijeća, dječjih foruma i gradskih vijeća. Vidali smo se i razgovarali s djecom članovima učeničkih filmskih družina, djecom sportašima, dobitnicima nagrada za dječja prava i za uspjehe i sudjelovanja u natjecanjima.

Članovi MMS-a sudjeluju u EU Platformi dječje participacije, u konzultacijama o nacionalnim i strateškim europskim dokumentima, Europskoj mreži mladih savjetnika i nacionalnom forumu EUROCHILD-a.

Radi podizanja znanja i svijesti o dječjim pravima i participaciji, u 2023. godini svim školama u RH, dječjim i učeničkim domovima poslali smo poziv da nam se jave radi organizacije susreta djece s pravobraniteljicom za djecu. Od početka 2023. do listopada 2023. realizirano je 30 takvih susreta uživo i osam *online* susreta, u kojima je sudjelovalo više od 800 djece. Informacije koje u tim susretima dobivamo od djece izuzetno su važan putokaz u našem radu i definiranju tema kojima ćemo se prioritarno baviti.

Svjesni smo da moramo jačati pristup primjeren djeci u oblikovanju izvješća, preporuka i informacija te nastaviti prilagođavati radionice, sastanke i susrete njihovim potrebama, kao i novom dobu. Zbog toga stalno propitujemo što djeca s kojom se susrećemo, ali i druga djeca, imaju od naših aktivnosti.

Mi odrasli smo u kontaktu s djecom učili o ljudskim pravima djece, dječjem sudjelovanju koje je za nas svoj posebni oblik dobilo u Mreži mladih savjetnika pravobraniteljice za djecu. Pokušavamo razumjeti svaki djetetov doživljaj; ne izbjegavamo teške teme; zalažemo se za smislenu participaciju koja je uključiva i sigurna. Ne odustajemo od prepoznavanja deklarativnog i formalnog, niti od upozoravanja svih koji se bave djecom na ono što djeca prepoznaju kao *tokenizam* ili prazna obećanja odraslih.

U raspravama s članovima MMS-a i s ostalom djecom, potičemo djecu na aktivan pristup problemima koje uočavaju u društvu te ih motiviramo na promišljanje o načinu na koje bi svi dionici u društvu mogli pridonijeti njihovom rješavanju. Takav pristup, uz poštovanje i uvažavanje iskazanih stavova i mišljenja djece, okosnica je našeg rada. Suradnja s djecom putokaz je i stalni podsjetnik na to da u zastupanju prava djece u svim područjima njihovog života, odrasli uvijek trebaju imati u vidu i dječju perspektivu. To znači da trebaju uložiti napor kako bi u razmatranju svih pitanja važnih za djecu ostavili prostora djeci da izraze svoje mišljenje, i da to mišljenje uzmu u obzir prilikom donošenja odluka koje se tiču djece - vrijednih i važnih članova društva.⁸

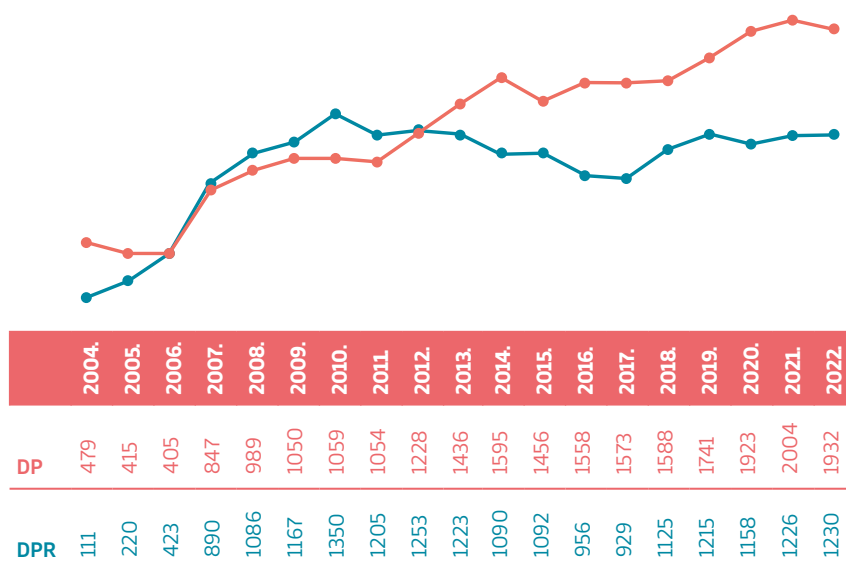
Vjerujem da će Ured pravobraniteljja za djecu nastaviti ostvarivati svoju misiju slijedeći zaključak Nigela Cantwella iz UNICEF-ovog istraživačkog centra Innocenti, koji je 2001. godine rekao kako više ne smije biti rasprave o tome – je li potrebno razvijati kulturu poštovanja dječjih prava u svakoj zemlji na svijetu.⁹

⁸ Publikacija Participacija djece u školi (2019).

⁹ *Independent institutions – Protecting children's rights, Innocenti Digest, No. 8, June 2001*

20 GODINA PRAVOBRANITELJA ZA DJECU U BROJKAMA I TEMAMA

Tijekom 20 godina postupali smo po **26.235** pojedinačnih pritužbi i ostvarili **20.791** opću inicijativu i aktivnost (od 2004. do 15. listopada 2023.).¹⁰

- ▶ **1022 obilaska i posjete** školama, bolnicama, domovima i drugim mjestima gdje djeca borave
- ▶ **985 općih preporuka, prijedloga ili upozorenja** za poticanje sustavnih promjena
Inicijative, prijedlozi zakonodavnih promjena i e-savjetovanja za **525 zakona i drugih propisa**
- ▶ **223 skupa, stručnih rasprava i tribina, izložbi i konferencija** za novinare, uključujući pet međunarodnih konferencija.
- ▶ **928 predavanja i radionica** za stručnjake, studente i suradnike

¹⁰ Tablica prikazuje broj prijavi Uredu za pojedinačne slučajeve (DP) i za opće inicijative i aktivnosti (DPR) u razdoblju od 2004. do 2022.

Publikacije

- Konvencija o pravima djeteta na Brailleovom pismu i u audio obliku, 2006.
- Konvencija o pravima djeteta na dva romska jezika, 2007.
- Pozitivni sadržaji za djecu i o djeci, 2007.
- Djeca bez pratnje – djeca stranci odvojena od roditelja, 2008.
- Baza podataka o počiniteljima spolnih delikata na štetu djece, 2008.
- Zaštita privatnosti djece u medijima, 2009.
- Prava djece čiji su roditelji u zatvoru, 2009.
- Evaluacija institucije pravobraniteljja za djecu, 2009. (hrv. i engl.)
- Djeca i konfliktni razvodi, 2010. (hrv. i engl.)
- Dječja prava i slobodno vrijeme, 2010.
- Dijete u pravosudnom postupku, 2012.
- Children in Judicial Proceedings – Implementation of the European Convention on the Exercise of Children's Rights, 2012. (sažetak na engl. jeziku)
- Zaštita prava i interesa djece s problemima u ponašanju, 2012.
- Protection of rights and interests of children with behavioral problems, 2012. (sažetak na engl. jeziku, 2012.)
- Deset godina pravobraniteljstva za djecu u Republici Hrvatskoj, 2013. (hrv. i engl.)
- Djeca u pokretu, 2014.
- Zaštita najboljeg interesa djeteta, 2015. (hrv. i engl.)
- Djeca čiji su roditelji u zatvoru – Europska stajališta o dobroj praksi, 2015.
- Pravo djeteta na spolno zdravlje – gdje smo nakon 10 godina?, 2016.
- Dječje zdravlje u svjetlu Konvencije o pravima djeteta, 2018.
- Poznajem i poštujem dječja prava: razmišljam, govorim, sudjelujem – katalog izložbe u povodu 15. obljetnice Pravobraniteljja za djecu u Hrvatskoj, 2018.
- Participacija djece u školi, 2019.
- I ja želim sudjelovati-participacija djece u školi, 2019. (hrv. i engl.)
- 30th anniversary of the Convention on the rights of the child – Lean on Children's Rights, 2019.
- Zaštita prava i interesa djece u odgojno-obrazovnim ustanovama – preporuke, prijedlozi i stajališta pravobraniteljice za djecu, 2020.
- S obje strane rešetke – što dugujemo djeci čiji su roditelji u zatvoru, 2021.
- Djeca na čekanju – dječja prava u vrijeme pandemije, 2020.-2021. (hrv. i engl.)

Tematske sjednice i konferencije u Hrvatskom saboru

- Zaštita prava djece s teškoćama u razvoju, 2007. (s Odborom za ljudska prava i prava nacionalnih manjina)
- Položaj i prava djece u športu, 2008. (s Odborom za obitelj, mladež i šport)
- Evaluacija pet godina rada Pravobranitelja za djecu, 2008. (s Odborom za ljudska prava i prava nacionalnih manjina)
- Politika prema djeci: Vijeće Europe, Europska unija, Hrvatska, 2012. (pod pokroviteljstvom Vlade RH, s Uredom UNICEF-a za Hrvatsku i Koordinacijom udruga za djecu)
- Dječja prava u Hrvatskoj danas, povodom 10. obljetnice samostalnog pravobranitelja za djecu, 2013. (za saborske zastupnike i stručnjake)
- Medijska pismenost za sigurnost djece u svijetu medija i interneta, 2014. (s Odborom za informiranje, informatizaciju i medije, Odborom za obrazovanje, znanost i kulturu i Odborom za obitelj, mlade i sport)
- Daleko od grada – i od prava?, 2015. (organizirala Pučka pravobraniteljica u suradnji sa specijaliziranim pravobraniteljicama)
- Strategija Vijeća Europe za prava djeteta od 2016. do 2021. (2016. s Odborom za obitelj, mlade i sport)
- Prevencija i intervencija: zaštita osobnih podataka djece, 2017. (s Agencijom za zaštitu osobnih podataka i Službom za prevenciju pri Ravnateljstvu policije)
- Razvoj mreže podrške djeci čiji su roditelji u zatvoru, 2017. (s Ministarstvom pravosuđa – Upravom za zatvorski sustav i Udrugom Roditelji u akciji, uz podršku Odbora za pravosuđe)
- Dječja i adolescentna psihijatrija u Republici Hrvatskoj - gdje smo sada?, 2018. (s Odborom za zdravstvo i socijalnu politiku)
- Posebno izvješće o uočenom stanju radi poduzimanja mjera od važnosti za zaštitu prava i interesa djece koja su smještena u domove socijalne skrbi za djecu s problemima u ponašanju, 2019. (na sjednici Odbora za zdravstvo i socijalnu politiku)
- Zaštita prava djece u prometu, 2019. (s Odborom za obitelj, mlade i sport)
- Zajednička sjednica djece i saborskih zastupnika u povodu 30. obljetnice Konvencije o pravima djeteta, 2019. (sa Savezom društava „Naša djeca“ Hrvatske i Uredom UNICEF-a za Hrvatsku)

- Zaštita mentalnog zdravlja djece u okolnostima pandemije koronavirusa, 2021. (s Odborom za obrazovanje, znanost i kulturu i Odborom za obitelj, mlade i sport)
- Dostupnost predškolskog odgoja za svu djecu pod jednakim uvjetima, 2023. (s Odborom za obrazovanje, znanost i kulturu i Odborom za obitelj, mlade i sport)

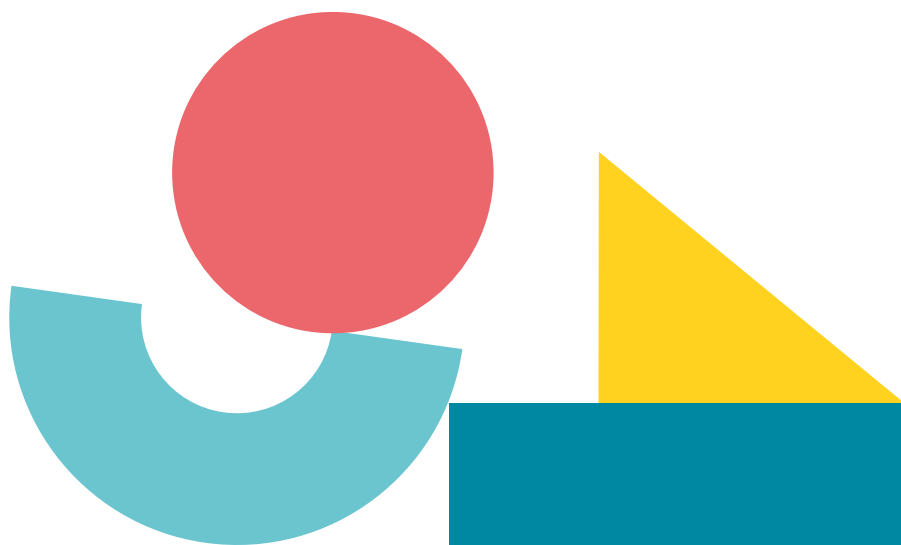
Istraživačke aktivnosti

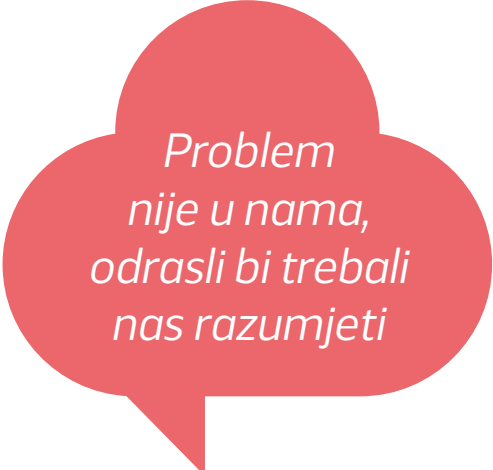
- Dobna granica informiranog pristanka na spolni odnos – izmjena Kaznenog zakona, 2009.
- Djeca i mladi na smještaju, organiziranom stanovanju i boravku u domovima za djecu i centrima za pružanje usluga u zajednici, istraživačka aktivnost svake godine, od 2010. do 2018.
- Preporuke Vijeća Europe o pravima i pravnom statusu djece i o roditeljskoj skrbi-fokus grupe s djecom i mladima, 2011.
- Kakav spolni odgoj mladih? – potreba uvođenja Zdravstvenog odgoja u škole, u okviru kampanje Vijeća Europe za zaustavljanje seksualnog nasilja nad djecom, pod geslom „Jedno od pet“, fokus grupe s djecom i mladima, 2011.
- Pogledi učenika s teškoćama u razvoju na obrazovanje, 2015.
- Vršnjačko istraživanje o dječjem sudjelovanju u školskom okruženju, 2015.
- Pomoćnici/komunikacijski posrednici u nastavi, 2016.
- Kakav televizijski program žele djeca i mladi, 2017.
- Obiteljsko pravna zaštita djece na otocima – iz perspektive CZSS-a, 2018.
- Participacija djece u sustavu odgoja i obrazovanja, 2018.
- Zaštita prava djece u području ranog odgoja i obrazovanja djece na otocima, 2019.
- Zaštita prava djece u području odgoja i obrazovanja djece na otocima (u otočnim osnovnim i srednjim školama), 2019.
- Obiteljsko sudovanje – praksa EU članica, 2020.
- Zapreke za rad s djecom – praksa EU članica, 2020.
- Položaj djece žrtava i svjedoka u kaznenom i prekršajnom postupku, 2020.
- Uloga posebnih skrbnika u obiteljsko pravnim postupcima, 2020.
- Zaštita prava i dobrobiti djece koja se nalaze u domovima za djecu s problemima u ponašanju za vrijeme pandemije, 2020.
- Pružanje usluga za djecu s teškoćama u razvoju za vrijeme pandemije, 2020.
- Djeca u domovima bez odgovarajuće roditeljske skrbi za vrijeme pandemije, 2020.
- Zaštita prava i interesa djece u ostavinskim postupcima, 2021.

- Djeca u ustanovama bez odgovarajuće roditeljske skrbi, 2021 i 2022.
- Djeca u alternativnoj skrbi čiji su roditelji u zatvoru, 2022.

Letci, plakati, edukativni i promotivni materijali

- Konvencija o pravima djeteta i Zakon o pravobranitelju za djecu na jeziku bliskom djeci
- Sva djeca imaju jednaka prava zapisana u Konvenciji o pravima djeteta, letak o pravima djece koja su u sukobu sa zakonom
- Nema opravdanog nasilja nad djecom – svako nasilje nad djecom može se spriječiti i Recimo NE svakom obliku nasilja nad djecom, letak u Školskim novinama
- Djeca koja prose žrtve su izrabljivanja, letak
- Ombudsman for Children – Protector of children's rights, letak
- Child participation – what is that?, letak
- Participacija djece – što je to?, letak
- Pravobraniteljica za djecu – zaštitnica prava djece, letak
- Poznajem i poštujem dječja prava, slikovnica
- Tko sve može biti podrška djetetu čiji je roditelj u zatvoru?, infografika, prilog uz knjigu „S obje strane rešetke – Što dugujemo djeci čiji su roditelji u zatvoru“
- Džepni i zidni kalendari, 2007.-2014.
- Edukativni kalendari na temu Konvencije o pravima djeteta, 2014.-2023.
- Plakati, katalozi koji su pratili izložbe, blokovi, bilježnice, markeri, šalice, kišobrani, olovke, torbice, memo igra „Imaš pravo znati svoja prava“
- Na temelju dječjih primjedbi i povratnih informacija promišljali smo i mijenjali naš vizualni identitet.

A red speech bubble graphic with a tail pointing downwards and to the left. The text is centered within the bubble.

*Problem
nije u nama,
odrasli bi trebali
nas razumjeti*

 Republika Hrvatska
Pravobranitelj za djecu

ISBN: 978-953-7790-17-2

